

KARINTHY

Igy írtok ti

10.643/
1

13/1

KARINTHY FRIGYES
MUNKÁI

OSZK

Széchényi Könyvtár

KARINTHY FRIGYES MUNKÁ
I.

ÍGY ÍRTOK TI

OSZK
GYŰJTEMÉNYES KIADÁS

Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

MARINTHY FRIGYES

ÍGY ÍRTOK TI

OSZK

Országos Széchényi

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

OROSZORSZÁG SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
1963/R Ieltár

10.613 / 1

ELŐSZÓ AZ ELSŐ KIADÁSHOZ.

Célozni tanulnak a katonák. Nem valami fényesen megy a dolog. A káplár káromkodik, szidja a katonákat. Végre kikapja az egyiknek kezéből a puskát.

— Nem tudtok ti semmit! Ide nézzetek!

Céloz, lő — nem talál. Egy pillanatra zavarba jön, aztán feltalálja magát. Az egyik ujonchoz fordul.

— Így lősz te!

Megint céloz, megint elhibázza.

— Így lősz te! — mondja a másiknak.

Végre, kilencedszer talál.

— És így lövök én!

*

A kilencedik lövés még késik. A káplár keze még reszket, de szemei egy árnyalattal már tisztábban látják a célt.

K. F.

ELŐSZÓ.

Csaknem duplájára bővített kiadásban, elrendezve és csoportosítva bocsátja közre az Athenaeum irodalmi torzképeimet, melyeknek első sorozata ezelőtt vagy tíz évvel «Így írtok ti» címen került nyilvánosságra. Annak idején feltűnést keltett, ami a magam hiúsága szempontjából kevesebbet, az irodalmi érdekesség szempontjából azonban többet jelent, mintha azt mondanám, hogy sikere volt. Ezt a feltűnést ugyanis annak tulajdonítom, — és ezt egész unalmasan tudományos tárgyilagossággal teszem, tehát, ha tévedek is, nem a magam iránti elfogultságból tévedek — hogy annakidején vidám könnyelműséggel és szándéktalanul egy újszerű műfajt hevenyésztem össze, több, különben hasonló műfaj határmesgyéjén. Nagyrészt humoros műfajok ezek; de én már akkor éreztem, hogy a *paródia*, *travesztia* és *persiflage* elnevezések, amikkel eleinte meghatározták ilynemű írásaimat, nem szabatosak. A paródia

valamely meghatározott komoly mű külső formáit alkalmazza komolytalan tárgyra, — a travesztia komolytalan formába öltözteti ugyanannak a műnek komoly tárgyát. A persiflage egyszerűen kicsúfol mindent, hangot és tárgyat, de mindig a szóbanforgó műnél marad. Ezek az én új kísérleteim, melyeknek létrejötte nyilván szükségszerűen következett a kor szellemi törekvéseiből, lényegben tágitották ki ama műfajok lehetőségét, melyeknek tárgya nem közvetlenül az élet, hanem annak terméke, a kultúra és szellemi világ, s amelyeket tudományos szempontból *élősd*i műfajoknak lehetne nevezni: kitágították, még pedig egy másik élősd művészet, az *irodalmi kritika* irányában. A képzőművészet szótárából vettem kölcsön egy szót, hogy a műfaj minőségét megkülönböztessem: s elnevezésem, az *irodalmi karikatúra* (a magyar *torzkép* szó nem pontosan fedí a fogalmat), csakhamar gyökeret vert és ma már használatban is van.

Az irodalmi torzkép meghatározói röviden ezek: Nem egy bizonyos művel foglalkozik, hanem egy bizonyos íróval, azzal, ami az íróban egyéni és döntő: a modorával, illetve modorosságával. *Torzkép*, humoros műfaj, mert nem azt nézi az íróban, ami benne szabályos és általában művészi, tehát szép, hanem ami benne különös és különlegesen egyéni, tehát torz: — de egyben *jellemrajz*, kritikai műfaj,

meghatározza az író, az általában, normálisan széptől való eltérésének fokát és minőségét. Egy ceruzavonással odavetett, jólsikerült torzképről gyakran hamarabb ráismerünk valakire, mint az arcképéről, ahol pedig a művész felhasznált mindent, amivel rekonstruálni lehet a valóságot: vonalat, színt, fényt és árnyat — egyszerűen azért, mert az életben is arról ismerünk rá ismerőseinkre, ami az arcukon a szabályos szépnek rovására megy. Valamivel nagyobb orr a kelleténél, valamivel ferdébb szem, egy furcsa vonás a száj körül — ez az, amit úgy nevezünk: *te vagy az*. Az *eszményi szép*, ami felé törekszünk, unalmas, báj és kedvesség és tehetség nélkül való sablon, élettelen formula. A bájban és kedvességben mindig van valami torz és viszont a torzban valami báj; és ha nevetünk a torzképen, azért nevetünk, mert vonzódunk az élethez: aki nevet, az bizonyára örül és szereti azt, amin nevet.

Most már tudom, hogy alapjában véve szerettem azokat az írókat, akiknek torzképét itt találja az olvasó. Meghatottan gondolok az örökre letűnt korra, amelyből származtak: melynek művészete tele volt hóbortos ágaskodással, naiv hetykeséggel, nagyképű modorossággal, szórszálhasogató lélekelemzéssel, világmegváltó «kollektív eszmékkal» és világmegvető individualizmussal, érzelmes cinizmus-sal és jéghidegen unalmas «életérték»-keresés-

sel, naiv, zavaros komplikáltsággal és ravasz, kiszámított primitívséggel, mohó, semmiről le nem mondó pesszimizmussal és mindent megvető optimizmussal, külső formákra esküdő büszke művészöntudattal és belső tartalmat kereső humanizmussal, nekibúsult, Párizs felé lihegő hazaszeretettel és tősgyökeres, pántlikás internacionalizmussal, érzékforraló nőgyűlölettel és ártatlan, álmodozó erotikával; — meghatottan gondolok erre a korra, melyről hiszem, hogy a magyar irodalom egyik fénykora volt. Világrengető háborúk és forradalmak unalmán keresztül felragyogó szemmel emlékezem a «béke» korára, mely csupa esemény volt és csupa izgalom és mesélni szeretnék e nemzedéknek — mely ágyúdörgésben, gépfegyverek zajában nevelkedett — a nagy időkről, melyeknek tanúja voltam.

*

A torzképek, egyenkint, az írókról szólnak — az egész gyűjteményből, úgy, ahogy most megjelenik, tulajdonképpen a kor irodalmi arcának torzképe kellene, hogy kialakuljon, ha mindazokról, akik érdekeltek és akikről szerettem volna, írhatok. Így az összkép nemcsak hogy tökéletlen és hézagos, de hűtelen és — jelentéktelen írókkal és jelentéktelen művekkel is foglalkoztam, akiknek talán nevét se ismeri majd a következő évtized — és nem írtam olyanokról, akiknek jelentőségét irodalmunk

történetében jól ismerem. Főként második kötetemre áll ez, a külföldi irodalomra. Hogy Ohnet szerepel és Nietzsche, vagy Strindberg, vagy Shaw, vagy Wells nem, ez még nem volna baj, hiszen a kor torzképéről nemcsak az írók, de a közönség arcára is rá kell ismerni, — de nem talál az olvasó egy vonást se abból, amivel egy Poe, egy Romain Rolland, egy Gerhard Hauptmann, egy Thomas Mann, egy Tolsztoj, egy Dosztojevszkij vésik be magukat korukba. Ennek az oka egyszerűen az, hogy álmomban sem számíthattam egy ilyen bővített kiadásra. Irkáltam, egyre ritkábban ezeket a torzképeket, úgy, ahogy egy könyvnek vagy egy írónak szeszélyes sikere időszerűvé tette, rendszertelenül és szempontok nélkül. Többnyire vicc-lapokban jelentek meg, szerkesztői ösztönzésre — együttvéve és összegyűjtve, komoly kötetben nem számítanak rá, hogy a magyar irodalom krónikása megmentse őket a feledéstől. A magam részéről, bár ez lényegtelen, őszintén bevallom: jobb szeretném, ha inkább semmi nyoma nem maradna annak, hogy éltem és írtam, mint annyi, hogy «Így írtok ti» az én nevemhez fűződik — kínosan szégyelném magam, ha többet jelentene ez a könyv, akárcsak a napi események történetében is, mint amenynyit az én életemben jelentett. Ha mégis érdekesnek gondoltam, néhány szót írni eléje, ez nem a könyv tartalmáért történt, ami nekem,

ma már, sok tekintetben idegen, hanem annak a műfajnak a tiszteletére, amelyről fentebb beszéltem s amelyben, azt hiszem, igen tanulságosat és figyelemreméltót és mulatságosat lehetne produkálni.

Budapest, 1920 decemberében.

Karinthy Frigyes.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

I.
MAGYAR ÍRÓK.

Országos Széchényi Könyvtár

KÖLTÉSNET.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ADY ENDRE.

Moslék-ország.

Jött értem a fekete hajó,
Jött értem fekete vizen.
Alom-királyfit, vitt tova vitt
Moslék-országnak mentiben —
Fekete hajó, fekete vizen.

Moslék-ország, hajh, cudar ország,
Hajh, Hortobágy, zsír-szívű rém;
Hajh, Átok-város, Redves-ugar:
Pizsok-hazám, mit kapaszkodsz belém?
Fekete vizeken jöttem én.

Vagyok a nyugati sirály — :
De magyarnak köpött ki a föld
Moslék-ország a nyakamon ül
Engemet Moslék-ország örökölt:
Nyöszörög a hájszagú föld.

Már nem megyek el, fekete hajó,
Moslék-ország hagy' örülj szegény!
Hadd ugassanak, hadd ugassanak
Fekete vizen, fekete legény,
Hajh, kutyafáját, szomorú legény.

Törpe-fejűek.

Nem dolgozni jöttem ide
Nem dolgozni jöttem ide
Törpe-fejű, mit akarsz tőlem?

Nehéz munka az enyém
Nehéz munka az enyém
Mi vagyunk az Új Undokak.

De jött hozzám egy törpe
De jött hozzám egy törpe
S kérdezte, mit akarok?

«Ti vagytok az Új Undokak
Ti vagytok az Új Undokak
MenjeteK dolgozni ti is.»

Felgerjedt szittya vérem
Felgerjedt szittya vérem
S rászóltam Törpe-fejűre:

«Hát maga megbolondult,
Hát maga megbolondult,
Hogy mindent kétszer mond, kétszer mond?

BABICS BIHÁLY.*

(Született Szegszárdon: néhány nappal születése előtt ugyanis titkos figyelmeztetéssel rávette édesanyját, hogy utazzék Szegszárdra nehogy «Szegszárdon Születtem, Színésznőt Szerettem» című leendő versében az alliterációt elrontsák. Már hatéves korában egészen fejlett nyelvezete volt: az iskolában félkézzel, harmincezer olyan magyar szót tudott fölemelni, ami «B»-vel kezdődik, míg iskolatársainak a fáradtságtól már kilógott a nyelvezete. A fogarasi elemi és a verseci főgimnázium nyolc osztálya jártak beléje, azonkívül nála végzett a budapesti tudományegyetem filológiai fakultása. Majd a technikára került, ahol több szabadalmat nyert, újfajta alumínium ige-kötők-, szó-csavarok- és kettősfedelű mondat-szerkezetekre, melyek Edisonsnak «A modern versenytechnika vívmányai és a villamos nagyanyacsavar» című munkájában is fölemlítvék. Nyersei nyöleg a Nyugatnál nyelentek nyeg: legutolsó kötete a «Főtisztelendő úr, kérem, az esti takarmányszállítás minden valószínűség szerint megérkezik» című, hosszú feltűnést keltett.)

A Klasszikus Gyomorgöresök ciklusból.

Futurum Exactum.

Plutó e torzót márványból szoborta
Ó, torzók torza, bőrző Dunakorzó
Ó, korzók korza, őrző dunnaorzó
Mint ferde torta és megint retorta.

* Az eredeti «Mihály»-t belügyminiszteri engedéllyel «Bihály»-ra változtatta költőnk azzal a megjegyzéssel, hogy tehetségtelen keresztapja nem gondolt az alliterációkra.

De Afrikában fú az antipasszát
 És négerék masszálnak pántlimasszát
 És ott az ég oly régi, égi méla.

S tán pápuákok pengetnek poros fát
 S nem lesz Nyugat már, sem Fenyő,
sem Osvát
 S még él Balázs, még él a méla Béla.

Antik szerelem.

«S megint előlről...»

A szeretóm fiús, görög leány,
 Lányos, török fiú, ki egykőr élt,
 Ahol tajtékot Aagis öble hány.

És Athenben született auzgewélt,
 De most közöttünk jár, bár ő egy antik,
 Kihez ma lelkem esdve így beszélt:

«Ó, kancsók kincse, ó, görög romantik,
 Orsók korsója, drágamívű borsó,
 Akit szeretnek Bélák és a Bandik.

«Te tarfejű, tritóni, tarka torzó,
 Dús, dőre dátum és dalos dativusz,
 Post, penes, pone, praeter, ablativusz.

«Ki bűn borongva, barna, bús bajusszal,
 Beteg bolyongó, béna bink balán...
 És szólt a lány, gradus genitivusszal:

«Mi, hát nekem bajuszom van talán?»
 S én szólék: Ó, kegyed mély mívű marha,
 Ezt mondtam csak a széphangzás mián.

«De hogyha ezt nem érti, drága mirrha,
Egymáshoz nincs közünk, se végre hátul,
Kegyed nem készült, aztán hol az irka?

«Az ember végre még sincs csupa fábul,
Kegyed nem tudja, mi az asszonánc?
Eriggyen, mert rúgok beléje hátul. —
S megint előlről.

Dana Idák.*

Lent a lenső-lélekúton Hádesz öblén, [hol
a lélek élet — állott (élet — állott, mint az
állat) s aspodélosz illatokkal] öblögetve, ab-
lakokba ablakokba öblögetve, öblögekbe abla-
kogva és makogva és mekegve.

És mekegve és makogva ² lent a mélybe,
lent az éjbe, hol a kéjbe (éjbe, mélybe)
(kéjbe, éjbe) Ötven
asszony, logaríthmus ötven asszony és emelve
és kivonva, négyzetekre, köbgyökökre, ötven asz-
szony, hetven asszony, szászhuszonhét bűnös asz-
szony, ötven órjás amphorába, asfodélosz ötven
asszony = bűnös asszony, mennyi jött ki, mennyi
jött ki.

Százkilencven bűnös asszony, óriási ampho-
rába, ¹√amphorába, rába, rába, majd mekegve,
(log) majd makogva, mindörökre, mindhiába,
(mert hiába [mind hiába] töltögetve, öblögetve)
öblögetve ablakokba, ablagokva, és makogva, öb-
lögekbe ² és mekegve és mekegve és makogva,
√fogjanak meg, fogjanak meg...

(Megfogják.)

* Matematikai költemény.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ.

(Született Harsonán, mint *A Hét* belső munkatársa, szerdán, lapzártá előtt két nappal. Még idejekorán megírhatta »Trombita-szonáta« című szezoncikkét. Később az »Innen-Onnan« rovatot vezette; ő volt *A Hét* legelső »Innen-Onnan«-istája. Színházi kritikáit ugyanott végezte. »Négy fal között« című verses kötetével tűnt fel, melyet később »Négy fal, egy plafon és egy padló között« helyesbített kiadásban ismert meg a közönség. Több politikai és közgazdasági szonettet írt: jelenleg a Trombitagyárosok Országos Szövetségének tiszteletbeli igazgatója. Ép és egészséges ember, fiatalabb korában tifuszon ment keresztül és kétszer a Petőfi-Társaságba is jelölték, de mindkét alkalommal csakhamar felgyógyult.)

»A szegény kis trombitás szimbolista klappec nyöszörgései« című ciklusból.

I.

Mint aki halkán belelépett.

És jönnek távol, ferde illatok
Mint kósza lányok és hideg cselédek
Kiknek bús kontyán angyal andalog.

Mint aki halkán belelépett.

Mint aki halkan belelépett.
 Valamibe... s most tüszköl s fintorog
 Mint trombiták és roppant trombonok
 S a holdvilágnál szédelegve ferdül
 Nehéz boroktól és aranyló sertül
 Úgy lépek vissza mostan életembe
 Mint kisfiú, ki csendes, csitri, csempe
 S látok barnát, kókuszt, koporsót, képet —

Mint aki halkan belelépett.

VIII.

A kis edény.

Oly furcsa és merev.

Aranyhabos tó, emléktemető
 Emlékek ágya, ágyak ápolója,
 Mély, puha párna, pincsi, pince, pólya
 Emléket emtet, engem temet ő
 Fehér és csendes. Üllök rajt, kis ingbe —
 És távoli, mély országokba int be
 Mint folyt arany és mint ezer ezüst,
 Oly bús, fehér, olyan igénytelen,
 Becéz, reámnéz és tréfál velem

Mint egy kis fehér legyező,
 Csak rátekintek s így szólok: ez ő.
 A jó, szelíd, a kedves, pici teknő —
 De néha megnő —
 És néha horpad s néha szétreped
 És szerteszökken szörnyű fergeteg
 És a homályban bőszen harsonáz
 És akkora már, mint a ház
 És ordítunk és sírunk: diadal
 És ilyen fiatal

S mint kürtök öble s vérző trombiták
És néha vág.

És néha vég.

És néha olyan, mint az ég.

S mint longa, lingua, lunga, lenge lég
(Még, még.)

És borzadunk az égbe, nyögve, sírva

Én néha néz ránk —

És néha olyan, mintha verset írna.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KEMÉNY SIMON.

(Nem tévesztendő össze Hunyadiával, akinek ruháit a kenyérmezei ütközetben felvette, hogy megtévessze a török hady-kritikusokat. A Külső-Csótánirtó-uccában született, egy soueter-rain pincében: atyja az ősz ruebalayeur, ebédnél mindig megverte, ha nem akart a sublód körül szanaszét heverő rubinserlegekből inni: csak így magyarázható ugyanis, hogy később képtelen volt másból inni, mint rubinserlegből, mely tünetet a kiváló költő egy orosz kritikusa és kommentátora róla írott munkájában így foglal össze röviden: »aufgevakszn beim Rubin-serleg«. Hetvenéves korában halt meg, egy darab rubintól, amit háromér nyári szaláminak nézett és lenyelt. Verseit a »Bányaipar Részvénytársaság« sajtátította ki, kohászati célokra.)

Karperec.

A szeretőmnek arca kék legyen
És kétoldalt csurogjon lefelé
Hideg barackot egyék véresen,
Meztelenül egy kémény tetején.
Két lábujja közt tartson egy topázt
És a fején öt darab smaragdt,
Szájába régi, drága türkizek
S röhögjön sírva s szóljon így: harapd.
Langyos teában üljön homlokig
És énekeljen régi éneket
És zongorázzon régi hegedűn,
Míg a türkisz-serleg szétreped.

SZABOLCSKA MIHÁLY.

Egyszerűség.

Nem hivalgó, cifra páva
Nem modern az én szívem.
Egyszerűség lakik benne
Mosolyogva szelíden.

Egyszerű, de tiszta nóták
Amiket én dalolok —
Mert a szívem súgja őket,
Nem is olyan nagy dolog.

Úgy csicsereg az én szívem
Egyszerűen, szabadon,
Mint a pintyőke madárka
Fönt a lombos ágakon.

Ami a szívemen fekszik
Azt dalolom, semmi mást:
Legelő, kicsiny birkáktól
Tanultam a versírást.

Egyszerű és tiszta nóta
Gólyafészek, háztető —
Nincsen benne semmi, ámde
Az legalább érthető.

A jó Isten egyszerűnek
 Alkotta az eszemet,
 Nincsen abban nagy modernség
 Csak szelídség, szeretet.

Kicsi kunyhó, szerető szív,
 Messze égbolt, tiszta, kék —
 Fulladjon meg Ady Endre
 Lehetőleg máma még.

A mi falunkból...

A mi falunkból jött az üzenet
 Áll még a gólya eszterág felett,
 Nő még a fű a zöld domboldalon
 És bent az udvaron.

Kertünkben még virul a sok virág
 És még rügyeznek tavasszal a fák
 És egyre folyik a mezőn a munka
 A mi falunkba.

A mi falunkba ákácfa alatt
 Fehérremeszelt házak állanak
 És estefelé, ha a nap lehull,
 Bealkonyul.

A mi falunkba nyáron nő a zab
 És éjszaka van, ha nem süt a nap;
 Forgácsot vág ki fábul a gyalu,
 Csodálatos, csodálatos falu.

Hit, remény, szeretet.

(Karácsonyi mellékletre féláron.)

Szívünk felett, az éjszakából
Csupán a hit mécse világol,
Tartson hát össze titeket,
A hit, remény s a szeretet.

Legyen a szíved egyszerű
Ború után jön a derű
A nyár jön a tavasz után,
S viszont az ősz a nyár után.

Akárhogy van, s akármikép'
A vers csak akkor szép, ha szép:
Piros fedél, fehér tanya,
És ha nem szép, akkor csunya.

Mert a szívben érzés lakik
Az Isten tudja, hányadik,
S az érzés tiszta dalt kíván
Bizony, szép, tiszta dalt kíván.

Kicsiny kunyhóban szeretet,
Szeressétek a gyermeket
E szent karácsony ünnepén
Önöknek ezt kívánom én.

Mert bíbor-bársony vendégség-
Nél jobb egy napi egészség
Opasno je van se nagnuti
Kéretik nem dohányozni.

SZÉP ERNŐ.

Dal.

Mint egy szép, aj, szűz-kisasszony
Ajaj, szép fehér kisasszony,
Fehérkisasszony, szép kisasszony,
Kisasszonyka, kisasszonyka,
Olyan az én éltem dolga.

Én, kérem szépen, nem vagyok már
Kicsi fiúka, nem vagyok már
Pedig, de jó volna
De jó volna, de jó volna.
Ha én kicsi fiú volna.

Ha én kicsi fiú volna
Csilingelne, lovagolna,
Ujságokba sose írna,
Sose írna, sose írna,
Télen-nyáron csilingelna.

Gyermekkorom, fehér bárány,
Jaj, mint tiszta, havas márvány,
Csilingelve elment messze,
Elment messze, elment messze,
És már nem tér soha vissza.

Csilingelne gyermekkorom
 Kicsi kocsim, kis vasútom
 Kicsi lábam csilingolna
 Csilingolna, csilingolna
 Volt réz-halom, réz-angolna.

Én már mostan ám nem játszom
 Én már nagy fiúnak látszom
 Mostan nekem nincs játékom
 Nincs játékom, nincs játékom
 De még akkor volt játékom.

Mostan már nincsen játékom
 De még akkor volt játékom
 Volt játékom, csilingeltem
 Csilingeltem, csilingeltem
 De most nincs játékom nekem.

Nincs játékom, isten bácsi
 Azért mondom: bácsi, bácsi.
 Ajaj, kicsi fiú voltam
 Fiú voltam, fiú voltam
 Csilingeltem, csilingoltam
 Nincs játékom nekem mostan.

TÓTH ÁRPAD.

— Ady Endrének. —

Mester, egy ifjú agg, setétlő béna, sánta
Szól félszegen feléd, motyogva és szelíden:
Kinek halk nyála folyt, borongó, furcsa ívben
Olvasva énekeid a vénhedt utcasárba...
S ki elmekegte őket, nyifegve csendesen,
S halk, holdas esteken, vetvén a keshedt ágyot
Te szent nagy Fenekedbe beléomolni vágyott
Málé kis inasod én szörnyű Mesterem.

Alázattal, szelíden, ki ünnepelni jöttem
Könnyes, fakó szívemmel és trottyos térdemen;
Mely úgy fáj alkonyatkor, csúzos bokámba lenn,
Mikor elaggott felhők boronganak fölöttem.
Mert isten vagy, csekélység és két isten és három
Oly bús, kietlen mindegy... s eszembe jut a
[tantim,
Ki egyszer látott téged a pályaudvarban kinn'
S szegény, jó grószpapa, ki ellenőr Parádon.

GELLÉRT OSZKÁR.

A Puceráj.

Hogy nyitod szét a két hideg ajkad

Amint kimondod: »pučeráj«

Puceráj, puceráj.

Puc is, meg áj is.

De ha puc, miért nem áj?

Áj váj.

»Megint itt van a puceráj«

Mondod. »Megint itt van.«

És kis fogad kétfelé nyitod

De miért nem csukod kicsit kisebbre az

[alsó ajkad

És miért látszik ki zápfogad

És miért nem emeled orrocskád

És miért nem képződik egy kis vonal

Az orrod és a szád közt

Amit szétlapítnék, gyömöszölnék

Kiteregetnék, bekennék

Miért nem emeled, csavarod, fordítod, ragadod

Miért hullt két szál haj arcodba?

És miért mondod: puc is, meg áj is.

És most mit nézel olyan haragosan

Berzenkedő kis strucc-madaram.

Mondd, miért nedves most egy kicsit

A balszéle a szájadnak, jobbról?

Mit mondasz?

Hogy menjek a sóhivatalba

És kérdezzem meg ott?

Elmegyek, elfutok, elrohanok

A sóhivatalba és megkérdeszem.

És megkérdeszem, miért.

Mi — ért. M... mi... miért.

Amint a karod fölemeled.

Amint a karod fölemeled

Mennyi bidres-bodros szövet

Hull vissza, mint egy zuhatag

És milyen finom kis pihék

Pelyhedzenek a könyöködbe

A könyököd kinyögöd

És szívembe könyökölsz — au!

Au — vau! Miau!

És milyen fehér vonal emelkedik,

Amint a karod fölemeled

Emelkedik, csavarog, terjed

A könyöködtől a kisujjad körméig

A kisujjad körmétől megint vissza

A kisujjad körmétől visszaig

Amint a karod fölemeled

A könyöködtől a kisujjad utolsó percéig

Tizenöt centiméter

A kisujjadtól a könyöködig tizenöt centi-

[méter

Összesen harminc centiméter.

És hogy rezegnek a szálak

És kicsi pelyhek szurkálnak szíven,

Amint a karod fölemeled

Hogy fejemhez vágd a levesestálat.

KAFFKA MARGIT.

(Született tizenkét évvel később, mint ahogy barátnői tudják, a »Nyugat« egyik vadregényes cikkében, hátul, a kies »Figyelő«-rovatban. Fiatalabb éveiben nagy szegénységgel küzdött, úgyhogy öt-hat szót kénytelen volt mindig egybeírni, nehogy közben kiszáradjon a tinta, annyira kellett vele spórolni. Nagy érdemeket szerzett orvostudományi értekezések versbefoglalásával: a «Ha tudnád, nekem a foltmeglátó-sosságok, hogy fájnak» című népdalát szerte éneklik a Nagy Magyar Lipót-körúton. «Talpra magyar, hí a megérzés differenciáltság» címen forradalmi dalokat is írt.)

Charles.

(Putriban lakik a Sári,
De jó volna véle cicázni,
Van még egy rongyos krajcárom
Azt is a Sárinak adom.)

A lelkem, ó, furcsa lelkem,
Feléd kitermelődik, kimindegységesedik
S bár finom és differenciált a poutri,
Amelyben lakol,
Charles, te enségességem érzője,
S mély asszonyiságom alatt;
Ó, jó volna veled differenciálódni,
A poutriban

Keresni legalantlappangóságok türkizét
 Keresni meglátásokat
 És megérkezéseket
 És ritkán kiválthatóságokat —
 Ó, van még, van még,
 Van még egy régi rezem,
 Régi japán, csontszínű kraje,
 Japánkodó, kicsi-bicsi, furcsa japán,
 Amit japám adott,
 Charles, eljapánkodásaimat
 És kicsi, fehérszélű, ékszermívű dobozom
 Néked adom, néked adom
 Néked adom. —

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

alla

inte

bold

ndel

erke

FÜST MILÁN.

(Hosszú ideig a »Nyugat« körül lebegett, míg nem a szerkesztő feltalálta a Füstnélküli Nyugatot, azóta csak gyéren jelentkezik. Az 1905-ik olimpiai versenyen egy 35.04 méteres verssorával ő nyerte meg a távköltés világbajnokságát. Első versei spulnira csavarva jelentek meg, kritikusi még nem végeztek a lebonyolítással, s így verssorainak még csak elejét ismerjük, hátulról visszafelé: állítólag így van értelmük. »Aggok a hideg vízben« című drámájának alapgondolatát a leküldött bányászoknak még eddig nem sikerült felhozni. Jelenleg egy hosszabb verssoron dolgozik.

Epigramm.

1. sor. Jaj, Uram, engem bántanak.
2. « Nekem hideg nyállal kenik homlokom is.
3. « És bizonyos tekintetben mindig rúgnak hátulról.
4. « Jaj, roppant hideg hagymákat eszek.
5. « Jaj, tele van a föld bélülről kukacokkal.
7. « És most jut eszembe, hogy az ember nem él örökké.
8. « Jaj, istenem, szerkesztő úr, mit tetszik szólni hozzá, hogy az ember meghal.

9. sor És fekete földben sötét homokot eszik ragadós gombócokba összeragadva.
10. « Jaj keserű így az élet, azér' mondom szerkesztő úr kérem, borzasztó nehéz az ember élete itt ezen a földön, bizony, s a súlyos angyal letorpad.
11. « S fáklyáját lefelé fordítja.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FUTURIZMUS.

Az »Égberökhögő Halálpacni« tek. szerkesztőségének

Budapesten.

Igen tisztelt szerkesztő úr,
nagy érdeklődéssel olvastam nagyrabecsült lapjának legutóbbi, tehát első számát, melyben az előző számokhoz képest nagy fejlődést tapasztaltam. Át vagyok hatva attól a meggyőződéstől, amelyet *Prokabanda* című vezércikkében a lap hátsó oldalán szerkesztő úr kifejtett s mely szerint költészetünknek lépést kell tartani a kor kozmikus diametriáján életeskedő girbic beltes — ritmusával! Nagyon jól tudom, mire céloz szerkesztő úr és nem hiszem, hogy akadhat századunkban épeszű ember, aki ne érezné e nehéz napokban a kozmikus diametria egyre égetőbb hiányát. De ha akad is, kitűnő lapjuk néhány közleménye gyökeresen meg kell hogy győzzék a kételkedőket. Azonban engedje meg szerkesztő úr, hogy figyelmissé tegyem, milyen kárára van irodalmunknak, hogy néhány tehetségesebb költőnk egyéniségéből hiányozván az önök által vázolt feltételek, egész eddigi költészetünknek szükségképen el kell vesznie, ha nem akad valaki, ki pótolná a mulasztásokat, a megmaradásra érde-

mes verseket lefordítsa futurista nyelvre, megmentse az enyészettől. Arra gondoltam, hogy néhány kísérletet teszek ez irányban — és mutatóba mindjárt küldök is egy példát, hogy gondolom ezt a dolgot. Petőfinek egy ismert versét választottam, mely a mi számunkra már érthetetlen, zagyva és dagályos handabandázás — megpróbáltam, hogy lehetne ezt a különben érdekes témát a futurizmus egyszerű, érthető keresetlen nyelvéen megírni. Tessék választani!

Petőfi verse.

Befordultam a konyhába.

Befordultam a konyhába,
Rágyújtottam a pipára,
Azaz rágyújtottam volna,
Hogyha az nem égett volna.

A pipám javában égett
Nem is mentem én avégett,
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta
Lobogott is, amint rakta,
Hanem még a szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja.

Én bementem, ő rám nézett,
Aligha meg nem ígézett,
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyulladott.

Ugyanaz zöldben.

Konyha.

Hideg igazándiság, ritmus.

Szín, szag, napfény.

Kondér, üst, csupor.

Koromszag.

Vonalak interferenciája

Szabadevés lehetősége

Kilencegésznyoletizedeskedése

A Gömbnek.

Fiatalcselédes vágyberezdülése

Izomgyurmának. Pont. Félix.

Büdös élethegés.

Pipa. Nikotin.

Avitt Gay-Lussac-szag

Tomporkodik ízig-hajrá zsigerben.

Világzsiger ! Rizs.

Ritmusok !!! Ritmusok !!!

Ritmusok !!! ? — . ; (—)

Tűz unalmas, émelygős —

biedermerkedése harsány

utakon, pfujságos.

Tanárkodó hepca.

Hapci !!

Scherdülierende Mädchen ?

Zikcene, zalcene, waszhasztu-

dafonkodás.

Szem. Szivárványhártya + reflex
 — könnyzaeszkó, log 32.41
 Tangens retina. V lobogás.

Eszemet adta, vette vatta.

Szimfónia!
 Létfedöglő krákogása
 Fiatal testnek, illat, szag,
 bűz, szagparikák!

Szemem kiugrása a léttengelyt
 súrolja 30 foknyi szög alatt.

Tolnai világlap, zshivaj, lárma,
 Pályaudvar, toológépalkatrész.

Ó, gallérom, te fekete madár!

Párvás, párvás, tuskótestek
 Tumultuózus surlódása,
 Epidermia !!!

Pipa alváskodó taty-muty,
 Öregség, totyak, fülránc,
 Nirvána. (Kialudt.)

Vulkán! Szívem titánosza
 mocskos magát Sziriuszra.

Hej, ho... o... opp!! ÉN. ÉN.
 Ho... o... opp!!
 Hó! Rukk! Krrr!!...
 Brekeke!!!... (én?)

Girbic.

Tarhonyaberger Anatole.

MŰFORDÍTÁS.

Egy költői antológiában megjelent a következő szép versszak Ady Endrétől:

*Jöttem a Gangesz partjairól
Hol álmodoztam déli verőn
A szívem egy nagy harangvirág
S finom remegések: az erőm.*

Egy széplelkű műfordító olvasta az antológiát és kiváltképpen megtetszett neki ez a vers. Elhatározta, hogy a »Dichterstimmen« című folyóiratnak beküldi. Le is fordította következőképpen:

*Ich kam vom Ufer der Ganges
Dort träumut ich von südischen Schlager
Mein Herz, du Blume, du banges
Du bist so zitternd, so mager.*

Hát Istenem a rím kedvéért az ember változtat egyet-mást egy ilyen műfordításban. Eddig minden rendben volt, de egy másik műfordító elolvasta a verset a »Dichterstimmen«-ben: nagyon megtetszett neki és elragadtatásában nem vette észre, hogy a verset magyarból fordították németre: eredetinek nézte és lefordítván ma-

gyarra, ilyen formában küldte be egy magyar szépirodalmi lapnak :

*Ufer, a zsidó kupléíró
Aludt a folyosón mélyen
Barátja, Herz, biztatta
Hogy ne remegjen, ne féljen.*

Egy kis félreértés tagadhatatlanul van a dologban : de ezekben a fene gót betűkben az ördög ismeri ki magát, — érthető, hogy a különben kitűnő műfordító a «südischen» szót «jüdischen»-nek olvasta. Azonkívül, hogy a Ganges szót «folyosó-nak» fordította, Istenem, nem szabad elfelejteni, hogy a gang nálunk ilyesvalamit jelent. Más baj nem is lett volna, ha történetesen nem olvassa a verset egy harmadik műfordító, aki magyar versnek nézte, lefordította és beküldte a «Gedicht-Magazin»-nak, az alább olvasható tökéletes átköltésben :

*O, Dichter der alten Juden
Was schlafst du im Flussalz so tief?
Hörst du nicht den stolzen Herzog
Der dir in Ohren rief?*

No igen, ami a folyosót illeti, hát az igaz, hogy ha az ember német fordító, nem lehet tekintettel ilyen hajszálfinom árnyalati különbségekre, hogy minálunk «folyó só» és «folyosó» mást jelent. Azt pedig igazán meg lehet érteni, hogy egy ok nélkül előforduló »Herz« tulajdonnévről inkább azt teszi fel a fordító, hogy a «Herceg» rövidítése. A «Gedicht-Magazin» nem is nyomozott a kérdésben tanáros nagyképűséggel, hanem elismerve a poetica licentia jogosultságát,

leadta a verset és úgy került az a negyedik műfordító kezébe, aki aztán végérvényes magyar fordításban közölte a közben világhírűvé vált költeményt, még pedig a következő formában:

*A Herz-féle szalámiban
Sokkal sűrűbb a só,
Mint más hasonló terményekben
Hidd el, ó, nyájas olvasó!*

Ami tekintve, hogy a «Dichter» szót «sűrűbb»-nek fordítani valóban éppen úgy lehet, mint «költő»-nek: egyelőre a legpontosabb magyar fordítása a rendkívüli költeménynek. A költő — eltekintve azoktól a módosításoktól, amiket a költői forma megenged — a vers tartalmán igazán keveset változtatott s amellett a magyar költészeten kívül még az illető szalámigyárost is hálára kötelezte, aki, reméljük, kifejezést is adott hálájának. Ami mindenképpen szép eredmény.

Országos Széchényi Könyvtár

PRÓZA.

Országos Széchényi Könyvtár

SZOMORY DEZSŐ.

A rossz vonaglás.

Akkor egyedül, mintegy kacéran és engesztelő burjánzásokkal haladtam az epedő és napfényes utcán és minden. Holmi merev és harsány cselédek vonalzása, Istenem, már-már enyhén rajongó képzeiteit meresztették udvariatlan és nyakas párzásoknak. Ó, a nap, zsírosan és inkább lihegve valamely szőke kancellárnak tűnt, terpeszen feküdve a lanyha hegyek vonalába, mintha a rejtett tájakat kutatná.

Egyébként akkor éreztem holmi enyhe és titkos döbbenettel, kutatóan és megértve, ó, a rossz vonaglást. S bizonyos hősi robajok hidegen s pajzán gúnnyal már-már figyelmeztettek félős és üdvös csatákra. S rajongásom pompás és jellemző mohósággal árnyas lehetőségeket rajzolt izzó önkívületben és gyanánt.

S így megnyúlva, mint angol vázák s némi sietséget negélyezve szimatoltam akkor végzetes tájak felé, végzetes tájak felé. S komoran megértve szemlélvén belső tusakvások zaját: elértem végre egy utca szögletében a tömör és célzatos boltíveket, holmi felcsillanó reménnyel s néma vágyakozással. De lanyha s tátozó körkörök helyett meredt ajtók kapaszkodtak eléem, mintegy búsongva s tiltón. S rettentő életérzés

bújkált inkább zülledt csontjaim közt, mint sötét és komor rongyok holland apácák ágyában.

S ím, a békéltető aggnő holmi zajtalan részvétellel nézett reám s szörnyű kerubnak tűnt, ki egy jóleső s szerény mennyország portikuszát őrzi némely langyos s álmatag üdvezültnék.

— Tessék várni — szólott biztatva s remélhetően az aggnő holmi Corotmetszetek rajzmodorában.

Ám tompa heroikus torlódások zsibbadtak s bőszt pattanások s álmatagon s esdeklőn tobzódtak előkelő szemeim a záruk, ó, a záruk fölött, kóválygón. S képtelen epekedések nyújtóztak s növekvő buzdulások.

De majd duhaj tömörülés pompás és vad akaratot váltott s percek után, némi lendüléssel, a rossz vonaglás okozta lendüléssel, szokatlan energiák ágaskodtak feldúlt életemben s zokogva, enyhén, ám bizonyos haraggal rugdalvást közeledtem a csodálkozó és ijedt ajtó irányában, elmosódva.

— Pofája, pofája istenit, — súgtam tömören s fellengzően — pofája, pofája istenit. Hát még meddig tart magának?

S a quo usque ábrándos utánérzése mellett némi célszerűség halvány érzésével folytattam talpam bársonyos s ruganyos zenéjét egy torpant és rikoltó orgona gyanánt. E percben gyötrődő, sebes virágnak tűnhettem, régi és rozsdás lepények fenekén, lábvíz.

— Tessék várni — hangzott hörgőn s belülről s ismételten. S viongó s ájuldozó képzeletem várakozásával ismét az aggnő felé fordultam, ki biztatva s mintegy közelgő megváltásom jelezve, enyhe és zörgő papírlemezek vigaszát nyújtotta felém.

Am szétdúlt s révedező szemeim holmi feslett s nyirkos madarak gyanánt kóvályogva hirtelenül ráhervadtak a betűk tömegére s gyötrelmesen s szorongva kerestem, hajh! feledtető szórákozást és mindent.

«*A rossz vonaglás*» ez állott némi címzés módjára a papírlap szélén, melyen egy novella nemes és előkelő körvonalai terpeszkedtek, a véletlen sajátos s pajzán képzezeit nyitogatva.

Ó, mereven s félreszegetten olvasni kezdtem, de ennyit már nem bírt el gyötrött s kihasznált lelkülem. Hirtelenül tompa borongások zajlottak s mint régi és szemérmes csipkék susogása, érzelmesen s megadó bánattal lágyult el tornyosuló dacom. S holmi hetyke és szükségszerű dudorok tolakodtak s formaszépség. Valamely ókaldei műnek tűnt e jelenés, hol enyhe és ingerlő vonaltörések folynak.

S ekkor minden részvétem ábrándozva s inkább ábrándosan fordult az aggnő felé, ki nem sejtve mitsem abból, mi lelkemben zajongva végbement: sajgó csodálkozással figyelte, mint süllyeszti vissza kezem finom és díszes hajója, mint ir hercegnő, a remegő tízfilléres, sanda és szurkos pénzdarabot. S inkább imbolyogva, tompán s talán megtörve s kérlelhetetlenül kimentem.

Am a nap, könnyű és mintegy sárgás folyadékon kígyózva lecsurgott az égről, barna s sajátosillatú sávot hagyva maga után, távozó infánsnőnek tűnt, ki holmi diszkrét susogásokkal az enyhe és sóvárgó közt, ismét megfosztja lágy és ideiglenes fedelétől. S inkább bágyadt voltam ezen az este.

SZASZ ZOLTAN.

Nősténység.

Spitz nyugodtan kopogott az ajtón és egy olyan érzéssel ment be a szobába, hogy ez a kopogás szükséges és helyes volt. Weiszné arcán a megnemesedett faji jelleg bizonyos lágy és vonzó árnyalatba ment át, amint mosolyogva jött Spitz elé.

— Szép, hogy eljött — mondotta. — A férjem nincs itthon. Kérem, üljön le.

— Ez egy lelki ügy volt, — mondotta Spitz — az, hogy idejöttem. Lelki ügy, sőt mondhatnám kultúrügy. Én ugyan elhatároztam, hogy nem jövök, de a multkor a korzón, amint bizonyára észrevette, megláttam a maga testvonalának profilját és ez hogy helyesen fejezzem ki magam, a nősténységnek egy oly rezgésállapotát váltotta ki az én intellektusomban, hogy feltétlenül ki kellett elégítenem alsórendű igényemet, mely arra vonatkozott, hogy magát újra meglássam. Ez egy művelődéstörténeti szempont.

— Lehet — mondotta Weiszné mosolyogva. — De nem értem ezt a szót: «nősténység».

— Én gondoltam, hogy nem fogja érteni. Tényleg ez egy új szó, mely azt jelenti, hogy bennünk, kultúremberekben a nő fizikai megjelenésé-

nek, testének, színének, szagának érzékelése egy belső képzet- és vágy-sort indít meg, mely bizonyos lehetőségek felé irányul. Tudom, hogy kissé újszerű dolgok ezek, de én Szász Zoltán tanítványa vagyok és ehhez hozzá kell szoknia. Tehát, azt akarom mondani, hogy a maga szépsége, mely bizonyos, az én fejlődési fokomnak megfelelő kultúrmennyiséget foglal magában, hanem bizonyos kiélégülés utáni szempontok előtérbejutását eredményezte: — még világosabban szólván: a nőség összes alapfeltételei — bizonyos feltételeket a férfinél is tekintetbevéve — közreműködtek itt egy igénylési folyamat kölcsönös és határozott megalapozásában. Ez egy újszerű, de érdekes felfogás.

— Ha jól értettem azt akarja mondani, hogy megtetszettem magának — mondotta lágyan Weiszné és kezét rátette Spitz térdére.

Spitz ölébe ültette Weisznét és egy mosoly futott át ajkán.

— Ha meggondolom, — folytatta — ez a bennünk támadó, úgyszólván egy gerjedelemszerű érzés bizonyosan a maga szépségének egy természetes eredménye. Ezt a szót azonban: «megtetszés», hibásan használta. Inkább azt mondanám, hogy a bennem lévő nősténység játszott közbe, vagyis alapjába véve, a bennem lévő egy nővágy okozta, hogy magát most ide ültettem az ölembe. A maga arca és testvonalai, helyesebben egész lényberendezése, húspárnái, orra és lábai, szóval minden és viszont, úgynevezett szerelmi csábképét veri vissza bennem. Ez egy fejlődési fokozat eredményének bevallása, mely a legalsóbbfokú népeknél is látható. Kultúrjelenség, bár van ontológiai alapja. Szociális probléma. Történelmi materializmus, evolúció, organikus kémia. Dua-

lizmus, monizmus, algebra. Ivári kiválás. Darwin, Lamarck. Népesedési törekvés, ábrázoló geometria, Horcsik tanár úr, a Kaukázus hegy- és vízrajza. Transsubstanciáció.

— Maguk nagyon okosak és cinikusak — mondotta Weiszné.

— Még van egy félórám, — mondotta Spitz és kinézett az ablakon — ezt a félórát azokra a kellemes és teljesen érthető zsibbadásokra akarom szentelni, melyek természetszerűleg követelik egy szerelmi törekvés helyes kifejtését. Sőt nagyon valószínűnek tartom, hogy én magával szerelmi viszonyt fogok folytatni. Bevallom, maga érdeklődést keltett bennem, nemi jellegének az én nemi jellegemtől való való határozott eltérése által. Lehet, hogy maga csodálkozni fog ezen az újszerű gondolaton, de a dolog mégis úgy áll, hogy a két nem eltérése által egy vonзалom jön létre és ez az oka a férfiak és nők kölcsönös érintkezésének.

— Mily cinikus maga, Spitz.

— Nem, csak kultúrember vagyok. Hiszen az állatvilágban is tapasztalható ez a jelenség, bár természetesen, inferioris fejlettségben. A szerelem tehát nem más, mint eme vonзалom megnyilvánulása és én ezt ebből a szempontból akarom tekinteni. Én egy egészen új, tudományos módszerrel fogom magának megvilágítani a kérdést. A szerelem két lényt köt össze, hogy egy harmadik létrejöjjön. Mint ahogy a fák spórázás útján is szaporodhatnak. Valószínűleg a föld forog a nap körül és nem megfordítva. S így látjuk, hogy például a kutyanak is négy lába van. Alma nem esik messze a fájától. Egy nap huszonnégy órából áll és kétszer hat az tizenkettő. Tessék megcáfolni.

— Tudja mit, kedves Spitz, menjen a fenébe.

— Nem bánom, előbb egy alsóbbrendű és kultúrtaian igényemet szeretném kielégíteni: engedje meg, hogy természettudományos alapon megcsókoljam a balfülét.

— Csókolja ám meg a saját fülét.

— Ez képtelenség, nagyságos asszonyom. S ebből azt is látom, hogy maga nem állhat természettudományos alapon. Nekem pedig egy nőben bizonyos lelki és értelmi kondíciók is szükségesek ahhoz, hogy szerelmi viszony létrejöttét kívánatosnak tartsam. Így azonban ön nem felel meg nekem. Isten vele. Gondoljon a történelmi materializmusra.

S tényleg, Spitz hazament.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ERDŐS RENÉE.

Norrah.

És így akkor hárman voltunk, asszonyok, Fiorenzában, akik az Életet éheztek. És Norrah.

Ő volt közöttünk a legbetegebb és legaszonyabb. A veszendő párdue és a nagy megadás, Norrah.

Norrah, kékeres homloka volt és bágyadt, szétágazó szemei. A nagy lomha szája beteg volt, mint egy iszapos, hosszú macska, amelyik elhúzza magát a földön. Norrah. És nem volt neki orrah.

Ez oly különössé, borzongóan sejtelmessé tette az arcát, hogy nem volt orra. Mi többi asszonyok, félősek, vágyakozók, belemeredtünk abba a két lukba, amely az arcán sötétlett és bámultuk őt és áldoztunk neki és hízelegtünk, mert ő volt közöttünk a legszebb és és legfenyegetőbb Igézet. A nagy Imbécile.

(Mellesleg pofaszakállja volt, amit angolosan nyírt.)

Egy estén, amikor megmámorosodtunk és sirtunk a loggián, Norrah elvezetett bennünket a tavaszi éjben. Mi hárman az életről és Szerelem Öbléről beszéltünk, de Norrah nem szólt, elől ment és húzta a nagy, lomha testét, és a teste kígyózott. De a szemei zölden hunyorgattak és a

szájában egy felszentelt gránátdinnyét tartott. És a virágok, minden virágok bele voltak tűzve és az előrenyújtott tenyerén egy felpattant vérhagymát vitt egyenesen. Mert akkor ő volt az erős Asszony és a nagy termő Ág.

De Norrah elől ment a vérhagymával.

Akkor mi daloltunk, viháncolva bolondul nyertettünk is néha, akkor mi voltunk a vidám kis erdei gerillák. Ledobáltuk mindenünket a fűre és jártuk a Hasadó virágtáncot, különösen Zállih és én.

Aztán lejöttünk a tengerpartra, ahol a castiliai halászok méregették éppen a hálót. Nagy, bronzos izmukat fel- és levonták, a lábuk fel volt gyűrve és mély jajongó románcokat énekeltek az éjben.

Lent, a bordérián, jött velünk szemben Gian Niavala, a férfi.

Mi, asszonyok, félrehúzódtunk a piánik mögé csak Norrah ment előre egyenesen, Norrah, a vérhagymával.

Ment és közeledett és odajutott és megállt és várt.

Gian Niavala lassan jött lefelé a parton. Halvány, gyöngé homlokába befolytak izzadt fürtei. Kezeit, ezeket a szomorú, nyálkás, hervadt kezeket reménytelenül forgatta, forgatta. És már akkor is folyt a nyála, elnéző mesolyban.

Mi csak messziről láttuk, amint találkoztak. A herceg elfulladva nézett Norrahra. Norrah jött, mereven, egyenesen, a vérhagymával.

— Vártam. — Ennyit mondott az asszony.

— Idejöttem én, é-én, — mondta álmodozva, halk mekegéssel a herceg és köhögött, mint egy arany szemű, szegényszívű juh — én csak idejöttem. És maga idehívott engem. Norrah. És maga idehívott. És maga. És.

— Idehívtam, Gian. Mert akartam magát. A vérségemmel akartam magát. Akartam magát. Akartam magát a vérségemmel. Magát a vérségemmel akartam. Magát akartam a vérségemmel. Akartam a vérségemmel magát.

— Igen, idehúzott a nagy, lomha szemeivel. A fehér, erős, löttyös testével húzott. A kék, megkeshedt mosolyával, álmos, beteg szemeivel. Mit akar tőlem, Norrah? Mit akar velem, Norrah?

De Norrah előrántotta a vérhagymát és mosolygott. Mosolygott.

— Maga kelle nekem, Gian Niavala. Gyermek, maga ezt nem érti. Az én feneketlen, asszonyi vérségemnek kell maga. És én bele akarok nézni az Életbe, belebőgni, belenyőszörögni az én erős, virágzó testemmel. Az én erős, virágzó testemet ünnepelem én magában, Niavala. Szegény, szegény gyermek!

És nézte és hunyorgott.

Gian Niavalla akkor dadogva csókolta meg Norrah körmét. Mi sírtunk.

— Igen, — sóhajtot a herceg — mi is a mi életünk? A férfi? Szeretni, énekelni, rekedten, brekegve. Nézni egymást, nézni. Belenézni. Belenézni. A niavala törje ki.

És ekkor megálltak és néztek. És Norrah egyenesen kitartotta a vérhagymát; zöltszegélyű szemei pedig belefolytak az arcába. Beteg szája kinyílott és egyik szemét becsukta. Gian Niavala halkan bólogatott. Így álltak, így álltak két órán át.

Ó, gyötrelmes kínjai a szerelemnek, kínos gyötrelme a szerelemnek.

És aztán elváltak, bágyadtan, felvillanyozva, lesújtva. Magasan, alacsonyan, fönt, lent, össze-vissza, előre-hátra.

Mentünk lefelé, asszonyok. És Norrah.

Ő elől ment és kinyújtott tenyerén vitte a vérhagymát.

Akkor belekiabáltunk a reggelbe és nagy, véres mályvákat ettünk. És bukfenceztünk, Zállih és én, körül-körül, mint valami mámoros, bolondos kis vízilovak. És kacagtunk és sírtunk.

De Norrah, az Asszony, kidagadt szemekkel lihegve ment elől a vérhagymával.

Zónaidő: 6 óra 25 perc.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

301

8 91

2 1

1 11

1 11

21

PÓSA BACSI.

Ninácska.

Hopp, hopp! kegyedem, begyedem, főiskola, egyetem! csupp! Hogy vagytok, kis fiúk, kis leányok, ejha, csinnadratta! Na jók voltatok egész héten? Mesél ám nektek a Szerkesztő bácsi, meg-
rázza a mesebeli fecskefarkat és csak úgy dű-dű-
dül belőle! Itt a mese, fog meg, Sári, hopp! (Jó
kedve van a szerkesztő bicsébácsinak, mi?)

Hát bizony, kis fiúk, kis lányok, a Ninácska
nagyon rossz kis lány volt ám! Úgy ám! Már
kicsi korában mindig csak a ruhákat szerette, és
nem a könyveket, amelyekben édes hazánk van
leírva, ez a tejjel-mézzel folyó Duna-Tisza háta,
istenáldás hullik rája, ne sírj, ne sírj Kossuth
Lajos!

Ninácskának egy nagyon-nagyon csúnya-
csúnya kis szokása volt: nem játszadozott ez a
kis leány társnőivel, hanem — no ki hallott ilyet?
— ez a kis lány, ez csak a fiúkkal szeretett ját-
szani, golyózni. Úgy-e furcsa, kedves gyermekeim,
csiribiri? Na de csak hallga!

Egyszer ám jöttek komédiás bácsik és nénik
a városba. Hát uramfia, vaskalap — a Ninácska
velük szaladt. (Úgy-e szép versike-bersike?)

Ott is maradt a komédiás bácsiknál. De arról a
rossz szokásáról nem tudott letenni, hogy mindig

a nűkkel játszott aztán is. Hát csak hallgassátok, mi lett a vége Terka, Panni, te, kis rigóim, aranylegyecskéim, szunyogocskáim, kolera-bacil-luskáim!

A Ninácska már tizenennyolc éveske volt és még mindig a fiúkkal játszadozott. Ilyen nagy kis lány volt már bizony, mégse kezdett el tanulni, hanem golyózott. El is küldték a komédiás bácsik. De ő nem bánta azt se, hanem kiállt az utcára, hívta a fiúkat golyózni. A csúnya utca-gyerekeket, utca-grófokat, utca-bankárokat. Persze azok is olyan iskolakerülő, rossz kis fiúk voltak. Elszaggatták a Ninácska ruháját, meg mindent.

Hopp, Terka, Panni, csiribőrű, bürőke! Kicsi krit-kretének! Ahol röpdölődzik ni egy kicsike gorilla, uccu, Böske, Julesa kapjátok el! Mit gígyegsz-gügyögsz, Pesta-Pista? Hoci csak ide a Szerkesztő Bácsinak!

Csingiling! Megy tovább a meseszeker.

A rendőr bácsi persze nem szereti az olyan kis lányokat, akik az utcán golyóznak a kis fiúkkal.

— Kedves gyermekem, — mondotta szelíden a jó rendőr bácsi — vigyázni fogok rád, hogy semmi bajod ne essék; jó?

És a jó rendőr bácsi azontúl felügyelt Ninácskára, nehogy baja essék.

De Ninácska mindig vadabb lett. Mindig több és több fiúval játszott egyszerre. A rendőr bácsi egyre csóválta a fejét. Mert úgy-e, kedves gyermekek, a kis leányoknak kis társnőik között van helyök és nem a fiúk között?

Egyszer, mikor már a kis Ninácska huszonöt-éves volt, egy nagyon rossz, goromba, illetlen fiúcskával ismerkedett meg. Ez az illetlen fiúcska — Sándor — harmincéves volt és mindig hozzá-
vágta Ninácskához a golyókat.

— Jer velem, — mondotta az illetlen Sándorka Ninácskának — játszadozni fogunk kissé a mellékutcában.

De Sándorka nem játszott ildomosan, mert mindenféle pajkosságot talált ki. Ha bácsik vagy nénik jöttek, egy hosszú kést vett elő, hátulról föl vágta a bácsik zsebét és odatartotta a markát, hogy beleessen a pénz. Ilyen pajkos volt.

Hanem aztán baj lett. Egyszer nagyon gyorsan forgatta a kést és a kés — ejnye, ejnye — belement egy bácsi gyomrába, aki keményen megpirongatta a rakoncátlan fiút és fejcsóválva meghalt.

— Ófelsége, a király bácsi nevében, — mondotta szigorúan a rendőr, aki odajött — most becsuklak titeket, kedves gyermekeim.

Ninácska borzasztóan megijedt és sírni kezdett. Sándorka is bezzeg megszeppent. Kérlelni kezdték a rendőr bácsit.

— Nem bánom, — mondotta végre a rendőr bácsi — bár nem érdemlitek meg, illetlen gyermekek: de ha valamelyitök el tudja mondani Pósa bácsi egyik versikéjét: — ez egyszer megbocsátok.

Ninácska gondolkodni kezdett; addig-addig gondolkodott, míg végre eszébe jutott:

Mit csiripel a kis madár
Fönt a száraz ágon?!
Azt csiripli: Magyarország
Legszebb a világon.
Muszka bácsi, német bácsi
Be ne tedd a lábad:
Úgy kiverünk, csinnadratta,
Porzik majd a hátad!
Ezeréves Árpád apánk
Uralkodott rajta,
Magyar itten minden ember.
Tősgyökeres fajta!

Megjárhatja, csinnadratta,
Aki belénk botlik: —
Magyar fiúk, magyar lányok,
Mikor a tyúk kotlik.

Erre aztán szabadon bocsáttotta őket a rendőr
bácsi. Ninácska is levonta a tanulságot és azontúl
nem játszott többé fiúkkal.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

002

136

3

314

311

11

EÖTVÖS KÁROLY.

Az első magyar fénymázkészítő.

Az előbbi számban beszéltem arról, hogy fujdefádhi Kifenevóth gyomorrákjának kezdődését én, legalább a magam részéről, 1813 június 3-ára helyezem. Nincs semmi okom rá, hogy erről másként vélekedjem. Kis-Nagy Pál István, akivel én még 1856-ban beszéltem erről, már akkor mondta ugyan, hogy ezt a napot nem tartja valószínűnek. Én azonban nagy súlyt helyezek rá, hogy a magyar társadalom végre tisztába jöjjön ezzel a kérdéssel, melyről már 1872-ben, körülbelül ebben az értelemben írtam.

Azt hiszem, azok után, amiket eddig felhoztam, teljesen bizonyítottnak tekinthetjük, hogy Kifenevóth Gábor feltétlenül az első fénymázkészítő hazánkban. Ennek a férfiúnak, ennek a magyar embernek, ennek a többszörösen érdekes egyéniségnek történetében még mindig vannak homályos, általam még fel nem derített szakaszok. Jelesül pedig gyomorrákjának kezdete.

Mikor kezdődött? Mily körülmények játszódtak közbe? Hogyan hatottak rendkívüli jellem fejlődésére? Nagy kérdések: de szembe kell szállani velük. S ki szállana szembe, ha én se?

Mert büszkén és nyíltan vallom és valljuk

néhányan, hogy a magyar fénymáz készítésének atyja és mestere volt Ő. Elvitathatlan tény ez, nem lehet beszélni róla, számos alkalommal végleg bebizonyítottam már.

És tántoríthatatlan meggyőződése, hogy Európa fénymázkészítésének történetében, hagyományainak, ősi ösztöneinek segítségével, első helyre küzdötte föl magát a diadalmas, magyar fénymáz. Beszélhetnek nekem a nagyszrű német, angol és francia fénymázról. Ezek a nemzetek sokat tettek a fénymáz körül: — de mindez holt dolog, hitvány, értéktelen erőlködés, beteges áramlatok eredménye.

Bizony, ki merné kimondani, ha én se, hogy a német fénymáz a magyarhoz képest egészen egyszerűen suviksz.

A magyar fénymáz egyszerű, nemes, mély. A magyar fénymázban nemzeti bélyeg van, belső tűz van benne és jelleg. Ezt érezni kell; ezt tudni kell, ehhez külön, magyar érzék kell, mely felfogja és megérti. Nekem ez megvan. Én értem. Én már 1887-ben is értettem. Én.

Jöjjetek velem vitatkozni. Azt írták ellenem, hogy én egyáltalában nem is értek a fénymázkészítéshez. Megvetem és lenézem ezeket a hitvány, ostoba vádakat. Hiszen eléggé hozzászokhattam politikai, társadalmi, írói, szónoki, tudósi pályámon az ilyesmihez; 1652-ben, mikor a magyar harangöntésről írtam hosszabb tanulmányt, azt mondták, azt írták, azt beszélték Rólam — hogy és nem is értek a harangöntéshez!!

Eszembe jut erről, hogy 1851-ben Kraczuly, az akkori államtitkár, mondott nekem valamit, amit 1893-ban még elbeszéltem Andrássynak, de most már nem emlékszem rá, mi volt az.

De térjünk vissza Kifenevóth gyomrába.

Nagyfontosságúnak találom annak megállapítását, vajjon az első magyar fénymázkészítő örökölte-e betegségét, avagy fertőzés útján jutott hozzá. Az én sebésztudományi ismereteim — szerény, de széleskörű ismeretek — azt mondják nekem, helyesebben az én álláspontomra helyezkedett.

Csak a sötétben tapogatózhatunk. Annyi bizonyos, hogy Kifenevóth Gábor apja 1783-ban Alsó-Dabason járt, az ükbátyám birtokán, bizonyos Pomuc nevezetű orvosnál. De fáradozásaim dacára sem sikerült megtudnom, hogy mily eredménnyel végződött e látogatás.

Szeretném, ha sikerülne végre Kifenevóth Gábor életének történetét a magyar közönségnek bemutatnom. De amint látjuk, akadályokat hárítanak elém bizonyos események. Ez a dicső, magasztos élet, sok tekintetben még mindig homályos előttünk, örök kárára, szégyenére hazánknak.

Jól tudom, mily nagy horderejű munkába kezdtem, mikor föltettem a kérdést, hogy mikor kezdődött Kifenevóth gyomorrákja? Fejtegetéseimben fordulóponthoz jutottam itt. Most kissé meg kell szakítanom nagy munkámat. Zavarnak a szerkesztőségben mindenféle apró hírekkel: hogy kitört az angol-magyar háború, hogy Bécs levegőbe röpült, hogy feltalálták a holdbarepülő gépet, hogy Japán a tengerbe süllyedt, hogy az üstökös közeledik két kilométernyire.

A holnapi számban folytatom fejtegetéseimet, hogy vajjon 1813-ban kezdődött-e Kifenevóth gyomorrákja? Addig türelmet kérek.

MIKSZATH KÁLMÁN.

Jubileum.

(Multkori számunkban 27-ik cikkéig érvén el az író, mint értesülünk, az egész ország lázasan készül negyvenéves írói jubileumára, melynek védnökségét gr. Apponyi Albert ömtsga vállalta. Az ünnepelt kitünő, aki a készülő meglepetésről természetesen mit sem tud, ma a következő levelet intézte lapunk ősz szerkesztőjéhez.)

Kedves Szerkesztőm és

Kenyeres Pajtásom:

Azt tartja a közmondás, hogy: »öreg legény, fakó bocskor«. Azt pedig már a mi öreg Beöthy Aldzsink se tagadná soha, hogy mondok, a közmondásnak igaza van. Hát bion (amúgy palócosan) ilyen öreg bocskor volnék már én is, isten kegyelméből, kedves Szerkesztőm, meg pajtásom, az úrban. Eszébe juttatják az embernek az ilyesmit, mondogatják, hogy: »negyven éve ír már a mi Kálmánunk« — osztengat rájön az ember nagy csodálkozásokkal, hogy elment azaz idő magátul, mint tóttal a vaskarika.

Most eszmélek csak, hogy megkaptam az írásodat. Nagytudományú levelet írtál, régi pajtásom, mint az egyszeri ember. Hogy aszondod,

így meg úgy, írnék valamit magamrul, negyven-éves írások után. Mert itt is, ott is beszélnek negyven évről, ünnepről, rendezőbizottságról, meg új kiadásról, de mindezekről én nem tudok semmit.

Negyven év? Úgy vagyok én ezzel, mint a két máramarosi felcser, akik egyszer belejutottak a konstantinápolyi padisah háremébe. Aszszonyt szerettek volna látni, de az öreg Mohamed már akkor se kedvelte a magyart. A mi embe-reinket megfogták, vitték a padisah elejbe.

Persze, haragudott vesszettül az öreg. Sorba veszi elméjében a büntetések válogatott sorát. (Volt, isten segedelmével, elég.) Egyszer aztán nagy eltökélés ül ki a mennyei ábrázatjára: — rendezkedik is rögtön: vinnék le a két magyart a gyümölcsöskertbe. Keresné ki ott mindenik magyar azt a gyümölcsöt, amelyik legjobban megfelel a szájaízének. Jönne vissza aztán a gyümölcsössel a szobájába.

No, úgy is lett. Visszajön csakhamar az egyik magyar s hoz a kezében nagy várakozásokkal egy szép, hamvas duránci szilvát: — gömbölyűt, mint valami piros pici száj. Rendeli erre a padisah: fektetnék le a magyart, kötöznék oda a padkához: — gyömöszölnék bele az orrába a szilvát.

Le is kapják a mi emberünket, oszt kezdik az operációt. Jajgat szörnyen kínjába a magyar, a padisah pedig terpeszkedik a padon s elégedetten nézi az eljárást. Hát a legnagyobb jajgatások közepette egyszerre csak széthúzódik az ember ábrázatja, néz az ajtó felé és torkaszakadásból kacagni kezd el, de úgy, hogy még a könnyei is potyognak.

Nagyramered a padisah szeme és dühösen rivall rá az emberre: mit nevet? Az meg ki-

nyújtja kezit és fuldokolva a nagy derültségtől, hebegi kacagva:

— Ott... ott jön — a társam — a társam — egy görögdinnyével!!...

Hát bizony, így vagyunk, mi magyarok, kegyeres pajtásom. Azért ne is beszéljenek nekem jubileumról, meg új kiadásról, meg ezerkétszáz-húsz forintról, ami eddig összegyűlt (nemzeti adakozásból! mintha bizony adakozna a nemzet!), mert én azzal úgy vagyok, hogy sehogy se vagyok. Írtam-e, nem írtam-e, negyven esztendeig: a kisujjam tudja, meg a mátészalkai esperes.

Tudtok is ti gyűjteni, ti fiatalok! A jó Beöthy Aldzsi (már én csak így hívom) az tudta a módját, isten nyugosztalja érette. Mikor a mi nagy Jókaink negyven esztendőig írt volna, velem együtt ment el Tisza Kálmánhoz (ott lakott a régi Postaház-utcába: — ma susztermester lakik ott — a mai miniszterelnöknek nem kell lakás: Bécs a rezidenciája!) — mondom, odamegyünk Tisza Kálmánhoz, oszt' csak rászól az Aldzsi: «Kegyelmes uram, nem így kell azt csinálni. Hanem guberáljon ki az állam százezer pengőt a mi Jókainknak, mert, mondok, százezer pengő sok van az állami kasszába, de Jókai csak egy. Legföljebb kettő!»

Ki is guberáltak. Hát azért mondom, nem tudok én semmit erről az én negyven esztendőmről.

Hanem, íme, elfecsegem megint a drága időt. Bocsánatodat kérem, kedves bátyámuram meg író társam, de nekünk öregeknek, tudod már, neki-ereszkedik olykor-olykor a tollunk. No, áldjon meg az Isten, aztán el ne felejtsd a te öreg barátodat

a jubiléánst.

SZOMAHÁZY.

(A «Bárgyú Érzelmek» című regény harmadik része.)

A gyertyói intelligencia.

A kisvárosi társasággal összeférni sehogysikerülván, Mr. Laposi Jutkha, a tengerészkapitány, egészen visszavonult csendes, békés leányszobájába. Csendesen tanulgatott, élt, hivatásának, hűséges matrózai körében.

A pletyka pedig, melyet méltán nevezhet e regény írója ezerszemű szörnynek, dolgozott tovább ez ellen a kedves, egyszerű és szerény kis teremtés ellen, amint azt mult vasárnap láttuk.

— Bizony, Jutkha, kis Jutkhám, — mondotta önmagának szelíd rezignációval a derék kis teremtés, egy reggel, mialatt dörgő hangon osztogatta a parancsokat (rumkiosztás volt) — bizony, kis Jutkhám, az élet már ilyen. Hiába, a nő csak nő, törékeny és támaszra szorult. Hja, ja. Pizony, pizony.

És csendes, szelíd rezignációval mászott fel az árboc tetejére, a lelkiismeretes tengerész nyugodtságával nyakonverve egy kóválygó hajóinast, amely elájult.

A pletyka, az ezerszemű szörny, áskálódott

és dolgozott tovább. Mit lehetett tenni? Várni, békében, szelíden.

Protzné zsúrjain indult meg a lavina a Jutkha kedves, jóságos kis feje ellen, melyet oly szépen fogott pedig körül a kecses Gretchen-frizura. Szibary, a vén lókötő, a nyugalmazott tengerész terjesztette a híreket. Hogy Jutkha nem ért, nem érthet a mesterséghez.

Az életben bizony előfordulnak ilyen dolgok, az emberi gonoszság és gyarlóság éppen egy ilyen kedves, ártatlan teremtés ellen fordul. Kedves olvasóim bizonyára tapasztalták már ezt, jövő vasárnap még érdekesebb lesz, mert a vén kádi, akármilyen öreg-böreg világcsavargó, azért neki is megdobban a kérges-retkes szíve ott a mellény alatt, ha szerelemről van szó. Előfizetés egész évre 36 korona.

Az ellenségeskedés végre nyíltan kitört és összecsapott a Jutkha szerény, jó kis feje fölött. Bojkottálták őt a társaságból.

Egy mérges, viharos éjszakán aztán felferték Mr. Laposi Jutkhát fehér leányszobájában, ahol rejtett, titkolt álmait aludta... Gyorsan magára kapta ruháit és felrohant a fedélzetre. Egyszerűen és okosan intézkedett. Egy megtört, kétségbeesett ember térdelt előtte: Szibary.

— Kapitány úr... — dadogta sírva... — kedves... kedves Jutkha... mentsen meg engemet... az istenért... bocsásson meg azért, amit ellene elkövettem...

— Ne féljen, — mondta neki Jutkha, nyugodtan és jóságosan — most a tengerészkapitány vagyok és tudom hivatásom kötelességeit. Mondja: áá...

Szibary remegve engedelmeskedett és Jutkha egy üvegcese tartalmát beleöntötte szájába. Szi-

bary azonnal megkönnyebbült és zokogva, megtörve borult az egyszerű, kedves teremtés lábaihoz bocsánatért esedezve.

Jutkha azután nyugodtan lecsendesítette a vihart. Azután hazament, fehér leányszobájába, ahol megfésülte az ő szokott, egyszerű és kicsit bánatos modorában, gyönyörű haját és szomorúan mosolygott.

A gyergyói intelligencia vasárnap ünnepélyesen bocsánatot kért a kedves, jó kis teremtéstől. De hajh! a néphangulat olyan, úgyszólván, mint a tenger: — mint az, hullámszik és mint annak, nagy feneke van. Mr. Laposi Jutkhának még lesz alkalma erről meggyőződni, — amint azt látni fogjuk, ha még jövő vasárnap is élni fog a vénséges kádi, az ősz világcsavargó, az elaggott, de még fiatalszívű globetrotter, a reszkető aggasztán, a végelgyengült vénség, aki már nem tud feltápáskodni a szőnyegről, de a szívek-vesék titkát még szívesen kutatja.

URANIA.

A bőr.

(Három részben, 114 színesen vetített képpel és 18 mozgófényképpel. Az «Urania» tudományos színház részére Pekár Gyula úr távollétében és helyett.)

I. RÉSZ.

A bőr fejlődése. (Felolvassa: a drámai hangú.)

Bőr! Te fontos, nagyjelentőségű anyag! A te hatásod, szereped az emberiség történetében lebegjen szemünk előtt ez estén. (Zene.)

Már a régi görögöknél találjuk a bőrt. A monda szerint Krónosz, midőn fiait felfalta, azokat szőröstül-bőröstül falta fel. Íme. A mitológiában (*Kép: Mitológia.*) számos, érdekes példáját találjuk az állatbőrök viselésének. (*Kép: Páris és a három istennő, Margittaytól.*) A délceg Páris valószínűleg tigrisbőr átvetőt viselt, midőn a három istennő vitáját egy aranyalmával intézte el! Ó, gyönyörű görög hitrege! Ó, napsugaras Helász! (*Kép: A római Colosszeum.*) Akkor még boldogok voltak az emberek... Szerelem és bor, dal és szerelem aranyfüzére kötötte össze az ifjú emberiséget... S bőrtömlőkből itták a mámorító thamosi bort rózsakoszorús lakomáikon...

(*Mozgófénykép: Lucullus ebédje a «Pityókás Augusztai császár» című tréfás bohózatból. Zene: Wagner: Feuerzauber.*)

De riadjunk fel édes álmunkból. (*Kép: Sátrak a Mississippi mellett, az «Illustration»-ból.*) A bőr, bár még cserzetlen állapotban, nagy szerepet játszott már a régi asszir népek történetében is, ebből az anyagból készítették, amint ezt a kép bizonyítja. (*Kép: II. Ulászló, Madarász festménye.*) Sardanapalról beszélük, hogy egyszer így kiáltott fel: «Bőr és asszony! E kettő kell nekem!» S az egyiptomi gyönyörű piramisok. (*Kép: Cheops piramis.*) Eléggé mutatják, hogy a bőr már az ókorban mennyire fontos, mennyire keresett, mennyire jelentős cikk lehetett... Pedig akkor még nem is cserzették. Kr. e. 227-ben Ninivében (*Kép: Messzina a földrengés után.*) egy varga jött rá, hogy a cserlevelek váladéka mily puhává, lággyá teszi a bőrt, ha áztatják... S íme, új korszak nyílik meg az emberiség előtt! (*Kép: Péter apostol, a «Quo vadis» című regényből.*) Az ipar, a haladás, a létért való küzdelem sivár, de nagyszerű szolgálatába szegődik a büszke cserág, mely egykor a thirzusos költő homlokát fogta körül a dicsőség sugarával!... Soha vissza nem térő, csodaszép ókor! Mélabús szeretettel tekintünk vissza még egyszer a te boldog egedre... mielőtt elbúcsúznánk tőled...

(*Mozgófénykép: Miss Isadora Duncan görög táncái, színes. Zene: Debussy: Pelleas és Melisande.*)

(*Függöny.*)

II. RÉSZ.

A bőr és a középkor. (Felolvassa: az éneklő hangú.)

A lerombolt Róma törmelékeiből azonban új nemzedék bontotta ki szárnyait! (*Kép: Raffael:*

Attila Róma falai előtt.) Bőrkacagányban száguldottak keresztül Európa testén a barbár hordák (*Kép: hordár.*), hogy új levegőt, új erkölcsöket oltsanak a rothadó társadalomba. Jöttek a hunok, magyarok... jöttek a törökök. (*Kép: a Szófia-templom Konstantinápolyban.*) A középkor sötét napjaiban (*Mozgófénykép: a spanyol inkvizíció. Zene: Varázskeringő.*) a bőrnek igen nagy szerep jutott. A gyönyörű színezett olasz szattyánbőrök (*Kép: kalotaszegi varottas.*) világhírűvé lettek csakhamar. Híresek voltak Medici Katalin hímzett bőrpapucsai, amelyekkel a rettenetes nő úgyszólván gázolt a vérben... (*Kép: vérpreparáció, mikroszkópban, az anatómiai múzeumból 2. b) 2.*) ...De fordítsuk el tekintetünket e borzasztó látványtól s lássuk, mily szerep jut nálunk a bőrnek, egészen századunk elejéig. Büszkén mondhatjuk: a magyar bőr mindig kivívta a külföldi tiszteletet! (*Kép: A Szabadság-szobor New-Yorkban.*) Fáklya gyanánt világított előttünk a magyar gyártmány, mely ebből a tejjel-mézzel folyó (*Kép: a Tisza.*) országból származott... (*Kép: Alföldi csendélet.*) A legváltozatosabb bőrök kerültek ki ebből a szép és daliás korból, melyről elmondhatjuk a költővel:

«Emlékezzünk régiekről...»

Szép és daliás kor! Mikor még nyugodtak és boldogak voltak az emberek, s önök, hölgyeim, még nem viseltek ilyen nagy kalapot!... (Derűltség.) S önök, uraim, még nem álmodoztak — automobilról! (Derűltség.)

(*Mozgófénykép: A Henrik herceg automobil-útja, most érkezett. Zene: Gluck, Quartett.*)

III. RÉSZ.

A ma bőre. (Felolvassa: a drámai hangú.)

A civilizáció, a fejlődés, a technika csodáinak korában, teljes fejlettségében, óriási jelentőségű iparként láttuk magunk előtt a bőrt.

Szédítő gépekkel, óriási gyárakban (*Kép: A káposztásmegyeri vízművek.*) tisztítják, cserzik, színezik a bőroket, a legkülönbébb célokra! Mindenféle célra! (*Kép: Ganz és Társa vasöntőműhely.*) De lássuk, hogyan készül a bőr, míg alkalmassá válik azokra a célokra, melyek szemeink előtt elvonultak.

(*Mozgófénykép: I. Szalámitömés a szegedi telepen. Szeletelő- és tömögépek a belekbe szorítják a vagdalékot.* Zene: Berlioz: Flüchtiger Gedanke.)

(*II. Csavargyártás, mozgótengelyes kettős átvitelű gépekkel, zöld üveg.* Piros és lila világítás. Zene: Si vous n'avez rien à me dire...) (Oboán.)

(*III. Halászat duplahálóval, pikkelylevakarás.* Zene: Beethoven, gyászinduló, hárfán. Piros üveg.)

S most el kell búcsúznunk a bőrtől! Az újkor diadala az, hogy annyi embernek munkát, kenyeret, megélhetést kölcsönözhet az ipar, mely mindnyájunk üdvén, kényelmén fáradozik. (*Kép: egy maori-főnök.*) Gondoljunk otthonunkra, gondoljunk szeretteinkre, akinek boldog nyugalmaról kérges, de derék munkáskezek gondoskodnak a gyárak füstös levegőjében! Megértés és munka jelezze útunkat: — — s akkor boldog békével hajthatjuk nyugalomra fejünket egy új kor pirkadó hajnalán!...

Kép: Alkonyat a Quarnerón. Színes. A pirosság hátul lassan sötétül. Halk zene. Hárfa. A közönség sírva megy haza.)

A »KERGÉK« KÉPKIALLÍTÁSA.

(Műbírálólat.)

Művészi egyesületeink között nagyon szimpá-
tikus helyen áll ez a fiatal társaság. Csupa tö-
rekvő fiatalember, bohémek. Így nevezi őket el-
nyaggyatott murgeri reminiscenciával a közön-
ség, amelyet azonban — bocsánat a görögös erejű
szóhasználatért — mi lepökünk. Ma már minden
kissé beavatottabb intellektus érzi, hogy a festő-
művészet többé nem térbeli tényeknek vallomása,
— hanem egészen egyszerűen és szimplán: a lelki
megvadulások szintétikus felületjelzése, mely a
színpamatok vászonítása által adódik. Aki ezt
nem akarja bevenni, aki makacsul ragaszkodik
hozzá, hogy a vászon a dédanyja térdkalácsának
a többi részeivel való összefüggését keresse: —
avval mi nem törődhetünk tovább. A közönség
menjen a maga útján, mi is megyünk a magun-
kén. Punktum.

Ezután a bevezetésféle után térjünk az egyes
művészetek méltatására, helyesebben megérté-
sére. Megérteni, megérteni. Ez a mi hivatásunk,
szándékunk, hitvallásunk. De a közönség nem
akar érteni, tehát le van fújva.

Itt van mindjárt az első teremben a mester-
nek, Fringia Ferencnek egypár keményen átér-
zett, erős marokkal megmázolt vászna. Fehér

valeurök lágy tusakodása letartott színfoltok között. A világítási szempontok tragikus erővel érvényesülnek: diszkrét lógás a rajz és tónus között. Ennyi. Különösen 3. számú képe a «Férfi Nizzában fekete alsónadrágban» — merész megoldása a színek és kontrasztok problémájának. Az ég (vagy tenger?) velőtrázó kékségébe bizonyos ironikus ecsetlendülettel rajzolódik bele egy halványszürke folt. Merész, hatalmas ötlet! Ezt a képet egyenesen oda merjük állítani dr. Gauguin vásznai mellé. (Na, még majd félünk! — Fringia Ferenc széljegyzete.) Valami belső differenciálódás nem tagadható meg a mestertől, — de végre is, színek, színek és színek. Ő a színek ura. És ez nem színekúra. Haha, milyen jó vicc. Ez is képzőművészet. Valeur, valeur. Letarlás. differenciál, integrál. Gummi Reisner, Harisbazar. De hát a közönség...

Hanem itt van Ferdei. Borongó, hedonisztikus lélek, — talán beardsleykedés? Nem. Puritán, fázós láng húzódik meg erotikus vonalai-ban, valami kacsázó görcs, lidérces vitustánc. Lemondó tombolása a lélek hideg sarának. Gondolatok, örültek. Zokogások. Halk, átszellemült bőfögés. Méla bárgyulás. És nagy, nagy, nagy. Röviden szólva: itt egy letarlott, igen, letartóztatott egyéniséggel állunk szemben (Pardon, «letartóztatott» talán erős, — Ferdei széljegyzete.) mely dadogva, diadalmasan tör előre. Ez is jelenség: folt. A közönség dögölgön meg.

A kakszigetmonostori kolónia egyik legtehetségesebb tagja mutatkozik be nekünk bélkorogi Gicspancs Jenőben. Tisztán emlékszünk még a párizsi «Indépendant» egyik külső helyiségében kiállított képére: «Fiatal leány a tükörben kép-mását homlokon csókolja» — mely akkor feltűnést

keltett. Mostani feltáirban a felület lemezes, kapargált megdolgozására törekszik és néha meglepő hatásokban domborodik ki. Kép-címeiben is újító, természetességre törekszik. «Fehér fal, üresen» igen értékes darab, valamint a «Nagynéném ruhában, egyik ujját bedugva» című is. Az «Ülő férfi szándékosan elrajzolt fülekkel» című kép tónikus, erős. Szimbolisztikus vásznai közül még a «Látomások az emésztés világából» érdekel említést.

Egészen új a társaságban Cumpli Armand. Fiaatalság, ifjú motívumok, a meglátásnak valami atavisztikus dühe árad ki ebből a fiatal mesterből — mindössze tízéves, úgy mondják, de nagy lelke van. Ecsetjével valósággal ostromolja a vásznat; színörvényeket köpdös, szikrázó melan-kóliával. Nobilis plasztika liheg a kezevonásában. És mennyi finom, hogarathi humor van például abban, hogy hol négy, hol hat lábujjal rajzolja alakjait. Mennyi raffinált primitívség! Néhol keresztet rajzol a grafikailag ábrázolt emberek hasára. Csak vonalak, vonalak — és primitívség! Ez magában zsenialitás. Egyik vászna előtt csodálkozva állott a naív közönség, merész, érdekes tanulmány, egész primitív öserejében ideállítva. Szürkés, puha vásznon egy sárgásbarna felt, elfolyva. Címe: «Ezt nektek». A kép technikájának, újszerűségének, témájának bonyolultságával annyira meglepett, hogy behatóbban akartam tanulmányozni, de valami olyan penetráns szag áramlott, hogy abba kellett hagynom. A közönség is orrát fintorgatva ment tovább. A közönség sajnálatra méltó, nem ért, nem ért.

Utoljára hagytam a kiállítás fénypontját. Pökökrá Imre «Köd» című képe a legkészebb, legerősebb munka a kiállításon. Itt tisztán tompítási

eszközökkel sikerült egy teljesen egységes, éterien finom felületet kapni, mely nüánszokban folyik össze. A szuperlatívuszoknak nem vagyunk barátja: de ez a kép határkövet jelent hazai képzőművészetünkben. A színek, valeurök, foltok önállósága, a kontrasztok szőrös, praerafaelisztikus visszaverése — mindez mély, belső művészet. Letompítása a színskálának — abszolút letompítás, — átérzett, mély tompaság, tompa fejjel készült. E képről külön fogunk még egyszer beszélni — most csak annyit jegyzek még meg, hogy a Pökökrá névvel még találkozni fogunk Filippinél!!!...

(Lapzárta után kapjuk a jelentést, hogy az említett «Köd» című képet a szolgák tévedésből befelé a falnak akasztották volt fel — és így kritikuskunk látogatása alkalmával csak a kép háta volt látható, amelyen a művész családjával ebédelni szokott, kirándulások alkalmából. Miután kritikuskunk már elment a szerkesztőségből, azt hisszük, az ő nevében visszavonhatjuk a fenti kritikának erre a képre vonatkozó részét.)

SZÉP ERNŐ.

— Egy kis vacak lapba bele. —

Méltóztatott már észrevenni, hogy ilyenkor ősszel milyen sárgák hullanak a fákról? Nem tudom, hogy önök észrevették-e már, de ezek mégis hullanak és tegnap egy ilyen sárga beleesett a pikkolómba, dacára annak, hogy önök nem vették észre. Szép sárga volt a fekete pikkolóba és én ültem a pikkolóm mellett és a pikkoló ült mellettem, melybe rongyos életemet elgondolva két darab cukrot tettem, jó keserű cukrot. Mert azt tetszik tudni, hogy az ősz, az több dolgon látszik, például a főpincér mellényszében, amelybe kis planéták vannak ilyen felírással: «Ön még boldog lesz, gondoljon egy barna hölgyre, mely ön után eped.» Továbbá a keserű cukron is észre lehet venni, amit most rágnak a Városligetbe és milyen furcsa, hogy én ezt most megírom papíron és betűkkel ki fogják szedni aztat, hogy a keserűcukrot eszik a Városligetbe, amit és mindig gyerekkoromban láttam, nyomtatott betűkkel ki fogják szedni, komoly szedők, amit én csak úgy írtam, rongyos és szegény életembe, ami most úgy eszembejutott a sárga plakátokról, meg a sárga cselédleányokról, keresztbe a kendővel, jaj isztenem, isztenem, milyen furcát isz ezek a felnőtt bácik.

A kis szegény cselédleány ül a nagy őszbe és nem tudja, mi a nagy ősz, a nagy ősz se tudja,

ki a szegény cselédleány, hanem vesz neki mákos szívet a nyakába és óriáskiflit, amibe belül kis lámpa van, piros papíron keresztül szép kis angyal integet. Szép kis angyalka meg egy barna mesterlegény: a mesterlegény megfogja a leány kezét, a leány megfogja a mesterlegény kezét és a verkli játssza, hogy «Móricl, Móricl, du biszt ein Gauner». Mert, méltóztassék elhinni, hogy a Móricl, Móricl is benne van az életdologba és a piros papír is benne van és az óriáskifli. De az életdolog nem törődik velük. Pedig ki ne emlékezne még a «Rézi, Rézi, du biszt so schön, so schön»-re? A nagy pukkasztók is az őszt jelentik és a mozikba, az első helyen, piros nyakkendővel a demokrata, vagy demokri, ahogy a józsefvárosba mondták, aki átnyújt egy mézespapírszívet, amit lehet kapni a Külső Lóbaj-utcába, ötérf, első hely felnőtteknek tíz. A verkli mindenütt játssza: «Móricl, Móricl», és ez az ősz és a fákról sárga Móricl esik, apám. Ez, tessék elhinni, nem nagy dolog, egy szóval se mondom, hogy nagy dolog, de valami ilyenkor mindig eszembejut. Talán semmi értelme, sőt talán bizonyos, hogy nincs semmi értelme és ne méltóztassék azt hinni, hogy én ezt fontosnak találom, amiért komolyan ki van szedve. Igazán le se írtam volna, nem érdemes leírni, hiszen életdolog ez is, a cselédleány, meg a kifli, meg a plakát, meg az én életem, ez a keserves. Szóval mentem és esett a sárga frász a fáról és hideg frász jött a, izé, ligetek felől és valami őszi vacakot éreztem a bűdös szívembe és akkor eszembejutott, — de csak úgy mellékesen mondom, nem fontos, igénytelen dolog — hogy talán az élet is egy álom... Én nem sírok, csak úgy a szemembe esett egy nagy frász porszem.

VEGYES.

Magyar újságírás.

— **Gyomor a mellben.** Az amerikai Neverhasbeen kerületben egy öreg asszonyt meg kellett operálni, mivel gyomrában állandó szúrást érzett. A has felbontása után az orvosok legnagyobb megdöbbenésükre azt tapasztalták, hogy az öreg nőnek tulajdonképpen tüdőgyulladása van, csak-hogy tüdeje nem a mell-, hanem a hasüregben foglal helyet, míg gyomra fent, a bordák között van a szerencsétlen nőnek. E mellett a tüdőszármagok egészen le vannak koppasztva és a gyomorfalról az összes vakolat lemállott. Orvosi körökben érthető feltűnést keltett a csudálatos abnormalitás, amelynek senki sem tudja magyarázatát adni.

— **Földalatti repülőgép.** Érdekes tervvel foglalkoztatja a londoni egyetemet egy Mamlace nevű japán mérnök. Arról van szó, hogy London és Liverpool között rendes repülőgépjáratokat létesítsenek, oly szerkezettel, melyet a föld mágneses ereje hajt. E célra üreget ásnak a föld alatt, mely a két várost összeköti. Ebben a földalatti üregben közlekednék azután a repülőgép, amelyet evezők hajtanak a csatorna fenekén felfelé sajtolt vízben. A repülőgép tiszta alumíniumból

van és két motorral bír, melyek repülés közben angol néphimnuszokat játszanak. Azt mondják, már eddig is igen szép eredményeket ért el a fiatal mérnök: találmányát a szabadalmi irodában mutatta meg, ahonnan egy ablakon repült ki.

— **Strucc és pávián.** Lapunk patagóniai tudósítója jelenti a Tűzföldről: Az itteni intelligenciát nagy izgalomban tartja egy érdekes eset. A város közelében egy barlangot találtak, amelyben jól kifejlett strucc ült átellenben egy páviánnal. A strucc éppen tojásait keltette ki, melyekből, a szemlélők legnagyobb meglepetésére, egészen különös állatok bújtak elő. Ezen állatoknak négy kezük van, két nyakuk és egyetlen kifejlett struccfejük. A különös az, hogy ez a fej kifejezésben teljesen hasonlít egy pávián arcához, főleg a csőr és szemek körül. A természettudósok azt hiszik, hogy itt egy sajátyszerű kereszteződésről van szó, mely ezeket a lényeket létrehozta. Az állatokat a múzeumban helyezték el, mely azonban, sajnos, leégett.

— **Hogyan írnak az írók?** Igen érdekes némely írónak az a szokása, hogy csak bizonyos körülmények között és környezetben tudnak írni. Schillerről beszélük, hogy ládájában rothadt almákat tartogatott, ezeknek szaga inspirálta őt írás közben. Herdernek ugyanaz a szeszélye volt, de ő e mellett még szilvát és mandulát is rothasztott, melyekből a kukacot kiszedte és gondolkozás közben két balzáfoga közt lassan morzsolgatta őket. Baudelaire egyáltalában nem tudott írni, ha a hóna alatt nem volt két reszelő; míg Meredith nyakig hideg vízben ült, ha alkotott, fején egy tál rizzsel. Diderot éjjel írt, az ágya alatt, keresztbefektetett lábakkal, fejét ötpercenként sósavas vízzel telt tálba mártva. Heine verseit egy

falhoztámasztott csőben írta, amelyben folyton lefelé csúszott. A mostaniak közül D'Annunzio csak úgy tud írni, ha fejével lefelé lóg és fülét egy gözmozdony lendítő kereke horzsolja.

A mi íróink közül Herczeg Ferencről tudtuk, ki, hogy írás közben mozgatja az ujjait és fejével gondolkodik. Ambrus Zoltán néha aprókat, rövideket elhorkan, mikor gyönyörű regényeit alkotja, és fogait összeveri. Molnár Ferenc, a Dayka Gábor-társaság tagja, csodálkozó arccal ír, baljában két könnyzacskót csörgetve és egy rekeszizmot. Ady Endre aloe-virágokon ül, jobb-lábát Zarathusztrán tartja és fejét elfordítja, mert undorodik az írástól. Legföljebb tizennyolc verset ír egy nap, bántja is ő, ánya is ő, bánja is ő. Heltai nem tud írni, ha a szobában van még valaki és közben dobol az ujjával. Gárdonyi egyáltalán nem tud írni, ha két méceses nincs az asztalon és a kályha nem füstöl. Porzsolt Kálmán egyáltalán nem tud írni — (Itt levágták, mert már tele van a «Vegyes» rovat.)

MÓRICZ ZSIGMOND.

(Folytatás.)

Turi Dani ozstán mégis hazakódocott, de a lelke fenekin, meg a fenekeléken nagy, nagy keserves fenekedésekkel győzte az életit.

— Hej, muramista, muramista, — ódódzott a nyelvije nekije — bé tökkel vágtaal csülökbe.

Megasztánis a felesége eszmelkedett a jobbérzésébe és attul úgy, de úgy összefancsargott a lelke leve-se, hogy szinte bőrzött. Akkor, mint a kanoroszlány, kibicsakta a nyakát, a szeme is megnyikkant bele — aztán akkor úgy ment Turi Dani, szélesen, peckesen, nagytehetem-séggel, úgy ment végig araszolva a nagy utcán. De közben tarajashorgas, úri böfögés nyomta, nyefegtette a torkát, azt meg legyúrte keserűen: izgatta, vágta, gyömöszölte, gyomrintotta a nagyérzés, nagyfeneérzés, hogy az erei úgy dagdantak a nyakacsiggályán, mint téli teplince a vágáskor. Az a szeginasszony! Az a szeginasszony!

Eccerre Bira jön vele szembe, az meg csak rá-nézett, megnézte a testivel egészbe és csak úgy sunysuttyából odapislantott a nagy-erős hím szemébe. Csak úgy, a hóna alól nézte, de a cippes derekát végigriszákolta valami fortymeleg.

— Hej, muramiste, de Bira, merre lófrász? —

beszélt Dani, de a szemét már előntötte a hímes vérhang.

— Merre? — rüstölt a ján, nyelveskésen. — Merre, hát mér, aszongya, kee! Amerre fekete jérce jár: a lábán.

S megriasztotta újfent a derekahajlását.

Dani ekkor nem szólt, hanem eccercsak nagybüszke hímdadogás fogta el: — a két szeme elnyálladt, betaknyadzott a hévtül: kicsurgott a pörses, duzzadt férfiszája: — a nyakere félméterre kilógott és úgy megszorintotta zekéjét, hogy kicsattant a golyvás hátulja. Azzal csak félkézbe kapta a jányt, egyet roppantott és megcsóválta a feje fölött. Úgy lett meg a ján, azstán visszaesett, mint a rongy, nyaflán, szétnyúlva kehesen.

A férfi meg nézte és már torlakodott a torkában a nagyutálat. Valami erős, mélységes lágy-ság fogta el, héj, muramiste, muramiste — azzal fogta, béköpött, odapökött az erős, széles tenyerébe egy féllitert, azt hozzácsapta a jánhoz, hogy csak úgy liccsent.

Úgy ment el, mint az Isten.

Kimeresztette a nyakát.

Vitte a nagyerős lelke.

A tábla végébe meg ott állt a walesi herceg felesége, annak a törékeny testét végigbizsenbozsongatta valami borsódzás, habzás; — úgy nézte a férfit, hogy málladt tőle a fehér melle. Különösen a köpést nézte. Ilyen szépet, igazit, hímeset még nem látott. Ilyen igazi, erős férfit.

Az meg csak jött felé.

— Mi járatban erre, Turi uram — kérdingette a hercegasszony csak úgy közömbösen.

— Instálom, usgye, aszongya, butykos, lölkem — mondta Turi Dani makacs-mereven. S egyszer csak, fogta, s akkorát bömbent, ordantott a tor-

kával, hogy a szája kétoldalt kirepedt a füléig. Valami forróság fogta el a hercegzasszonyt: — a hímség ilyen förtelem szép nyikkanására. Elszédült, megkábult, összebágyadt, lecsuppan, odariggyent a férfi zekés melletetejire. Először látott igazi férfit. Erős, ősöszönös, nagyszerű, igazi, félliterköpő, füligarepedt szájú, füstös férfit. Az igazit. A nagyot. A kérlelhetetlent. Az ősöszönöst.

— Te szép, te én uram, mura, mura, — nyögte elaléltan, pihegve, mint nyaratszaki csibbe.

Dani meg nézte.

Aztán egyetlen, morcos mozdulásával a körmefeketéjének, felhasgatta végig a hercegzasszony hasát. Úgy hagyta ott, kibuggyanva. Az még akkor is szerelmesen tátogott, tinpegett utána.

Úgy ment el döngve.

Vitte a nagylöttyös indulat. A férfit.

Két uralkodó herceg jött vele szembe három bölénnyel. Dani oda se szottyant nekik, áttaposott rajtuk. Beleugrott, átrúgta. Hozzá sziszegett a fogával, keresztül a foga-húsán.

Három másik ember jött.

A tömörkény, meg a gárdonyi, meg a mikszáth.

— Mi járatban — mondta a tömörkény. — Mi járatban gazduram. Itt nem lehet átmenni, gazduram. Dram.

Dani csak nézte. Vérbenyihhant a szeme.

Nagyot, keservetést fohászkodott a gyomra-veleje.

Két kezével odakapott, meg fogta a népiescht és csak úgy szőrmentén, riszálva, odakente a palánkhöz. Még be is sózta, paprintotta kevéssé. Egyet ropigott a fogával s leharapintotta a két másik népiesch fejét. Úgy meningélt tovább, népiesch irányban.

BIRÓ LAJOS.

Bonc.

Bonc bejött az írószobába, elrendezett egypár papirost és leült dolgozni. Ideges volt. Pár perc múlva belépett Pákos.

— Szervusz, öregem — mondta.

— Szervusz, kérlek. Rágyujthatok?

— Kérlek, parancsolj!

Pákos leült és cigarettázott. Sokáig nézte barátját. Aztán hirtelen felállt és járkálni kezdett.

— Érdekes — mondta később.

— Mi érdekes? — kérdezte Bonc és felnézett.

— Irma.

— Miért?

— Irma.

— Miért Irma?

— Csak.

Pár nap múlva elutazott. Az állomásra kijöttek Irma és Amál, a nővére. A leány fázott, a kendőjét erősen rácsavarta a nyakára. Telt, izmos nyaka volt, asszonyosan érett. Pákos segítette föl a kocsiba és intett Boncnak:

— Majd látogass meg bennünket, Siófokon. Mintha semmi se történt volna.

— Miért mintha semmi se történt volna? — kérdezte Bonc, kicsit feszélyezve.

— Semmi. Majd meglátod. Nem fog történni semmi.

Bonc kellemetlenül érezte magát, hazafelé menet bement egy kávéházba, lapokat olvasott. Pákos valami cikket írt egy szemlébe, amiben megint más dolgok voltak. Nem értette az összefüggést. Fejcsóválva hazament, leült, cigaretázott és elfelejtette az egészet.

Két hónap múlva levelet kapott tőlük.

«Miért nem látogatsz meg bennünket, — írta Irma — itt van az orvos és mindenki. Pákos sokat beszél rólad. Érdekes. Nagyon érdekes. Ő azt mondja, hogy nem fog semmi történni és ezt sokszor hangúlyozza. Jó volna, ha gyorsan meglátogatnál bennünket.»

Bonc aznap gondolkozott ezen a furcsa levélen. Aztán bement a minisztériumba, elintézte a dolgait, tárgyalt, futkározott. Megint elfelejtette a dolgot.

Este a színházban egy öreg emberrel találkozott, aki nagyon ismerősnek tűnt. Távolról köszöntötték egymást, az öreg úr barátságosan integetett.

— Ki lehet ez az ember? — gondolta Bonc idegesen. Nem jutott eszébe. Befogatott, hazament. Otthon messenger-boy várta. Egy csomagot hozott.

— Az öreg nagysága küldi.

Irma anyjától jött a csomag. Régi levelek voltak, amit Pákos írt valamikor a leány szüleéhez. Bonc betette az íróasztalába. De most már határozottan valami erős nyugtalanságot érzett. Elhátározta, hogy utánajár a fiú multjának és megtud mindent.

Reggel a főnöke beszélt valami életveszélyes fenyegetésről, nőkről, mindenféle közönyösnek látszó dolgokról, amik látszólag semmi vonatko-

zásban nem voltak Pákossal. De Bone most már nagyon figyelmes volt. Az igazgató aztán megint másról kezdett beszélni, hogy mostanában új szerkezetű Browning-pisztolyokat készítenek. Tréfásan ajánlotta Boncnak, hogy vegyen ő is ilyen. Mint később kiderült, igazán csak tréfásan gondolta ezt és semmi komoly mellékgondolata nem volt, nem is lehetett.

Félév multával az utcán találkozott Pákossal.

— Szervusz, öregem — mondta és erősen megszorította a kezét.

— Szervusz.

— Nos? — kérdezte Bone sürgetőleg. De Pákos csodálkozva nézett rá.

— Hogy érted? Miért mondod, hogy nos?

— Hát nem történt semmi? — kérdezte ekkor Bone izgatottan. Már nagyon is izgatott volt Bone ebben a pillanatban.

— Nem — mondotta Pákos egész egyszerűen. — Hiszen mondtam neked, hogy nem fog semmi se történni. Hát nem mondtam?

Bone csodálkozva nézett rá és elkomolyodott. Azután csöndesen mondta maga elé:

— Érdekes.

NADAS SÁNDOR.

(Pesti Futár.)

Beszélgettem a Napoleonnal.

Már régen gondoltam, hogy beszélgetek a Napoleonnal és írok róla a Pesti Hordárba. Csütörtökön délelőtt aztán szóltam Vértésnek és a gyorsal leutaztam a Tizenkilencedik Század elejére, ami egy elég piszkos hely, olyanféle, mint a Ferencváros, a vasúti híd felé.

Napoleonhoz nagyon nehezen hagytak bemenni, egy nagy házban volt éppen a Napoleon és valami csatát beszéltek meg, a szolgál, aki nagyon hasonlít a kis Faragóhoz, azesttől, azt mondta franciául a kis Vértésnek: ja, mitder Szir kamman nicht sprechen, de ő egyre csak azt hajtogatta, hogy szir, szir, erre aztán éppen kijött a szobából maga Napoleon, egy másik úrral, aki olyasféleképen volt öltözve, mint Budán a koronaörök szent-istvánkor. Ez a Murat volt, ahogy mondták nekem, akivel a Napoleon mindig meg szokta beszélni a csatákat, másnapra. Ez a jobbkeze neki, a Murat, ezzel mindig este megbeszélték, hogy holnap hol lesz a csata, vacsoránál szoktak megbeszélni, lefekvés előtt.

Olyan alacsony ember Napoleon, de nem hasonlít ahhoz a képhez, amit láttam róla a Tolnaiba, úgylátszik, a Tolnai hízelegni akart a Napoleonnak, akart tőle valamit ez a Tolnai, gondolta tyetye, nem lehet tudni, ez a Tolnai.

De én nem akarok hízelegni, nekem testileg nem tetszik a Napoleon, nem volnék pali rá, nem buk-
nék rá erre a császárra. Kicsi, vastag ember a
Napoleon és gyorsan jár, apró lépésekkel, egy
kicsit hasonlít a kis Herczeghez, de nem olyan
rendes ember és térdharisnyát hord.

Odamentem és bemutatkoztam, de a Murat
nem hagyott beszélni, úgylátszik nem szereti ez
a Murat a Pesti Hordárt, én sem szeretem őt, a
Murat-t. A császár egy kicsit fölnézett és ekkor
láttam, hogy egy olyan vimmerli van az orrán,
amilyenre az ember felesége azt szokta mondani,
mért nem nyomod ki, fiacskám, de ezt a Napoleon-
nak biztosan finomabban mondják, mert ő mégis
egy császár. Szóval, felnézett és gyorsan azt
mondta »ki e szó mossziő«, mire a Murat megin
nem hagyott beszélni, ő mondta helyettem, ce
tón redaktőr szan dut.

Szerettem volna megkérdezni, hogy igaz-e az a
dolog, amit beszélnek róla, hogy a Jozefint, a volt
feleségét azért hagyta ott, mert a Mária Lujzát
akarja elvenni, ami egy jobb partí és hogy igaz-e,
amit az Otthonban hallottam a kis Ballától, hogy
Aspernnél bűdös, amit kaptak enni a katonák
és hogy mi igaz ebből, ezt kérdeztem, de lehet,
hogy a Murat rosszul fordította le, nem szívesen
fordította le ez a Murat, nem sietett lefordítani,
így tett, ehe, ehe ez a Murat. De a császár igye-
kezett kedvesen mosolyogni, ami nem állt jól
neki, de azért elég kedves ember ez a Napoleon,
lehet, hogy egy jó császár, azt nem tudom, de elég
kedvesen beszél, olyanféleképen, mint egy jobb
segédszerkesztő, vagy mint egy jobb rendőrfo-
galmazó, mondjuk a Kerekes. De mikor a Nel-
sonra kérdeztem, arra nem felelt, úgylátszik,
nem szereti a Nelsont, haragszik a Nelsonra,

pikkje van rá, amiért Trafalgárnál megverte, amit lehet érteni tőle, ettől a Napoleontól. Általában egész rendes ember a Napoleon, nem lehet neki mondani, egy kicsit naiv, olyan vidékies féle, nem egy Jób Dániel, annyi bizonyos, de Farkas Pál azért tanulhat tőle. Bucsúzásnál azt mondta, o rövoár, ser redaktőr és megint mosolygott hozzá — általában elég jól töltöttem a délelőttöt a Vértess lerajzolta és a Fogaskerekün jöttünk visszafelé a Vértessel, aki nagyon muris volt, mert nem lehetett már marhahúst kapni a Drekszlernél. Biztosan ez a Murat az oka, hogy nem lehet kapni, nagyon haragszok erre a Muratra, a begyembe van ez a Murat, nem szeretem őt, nem rendes ember.

Brizalka bácsi szóba állt velem.

Most megírom, hogy a Brizalka bácsi, aki nekem a leveleket szokta vinni a szerkesztőségből, szóba állt velem. Kiírom az ujságba a Brizalka bácsit, ő biztosan nem haragszik rám ezért. Megkérdeztem a Brizalka bácsit, hogy mit gondol, meddig tart még a háború, de ő nem szívesen nyilatkozott, a Brizalka bácsi, nagyon hűvösen és tartózkodóan beszélt és nem árulta el a gondolatait és nem mondta, hogy eddig, vagy addig, hanem azt mondta, ja, dasz möht ih zelber wissen, de látszott rajta, hogy csak azért mondta ezt, mert nem tetszett neki a kérdés, mert ő a sarkon, ahol állni szokott egész nap és egészen másképen gondolja a dolgot, neki erről gondolatai vannak, egy világszemlélete van neki erről, egy filozófiája, nagyobb és több, mint amit a hülye egyetemi tanárok összeírnak tíz kötetekbe és kiadják az

akadémiánál. Szeretni kell a Brizalka bácsit, hogy nem ő a miniszterelnök, vagy az Akadémia elnöke, vagy hogy nem ő a fő hadvezér, mert ő biztosan rendet csinálna és habos kávét és kiflit lehetne enni megint.

Olvastam a Hamletet.

Tegnap este nem mentem vendéglőbe, mert utálok a szemtelen pincéreket, gyomorfájást kapok ha rájuk nézek. Hazamentem és elolvastam Arany János fordításában a Shakespeare Hamlet-jét. Nekem nagyon tetszett ez a színdarab igazán lehet rajta mérgelődni azon, hogy ezt a jó könyvet senki nem ismeri és senki nem olvasta, pedig ez egy igazán jó könyv, sokkal jobb, mint a Szomaházy regényei és a Ráskai rossz darabjai, nem is lehet egy napon emlegetni a Ráskaival ezt a Hamletet, mégse ezt játsszák és nem ezt olvassák, hanem a Ráskait. Ebben az országban igazán nincs irodalom. Hamletet el kell olvasni, jobb volna, ha az írók elolvasnák és inkább ilyent írnának.

Szerkesztői üzenetek.

Versek. Megjelent a Széptől egy verseskötet, igazán szép verseket ír a Szép Ernő. Elolvastam a Szép verseit, ezek nagyon jó versek, nagyon tehetségesek, de mindenki szidja a Szépet, mert csúnya és rongyos fiú és piszkálja a fülit, ezért szidják, de nincs igazuk, nagyon jók a versei ennek a Szépnek, nagyon lehet őket dícsérni.

Herczeg. Megint egy rossz darabot írt a nagyságos képviselő úr, hiába egy elegáns, egy szépember, egy finom ember, egy nagy író, a darabja egészen rossz, nagyon lehet szidni a darabját.

BALÁZS BÉLA.*

Azthiszi Szent Béla és akiknek nem kell új testamentum azaz a haragvó Kner Izidor szövetsége az Keresztelő Györggyel, megjelent Gyomán, a biblia nyomán. Ára, azoknak, akiknek kell, négyszötven, őrmesterektől és olyanoktól, akiknek nem kell, lefelé, két korona.

ELŐSZÓ.

(Miért nem akarja Hindenburg elismerni, hogy Darázs Béla költeményeinek elménylényege egy a belső differenciálódottság kipsíkjára vetített lelki történet?)

Úgy érzem, itt az idő, hogy jelen munka szerzője, egész testével és lelkével kiálljon végre Darázs Béla költészetéért — úgy érzi, a végső szükség percében jelentkezik, hogy nagy a veszély s egy nappal utóbb, úgy lehet, késő is volna már. Zárt és tömör falanszban sorakoznak és vonulnak fel fenyegető csapatai mindenütt azoknak, akik meg nem értve az idők szavát, de életlétük legbelteljesebb lényét érezve veszélyben, el vannak szánva s utolsó lehelletük elkeseredett dühével megpróbálják, ha lehet, még egyszer tagadni, hogy Darázs Béla költészetének formai érték-

* Lukács György: Balázs Béla és akiknek nem kell.

hangsúlya a misztikus élménymatéria normatív pátozával párhuzamos hangulattengelyből spiritualizálódik. Komoly hareba bocsátkozni ezekkel, elvi szempontból méltatlan volna talán — hiszen olyan korlátolt és — bocsánat — tökkelütött intellektus, akinek még a fenti napnál világosabb megállapítás se elég ahhoz, hogy Darázs Béla költészetét végre annyi keserves és nyomasztó bizonytalanság után meg tudja határozni — ilyen szálnalmas intellektus számára, mondom nincs fegyvere a mi szilárd és meggyőződésében rendíthetetlen közösségünknek. De számolni kell azzal, hogy ellenségeink egyre hangosabbak, egyre durvábban és vakmerőbben hangoztatják gyalázatos vádjaikat, számolni kell azzal, hogy a jogtalan többség anyagias erejével megfertőzik Európa közvéleményét, tévtanaikat becsempészik a fogékony néptömegek minden rétegébe s az utánunk következő generáció már megtévesztve s elkábítva születik meg a napvilágra. Hiszen egyebet se hall már az ember manapság, mint hogy Darázs Béla énségének belső axiológiája nem áll arányban érzéstömegének kiteljesedett transzcendentalitásával!! A vakmerőbbek még azt is tagadni merik, hogy a «Tamirizgyökér és Léleklátás» című verse valódi térbehelyezés az idő felületén. Csak egy gúnymosolyunk volna a számukra, nekünk, kiknek Darázs Béla legbelsejét fordította ki önmagából, duzzadtan, még melegen és vastagon, — nekünk, kiknek e lélekmassza megnyilatkozott. De lehet-e túrni, hogy a tévhit, a gonosz és rossz-hiszemű ellenakarás diadalmaskodjék? Ha mi nem szólalunk fel, ha mi nem állunk ki, ha mi nem hirdetjük az igazságot, mit szóljon az az anya kicsiny gyermekének, ha majd egyszer megszólal s gyűgyögve megkérdi tőle: anyám, vála-

szolj, belső történések lélekdrámája-e, Darázs Béla «Találos fiatalság» című tragédiája, vagy sem? Mert meg fogja kérdezni egy napon s akkor jaj annak, aki tétovázik a válasszal!

Ezért harcol ez a szerény, harminc éves könyv — a jövőért harcol. Be fogjuk bizonyítani a gazoknak, hogy Darázs Bélának ebben a versében

Az ajkam ajkadra kúszik,
És két karom karodra mászik,
És két lábam lábadra fur,
Én vagyok az Úr!

hogy ezekben a sorokban igenis benne van, akár tetszik, akár nem, benne van a mértékhangsúlyos keresztül-sziblimált mindenés életlihegés! Talán vakmerő állítás — de ki kell mondani e nehéz napokban.

Barátainknak és híveinknek pedig, kik jóban és rosszban a világ minden táján ott állanak helyükön, hogy a mi igazságunkért harcoljanak, azt izenem: kitartást, csak még egy kis kitartást és az Eszme hajnala felpirkad — bebizonyítjuk fentieket és minden jobbrafordul.

HARCTÉRI TUDÓSÍTÁS.

I. FEJEZET.

(Saját, külön, e célra fölingerelt harcéri tudósítónktól, kinek degenerált ízléssel átérzett színes kopf-cikkeit olvasóinknak volt szerencsájuk elégszer élvezhetni, aki most elhatározta hogy differenciált írói stílusát a harcér izgalmaiban megmártva mutatja be lapunk nagy nyilvánosságának.)

Lila-Borgőz, nov. 21.

Az indóházban bolgár katonákat raknak föl egy tehervonatra. Az ég lilásan opálzik a fejünk felett — valami megmagyarázhatatlan vegyülete a kék-sárgának és vöröses-feketének. Ilyen most az ég, itt Lüle-Burgasz fölött, a harcér fölött, ahol ma a világtörténelem egyik legnagyobb ütközete viharzott le két szemünk előtt — a legborzalmasabb ütközet, amit az alábbiakban fogok leírni és elbeszélni olvasóinknak.

Sietni kell a leírással, lázasan, vadul sietni, sietni, mint a megdühödött valküröknek Wagner nagyszerű operájában. Lelkendezve kapkodok szavak után, melyekkel e két nap torlódó izgalmaikat elbeszéljem... a papír lassú és nehézkes pályáján lihegve próbál furakodni tollam előre, mint a jéghegyek közé jutott tengeralatti torpedó... Itt minden perc, minden pillanat drága

— itt elkövetkezett a Tett és a Valóság és nem lehet szavakkal játszani többé és mércsikélő jelzőcskéket keresni, mikor a Csatát, a Csatát leírom — itt meg kell szűnjön a hiú stilizálás és egyéniségesdi, az összecsapó tömegek rettentő szuggesziójában — itt rá kell térni a tárgyra, minden további nélkül, kemény, gyors szavakban elmondani, hogy mi történt — és nem keresni a legjobb, legválasztékosabb kifejezések elfinomult útvesztőjében bolyongó impresszionizmus felcsapó megremegtetésének halkveretű lehetőségeit...

Itt, a szemünk előtt, a saját, két, külön, privát, kiküldött két szemünk előtt, mely otthon a pesti kávéházak füstös levegőjét szívta be... itt a szemünk előtt a bolgár középhad, mely tegnap déltájban lezúdult a völgyre és szembetámadta a török hadtestet.

Kemény, bolgár katonák. Igazi katonák... olyan, hogyis mondjuk csak, olyan katonás katonák. Első percben megérti az ember, hogy ez megint valami egészen más, mint amit eddig ismertünk. Velünk szemben, egy dombon, fehér, kihajtos bugyogóban, magas, széles katona — valami magasrangú katona lehet, olyan magas ember. A Palermó-kávéházban lát néha ilyent az ember, Jóh Dánielhez hasonlít. Nyugodtan néz előre. Néz. Egyenesen, kinyújtott tagokkal, mereven. Néz. Néz előre, a távolba. A török hadtest felé. Vajjon mire gondol?...

Talán egy hűs reggelre gondol, a kis bolgár faluban, mikor misére szóltak a harangok... Öreg bolgár asszonyok járkálnak a bolgár faluban... talán az anyja is köztük van... az is egy öreg bolgár asszony, aki a bolgár fiára gondol a kis bolgár faluban... bolgár asszony, bolgár faluban... milyen csodálatos, milyen csodálatos mind-

ez... hogy a bolgár faluban bolgár öreg asszonyok járnak...

Ez a magas ember Sasoff, a bolgár hadak vezére. Ő tőle függ most minden. A sebesülteket hosszú sorban viszik be a kórházakba, beszélünk az egyikkel, az egyik sebesülttel.

Katonás arcú, napbarnított földműves. Az egyik könyökébe ment a srapnellgolyó. Fáradtan, megtörtén néz ránk, beteg.

Az ápoló engedélyével néhány kérdést intézek hozzá. Megkérdezem, fáj-e a karja?

Azt mondja, fáj.

Tudniillik egy srapnell ment a könyökébe, attól fáj neki a karja.

Gyorsan, mielőtt elviszik, még néhány kérdést intézek hozzá.

Hogy ment be a srapnell, gyorsan ment be?

Azt mondja, nagyon gyorsan, észre se vette, egyszerre bent volt.

És mikor ment be a srapnell, mikor szembe került a törökökkel és harcolt velük, akkor ment be a srapnell a könyökébe? — kérdezem még tőle gyorsan, mert itt mindenki lázasan siet és tolong és csak néhány gyors, jellemző kérdésre van időm.

Nem, aszongya a sebesült, hanem akkor ment be, mikor otthon ültem az anyjukkal a pitvarban és vakargattam a Pista fiam fejét, tavaly nyáron, maga marha ujságíró.

Borzasztó! Ennek már láza van, félrebeszél a szerencsétlen... Aligha éri meg a reggelt. Elviszik előlem, újabb és újabb sebesültek... egyre gyorsabban, mint a megáradt folyó, mert tegnap folyt le a példátlan és páratlan ütközet, amihez megint nem eresztették be az újságírókat, nekem egy borügynök beszélt Piliscsabán, hogy milyen

egy ilyen ütközet, az ő sógora hatvanhétben látott egyet, Krimben, az is ilyen borzasztó volt...

És mindeme szörnyűségek fölött ott ragyog a vakító balkáni ég... egykedvű, csipkészlű felhőkkel... és az ég lilásan opálzik.. és valami sötétes-sárga színe van... vagy inkább feketés-bordó .. de nem, inkább pirosas-barna, fehér pöttyökkel... vagy mégis inkább okkerszínű, mint a női kalapokon szokott lenni... oh, női kalapok...

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

MOLNÁR FERENC.

NDR.

Első hatezer oldal.

I.

Egy pesti fiatalember ült a Központi-kávéház terrasán, közönséges fiatalember és arra gondolt, hogy a menyasszonyával való szakítás, hálaistennek, minden különösebb vérzés és fájás nélkül fog menni, annálisinkább, mivel ő nem egy író, vagy művész, akinél esetleg nagyobb emóciókat vált ki és mélyebb nyomokat hagy az efféle dolog hanem egy egyszerű ügyvédjelölt. Ez a fiatalember ugyanis *nem* volt író, hanem ügyvédjelölt volt, erről szerző garántál és becsületszavát adja, annyira nem volt író, hogy inkább utálta az írókat.

De a menyasszonyát utálta legjobban a világon.

II.

Zerkovitz Ella, az előbb említett fiatalember menyasszonya, nem az a nő volt, akibe az ember beleszeret. Az a nő se volt, akibe nem szeret bele az ember, inkább az a nő volt, akibe vagy beleszeret az ember, vagy nem szeret bele, mégis beleszeret. Zerkovitz Ella az a nő volt, aki egyszerűen nem fontos, aki után az ember megfordul az ut-

cán, de miután megfordult, már nem tudja, miért fordult meg és legjobban szeretne visszafordulni. Többnyire vissza is fordultak a férfiak. Ha lett volna valaki, aki Zerkovitz Ellával mélyebben és behatóbban foglalkozott volna, — aminthogy ilyen eddig még nem akadt és nem is fog akadni — az meglepetve vette volna észre, hogy Zerkovitz Ella egészen közönséges kis tucatnő, egy hajderekata, egy gyerünkcsak, egy mittudomén-milyen, egy kis ügysebánom és fogalmamsincs-rólamiféle és így tovább. Egyébként feltűnően csinos, de alapjában véve meglepően csúnya lány volt, inkább buta, mint szép és inkább szeplős, mint jó tanuló. Egyik lába tíz centiméterrel rövidebb volt, mint a másik, de ezt nem igen lehetett észrevenni, mert viszont a másik lába tíz centiméterrel hosszabb volt.

III.

Andor kinézett a kávéház ablakán és még egy konyakot rendelt. Most, hogy végleg szakított a menyasszonyával, úgy érezte, hogy még maradhat egy-két hónapig. Alapjában véve nagyon okosan tettem, gondolta magában elégedetten, hogy ezt a dolgot leráztam a nyakamról. Olyan világosan látta most, mint még soha, hogy milyen közönséges, ostoba, rosszszívű, csúnya, jelentéktelen kis vacak volt az ő menyasszonya. Kis vacak, mondta magában, vaccak, két c-vel, az én kis vacakom, rongyom, rongyom, senkim-senkim, szívvérzés kis vacaka, nem is szabad vele törődni, édesanyám, kisanyám. Juj, de örülök, hogy vége, mondta, sírni tudnék örömömben.

És belesírt a kisimbiszbe, kisírta a kisimbisz közepéből azt a kis szardinia-gyűrűt és jajistenem, mondta, de örülök, hogy nem vagyok

egy efféle rongy szentimentális ember, mint az a bűdös hulló falevél a Zerkovitztól.

A pincér hozta a konyakot.

Második húszezer oldal.

I.

Egy konyakot rendelt és kinézett a kávéház ablakán. És hát nem és nem, tűnődött magában Andor, reggelfelé, miután harmincnyolcadszor ölelte magához szerelemtől reszkető, meztelen testét a nagyhercegnőnek, aki rábukott az utcán és nem akart lemenni róla és ide is velejött, a szuterénhelyiségbe, ahol már egy fél éve várták a reggelt, mert úgy volt, hogy Andornak reggel sürgős dolga volna a hivatalban. És hát nem szeretem, hát mi ez, azt az utolsó, pizok kis nőt, mondta ijedten — de hát akkor honnan ez az irtózás, ez a közöny bennem, ezzel a kis nővel szemben, akivel csak harmincnyolc éve élek együtt, még csak kilenc gyermekünk van és én máris csömört érzek? No de most már biztos, hogy egy utolsó nő az a Zerkovitz Ella, egy senki, jaj de rájöttem erre, de rájöttem, Istenem, de jókedvű vagyok, de kiismertem azt a Zerkovitzot azt a dalköltőt, mégis csak egy hallatlan, hogy eszembe se jut többé, hogy az ember így tönkremenjen, így, ilyen utolsóan, hiszen nem is olyan szép ember az az Ányos Laci, hogy ennyire fájjon, csak mikor a saját dalait énekli, csak akkor szép, de én nekem nem kell, nekem nem, ha idejönne, elszaladnék, csak megdöglök bele.

Felhúztam a nagy csillárt, a billiárd-asztalon harmatosan csillogtak a friss golyók. A kék hegyek mögött lassan, méltóságosan kidugta fejét a fejeramt.

— Fizetek, — mondta. De már tudta, hogy Anyos Laci mélységes szép szemeiben is csak a menyasszonyát szereti. Mit ér, hogy dalköltő, mit ér minden. És lassan, élvezettel megnyomta a revolver ravaszát.

II.

Rendelt még egy ablakot és kinézett a konyak kávéházán. Mostmár szelíden és csendesen mosolygott; mint egy kis gyermek, aki tudja, hogy mi illik, csendesen és okosan figyelte, vizsgálta önmagát. Öreg, illedelmes csecsemő lett, már csak Anyos Laci és a menyasszonya iránti végzetlen, tépő közöny élt benne, az az érzés, hogy teljesen megfeledkezett róluk és hogy már nem bánja őket és már úgy únja az egészséget, ezt a dolgot a menyasszonyával, mint a dögöt — minden más kiszáll belőle. És okosan, kedvesen, szelíd mosollyal figyelte, kicsit gúnyosan figyelte, hogy patakzik elő két szeméből a véres könny és hogy bömböl elő a torkából a sivalkodó sírás két óra hosszat, megállás nélkül. Szerelem múlásán ne fogjon el bánat, énekelte zokogva és pokolian mulatott rajta, hogy ez hogy megghatja őt és azt is, hogy ha nem szeretsz mért csaltál meg és felállt és egy slukkra felhajtotta a marólúgot, pedig igazán nem egy szentimentális ember volt.

— Fizetek — mondta és csak aztán esett össze.

Harmadik negyvenezer oldal.

I.

Utolsó napja így telt el.

Ablakolt még egy rendeletet és kikonyakolt a könyökömön. Most már tudta mit kell tennie.

Csendesen felállt, felment a negyedik emeletre, becsöngetett egy Weisz nevű óráshoz, de mielőtt az órás kijött volna, visszament a harmadik emeletre és a pénztárcáját betette az ablakmélyedésbe. Aztán a közoktatásügyi minisztériumba hajtatott, kedvesen elbeszélgetett a portással és szelíd, bánatos hangon szalámit kért tőle. A szalámit átkötötte piros szalaggal, de nem adta postára, hanem gondosan becsomagolta a kefék közé. Pontosan kifizette és elküldte a kocsit; kicsit, nem sietősen sétálgatott a földalatti villamos két állomása között. Félnégykor megnézte az óráját, elmosolyodott, felment az Aradi-utca 42-es számú házának harmadik emeletére, a házmesztertől elkérte a kapukulcsot: és közben, míg odaadta, megette a stamperli meszet.

És egyszerűen, minden póz nélkül felkente füleire a spenótot.

II.

Az orvos azt mondta, hogy tudományos szempontból az eset elég rendkívüli. Csak úgy történhetett meg, hogy Andor, mikor aznap este bement a kávéházba, nem vette észre, hogy Pest a Szélesség 0 fokán lévén, az éccaka hat hónapig tart. Az ötödik hónapban már észrevett valamit, de akkor úgy gondolta, hogy most már nem érdemes hazamenni a kávéházból, hisz egy-két hónap múlva hajnalodik már és megspórolhatja a kapupénzt. De szervezete nem bírta az éjszakázást.

Egy perccel az agónia előtt az orvos a beteg szája fölé hajolt és megkérdezte:

— Legyen őszinte — a menyasszonya miatt ölte meg magát?

— Andor csendesen bólintott. Az orvos eltűnődött.

— Szép leány? — kérdezte aztán tiszteletteljesen.

A haldokló rettentő erőfeszítéssel biggyesztette fel száját.

— Izlés... dolga... lehelte alig hallhatóan — nekem... nem tetszik ..

Annak a hordárnak, aki a gyászjelentést felvitte a lapokhoz, elől hiányzott az egyik foga.

OSZK

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

MOLNAR FERENC.

A PUBLICISTA.

Vasárnapi kólika.

Nem tudom, méltóztattak-e már a Korona-herceg -utca felől kimenni a Dunapartra, de reggel felé, mikor az uccakaparógépek végigkaparják méltóságod előtt az ő privát kaparnivalójukat. Uraságod nyugodtan haza akar menni, mivel uraságodnak otthon felesége van, aki uraságotat várja otthon, mert ő hű feleség, tehát reggel hatkor várja uraságotat haza kávéval és hússal, mert a Weiszné kisfia szamárköhögést és szamárrakedtséget és szamárkolerát és szamárszamarat kapott éjczaka — szóval uraságod nyugodtan megy haza és ekkor egyszerre szembe jön urságoddal az Uccakaparógép. Uraságod tüsszög és káromkodik és erre a Gép három kiló port gyorsan belepofoz uraságod hasába. Az Uccakaparógép tudniillik arra való, hogy uraságod hátát kaparja. Mert az utcát, ügyebár, minek kaparná az ember? A Kaparógép kapar és csikar és csikarja és kaparja és pofozza az utcának a pofáját. De kérdem nagyon szerényen, miért kell az utcát kaparni és csikarni, Csikaró úr? Nekem nem viszket az utca, neked se viszket az utca, neki se viszket az utca. Bárczy polgármesternek tehát miért viszket pont a Lóbúbáj-utca, pont

azon a helyen, ahol én a pofámmal lélegzeni akarok. Nekem nem viszket az utca, ellenben a hasam viszket, tehát miért nem kaparják a hasamat?

Ellenben Boda úr előszobájában megjelenik Barom úr és találkozik valakivel. Szintén a bizottsági ülésről, ha nem csalódom, szintén a bizottsági ülésről, ha nem csalódom. Nem méltóztatik csalódní, mondja. Nemcsalódom úr, annál kevésbé méltóztatik csalódní, mivel éppen ön volt az, ha nem csalódom, aki a főpolgármester úr beszéde alatt ott állt a hátam mögött és becses könyökével az én szügyemet rúgta és halkán telefonált a szügyemen keresztül és benyomott öt koronáért a szügyembe és azt telefonálta, tessék csak megszavazni azt a kis Utcakaparógépet. Ugyan mi van belőle uraságának, azt a nyavalyás, kedves kis utcakaparót, azt a drága kis piszkot, no tessék má' na, azt a kis fulladt dögöt, amitől úgy tetszik undorodni uraságodnak, de úgy, hogy éjjel, amikor eszébe jut uraságodnak, szeretne a Bárczy úr hasában lenni, hogy szülje meg önt mégegyszer erre a keserves világra, utcakaparói minőségben, na tessék az öt korona.

Nekünk azonban semmi kifogásunk nincs. Mi itt Pesten nagyon szépen megvagyunk, a kaparógép kapar, először csak a gyomrunkat, de nem-sokára majd szépen kikaparja a szemünket is. Pedig jó volna, ha azt a kis szemét meghagynák az embernek, ügyebár, mert öt korona kapcsán éppúgy ki is lehet nyitni a szemet, mint -be csukni, szintén öt korona kapcsán. És lehetne nézni Pucák elvtársat, aki a Városligetben lófelsárt eszik, direkte lófelsárt, mivel az neki dukál és őneki joga van lófelsár követtében elhúnyni. És lehetne sírni az egyik szemével az embernek

és mázolni a pofáján a könnyeket és egypár könnyet kipofozni az embernek a szeméből és a hasából és beletörülni a hajába.

Ha pedig méltóztatnék gondolkodni, hogy ennek miért kell így lenni, hát akkor rá méltóztatik jönni, hogy ennek azért kell így lenni:

1. mert nálunk előbb megy ki a kishivatalnok az ajtón, mintsem a gazdag ember a tűnek fokán, ha nekem pont azon az ajtón kell bemenni;

2. mert nálunk, ha a Weiszné a Lidóra akar menni, de kedves doktor úr, csak nem képzeli, csak nem képzeli hogy Lajoskát rá lehet bízni erre a perszónára, mein armes Kind, és te ehhez nem szólsz semmit, Adolf?

3. mert nálunk, ha én egy bifszteket rendelek a vendéglőben és nekem bifsztek helyett hoznak egy pár vízáthatlan gummikézelőgombot, nem mondhatom a vendéglősnek, szívem szerint, te undok főgáz, hanem mosolyognom kell ötször és vigyorognom kell ötször és mondani pardon, pardon ötször, nem tetszett tévedni, Főúr, és belülről megpukkadnom ötször, bár szeretném mondani: te görcsös disznó;

4. és végre, röviden, mert nálunk mindenki mindent másra szeretne tolni és mindenki szeretné, ha helyette mindenki mindent másképp csinálna, mint ahogy neki kellene csinálni.

De ezen addig nem lehet változtatni, míg Balkánok vagyunk és Pestek vagyunk és szegények és nyomorultak és piszkosak vagyunk és hátér villamoson megyünk Budára és még az a hat is másra kellene és még azt a hatot is el akarja kérni valaki, kölcsön kiáltással. Addig ne is álmodozzunk pénzről és automobilról és Uccakaparóról. Tessék előbb visszaadni azt a hatot, amit tegnap adtam a kávéházban.

BRÓDY SÁNDOR.

Edám Hanna.

— Novella. —

I.

Az asszony, estvelen, lement a lovakhoz és mézescukorral csiklandozta a fülüket. Jó volt a lovakhoz, — szépen, de csak finoman, fölénnnyel keveset — ám akkor estve volt, férje bent tarokkozott, zsíros kártyával a pöszmegi birtokot ették nagyurak, asszonyevők, nehézjárásúak. Hajnalban kijött az ispán.

— Maga jöjjön be — mondta neki. — Kellene maga. Nekem.

Az ispán nehézbeszélésű ember volt, karakán magyar, felvidéki, de Helsingforsban — mondják — furcsán szeretett egy frank grófnőt, nem átalta, pedig bírta. Most lót evett néha, elment.

Az asszony — Annának hívták, de szép teste voltvolt, tudta — Anna még bement akkor a szobába, megsiratta a macskát — Lefkovics — kicsi könnyeket sírt, nem komolyakat. Két bölömbarackot evett, héjjában, úgy szólt oda az emberének.

— Én most elmék. Innen. Egészen elmék, magának. Maga ezt érti?

Hagyta, legyintett, de később meghalt bele,

nem bánatból, talán bosszantásból, kis szerelemmel.

Anna még csomagolt reggelre kelvést, fülbevaló beléndekolajat csomagolt, rucát, a kövérjét. Kis prémsipkát, jó az télire, férfinék. Kislányát is ápolá képén, becézte asszonyság, lúdzsíros kenyérhajat vetett oda.

— Te meg maradsz, te. Majd, akkor, az apádnak. Az apádról.

II.

Gyertyaszentelőhöz télire vastag dinnyét cukrozott, de már tíz éve volt, ispánéknál, elhagyta magát.

Falusiasan bekötöze fejét, az ispánt ette vala, mi tudtuk, nem rosszaságból, kellett. Vért hányt, eldalmahodott, nem baj. Vonta a vállát, egy reggel, erdőben, két oláh esztergályosok, igen megszerették volna.

— Fikarc, — mondta nekik, nem mérgesen, elnézően. Aznap krétás lepényt tett a gyomrára. A püspök, — lánykorában bérált, öreg — ótta pedig. Nagyamagas pap volt, csakhogy a dunyhákat szerette kiváltkép, iharos dunyhát rakatott dereka alá, pászmás csipkével, degeszre tömve — Asszony, az asszony — pöszmögte még. — Vissza kellene, vissza. Oda.

Még elbúcsúzott, de már ment, míg csókolta, vissza, oda.

III.

Az orvos őszre behozatta a dágványt kellett az üszőnek, miegymás. A bégek is fel voltak kaptva szájrágásban kicsipkézték a nyelvük, más hiba nem volt.

Tíz évig így volt mindig, azóta.

Akkor, tíz év után, nem előbb, estenden jött haza az asszony. Bement a hálósobába, a férje már lefeküdt akkor. Nem bántotta, helyet csinált magának. Két régi befőttet evett, haluskamártással, kevésbé; az ágyban. Ikrás bort ivott rá, májat, gombócosat. A kislányának is adott, szájból. Mikor fölébredt volna a hitese, átemelte hozzá a lányt.

—Most én itten maradok, most — mondta még. — Ezt meg kedvellje, ezt. Maga ezt. Ma. Ga. Ga. Gá. Gá, gá, gá.

Gágogott, de asszony, erős, érteményes, még aludt, lábát felhúzta, Anna — mondják — és szép szelíden.

BRÓDY SANDOR.

A JÓ SZAKÁCS.

Pesti szakácskönyv.

Most, bocsánatot kérek — itten, azonban — pesti nagy kérdés, igen szép kérdés, nem nagy, de talán véglegesen fontos emberi életben, pesti kenyérdagasztás.

Urakkal — jó, nem késő — beszélgeténk pedig róla, a Wekerle Sándorral s igen megkívánczozák a dalmahos pohakenyeret, melytt megkészíteni ajálkozék.

Vállalkoztam rá, hozattam csöbröket, kettőt, megkenetém fenekén egy-egy vajakkal. Hagytam vaját, puhának. lisztet, nem pozdás gezice nélkül azonban, vala benne malosa, hideg tűzön resteltem, nem nagyon, habbal. Pohhal sült kicsinnyég, kenyérke. Zöldséget, zsíros marhabőrt nem kéméltem váltig. Bele lisztes darát, burgoyavállasat, miegymást. Ették vala azok jóízűen, burgonyával, hideg miegymást, vörösmiegymást, fogmiegymást. Melyre öntöttem vizet, hét tálakból, azon nedvesen. Jövének pedig Jerusálemből, miatyánk ki vagy a mennyekben. Ite missa est. Gloria in excelsis Deo, Semáj Izráel.

Azért kappanhaluskát, melyet főzni nem tud-

nak Pesten, készítettem olybá. Kihez ha nem értenek mások, nem csodálatos, értelmes. Ki értene kappanhaluskához, ha nem én, Az Ujság munkatársa? Melyet egész életemben ugyan egyebet nem csináltam, ha kappanhaluskát. Mert ujságírók — fiatalok, de gusztusosak — írnak híreket, azon riportokat is írják, darabokat s — szerelemmel — írván írnak könyveket egybe. De kappanhaluskát, szépnek — kissé epedőnek is — főzni így gondoltam vala.

Puha zsiradékot fejjel kissé gyömöszlök, pühán becézem edénybe, kedvelik nők, kövérek nem nagyon. Utána istentisztelet a budai Mátyás-templomban. Kispapok, kedvesek, piros pozsgával. Pozsgás vereshús, csöpögehaluska.

Azért tisztelettel étlapot ilyet ajánlok, pesti kisházakban, izelítőleg.

Pozsga.

Pagcnykahúsocska.

Barnalében borsó.

Rozsdás vastányéros.

Rostonfőtt.

Feketeretekecske, de bőrizzel.

Ürülé.

Repcepogácsa, jó módon.

Szűzsüle, forrón.

Fekete, sötéten.

Folyékony kávé, édes cukorral.

Tehénbor.

*

Asszonyom még azon panaszkodik, kályhájában ha nincsalkalmatosság főtt áfonyáshús készítésére. Mely nélkül élni vajmi nem lehet.

Nagy kérdés. De miért nem készítene pesti háziurak külön kéményt, áfonyáshúsnak? Melyet

csak egyféleképp készíteni másként nem lehet. Erről is kellene még gondolkozni.

Mert vegyen, asszonyom, régi vaskereskedőnek amolyan zöld rézlécet, felínyel, melyet konyhájában állítván fel, áfonyáshússal élteti. Poros borsport ha elkeversz belé, jóízeket nyer általa férjnek. De az áfonyáshússal még mindig nem tekintenek érdeket nálunk, eléggé. Kávéházak, éttermek, azzal foglalkozni nem akarnak. Hadügyminiszteri engedély, asszonyság, hadügyminiszteri engedély. Az áfonyáshús azonban még nem készítődik nálunk amúgy, ahogy.

Hogy mondja, asszonyom? Hogy haldoklik becses férje? Hogy gyermekei kolerában fekszenek? Hogy épen most dült össze a ház? Hogy a vízvezetékcső megrepedt? Hogy a lift fölesett a negyedik emeletre?

Ne zavarjon, asszonyom. Az áfonyáshús gyömbérmártással készül, nem nagyon, inkább melengetve, bő lével.

IMPRESSZIONISTA KRITIKA.

— Kettősgörbületű felületek forgási függvényei. —

(Ez a címe a könyvnek, amit a kiváló matematikus, mint tiszteletpéldányt beküldött a szépirodalmi lap szerkesztőségébe és amit a szerkesztő gyorsan kiadott a lap ifjú kritikusának, hogy írjon róla valamit, de melegen, mert a szerző iskolatársa volt. A meleg bírálat alább következik.)

Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy ezt a most megjelent értékes művet én ismertesse először kritikai méltatásban. Az a szokatlan érdeklődés, amely — főként az utóbbi időben — a kettősgörbületű felületek forgási függvényei iránt a legszélesebb rétegekben megnyilvánult, már régen aktuálissá tette ennek a könyvnek a megjelenését — és csak örülhetünk, hogy a nem közönséges munkát olyan ember vállalta, akinek fiatalos temperamentuma, mély lírai kedélye és a komoly gondolatokon átesillanó szelíd és derült humora még ama kevesek számára is pompás olvasmánnyá teszük ezt a művet, akik a kettősgörbületű felületek forgási függvényeivel csak felületesen foglalkoztak eddig.

Lendület és komoly megfontolás: e látszólag ellentétes két tulajdonságból tevődik össze szerzőnk ama sajátságosan szuggesztív és behízelgő stílusa, mely észrevétlenül bilincsel le s teszi ér-

dekfeszítővé a cselekményt. Annyi bizonyos, hogy aki egyszer olvasni kezdi, nehezen tudja letenni ezt a könyvet. Szerző jól ismeri a közönséget és tudja, hogy nyert ügye van az írónak, aki rögtön a mű elején magához tudja ragadni. Nem is kertel sokat, nem bocsátkozik unalmas tájleírásokba, jellemzésekbe: már az első oldalon, néhány szó után a dolgok kellős közepén vagyunk. Megtudjuk, hogy három, egy ponton átmenő, páronkint egymásra merőleges egyenes képezi a tengelyeket. Csak ennyit, — de máris szívdobogva várjuk, vajjon az egyes tengelyekre merőlegesen fektetett síkok mekkora távolságot vágnak le, az origótól kezdve? Ezen a ponton az érdeklődés máris oly felfokozott, hogy más, hatásvadászó író, aki a könnyű sikereket szereti, bizonyára nem mulasztja el kihasználni a helyzetet és talán túlzásokba esik. Szerzőt dicséretes fegyelmezettsége mérséklésre inti, ő inkább a refleksziók embere, a csendes merengése, az életet ismerő költőé, akit nem ragad magával a téma — s éppen ez a megható. Mert ki nem érezte már a csendes bánat óráiban, hogy (szerző saját szavaival) a koordináták csak alakra homogének? S hogy a négydimenziós Euklides-féle térbus x , és x^2 közönséges (ó igen, de milyen közönséges!!) koordinátákat jelentenek? Mindnyájunkban ott szunnyadnak alaktalan érzések formájában ezek a dolgok — és amikor a hivatott író szavakba öti őket, könnyes mosollyal mondjuk magunkban: igenis, igen, így van, így éreztem én is.

Ezt az érzést igazi író tudja csak nyújtani nekünk — és ez a tehetség bőséges kárpótlást nyújt olyan apróbb hibákért, amiket a kritikus éles szeme vesz csak észre. Hogy néhol az író fáradt és kedvetlen s nem igazán átélt érzéseket

vázol, hogy némely helyen hiányzik a műgond, vagy nagyon is színezní akarván gondolatát, szerelenségekbe esik. Azt állítani például, hogy a relatív görbület négyzete egyenlő az abszolút görbület négyzeteinek és a gömb görbületének különbségével — szerény nézetünk szerint lehet hatásos és szellemes ötlet, de az ilyen ötletjáték nem méltó ilyen komoly íróhoz! ezt őszintén és férfiasan megmondjuk szerzőnknek, kit a léha és könnyű karzatközönség talán éppen az e fajta olcsó sziporkákért tapsol majd. Inkább tévedjen és dadogjon az író, essen túlzásokba, mint a műnek azon a helyén, ahol arról ír, hogy a Riensann-féle geometriában minden pozitív és zérusgörbületű felület geometrikája elliptikus. Az ilyen túlzások rokonszenvesek — nem vitatkozunk szerzővel, nem emlékeztetjük, hogy az élet sokszor rácáfolt az e fajta ábrándokra.

Sajnos, a helyszűke miatt nincs engedély, hogy ezeket és az e fajta részleteket tüzetesen bíráljuk és kimutassuk a hibákat és erényeket. Mindent összefoglalva: a mű bátor, tehetséges, az életet jól látó írás, munkája erőteljes rajz, széles ecsetvonással papírra vetve. Befejezésül még csak egyet: a «Kettősgörbületű felületek forgási függvényei»-nek ötlete és témája, nézetünk szerint, szinte kiált a színpad után — nem hisszük, hogy tévedtünk, mikor azt állítjuk, hogy nagyszerű drámát, vagy filmregényt lehetne csinálni belőle. De ez már a színpadi szerző dolga volna: ezekhez a dolgokhoz már nem értek.

SZÍNHÁZI SZAKLAP.

A világegyetem. — Kabaré-bemutató.

Hónapok óta tartó kilencven fokos láz emésztette az ország közönségét lihegő bizonytalanságban, vajjon a külső rigómezőuccai Világegyetem-Kabaré bemutatóját nem halasztják-e el azt a legmélyebb idegrostjainkat megremegtető elképzelhetetlen siker miatt, ami a mult műsor esztétit tombolta keresztül a tapsviharban gomolygó közönség eszeveszett tetszésrikoltozásában.

Remegő kézzel és boldogságtól kábult szívvel ragadjuk kezünkbe a tollat, hogy a nyugtalan közönséget értesítsük: a Világegyetem-Kabaré kitűzte a bemutatót, mely a legközelebbi napokban le is zajlik már. Immár ott tartunk, hogy el is árulhatjuk olvasóinknak ennek a színházi eseménynek néhány részletét.

Mit mondjunk?!... A szó itt halvány és semmit mond; itt már igazán csak a tények beszélhetnek!

Annyit előre megsúghatunk, hogy olyan siker, amilyenek ez a bemutató ígérkezik, még nem toporzékolt magyar kabaré deszkáin. Előre figyelmeztetünk mindenkit, hogy az az elképzelhetetlenül példátlan művészet, amivel ezt a kis színházat sikerült a népszerűség vakító díszkö-

rébe hajhászni, olyan példát fog statuálni a színház világtörténetében, amihez csak egy halálsikolyban fetrengő, kacagástól megőrült szörnyeteg vérbenforgó szemei hasonlíthatók.

Sikerült beszélgetést folytatnunk Murok Géza, a kabaré művezető-államtitkárával, akit a bemutatót előkészítő munka lázas lihegéséből ragadtunk ki egy röpké percre, hogy nyilatkozzék, mit mondjunk a közönségnek?

— Jöjjön be és nézze meg maga, — ennyit mondott csak, de kellett nekünk több?

Megnéztük az egyik próbát. Mit mondjunk?

Kell-e többet mondanunk, mint hogy az első kis jelenetet, aminek «Pifta ifol muftot?» a címe, maga Kampós Alajos írta, a kabaréhumor csillogó elmésségű és mélyszívű világfejedelme? Ez a csodálatos író, aki eszményi módon egyesíti magában mindazt, ami benne hiányzik, már régen ott csillog a magyar kupléirodalom géniuszának elérhetetlen jeges hócsúcsán, ahonnan a nagy-nagy kupléírók tekintenek le reánk, kicsiny emberkékre. De mit szóljunk Mafla Sándorról, amit ez a színész csinál a legújabb Kampós-darabban, az már nem egyszerű színjátszás és humor többé, az mindennek a tetézett teteje, amit ez a század művészetben, irodalomban, külpolitikában és numizmatikában produkált. Azt már nem lehet nézni többé, ahogy ő a Pifta ifol-e muftot címszerpét adja — azt tapintani és szagolni és harapni muszáj, attól tudóvérzést és agydaganatot és Bazedov-kórt kapni. No de nézzék meg maguk!

Nincsenek szavak, amivel a műsor második slágerszámát, a Svábbogár a tejben című kis blüettet ecseteljük. Ha azt mondjuk róla, hogy méltán fölibe helyezhetjük mindannak, amit valaha a világirodalom legnagyobbjai e nemben al-

kottak, igazán olyan keveset mondtunk, hogy a föld alá kellene bujnunk szégyenletünkben, amiért jobb hasonlatot nem találunk. Gyengék vagyunk mi ahhoz, hogy ezt a darabot jellemezzük: megelégszünk vele, hogy egy nevet írjunk le, a szerző nevét: Klagenfurt Boldizsárt. És még egyet, amit Krucifix Félix, a kis jelenet főhőse csinál a darabban — hát azt már mégse lehet, ez már sok, ez már képtelenség, ilyen jól játszani, azt már nem is szabad, ez már piszok, disznóság, a keservit az ilyen színésznek, nem szólna az ember, ha éppen csak olyan jól játszana, ahogy még soha a világon színész nem játszott, hát az ember azt mondaná, na, jól van, — de ilyen istentől rugaszkodott fertelmesen képzelhetetlen örületes mértékben jól játszani, ez már arcátlan pimaszság és intendatúra! Igen, a legnagyobb intendatúra, sőt indemnitás. Nekünk igazán csak nem érdekünk, hogy a Világegyetem-Kabaré előadását dícsérjük, de hát ami ott végbemegy, az már irtózatos örülete a viharzó művészi tökély kimulhatatlan vészes meredélyének, amit csak a siker legkáprázatosabb naprendszerének tüzes istencsodája szempontjából kiokádhat magából a világ.

— Tessék, szerkesztő úr, a Világegyetemkommüniké.

— Mutassa csak, fiam... Hát jó, fiacskám, de tudja, egy kicsit melegebben, melegebben... Nem ilyen szárazon, egy kicsit több dícséret... Nehogy megint telefonáljon nekem az igazgató, hogy leszállítják a pausálét.

DRÁMA.

Országos Széchényi Könyvtár

HERCZEG FERENC.

A munka diadala vagy a megtért főúr.

I. FELVONÁS.

(«*A léha társaságban.*»)

Egy főúri várkastély belseje. Könnyelmű fényűzés, elszórva a falakon és padlón. Minden majdnem olyan előkelő, mintha a Vígszínház rendezte volna be. Több főurak, könnyelműen kártyáznak és fényűznek. Livrés szolgák orgiát hordoznak körül. *A Könnyelmű Főúr* egy ottománon ül és mereng.

A Léha Főúr (odajön és vállára üt): No, mi az, kedves Bikhbakhfalvvy? Talán valami bánata van, ej, ej, ej.

A Könnyelmű Főúr (cigaretára gyújt): Bánat? Bolondság. Mi, gavallér emberek, nem bánkódhatunk, mert mi vagyunk a felső tízezer. Bánat? Efh! (Egy velencei tükröt dévajul berúg.) Keseregny? Mindegy. (Hirtelen fojtó zokogásba tör ki, majd legyőzi magát és vidáman kiröpíti az ablakon aranyóráját.) Már kilenc óra, kedves gróf. Nőt. (*A Könnyelmű leány* beperdül. Vörösre van a szája festve, szemei beesve. Trágár dalokat énekel és a Könnyelmű Főúr ölébe ül. Többiek kártyázva és fényűzve el.)

A Könnyelmű Leány: Te, ilyen pepita vagy nekem. (Megcsípi és hunyorog.)

A Könnyelmű Főúr: Különös szemei vannak magának, leány... Miként ha gyermekkorom jutna eszembe merengve... De mindegy. (Hirtelen görcsös zokogásba tör ki, majd legyőzi magát és megveregeti a leány vállát.) Mit törődünk vajh az egésszel? Ilyen az élet.

A Könnyelmű Leány: Ah, most jut eszembe, az én szívemben is épen él még a nemesebb érzelmek tiszta glóriája! De hajh — mindegy! (Hirtelen fojtó zokogásba tör ki, majd legyőzi magát és cinikusan néz.) Am tobzódjunk tovább, mint a felsőbb tízezernél kizárólag szokás és rejtsük el nemesebb érzelmeinket. (Tobzódnak, mert ez a felső tízezernél kizárólag szokás.)

A Léha Főúr (belülről): Mi az, gróf? Ön nem kártyázik?

A Könnyelmű Főúr: Parancsoljon, kedves. Csapphy. Mi a tét?

A Léha Főúr: Az ön egész vagyona.

A Könnyelmű Főúr: Kérem, kérem, kedves főherceg. Csak játssza le helyettem is: ilyesmiért csak nem kelek fel? (Szünet.)

A Léha Főúr (belülről): Ön vesztett.

A Könnyelmű Főúr (három cigarettára gyújt egyszerre): Holnap reggel elküldöm, főherceg. Hol vacsorázunk ma?

II. FELVONÁS.

(«Az istenke büntetései.»)

A Könnyelmű Főúr (egyedül ül a szobájában és cigarettázik): Nincs pénz, bárha küldeni kellene a főhercegnek. Jean, a hetes revolvert.

Jean (tálcan hozza a revolvert és leteszi az asztalra).

A Könnyelmű Főúr (megtölti a revolvert, mi-
alatt öt cigarettát elszív. Kívülről kuvikszó).

Jean: Ugyan nagyságos úr, már megint főbe
tetszik magát löni? Minek az?

A Könnyelmű Főúr: Ne járjon a pofád, Jean.
Hát mi vagyok én: főúr vagy kalaposinas? Hát
mi vagyok én: gavallér vagy gorkijhős? Én egy
előkelő arisztokrata vagyok és engem Herczeg
Ferenc írt és én, ha kártyáztam, főbelövöm ma-
gam, pont. Hát ne járjon a pofád.

Jean: No ja, persze. Hanem itt van a haszon-
leső, de Alapjában Nemesszívű Uzsorás, az ad
pénzt.

A Könnyelmű Főúr: Gyerünk.

(*A Haszonleső, de Alapjában Nemesszívű
Uzsorás* pénzt hoz, hamis váltóval, melyet a Főúr
borzadva aláír.)

A Könnyelmű Leány (jön hófehér ruhácská-
ban, mirtuskoszorúval, szemérmesen): Idejöttem,
csak úgy...

A Könnyelmű Főúr (fásultan): Igen. Kérem,
tegye le. (Hirtelen görcsös zokogásba tör ki, kezét
csókolnak egymásnak és negyedóráig együtt bőg-
nek a közönséggel. Majd legyőzik magukat és ci-
nikusan néznek.)

Titkos rendőrök (jönnek): Kérem, tessék már
jönni a börtönbe.

A Könnyelmű Főúr: Mindjárt, csak előbb csa-
varják ki a kezemből ezt a két revolvert, mert fő-
belövöm magam. (Megtörténik és el.)

III. FELVONÁS

(*„Íme, idekerült a főúr.”*)

(A színház színpadán két részre van osztva: alul egy három köbméter terjedelmű, nyirkos, földalatti tömlő, vasráccsal: ezen nézhet be a közönség egyenként. (Külön jegy.) A felső rész a mennyországot ábrázolja, ahol egy aranytrónuson ül a jóistenke, jobbján Herczeg Ferenczel. Egy felhőn ül a Könnyelmű Leány és ibolyákat köt, fején ajouros glóriával.)

A Könnyelmű Főúr (vasláncokkal lebilincselve fekszik a tömlő fenekén és véres tenyerekkel vájdlíngot súrol).

A börtönőr (bejön és hátbarúgja, azután kimegy).

A Könnyelmű Főúr (síri hangon elszavalja Wilde Oscar «De Profundis»-át a 73. oldaltól alul, hatodik sor, végig.)

A Becsületes Munkás (belép): Jau napot.

A Könnyelmű Főúr: «Mindnyájan rabok...»

A Becsületes Munkás: Nem igaz. Nem kell kétségbeesni. Dolgozni kell menni. Dolgozni jó. Elcsüggedni nem illik. Én is dolgozom. Sintér vagyok. Fáradtságunknak gyümölcse leend. A munka nemesít. Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát. Bíbor, bársony, vendégség, jobb egy napi egészség. Mindnyájan emberek vagyunk. Legjobb szakács az éhség. Kihajolni veszélyes. Zabrenjeno je na pod kola pljuvati.

A Könnyelmű Főúr (megrendülve): Ah, új szokat hallottam! Új dolgokat ismertem meg! De hiába, hiába?... Kiért, kiért dolgozzam, ó? (E percben megnyílik a tömlő teteje és a fölöttük levő mennyországból a Könnyelmű Leány egy ibolyakoszorút pottyant le, mely a Könnyelmű Főúr nyakába esik. Egyidejűleg két fehér galamb

röpül le a vállaira és csókolódnak. A Könnyelmű Főúr magábarogya zokog és elhatározza, hogy sintérnek megy.)

IV. FELVONÁS.

(«*A szerelem mindent megbocsát.*»)

(Szín egy lilium kelyhe. Apró székek, szirmokból, levelekből. Egy asztal mellett a Megtért (alias: Könnyelmű) Leány dolgozik, lábainál két báránka hever.)

A Megtért (alias: *Könnyelmű Főúr*) (belép): Itt vagyok leányom.

A Megtért Leány (nyakába borul): Ó, Pál.

A Megtért Főúr: Búcsúzni jöttem. Itt hagyom e léha világot. A komoly munka leend a jövőm.

A Megtért Leány: A munka?

A Megtért Főúr: Igen. Sintér leszek, rétmester, ha úgy tetszik. A kutyákat fogdosom össze, melyek játszi kedvvel andalognak a szabad mezők virányain. Végre megtaláltam önmagam.

A Megtért Leány (nyakába borul): Veled megyek! Veled megyek!

A Megtért Főúr (megréműlve): hogyan? Velem? Ó, ég! Igen! Ő velem jön! Mi ketten: együtt! A holdas, árnyas réteken át együtt üzzük majd a pajzán ebeket: együtt tekerjük ki nyakukat, ha nincsen rajtuk szájkosár! Igen! Együtt: egy szív, egy lélek! Ó, holdas rétek! Ó, kutyák! Ó, pecérek! (Zokogva összeborulnak és csókban forrnak össze. A zsinórpadlásról a következő tárgyak eresztendők le: két csókolózó galamb, két kéz, melyek fogják egymást, három tábla, ily feliratokkal: «Hit, Remény, Szeretet» és több amorett. A hozzátartozó csokoládé elsőminőségű Schuchardt-gyártmány.)

HERCZEG FERENC.

Peches László.

(Keserűjáték, a Hunyadiak korából, négy felvonásban, egy előjátékkal és több fogadással: Kis üveg 2.20, nagy üveg 3 korona. Csakis eredeti csomagolásban.)

Előjáték.

(Egykorú díszlet, abban a modorban, mely a Hunyadiak korát annyira jellemzi. Odakint sűrű, sötét éj. Déli szél. Figyelmeztetjük a rendezőt, hogy a Budavár tornyán lévő ércakas *élesen* csikorog és nem tompán.)

Szilágyi Erzsébet (egykorú ruhában bejön, kezében levéllel. Leül, gondolkozik, azután levélét megírja, majd szerelmes könnyével azt is tele-sírja).

I. FELVONÁS.

(Terem a Hunyadiak kastélyában. Jobbról-balról kisebb-nagyobb üvegek, egykorú vignettákkal, eredeti árban.)

Szilágyi Erzsébet: Megjött már a fiam, a hunyadi?

Gróf Purgó: Most hajtott ki.

Szilágyi Erzsébet: Hallom, hogy Ötödik László királyt elfogtuk.

Gróf Purgó: Ugyan! Nem tudok róla.

Szilágyi Erzsébet (zavartan): Még nem fogták el?

Gróf Purgó: Hát el fogják fogni?

Szilágyi Erzsébet: Biztos vagyok benne. Fogadni mernék rá, hogy elfogják.

Gróf Purgó: Miből gondolja?

Szilágyi Erzsébet: Tudja Isten! Érzem. Akar fogadni, hogy elfogják? Ismerem én az én fiamat, a hunyadit! Keserű fijú, de arany a pecsétje, se-lyem a hajtása!

Gróf Purgó: Hát fogadjunk! Két kis üvegbe! (A két Hunyady, László és Mátyás, behozzák az elfogott Lászlót.)

Gróf Purgó: Óriási! Nyert! De honnan tudhatta? Micsoda meglepetés!

II. FELVONÁS.

(László király kastélyában.)

László (ágyban fekszik. Hirtelen felül. Kérdező hangon kérdezi): Ki az? (Szünet után.) Mi az? (Hirtelen rájön, hogy csak a szél veri az ablakot.) Vagy úgy!

Gróf Kisüveg (ásít): Már mondtam egyszer, hogy fordulj be és alugy uram László király.

Öreg szolga (megvetően legyint): A zápor majd eláll.

László: Nekem mondja? (Elalszik.)

Hű Cseh: Felség, tessék már felkelni, meg kell esküdni Hunyady Lászlónak, hogy bántani nem fogja.

László (meglepetve): Honnan tudja, hogy nekem meg kell esküdni? Hogy jövők én ahhoz, hogy annak a Hunyadynak megesküdjek? Fenét esküszöm.

Hű Cseh: Hát fogadjunk, hogy meg fog esküdni. Majd nem fog megesküdni!

Hunyady László (behajt a szobába. Megvetően): Gróf Purgó! Az enyhe gróf Purgó!

Purgó (hevesen): Vagyok olyan biztos hatású, mint tekegyelmed!

Hunyady (gőgösen): Ökelmed és tsak tsupán kellemetes és üdítő, de én nem hajtok a kigyelmed szavára! Kigyelmed tsak utánzat!

Purgó: Hah! És ezt tűri felség?

László: Megesküdtem, hogy bántani nem fogom.

Purgó: Hol?

László: A Marczali-féle Magyar Nemzet Történetében. Sajnos, ezen nem lehet változtatni.

Purgó: Óriási! Micsoda megfélemtetés! Úgy-e, milyen okos ember vagyok, hogy megjósoltam, hogy meg fog esküdni! Nyertem!

III. FELVONÁS.

(Mellékhelyiség a kastély félreeső szárnyán.
Gara Arnold és a többi bronz-készítők.)

László király (ül és nehezen sóhajt): Ó...

Hű Cseh: Parancsol, felség?

László király: Kérem, kedves izé, adjon nekem valami cseppet.

Hű Cseh: Forró cseppet, vagy hús cseppet parancsol?

Király (gondolkodva): Inkább hús cseppet adjon. (Megissza és kicsit vár. Csalódottan.) Ez a Hunyady, ez a Hunyady! Nem hajt a szavamra! Hozzák elejbém!

Hunyady László (belép. Csodálkozva): Ni, a Gara!

László király (sértődötten): Miért nem hajtja meg magát?

László (büszkén): Én csak másokat hajtok meg! Magamat soha! (Gőgösen el.)

Gara: Látja, felséges kigyelme, milyen gőgtevős? Az öccse, a Mátyás, az is ilyen. Meglátja, abból még király lesz! Megjósólem, hogy a Duna jegén negyvenezer drámaíró fogja megválasztani, csakhogy nekik legyen igazuk!

László: Óriási, maga milyen egy jóstehetség! Általában, hihetetlen, hogy ebbe a darabba mindent előre tudnak, ami már megtörtént. De mind-egy. Hunyady kibánt velem és én kitörölöm emlékezetemből az esküt, melyet esküvék! (Kitörüli.)

IV. FELVONÁS.

(Trónterem dunajéggel, szentgyörgytérrel, vérpaddal és Bakóval.)

Gara Arnold: Felség, alá kell írni azt a kivégzési blankettát, mely szerint Hunyadyt ki kell végezni.

László király: Nem... nem...

Gara: Miért nem?

László: Mert habozom, hogy aláírom-e. (Félóraig habozik. A közönség örülten főzve van, hogy mi lesz, aláírja-e, vagy sem. Nagyon sajnálják Hunyadyt, több nő rosszul lesz az izgatottságtól, hogy mi lesz, aláírja-e?)

Egy gimnazista (közben hazamegy, megtanulja a holnapi leckét, melyben épen az van, hogy V. László aláírta, gyorsan visszajön és mindekivel lefogad, öt üveg keserűvízbe, hogy alá fogja írni).

László (aki észreveszi ezt a jelenetet, titokban

int a gimnazistának, hogy mutyiznak a vízbe és gyorsan aláírja).

Bakó László (háromszor csap a fejére): Hú! Elfelejtettem.

H. László (még él s halljátok beszél. Eként szól): Én ártatlan vagyok. Ki a bűnös?

Közönség: Szerző! Szerző!

Bródy Sándor: Kár a fiúcskáér. Kedveltem. Gusztusos volt.

Cadorna: Milyen volt a Nemzeti bevétele? Volt akkora, mint Udine bevétele?

Főkapitány: Át kell dolgozni oroszra.

Lasker: Rosszra? Inkább jóra kell átdolgozni. Matt kettőben!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BRÓDY SÁNDOR.

Linolea vagy agyonütni, az és jó.

Rituális szertartás 3 felvonásban.

Rabbi: Bócher, écesz, ajvé, hóhem, pónem, jesiva, nekóme, hüpce.

Lea: Hüpce? Talán hücpe?

Rabbi: Vagy hücpe. Mindegy. Hagyjál tanulni, szépséges zergemadaram.

Zsidók (mind egyszerre benéznek az ablakon): Hóseás próféta, jönnek az oroszok. Herceg vezeti őket, nem nagy, kis. Hóseás próféta, segíts rajtunk!

Rabbi: Mennyi kell, flúkák...? Akarom mondani, csak menjetek haza, békével. (Zsidók el.)

Lea: Elbújjak?

Rabbi: Ne cselekedjed aztat és azt te tenni meg ne kísértsed. Olyan vagy te, mint a csöpög-tetett gödölye és mint a jóféle folyós mandula-ital, mely néz Damaszkusz felé.

Lea: Már megint kezded, papa, a főzést és a te szájadat meg nem kíméled annak tépésétől, hogy engem puhítanál.

Herceg (belép): Jónapot, zsidó. Micsinálsz, zsidó? Na, ne ugrálj, zsidó. Hol a lányod, zsidó?

Rabbi: Nagyságos főkatona úr, nincsen nekem leányom és az én feleségem leánygyermeke

el nem mulasztja az alkalmat, mely lehetővé teszi neki, hogy ne legyen a világon, mely néz Hóreb hegyére.

Herceg (Leára mutat): Hát ez mi?

Rabbi: Ez? Ez egy öreg, szakállas püspök.

Herceg: Ravasz vagy, zsidó, de én túljárok az eszeden, zsidó. Hogy lehet ez egy püspök, hiszen ez egy leány.

Rabbi: Ha már így eltalálta katonaságod, hát mit tegyek.

Herceg: Jól van, zsidó. Elveszem a leányodat. Tizenkét éves vagyok és nőt még mindig nem kedveltem. Ennek itt arca alkalmatos és teste is jóillatokban bővelkedő.

Rabbi (sóhajt): Nekem mondja hercegséged és szájának beszédét felém irányítja?

Herceg: Olyan ez a leány, mint a friss hajnali számócabogár. Olyan, mint egy kedvelt éték, nem sok, kíváncsú. Olyan, mint a kabócagyümölcs. Mint a friss tehénbor, mint a fekete, forró és puha jég, aminek macskaformája van.

Rabbi (sóhajt): Ajaja.

Lea: Hagyjátok már abba ezt a főzést és ne forraljátok ti a vizet a fazékban, mely Léseach völgyében forttyog.

Herceg: Hát megegyeztünk?

Rabbi (sóhajt): Nem lehet, katonaság. Mégse nem lehet.

Herceg: Hát miért nem, zsidó? Kérdezzük meg a leányodat, zsidó.

Lea: Pfuj! (Szemenköpi.)

Herceg (haraggal): Akkor mindenkit pofonvágok, leütök.

Rabbi: Nem lehet és nem lehet. (Bizalmasan.) Tetszik tudni, én perszonaliter, meinerseits, nem tiltakoznám a dolog ellen, de ezek itten, mit szól-

nának, hogy az ő Hóseás prófétájuk összeáll egy gajjal? (Hangosan.) Nem is vitatkozom tovább, megyek ki a pusztába, zebramadarat szedni. (Sóhajtván.) Hej, csak ne égne lelkemben annak a kiolthatatlan, ősi fanatizmusnak az a kaeskarings gőgje, ami van: — szaracén lennék inkább itt nektek próféta lenni! (El.)

Herceg: Hát nem szeretsz, Lea?

Lea (mellbeköpi).

Herceg: Ez a vadság... ez a mozdulat... most veszem észre, a lelkedet is szeretem! Elveszlek feleségül.

Lea: Papa, papa! Gyere már és eszedbe ne jusszon odakint maradni.

Rabbi (visszajön): Na, mi az?

Herceg: Elveszem a leányodat, rabbi.

Rabbi: Nem lehet. Bűnös vágyadnak nem dobom oda Silaé rózsáját, mely Mélea szőlőtőkéjén termett.

Herceg: De én a lelkét is szeretem. Elveszem feleségül.

Rabbi (fejét vakarja): Hm. Mégse lehet.

Herceg: Miért nem?

Rabbi: Mert a szerző által a lelkemben elfojtott ősi fanatizmus gyűlölködő lángja nem engedi. (Kifordított tenyérrel.) Micsináljak? Én szívesen adnám, hiszen jó párti, jó párti, — de ha nem úgy vagyok szerződve! Mutathatnék uraságának talán valami mást?

Herceg: Hát most mit tegyünk? Itt állunk a harmadik fölvonás közepén, minden rendben — és az a csúnya fanatizmus nem engedi.

Lea: Mit tegyünk?

Rabbi: Várjatok csak, majd megkérdezzük a Seiffensteiner barátomat, az egy okos ember, az tud valamit! Hé, Seiffensteiner!

Seiffensteiner Salamon (pipával a szájában, bejön): Nű, mi oz?

Rabbi (elmondja az esetet).

Salamon: Hm. Eszembejotja nekem errül edj anekdot. O Lébi Sauerkraut vált ed slemil, ed otolsú chamer, okinek semmi se nem sikerölte. Edszer osztán megvett ed másik chamertül ed szabadajlont, volomi rovarirtúszert, omivel kereskedni kezdte. Oddig kereskedte vele, míg lett belüle ed gozdog ember, ed ajser. Hósz év mólva vett ed házat o Kossuth Lojos-occába és mind ed békés, gozdog ember, szép fehér szokállal sétálgotto o korzón és pramenírozto. Edszer, hósz év mólva megszólítja ütet ed mérges ábrázatú ember. «Manja csak, mogo o fültalálú ottul a rovarirtúszertül, omitül mogo ódj meggozdogodta?» «Én» — manja szeliden o Sauerkraut. «Hát holljo csak, mogo azesz pónem, hiszen oz o szer nem ér semmit se nem, oz megvon ed svindli!» «Hodhod? — kérdi o Sauerkraut. — «Hodhod! Hát údj, udj, hodnem pusztítjo a rovarokat!» «Nem pusztít o rovarokat? Bizemos mogo ebbe megvon?» — «Hát persze, hiszen kipróbáltom!!» O Sauerkraut megvokorjo oz üvé fejit. «Hm. Tolán nem júl próbálto!» «Dehodszenem. Vettem o szert és kiszúrtom o padlút vele és o svábok gyüttek és nem megdügültek.» — «Hja, — manja o Sauerkraut — «oztot nem ódj küll... Oztot ódj küll, hod meg kül fagni o svábot és bele küll tülteni o szert a szájábo bele...» «Megfagni o svábot?» — sadálkozta o mérges ór — «hiszen akkor minjárt adjon is öthetem...» «Adjonötni? — manja o Sauerkraut elgandalkozva. — «Adjonötni... oz is jó.» — Liondeleonde ed ilejen drámo. Oz ember, ho nem todja, mit sinálja o drámio jellemekkel, omik o fejire nütték, megfagja őket és a szájukbo be-

letümküd az erkülesi tonolságt, hodha von. De
adjonötni... oz is jú.»

Lea: Igaza van. (Leüti a herceget.)

Herceg: Igaza van. (Leüti a rabbit.)

Rabbi: Igaza van. (Leüti Leát.)

(*Függöny.*)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BRÓDY SÁNDOR.

A szeretov.

(Orosz életkép a szibériai lagunák mélységéből. Írták: Brodoff Ivanovics Alexander és Mulatovics Reggelig. Gábr. Magyarra fordította: B. S. Orosz szabad. Angol szabad. Francia szabad. Magyar nem szabad. Zenéjét írta: Bátyuska. Fordította: Atyuska. Fordította: Márkusevics Lászl. A siker óriási, a közönség ordított. Ordította: Kapitányovits Sándor. Négy felvonás. Felvonta: Függönyövits Huzó. A darab értékéből az előadás sokat levon.)

ELSŐ LEVONÁS.

(Egy nisni-novgorodi falucska barlanglakása, a Kereptsi-úti 27. számú házban, negyedik emelet 6. Végképpen elkopott bútorok egy féllábú orosz asztal, két orosz szék, lábak nélkül. Asztal közepén nagy darab penész. Az egész lakásban nincs semmi ennivaló. A fal mellett üres szekrény. Jobbra és balra szűk ajtó, rozoga ablak. Elöl rozoga ágy. Éjjeli, mint menedékhely. Az ágyban Anna apja és nagyapja éppen éhenhaldokolnak. Elöl szalmazsák két tüdővésztes rokonnal. További tüdővésztes rokonok a szín különböző helyein, tetszés szerint elrendezve. Gyomorkorgás hallatszik.)

Anyá (oroszul): Immár négy nap óta nem volt egy meleg a gyomromban.

Haldoklók: Megjegyzem, ez igaz.

Tüdővésztes rokonok kara: Megjegyzem, hogy aki nagyobb nyomorban van, az már csal. Tegyük

hozzá, hogy jobban felkösse gatyáját, aki nálunk nagyobb nyomorban akar lenni.

Anna (rózsaszínű színházi belépőben, nyakán kopott kékróka-boá szegény Berkovicsból, egyszerű szürke, szegényes briliáns fülbevaló): Nem lehet kitartani ezt az igazi, orosz nyomort. De ne féljetek. Én erős vagyok. Férfiak kedvelnének. Kedvelhetnek. Maguk ne féljenek. Magukat nem bántják. Kit kedvelnék, majd lesz. Megyek, majd, akkor. Ha, és igen, ám. Csak ám is, be. Oda. Neki. Nekem. Vele. (Tüdővéaszt kap.)

Gróf Ausgetippeltoff herceg (kijön a mellékhelyiségből): Én itten jó estét maguknak.

Anna: Akar? Mit? Ide?

Gróf Herceg (súgva): Hát nem tetszik rám ismerni? Én vagyok az a bizonyos törzsfőherceg, aki ezekbe a szegény, de becsületes leányokba szokok beleszeretni. Legutóbb az a zsidólány volt, hogy is hitták, ojan neve volt, mint egy szőnyegnek. Linó Lea. Aztán én voltam a vengerka őnagyságánál is, nem tetszik emlékezni? Most itt vagyok alkalmazva, ojjé, jobban itthon vagyok én, mint maguk. Veszek szegény, de becsületes árvalányokat, tüdővésztes fivérekkal és anélkül, házassággal és gyilkossággal eredeti csomagolásban. Kívánatra házhoz jövök. (Hangosan.) Én itten, csak. Jöttem. Magát. Magában. Magánál.

Anna: Állók itten. Szobát lakom. Férfinek. Magát is. Fürdővíz.

Gróf Herceg Ferenc: Száját akarom. Fogát benne. Kedvelném.

Anna: Pénzét elfogadom. Magát nem.

Dr. Herceg: Óriási! Mindig ez volt az ambícióm, hogy egyszer egy nő, akit szeretnék megkapni, ne legyen az enyém, csak a pénzemet fogadja el. Nagypám is ezzel szerezte a család

vagyonát, hogy pénzt adott olyan nőknek, akik nem akartak vele szeretni. (Gyorsan kimegy és átdolgozza a következő felvonást.)

MÁSODIK LEVONÁS.

(A reimsi székesegyház kupolacsarnoka Moszkvában, amit a gróf két hónapra lefoglalt Anna részére.

Anna (átdolgozva): Gazdagságot únom. Férfit kedvelem. Férfit únom. (Tüdővésztes rokonait elküldi a Tátrába.)

Grófok, hercegek és diplomaták (bejönnek és fesztelenül mulatnak, igazi orosz könnyelműséggel.)

Anna: Jót. Maguknak. Estét. (Hanyagul leül és néhány hónap múlva beleszeret a szeretőjébe.)

Gróf Palóff (belép a szárnyas orgonán): Uraim, örömmel jelentem, hogy át vagyok dolgozva. (Átmegy a színen, odamegy a zongora mellé, leüt egy billentyűt és egy félév alatt lelkében nagy változások történnek, amennyiben el akarja venni Annust.) Énekeljen valamit.

Anna (meghajtja magát): Te szőke gyerek, szövegét írta Harsányico Zsoltoff, zenéjét szerzette Zerkovics. (Énekel.)

Talpra magyar, hí a haza,
Itt az idő, most vagy soha.

Gróf (elmerengve): Milyen szépek ezek az orosz népdalok! (Megtörli homlokát és fényképes igazolványt állít ki Annuskának, mely az illetőt feljogosítja, hogy záróráig bárhol, vásár- és ünnepnap kivételével minden hétfőn és csütörtökön megesküdhessék a gróffal.)

Anna: Köszönöm. Kedvelem. (Elfogadja az igazolványt, de két hónap múlva összetépi büszkeségből és másikat kér.)

HARMADIK LEVONÁS.

(Fővárosi kastély pofozóterme.)

Nagymama: Te vagy az?

Gróf: Én.

Nagymama (felpofozza).

Gróf (képét törülgeti és megúnja Annát).

NEGYEDIK LEVONÁS.

(A szín egy szerény kis ágyat ábrázol, kétoldalt ajtóval, elől lépcsővel.)

Anna (kétségbeesetten szaladgál fel és alá az ágyban és beleszeret a grófba).

Gróf (kijön az ágy alól): Anna! (Újra beleszeret Annába.)

Anna: Te vagy az, Fedor? (Még mindig szereti a grófot.)

Gróf: Én vagyok az. (Átmegy az ágyon és megúnja Annát.)

Anna: Esküdjünk meg! (Egy pillanatra elfordul és nem veszi észre, hogy a herceg közben épen megúnja őt.)

Közönség: Szerző! Szerző!

Herczeg Ferenc: Na, milyen volt az Arva László?

Anna (lelövi a grófot).

Cadorna: A fene egye meg, hiszen ezek bevonultak Udinéba.

Ugron: Mi az, hogy bevonultak? Levétetem a műsorról.

Egy katona az Isonzo-fronton: Mit szólsz, kérlek alássan, a Szeretőbe, amit betiltottak és mégis előadtak, a herceg megúntja a szeretőt? (Gyorsan agyonvág kézigránáttal kilenc olaszt.)

Másik katona (rémülten): Megúnta? Lehetetlen! Iszonyú! Biztos vagy benne?

Első katona: Éppen most olvasom a Hatvany kritikájában.

Másik katona: Iszonyú! (Golyótól találva elesik.)

Anna: Megöltem.

(Függöny.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MOLNAR FERENC.

Kint a farkas, bent a farsang.

Szimbólikus dráma 3 felvonásban.

(Történik 1526-ban, a mohácsi vész után 2 órával, egy bálterem félreeső helyiségében. Az egész előadás alatt kívülről szól a zongora, oboa és kürt, anyák sírása, hadiözvegyek zokogása és koraszülöttek kara.)

Kamilla (a félreeső helyiség egyetlen ülőhelyét foglalja el, az egész előadás alatt nem is mozdul el onnan): Táncolni akarok.

Miklós (előtte áll, rajongva): Szeretem. Imádom.

Kamilla: Nem baj. Nem érdekel. Táncolni akarok. Semmit se akarok tudni.

Miklós: Imádom. Szeretem.

Kamilla: Nem akarom. Nem bánom. Táncolni akarok. Táncolni fogok. Én utálok a sok locsogást, fecsegést, a szép, bársonyos mondatokat, a sok beszédet. Az emberek sokat beszélnek magukról. Mindig magukról beszélnek. S írnak, jellemzik magukat. Utálok. Én nem szeretem ezt. Én nem beszélek. Én a lovakat agyonkorbácsolom. Én átugrom a pályaudvart és véresre verem a kutyákat. Én táncolni akarok. Én táncolni akarok, nem beszélni. Én táncolok. Nekem az van. Maguk pedig beszéljenek, maguknak nincs egyebük.

Miklós: Szere...

Kamilla: Kuss. Mondom, hogy táncolni akarok. Rólam beszélhetnek. Én nem beszélek ma-

gamról. Én megvetem. Én nem akarom. Én csak én maguk én csak én rajongjanak én értem én. Én.

Miklós: Szemádom... Iretem...

Férj (jön, lassan): Már két órája ültök itt, együtt, Kamilla. Te nekem a szentségem vagy. Én megbízom benned. (Lassan el.)

Kamilla: Én az életet akarom és egy férfit, aki nem beszél és nem olvas és nem szól és nem néz és nem mozog és csak jön és megy és akar és megfog és fekete és fehér és igen és nem. És és táncolni akarok.

Miklós: Imédom... Szerédom...

Hírnök (pihegve jó): Óriási... rettenetes... odakünt... mi történt... elveszett... ellopták...

Kamilla: Mi veszett el? Bukarest?

Hírnök: Fenét... ha csak az volna... elveszett... a főhercegnek... (meghajol) ...egy ...egy (összeborzong) egy cigarettája...

Miklós: Rettenetes!

Hírnök: Valódi... egyiptomi... négymillió koronát ér... rettenetes... az egész rendőrség talpon van... motoznak... rohanok... (El.)

Miklós: Rettenetes... (Indul.)

Kamilla (visszatartja): Várjon. Ne mozduljon. Maradjon. Maradjon velem... Maradjon itt... Mindent megmondok...

Miklós (ijedten): Az Istenért!

Hírnök (pihegve jön): Óriási! Nagyszerű! Rettenetes rumli! Odakint verekszenek az emberek! Két törzsfőnököt megettek! Rohanok! (El.)

Kamilla: Én én megmondom magának... de ne ugráljon... a cigaretta... a cigaretta... nálam van...

Miklós (fejéhez kap): Rettenetes!

Kamilla: Itt van! (Mutatja a keblét.)

Miklós (odarohan, belenéz a keblébe).

Férj (lassan jön, mindig a másik oldalról, mint a hírnök): Már öt órája ültök így együtt, Kamilla. Te nekem a szentségem vagy. Én megbízom benned. (Lassan el.)

Hírnök (pihegve jön): Óriási! Hihetetlen! Odakint mindenféle idegfeszítő, izgalmas, példátlanul meglepő esemény játszódik le! Rohanok... (El.)

Miklós: Rettenetes!... Mi lesz most?...

Kamilla: Mi lesz... nem tudom... és nem is akarom tudni... és te se akarsz tudni... és most nem fogsz beszélni te se... és én se... és most vége legyen... és szónak és képnak és hasonlatnak... amit utálok... és most velem fogsz tartani... és a bűntársam leszel...

Miklós (egész testében remegve): Nem... akarja... visszaadni...?

Kamilla: Nem... (Meredten.) Rá... fogok gyuj-ta-ni...

Miklós (fejéhez kap).

Hírnök (pihegve jön, kacag): Haha! Hehehe! Odakint a legnagyobb vicceket mondják... Egyik vice kergeti a másikat... Majd megpukadnak az emberek... Rohanok... (El.)

Kamilla: Rá fogok gyujtani — és te is szívni fogsz belőle... igen... a bűnben és gyalázatban és tiéd és akarok lenni — és... most és... nem... és mész... és el... és elpusztulunk... és együtt... és megölnek... és téged és engem.

Miklós (egész testében remeg): Kamilla... az Istenért... rá akar gyujtani... de hiszen rögtön észreveszik... bejönnek a vad főpincérek... és széttépnek minket...

Kamilla: Fél?

Hírnök (pihegve jön): Nahát, óriási! Példát-

lan! Alig tudok magamhoz térni! Odakünt egyre izgalmasabb és érdekesebb lesz a cselekmény... odakint egyik nagyszerűbb és meglepőbb jelenet nyomon követi a másikat... odakint a szerző a legnagyszerűbb vicceket meséli... hahaha! Rohanok... (El.)

Kamilla: Rá fogok gyujtani... és ti csak tespedjete és igen... és üljete gyáván a másik feleteken... és rá fogok gyujtani... (reszketve) a cigarettára... a szerelemre... amit megtaláltam... megtaláltam az én cigarettámat... az én... az én... forró és meleg és tüzes és fullasztó és ragyogó és bódult cigarettámat... csókolj meg...

Miklós (odarohan, csókolja).

Férj (lassan jön): Már kilenc órája vagytok így együtt... Te nekem a szentségem vagy, Kamilla, én bízom benned. (Lassan el.)

Hírnök (másik oldalról pihegve jön): Nahát, odavagyunk... Odakint örülten élvez és mulat mindenki... Odakint a cigarettának mély és szimbolikus értelme van... Rohanok!... (El.)

Kamilla (tartja a cigarettát): Rá fogok gyujtani...

Miklós: Szeretem... Imádom...

Kamilla: Rágyujtok... Most rágyujtok...

Miklós: Imádom... Szeretem...

Kamilla: Nem fél?... Most gyujtom már...
(A gyufát közel tartja a cigarettához.)

Miklós: Szermádom... Iretem...

Kamilla: Rágyujtsak? (A gyufát a skatulyához tartja.)

Miklós: Ne gyujtson.

Kamilla: Ne gyujtsak?

Miklós: Gyujtson.

(Mindketten tátognak és nyeldekelnek és a

hasukat dörzsölik a cigaretta utáni vágyakozásban. Közben a férj egypárszor lassan bejön és lassan kimegy, de látni rajta, hogy egyre idegeesebb lesz.)

Hírnök (pihegve jön): Óriási! Odakint a közönség nagyszerűen mulat. (El.)

Kamilla: Ne gyujtsak?

Miklós: Gyujts.

Kamilla: Gyujtsak?

Miklós: Ne gyujts.

Férj (lassan jön, lehangolva): Az édesanyátnak azt a táncos keservességét neki — hát mi lesz már azzal a cigarettával? Talán én gyujtsak rá és én tartsam nektek?

Kamilla: A férjem... most már vége...

Miklós: Hát nem gyujtasz rá?

Kamilla (átadja a férjének a cigarettát): Itt van, vigye vissza annak, aki elvesztette...

(Lassan megindul a kijárat felé. A levegő megdermed körülötte. Megy-mendegél, el is ér a legközelebbi kulisszáig. Közben feljön a hold és halkan muzsikálni kezd. Szférák zenéje. Angyali üdvözlés. Mária mennybemenetele. Halk, szitáló pergőtűz: néha-néha visszatérnek a tavaszi álmok, gyulám, gyulám, szívemnek reménye, nálad nélkül nincs a napnak fénye, mert te egy gróf, én egy árva lányka, árva szívem gróf szívét kívánja, hit, remény, szeretet.)

Szerző (halkan belép a darabba): Hol vesztettem el? (Zsebeit tapogatja.) Odakint felejtettem.

Férj: Talán ezt tetszik keresni? (Mutatja.)

Szerző: Dehogy... a megoldást... (Kimegy a színről. Odakint taps, «szerző», «szerző» kiabálás.)

(Függöny.)

MOLNÁR FERENC.

Szakaszátszálló és Úri divat.

Írta: *Aszt hiszi Szent Ferenc.*

(Bemutatta a Jóságos Színház, hogy az Isten fizesse meg a jóságát érte a nagyságos igazgató meg színész uraknak, adjon Isten ezernyi keztesókolom, kezdete hét órai harangszóra esti ájtatosság után, szegény, szerencsétlen, világtalan közönség, ké-é-rem szépen.)

ELSŐ ELLÁGYULÁS.

(Robogó villamoskocsi belseje. Kétoldalt padok, középen 12 állóhely, a tetőről szíjak lógnak le. A kocsi belsejében tilos a jellemfejlesztés. A tetőszenyilvánítás szigorúan meg van engedve.)

Galamb Epe (kocsivezető, kinyitja az elülső perron ajtaját és benéz): Jegyet parancsolnak?

Őszhajú messengerboy (fütyörészve kinéz az ablakon, mintha nem neki szólnának).

Kalauz: Ugyan, Epe úr, nem látja, hogy ez a csirkefogó nem váltott még jegyet?

Galamb Epe: Biztosan nincs neki pénze. (Titokban pénzt ad a messengernek.)

Messenger (meghatva): Köszönöm, kocsivezető úr. (Pofonvágja.)

Galamb Epe: Csak hagyja, flam. (Meghatva.) Milyen kedves, derék fiú. Milyen szépen megköszönte,

Egy úr (bejön): Megy ez a kocsi a vasúti hídhhoz?

Galamb Epe: Nem, kérem, ez a hatos, a Nyugati felé megy, ellenkező irányban. (Megcsókolja.)

Úr: Appardon, akkor leszálok a következő állomáson. (Kupánvágja Galambot, leszáll és felszáll a következő hatos villamosra.)

Kalauz: Ez így utazik a vasúti hídig.

Galamb: Szegény! Mennyiszer kell átszállnia.

Rikkancs (ordítva bejön): Szenzációs kiadás! Különbéke! Molnár-bemutató a Nemzetiben! (Leugrik.)

Galamb: Szakaszejegyetetszik?

Grófnő: Mennyiért adja?

Galamb: Hat krajcár. De van itt nálam olcsóbb is, háromér.

Galambné (feláll a hátulsó perronon, bejön): Szervusz Epe, Meglátalak, gondoltam, felszálok. (Meglátja a kalauzt.) Jé, milyen csinos kalauz. Gyöjjön, szökjünk meg.

Kalauz (ordítva): Miből? (Súgva.) Miből? (Ordítva.) Miből?

Galambné: Ebből. (Kiveszi Galamb pénztárcáját.) Szervusz Epe, indítsd meg.

Galamb (csönget és indít).

Galambné: Nem a kocsit, te kis majom, a valópört. (Összepofozza Galambot és kalauzzal leszáll az első perronon.)

Galamb (egy úrhoz): Átszálló tetszik?

Jellinek igazgató (felszáll a hátulsó perronon): Ja igaz, Galamb, maga el van bocsátva, fizetés nélkül. (Leszáll az elülső perronon.)

Galamb: Igenis kérem. (Megtörli szemét.)

Egy hölgy (részvétellel): Mi az, maga sír? (Pofonvágja.)

Galamb: Dehogy kérem, csak egy kredenc esett a szemembe. Szakasz?

Detektív (felszáll a hátulsó perronon, bejön): Maga az a Galamb? Tyú, maga vén lóköttő, maga az, aki nem követte el azt a gyilkosságot? (Kilövi a jobbszemét.) Appardon, csak tréfáltam. (Leszáll az elülső perronon.)

Mister Business (felszáll): Nézze, Galamb, én már egy órája nézem magát. Nem szerződne el hozzám a Világpanoptikumba? (Leszáll.)

Galamb: Igenis. (Aláírja a szerződést. Business el.)

Pontius Pilátus (felszáll a hátulsó perronon): Jó helyen járok, kérem?

Galamb: Mit tetszik keresni?

P. P.: A Krédóba akarok bejutni. De egy társ kellene.

Galamb: Parancsoljon velem.

P. P.: Jól van, gyermekem. (Zsebéből összehajtogatott akasztófát vesz elő, szögeket, kalapácsot): Megengedi? (A kalapáccsal gyorsan felszögezi Galambot, aztán feltámasztja.) Köszönöm szépen. Nem zsenírozzák a szögek?

Galamb: Ó, kérem, dehogy. Szakaszt tetszik?

P. P.: Köszönöm, már leszálok. (Gyorsan leszáll az elülső perronon.)

(Alkonyodik. Galamb csendesen kifeszítve lóg a fán. Odakint csöngetnek a villamosok. A kocsi üres.)

Kis fiú (felugrik): Kalauz bácsi, kérek egy szakaszt. (Meglepetve.). Mi az, kalauz bácsi, maga sír?

Galamb: Dehogy, kis fiam. Csak egy városi bunda esett a szemembe. Nézz csak ki, fiam, hol vagyunk?

Kis fiú (kinéz): A Kálvária-téren.

Galamb (maga elé): Kálvária-tér. (Halkan.) Kálvária-tér... Szakaszátszálló... (Egészen halkan.) Szakaszátszálló... Tessék felszállni.

(Egészen besötétedett. Odakint futnak a kocsik. Lassú tűzön sült nyereg alatt puhított függöny.)

MÁSODIK ELLÁGYULÁS.

(Mister Business Világpanoptikuma.)

Mister Business: Hölgyeim és uraim, itt látható brothers Galamb Epe, a világ legjobb embere! Aki uraságodnak ennél jobb embert mutat, az aljas csábító! Ez nem csalás, nem ámítás, hanem tény és való! Bárki meggyőződhetik róla! Tessék besétálni!

Brothers Galamb (különféle produkciókat mutat, a közönség köréből kiválogatott egyénnel. A zsebében készített tárgyakat ingyen odaadja az embereknek és fizet érte, hogy elfogadják. Mindenki pofonvágja jobbfelől, mire odanyújtja a balfelét. Kezetsókol Feldnek és pénzt ad neki. Elolvassa háromszor a Ma legújabb számát és kijelenti, hogy a versek gyönyörű szépek, csak az a baj, hogy nagyon hamar meg lehet őket érteni. Egy drámaíró megkér, hogy olvassa fel neki azt a visszautasított darabot. Lórumot játszik négyesbe, ő az első és leteszi a blank zöld hetest, holott vörösből hetese, nyolcasa, kilencese van, csak hogy a többiek is rakhassanak. Elismeri arról a karrikatúráról, hogy nagyon tehetséges író műve, aki még sokra viheti és megkéri Ambrus Zoltánt, hogy amennyiben az illető darabot ír a Nemzetinek, vegye le az ő darabját a műsorról és tűzze ki azonnal azt. Utána több jó emberrel birkózik és mindegyiket földhözvágja. Végre

miután mindenki fölötötte gatyáját és egyik se tud olyan jó ember lenni, bemegy egy tüzes kemen-
cébe, ahonnan néhány perc múlva mint egy falat
kenyér jön ki.)

Mister Business: Hölgyeim és uraim, voilà!

Galamb: (súgva): Na jó, jó, de mi lesz a gá-
zsimmal? Nekem még egy apátlan-anyátlan har-
madik felvonásom van hátra.

HARMADIK ELLÁGYULÁS.

(Szín: az első felvonásbeli villamos belseje.)

Galamb Epe (kinyitja az elülső perron ajtaját
és benéz): Jegyet tetszik?

Galambné (fölszáll az elülső perronon és be-
jön): Epe! A tied vagyok! Te jó!

Kalauznő (bejön): Én is! Ó, te jó! Te jó tej!
Ojtejotejó!

Buchanan (nagykövet): Ojojojó! De jó egy
ilyen jó ember! Különbékét kötök vele! Éljen a
jojó!

Jójó (bejön): Egy jó ember nem rossz, ha
jó! Jó!

Kar: Nagyon jó!

Kerenszki: Hol az a Lenin? Hadd pubruszilom
össze azt a pici piros különbékéjét!

Közönség (rohan a kasszához és még egyszer
kifizeti a belépő díjat).

Kritikus: Ó, de jó! (Összeszedi minden pénzét
és elküldi a szerzőnek.) Ojojó!

Szerző (színházi ügynöknek): Na, jó vagyok
magának?

Ügynök: Jó, jó — százezerre jó!

(Jó függöny.)

SZOMORY DEZSŐ.

Nyámnyuska.

(Színmű a magyar-néger háború dicsőségteljes napjaiból, istenem, hát mit bánom! mondjuk 1982-ből.

És írta, mondjuk, Szomory Furioso!

És már kezdődik is, istenem...)

ELSŐ FELVONÁS.

(Kastély a Bakony-síkság közepén, ragyogó napfény és süt. Báró kiskunhalasi Cserebogár, Pompadour, márkinő, éppen a reggeli utasításokat adja ki cselédségének.)

Pompadour (forró): Meghágtak már a dürgösök?

Kasznár: Meg, követem tekintetes márkinyé nagysága. A fia — csődör épp az imént ellett három csivaszt. Levittük mindhármát a fedezőbe, sárlani.

Pompadur: Jól van. Hát a bölömbikák?

Ispány: Párzanak azok is, pároztatnak éppen-séggel.

Pompadur: Milyen volt a termékenység? (És most várja a választ!)

Fustélyos: Bagzott éppen valamelyest, méltóságos markányosnő, ki mekkorával tudott, akkorával.

Pompadur (elernyed): A reggeli kész van már?

Főbagzos: Most hágja a tej a kávé, egy kis habot is dürrögtettünk hozzá, hogy zamatosabb legyen.

Pompadur (és már indul): Hány óra?

Bérencek (együtt): Félhármat ellett éppen a toronyóra.

Pompadur: Ó, hisz akkor a fogoly néger tisztek mindjárt itt lesznek! (Most pompázatos.)

Báró Kukorék-Chavannek (a többiekhez): Azt a nyam-nyam-ot várja! Micsoda nő! Igaz, magyar, barna. (Barnán.)

Bibabó (hatalmas bestia, minő állakapcsok! és néger, ama nyam-nyam törzsből való, Dél-Afrika forró ágyából, még nedvesen és lelkesedően, Bibabó! Hasán szerény ízléses nyakkendő, különben meztelen, mint egy isten, kivéve azt a fél kézelőt, amit hanyagul a nyaka köré kapott. Fején régi papucs, valamely holt misszionárusé, bizony. És jön lefelé a lépcsőn, délcegen, vonagló párdue — négykézláb!!)

Mind (megréműlve és elragadt): Ó!

Pompadur (félre és a szívéhez): És hát megőrülök... és megőrülök... nem bírom..., Bibabó, nagy komondor, Afrika éjszakája, édes szívem!

Bibabó (a szín elejéig jön, itt hátsó lábaira áll és a fogait csikorgatja, fenséges): Nyá... nyá... nye... nye... nyihaha... nyamnyuska... (Csattog.)

Pompadur (szelíd): Ejnye, ejnye, főhadnagy úr... hát miért olyan pajkos, illik ez egy főhadnagyhoz? (és belül) prüszkölj nemes paripa, prüszkölj!... mindjárt beléd harapok!... Micsoda férfi!

Bibabó (egy pompás lendülettel felugrik a csillárra, himbálja magát rajta, grimaszokat vág lefelé): Nyámnyuska! Goa-poa! Gírem—Górem! Dindele—dondele!

Mind (esodálkozva): De Pompadur bocsáss meg, hiszen ez egy közönséges... izé...

Pompadur (fojtott): Mit bánom, mit törődöm, mit tudjátok, a szívem és a tenger és az erdők, és hát nem és igen és igen és nem (és már kitör) és de és hát és örült és örült! (Lihegve elfúl, eszemadta kis pörge, bokorugró magyar menyecske.)

Bibabó (megvetésének habzó serlegét, pompás Niagara!... merész ívben üríti az egész társaság egészségre, elferdülten.)

Mind: Ó... Ó... (szétszaladnak.)

Pompadur (vonaglón): Bibabó!... lelkem távoli epedése...

(Függöny.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Csarnok a kastély belsejében.)

Van der Paprika-Montmorancy őrgróf: Mit tegyünk? Úgy látszik, szereti.

Szőrgrófné: Rettenetes! Hiszen ez a Bibabó semmiféle rokonságban nem áll szegény Pompadurunkkal, — nem testvére, nem az apja, nem az anyja, senkije neki, — és mégis beleszeretett!

Tőrgrófné: Minő perverzitás!

Paprika-Montmorancy: Meg kell akadályozni ezt a természetellenes gyűlést! Két egészen idegen ember — s még hozzá: rettenetes! kimondani is alig merem...

Bőrgrófné: De csak mond...

Paprika-Montmorancy (súgva): Még hozzá — különmeműek. Egészen biztosan tudom, hogy Pom-

padur barátnőnk női nemen van, míg Bibabó a hímnemet választotta pálya gyanánt!

Mind (elhűlve): Rettenetes! És ezek szeretik egymást! Minő perverzitás!

(*Függöny.*)

HARMADIK FELVONÁS.

(Tér a kastély előtt, holdfény.)

Pompadur (megadással és kéjesen): Meddig... igen, de meddig?

Vándorló menaszéria (négy pejcsődör von-
tatja a kocsikon elhelyezett ketrecek, elől Igaz-
gató, Igazgatóné. A második ketrecben ül *Táncos*
Kati, a menaszéria büszkesége, a nőstény-oran-
gután.)

Bibabó (meglátja *Táncos Katát*): Kata!...
(És már oda is rohant.) Vajh!... Hujh...

Kati (ellenállhatatlan!.. és kitépi a ketrec
ajtáját, odarohan *Bibabóhoz*): Ba... ba... ba...
bo... bo... bo... bo... (és a nyála, isteni, csor-
dul örömeiben)

Pompadur (fájdalmas): Bibabó!

Bibabó (rebegve): Nyámnyuska... nem te-
hetni róla... én csak szegény nyám-nyám lenni
és bevallani... *Kati* testvére nekem... együtt
ugrálni fákon, Dél-Afrikában... Közös papa
orangután... és nekem muszáj... Dél-Afrika...
távoli, távoli... és nem tudni mi az, Dante meg
praerafaelist és nem ismerni Jászi Oszkár... csak
Dezső ismeri... isteni francia lenni, ájult térben,
mintegy lihegve és vadbarom... (*Katával eltűnik*
az egyik jegenyefa tetején.)

Pompadur (utánanéz, szívéhez kap): És
megy... és elmegy... nincs... volt... mint a

néma csillagok... amikről Kant azt mondja, hogy csak ők vannak odakünt... és idebent az erkölcsi törvény, — azonkívül a csimpánz is, ha szabad szerényen megjegyezni. (Összeroskad.)

Mind (ámulva): Mi volt ez?

Báró Paprika-Taxis (tompán): Majd a kritikusok megmondják!

(*Függöny.*)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZOMORY DEZSŐ.

Mit mondjak, Második József és minden.

(Történelmi dráma, vagy mit tudom én, szent Isten, négy felvonásban!... felvonásban és holmi tömör színészekkel, gőzölögve és ragyogón, isteni József, kissé kábultan és hermelin.)

Írta: *mittudomy Isteny Dezső.*

I. FELVONÁS.

(Habsburg trónterem.)

József (egyedül ül íróasztalánál és dolgozik!!... dolgozik, királyi diurnista, vagy mit bánom, halhatatlan napszámos, egy felség! csekélység! megszakítás nélkül, folyton írja alá az aktákat, lakatot ráspolyoz és dolgozik, folyton dolgozik): Itt ülök, egyszerű íróasztalom előtt, királyi sas, egy bálvány! mit tudom és semmire nincs gondom, csak a munkára, a tettekre!! csekélység! király és ember, de inkább ember, holmi voltairei lendületben, elferdülve, gyönyörű! és azt olvasom Marczalinál, hogy mindent megvetek, ami külsőség, forma, hagyomány, bitang lendület és mit tudom, korona!! korona, csekélység... (felteszi fejére a kalapját) egy császár!... császár!!... kalappal a fején, rettentően és kéjesen, irtóztató József! — császár és kalaposinas? mit bánom! én

csak dolgozom és dolgozom és nem akarom és nem akarom... (közben, míg ezeket mondja, folyton dolgozik, kérlelhetetlenül és szótlanul, összeszorított fogakkal, csikorogva, szegény édesem, szorgalmas József, a legjobb tanuló! és minden).

Inas (jön): A magyarok!

József (dobbant): Hadd jöjjenek!

Holmi magyarok (csótárral, forgókkal és mentéssel, ragyogón): Alá...

József: Magyarok! Istenem, magyarok! ragyogó tollazatokkal, mint holmi súlyos pávák, nehezen és dobogva... és szavak, szavak, szavak!

Magyarok: ...szol...

József: És szavak és frázisok, semmi egyéb!... nekem! nekem, egy Józsefnek, csekélység, aki, ha frázisokat és szép szavakat és üres, gyalázatos lendület keserű jelzőit hallom, az undorom nyálát harapdálom elferdült szájam arany szélein, egy fenevad!! aki csak a tettekre vagyok izé, egy pali, hatalmas kémény, a megvetésem kormos gomolyát pöffögve, olthatatlanul!

Magyarok: ...gá...

József: Elég! elég a hiú frázisok és jelzők és szavak puffedt lakomájából! és nem és nem... Istenem! egy Rousseau után! a világosság és érthetőség századában, csekélység! mikor én arra törekszem csak, hogy egyszerű... Istenem! egyszerű és érthető és emberi legyek, egy ember!! csekélység... gondolkodó lény, holmi kecses műszer, gép, gondolkodó lokomotív, a tengelyek és csavarok és regulátorok és kerékek ferde vonalzásában, síkosan és olajozva, az acélhengerbe nyomuló dugattyúk kéjes mámorával, ragyogón!!

Magyarok: ...ja...

József: El, el... elég volt! tetteket akarok és nem szavakat!

Magyarok (el).

Inas (jön): A pápa! ,

Pápa (belép): Fiam! Az anyaszentegyház nevében jöttem! Térj meg, kérlekalássan és arra is szerettelek volna kérni, tudod, kérlekalássan, hogy hadd abba ezt a rideg hangot és a folytonos cselekvést és, kérlekalássan, adj már egyszer egy kicsit arra is, hogy szépen fejezd ki magad és ne csak arra mindig, hogy praktikusán, tárgyilagosan gondolkozzál és beszélj, kérlekalássan, mint egy hivatalnok.

József: Nem és nem! nem akarom! én csak egy ember vagyok! mit bánom, isteni könyvelő, egy bíborhivatalnok, egy hermelin strazzista! mit bánom! de nem kell nekem az egyház, isteni hattyú, lobogva a felhők közt, dicső örült, és minden! S keresztülhurcolom, eltévedt arkangyal, az akaratom keserű sörényét, ragyogó köd, minden pompátokon! Gyakorlati angyal, csekélység, és mit mondjak? az egyszerűség és gyakorlati észszerűség marcangoló tébolyában!...

Pápa (félre): Nem lehet vele beszélni, miután az ok és okozat száraz és rideg szemléletének alapján állva, nem értheti meg azon tulajdonságomat, miszerint fantáziámat, azaz képzeletemet többre becsülöm bizonyos esetekben a helyesen felépített gondolatrendszer összetevőiből származó eredő eredményeknél. (Hangosan.) Isten veled, te rideg és száraz gondolkodó, miután a fantázia, azon képzelet világát nem akarod tudomásul venni. (El.)

József (tajtékozva összerogy).

(*Függöny.*)

IV. FELVONÁS.

(Haldokló-terem.)

József: Hozzák be a halálos ágyamat.

(Két poroszló behozza.)

Liechtenstein Aranka hercegnő: Császárom! Még mindig ragaszkodik ahhoz az izéhez?*József:* Az állam én vagyok.*Liechtenstein:* Felségednek könnyű, de nekem nincs állam.*József:* Nem és nem!*Kaunitz:* Felség, vonja vissza rendeleteit egy tollvonással.*József:* Nem és nem! A történelem szent nevében!*Kaunitz* (keserűen): A történelem?! Hiszen éppen a történelmet hamisítja meg, felség, ha nem írja alá a visszaszívást! Minden történelem-könyvben benne van, hogy visszaszívta.*József:* Az más! Észszerű okokkal rám lehet hatni. Hamisító mégse akarok lenni. (Aláírja.)*Kaunitz:* Ezt csinálja utánam Tisza Pista!*Clémenceau:* Ezek a boche-ok példátlan indiszkrétek! Előbb a Czernin pletykálja el, hogy én ki akartam békülni, — most meg a Szomory elárulja, hogy Második József végre minden rendeletét visszaszívta! Nem lehet velük kezdeni, — vége nagy terveimnek!

(Meghal.)

JÓB DÁNIEL.

Őszi viharzápor.

(Elszomorítójáték három búbánatban, a Vígszínház bemutogatója.)

...És bizony, mégis...
Jób könyve 22. 31.

...pedig, ha...
Dániel könyve 16, 24.

Személyek:

Feuillet Octav	Ibsen
Jacobsen	Dickens
Ohnet György	Conan Doyle
Dosztojevszkij	Ignotus
Keszler József	

Vas- és fémmunkások, bokányi-, galileisták, Bárdos Artur, Trockij, Hoffmann altábornagy.

(Szín: Vígszínház színpada, bútorozott helyiségnek berendezve. A helyiségnek csak három fala van, az elülső fal teljesen hiányzik, itt tehát be lehet látni a helyiségbe, amit azonban a szereplők nem vesznek észre és egészen úgy viselkednek, mintha senki se látná őket.)

D'Auberville hercegnő: Gaston nem volt itt?

De Grioux: A futtatáson láttam. Sokat vesztett chemin-ben. Csinos a kicsike. Annál rosszabb ő reá nézve. Igenis, uram. Távozzék, asszonyom.

Warren-né: Hát neked mi bajod, leányom?

Claire: Semmi, mama, igazán, hidd el. Kissé fáj a fejem.

Ivanovna Palthénia: Én azt hiszem, Dunyocska, nemcsak fejfájás ez... Valami más.

Bovaryné (kitörve): Hát igen... tudjátok meg... nem bírom... nem bírom tovább... ezt a vadállatot, ezt a csontembert... ezt a rideg embergépet... (Föláll, átmegy Stendhal Vörös és Fekete című regényébe.) Nyolc évig tűrtém hideg ölelését... de én is ember vagyok, nekem is van szívem... én nem változtam meg azóta se... Éppen ma nyolc esztendeje, hogy...

Nelson tengernagy (belép): Jó helyen járok?

M. Aubépin: Kit keres?

Myskin herceg: Az erdésztanácsos urat...

Warren-né (kimegy a darabból).

Bovaryné: Ah, igen... Mondja csak, ditedonc.

Niels Lhyne (maga elé mered): Igen... mondom már... de mit is mondhatnék? Mindez olyan érthetetlen és bánatos, mint a fehér ködök valami őszi ligetben. Nyolc éve mindennap... (elfúl a hangja) elmegyek...

Spitzné (méltósággal): Hogy érti ezt? Én tisztességes asszony vagyok. Mi az, hogy mindennap elmegy?

Fráter Lóránd: Elmegyek a templom mellett, jaj, de búsan énekelnek. Szerelem múlásán ne fogjon el bánat. Csuda jó dolog a szerelem. Ha úgy szeretsz, mint én téged, emléklapra nincs szükséged.

Claire: Vigyázzon... a férjem...

(János el.)

Derblay Fülöp (jön): Jó reggelt, kedvesem.

Hogy van? Ej, csak semmi érzélgés. Nem keresett senki?

Raquin Teréz: Nem.

George Dandin: Akkor jó. (Szobájába megy, megáll a függöny mögött.)

Cyrano (visszajön): Elment?

Blanche: El... Jöjj, szerelmem, jöjj egyetlenem... Miért vagy oly sápadt? Nem szeretsz már? Vagy talán félsz?

Raszkolnyikov (sötéten): Félni, matuska? Nem. Különbözik köpök az egészre, bátyuska, tudod. Tudod, mit lehetne tenni?

Szonyecska (remegve): Rogya...

Raszkolnyikov: Az öreg ember egy fölösleges, ártalmas tetű... Mit bánom én, nyanyuska... Egy darab fát becsomagolok... a baltát ide akasztom a kabátom bélésébe... látod? aztán mikor bejön, eloltom a villanyt... mit gondolsz?

Avdotya: Az Istenért... hadd el...

Oblomov: Vagy különben, mit bánom én? Mit törődöm az egész dologgal... hiszen csak úgy ábrándoztam... ha nem akarod, hát nem...

Nick Carter (lerántja álarcát): Haha, öreg tengeri fóka! Én vagyok az. A csapóajtót kifelejtettük a számításból. (Nekimegy.)

Claire (közbeveti magát): Csak az én testemen át!

Sándor (el).

Ivanhoe (kacag): Haha! Hát meg akartok ölni? Jó lett volna, kicsikék, mi? Csakhogy én is itt vagyok ám!

Meluzina grófnő (térdenállva könyörög a kegyetlen férjnek): Oh, uram, csupán életemnek kegyelmezz — vagy vedd el az enyémet, csupán a barna férfit, aki gondol rám s ki miatt házban pletykaság, ne bántalmazd!

Őrgróf (kacag): Csak könyörögj, hűtlen kígyó! Szerencsére a fölvonóhidakat lezárták hú alabárdosaim! Föl, föl, szőke vampír, föl a torony-szobába! Folytatása a következő füzetben!

Sylvestre Bonnard (bejön): Ne bántsд őket... engedd el őket... fiatalok... mi már öregek vagyunk... hadd éljenek...

Bőrgróf: Ja, ne bántsam őket? Az is jó. Nem bántom őket.

Nóra (fölsikolt): Szabad vagyok! Győzött a szerelem és fiatalság!

Lear király (visszafordul): Kent... oltsd el a villanyt...

Kent: Hol?

Lear: Ott... nyomd meg a gombot... hiszen tudod, mit ígértél...

Wekerle: Hát persze, hogy ígértem. Ha még egyszer azt ígérem, mindnyájunknak el kell menni.

GÁBOR ANDOR.

**Az ember tragédiája
vagy
Majd a Vica.**

(Drámai operett, számos jelenésben.)

Írta: *Madács Gábor.*

ELSŐ SZÍN.

(Mennyország, angyalok, messenger boyok kara.)

Az Úr szava: Én végtelen időktől tervezem. S már bennem élt, miközben létesült.

Gábor arkangyal: Na látod itt a vice, sőt a vice-a. Én nem tervezém végtelen idők óta, nekem négy nap előtt jutott eszembe az ötlet és már meg is írtam. Mégis nekem lesz sikerem és neked nem.

László arkangyal: Én öt nap előtt szoltam neki és már megírta. Így kell dolgozni, kérlek vezérem.

Zsazsa arkangyalnő: Én pedig eljátszom.

Az úr szava: Hah, pártos szellem, el tőleni, el!

Kritikusok kara: Ó, sírjatok testvéri könnyeket! Győz Majdavica, a föld elveszett!

MÁSODIK SZÍN.

(Tér a piramisok előtt. Ádám mint Pullitzer, Éva mint Prunci, Lucifer mint Vica.)

Fáraó: Űrt érzek, mondhatatlan űrt.

Lucifer: Hol? A nézőtéren? Ne félj semmit,

mindjárt lesz itt valami. (Tapsol. A piramis kettéválk és kilenc kóristalány jön ki, szobacicus jellemben. Tánc.)

Fáraó: Az istenért, nem ezt kívánja szűm!
A rezge bangon messze multba szállnék,
Hol nagy s nemes volt lelkem hivatása.

Lucifer: Ez csak olyan duma Fáraó, ne mássz
kérlek a fára, ó! Itt a Vica!

Éva (mint Prunci): Aujnye, azt a indebindejét
a tisztót emberiességnak! Hoci csak az a derámai
magvat!

(Felugrik a piramis tetejére, tánc.)

HARMADIK SZÍN.

(Claudius lakásán, elpuhult római tivornya. Ádám
mint Smulitzer, Éva mint Nyuszi.)

Claudius: Kéjelegve dorbéz, elpuhult korom,
Ó lesz e hajnal, mely e tespedést
Felrázza, mint egy régi harsona!

(Dorbézolnak, orgia.)

Péter apostol (megjelenik a háttérben):

Te nyomorú faj, gyáva nemzedék!
Ó lesz egy kor, mely elsöpör megint
És lesz egy ember, büszke és merész,
Ki új vallást, új eszmét hirdetend!

Ádám (átszellemülve): Ó mond, ki lesz?

Lucifer: Majd a Vica!

Vica (beugrik, kalotaszegi varrottásban):
Héjnye, a kirelejszomját, hát ki lenne más roko-
lyás, minden napra egy tojás. Hű, de piszok jó
kedvem van!

(Feldönti a keletrómai császárságot és feltelep-
szik a búbos középkorra.)

Ádám: Vezess, vezess új korba Lucifer. Nem bírom el már dögletes lehet...

(Elsüllyednek szégyenletükben.)

NEGYEDIK SZÍN.

(Középkori klastrom. Ádám mint Kunitzer Tankréd, Éva — mint olyan.)

Ádám: Ez éjsötét szalag?

Éva: Enyém a klastrom és a szenvedés, Tied lovag, az emlék és lemondás.

Ádám: Ne mond, ne mond tovább leány! Ki fog szeretni, hogyha nem leszel?

Lucifer: Majd a Vica.

Vica (lependerül a klastrom ereszéről): Szeretem azt a sok nyafka frajlát! Gyűjjön már az iffijúr, hadd ropogtatom meg a ropogóssát! (Elkapja Ádám derekát és háromszor feldobja a levegőbe, aztán elkapja a fogaival.)

Ádám (kétségbeesetten):

Ó, Lucifer, hát mit tettél velem?

Megint egy új kor, s megint Vicát lelem!

(Gyorsan el.)

ÖTÖDIK SZÍN.

(Csillagásztorony. Ádám mint Kepler.)

Ádám: Enyém az éj s ragyogó csillaga,
Téged vezessen rózsás ifjúságod
Örömhozó napsugár s dalokhoz!

(Kivülről a Marseillaise.)

Ó hallom, hallom a jövő dalát,
Megleltem a szót, azt a nagy talizmánt,
Mely e vén földet ifjúvá teszi!

Éva: E e szó?

Lucifer: Három szó: Majd A Vica.

Vica (mint a bolsevik markotányosnő leugrik a vérpadkáról): Egyenlőség, testvériség, szabadság! Hej, bacaca! (Énekel.)

Adám: Elég, Lucifer, nem vagyok többé kíváncsi a forradalomra. Ha a köztársaságban is lehet ezt csinálni, akkor mond meg nekem, miért ettük meg a kefét?

Hindenburg (kárörömmel): Na, kinek volt igaza?

Vilmos: Há? Hogy smakkol a szabadság?

Adám (dobbantva): Assez, assez! Az urak véleményére nem vagyok kíváncsi. Legföljebb itt-hagyom a Földet. Muszáj nekem itt maradni? Vigyél el egy más bolygóra. — Lucifer!

Lucifer: Gyerünk. (Elrepülnek.)

HATODIK SZÍN.

(Csillagos úr. Adám és Lucifer.)

Adám: Örjögő röptünk mond, hová vezet?

Lucifer: Ez itt az úr s a csillagmiriád.

Adám: A legközelebbi csillag merre van?

Lucifer: Ez itt...

Csillag (énekel):

A színház csillaga én vagyok,

Sikereim igen nagyok

Egye meg a cica

Én vagyok a Vica!

Adám (megdermed): Vissza a földre, Lucifer!

HETEDIK SZÍN.

(A Paradicsomkert előtt.)

Adám: A történelmet átfutottam én

És nem lelék megnyugvást semmitől

Hadd jöjjön hát a nagyszerű halál!

Éva (mosolyogva): *Ádám*, súgok valamit.

Ádám (rajongva): No súgd!

Éva (súg): Gyermekelem lesz — úgy-e megengeded, hogy *Vicára* kereszteljem?

Ádám (leroskad a földre):

Uram, győztél. Ím a porban fekszem.

Nélküled, ellened hiába vívok,

Emelj, vagy sujts — de *Vicából* elég!

Az Úr szava: Mondottam ember, ne váltsd meg azt a jegyet!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BÁNFFY MIKLÓS.

Gróf gyengébb.

(Színmű gróf harmincnyolc felvonásban.)

Előadja: Gróf Várszínház.

(A darabban előforduló tudóvszt gróf Dumas Fils szívességből engedte át.)

Jelige: Egyszer volt Budán bemutató.

I. FELVONÁS.

(Előkelő terem grófi kastélyban.)

Gróf Eerdeoghbeordeoghy Xavér: Jóreggelt, Ga'.

Gróf Eerdeoghbeordeoghy Pálné, Xavér fivérének felesége, született Gabriella, röviden Ga': Jóreggelt, Xa.

Gróf: Szegény fivérem hogy van!

Gróf Zebegény, inas (tisztelettel): Fönséges gróf úrnak alázattal jelentem, az ifjú felséges nagygróf úr méltóságos tudóvizenyője szépen fejlődik. (Kezet csókol a zongorának, aztán tisztelettel megörrül.)

Gróf: Szegény, szegény fivérem!

Grófné: » » férjem!

Együtt: { fivérem!
 { férjem!

Gróf: Ga' — mi megöljük azt a fiút! Én azonnal

elutazom, mert mi nem szerethetjük egymást, ebbe fivérem belehalna.

Grófné: A gróf azonnal elutazik, mert mi nem szerethetjük egymást, ebbe fivére belehalna.

(Hosszú, forró csók.)

II. FELVONÁS.

(Előkelő kastély egy grófi teremben. Két év múlva.)

Tüdőgróf: Bátyám, nem haragszol, úgy-e... de nekem olyan különös érzéseim vannak, mióta minden reggel arra ébredek, hogy akkorát csókolsz bele a feleségem képébe, hogy majd a dobhártyám reped meg. Mondd kérlek, nem érzed te valami vonzalmat feleségem irányában? Nem azért mondom, de multkor is leszakadt a csillár, úgy csörönkaptátok egymást itt az ablakmélyedésben.

Jellemgróf: Édes öcsém... hidd el, képzelődöl... ez csak annak a rettenetes tüdővésznek hagymázos képzelődése, ami neked nincsen.

Tüdőgróf: Mi, hogy nekem nincsen tüdővészem? Nahát azt szeretném én látni! Hiszen hálni jár belém a grófi lélek. Jobban felkösse grófi gatyáját, aki olyan tüdővésztes akar lenni, mint én. Ha még egyszer le mered tagadni, hogy te egy izmos, hatalmas atléta vagy, én pedig egy szegény, nyápic, haldokló tüdőbajnok, — úgy váglak kupán, hogy éhenhalsz.

Jellemgróf: Jó, jó, csak nyugodj meg. (Mintha leejtett volna valamit, lemászik az asztal alá.)

Grófnő: Ejnye, én is leejtettem valamit. (Ő is lemászik az asztal alá.)

Jellemgróf (az asztal alatt): Ga' — ő sejt valamit. Úgy látszik, észrevette, hogy harmadik gyermekünk nem hasonlít hozzá. Ga', nekem el kell

utazni, a mi szerelmünkben nem lehet semmi, le kell mondanunk a boldogságról, hogy egymáséi lehessünk, mert fivérem, a te férjed, belehalna.

Jellemgrófnő (az asztal alatt): A grófnak el kell utazni, le kell mondanunk a boldogságról, hogy egymáséi lehessünk, mert férjem, az ő fivére, belehalna.

(Hosszú, véres csók.)

III. FELVONÁS.

(Az asztal fölött, négy hónap múlva.)

Tüdőgróf: Gróf bátyám viselkedése az utóbbi időben egészen andalító... Négy hónappal ezelőtt mentek le feleségemmel az asztal alá és még mindig nem jöttek fel... Vajjon lehet-e őszinte barátság férfi és nő közt és ha igen, miért nem? Meg fogom kérdezni a Pesti Hírlap Szerkesztői Üzeneteit.

(Megkérdezi.)

IV. FELVONÁS.

(Négy hónap múlva az asztal alatt.)

Jellemgróf: Ga' — mi nem lehetünk egymáséi... fivérem egészségi állapota nem engedi meg, hogy megcsaljuk őt. Én elutazom.

Jellemgrófnő: Fivére testi állapota lehetetlenné teszi, hogy megcsaljuk őt. Ha egészséges volna, az más, de így merőben lehetetlen a dolog. A gróf elutazik.

(Két hétig tartó csók.)

V. FELVONÁS.

Tüdőgróf: Mégis megnézem, mit csinálnak ezek az asztal alatt. (Lebújik.)

VI. FELVONÁS.

(Az asztal alatt.)

Jellemgróf: A gróf megfullad féltékenysé-
ben. Mentsük meg őt.

(Ajkuk úgy összetapad, hogy műtéttel kell szét-
választani.)

Tüdőgróf (megjelenik az asztal alatt): Mit
csináltok ti itten?

VII. FELVONÁS.

(Terrasz.)

VIII. FELVONÁS.

(Erkély.)

Jellemgróf: Mentsük meg őt!... (Csók.)

» » » (»)

IX. FELVONÁS.

(Pince.)

» » » (»)

XI—XII. FELVONÁS.

(Erkély.)

Orvos: Szegény, szerencsétlen Pál gróf beteg szervezete nem bírta tovább... Ma reggel, alig száztizennégy éves korában végelgyengülésben elhunyt...

Grófnő: Mindig mondtam, hogy nem szabad annyit dohányoznia.

Jellemgróf: Ga', mi öltük meg őt! (Csók.)

Jellemgrófnő: Fenét mi. A kritikusok. (Csók.)

Gróf Clémenceau: Ki kell tartani a végsőkéig.

Gróf Lloyd George: Dehogy kell kitartani.
Tartsa ki, aki bírja.

Gróf Kassák Lajos: Véleményem a világ
négy sarkát hólyagozza vízszintes téglagesztusban.

LENGYEL MENYHÉRT.

Henriette kisasszony.

(Háromfelvonásos színmű, a magyar irodalom-történet napjaiból. Egykorú törül-metszetek alapján írta: Szerző. A Nemzeti Teátrum bemutatója.)

ELSŐ FELVONÁS.

Szín: egy régi debreceni kávéház különhelyisége. A falakon régi kéziratok, rozsdás dráma-szerkezetek, avult felvonásvégek lógnak szanaszét. (Estefelé.)

Dugonits bátsi: Az frantzúzek esmég ügön sanyargatják népönket. Beszéllik, hogy felséges uronk, Ambrus Zoltovány, kiáltozást intézett mihozzánk, nemes tragódia-skriptorokhoz, védjük meg Nemzetinket az franz meg ánglus bétöréstől.

Kisfaludy bátsi: Valót beszéllesz. Mondják az Vígsház-szoros felől esmég bélopózott valamelyes Bernstein nevezetű franz drámonc-generális. Olvasván az «Színházi Élet»-ben nemzetes Harsányitól.

Dugonits bátsi: Tyű, az kirelejszomát! Akkor gyerünk! Vagynak még igaz drámaírók, nehá-nyan! (Tollát köszörüli.) Még az régi világból való, de megteszi!

Katona bátsi: De immár gyerünk, jön az ifjúság — imhol az autogramm-kérő szűzek, élükön Henriette kisasszonnyal, az német nevelőnővel.

Dugonits bátsi: Gyanús nekem ezen kisasszony.

Kisfaludy bátsi: Ugyan hagyja el kigyelmed — hiszen annyira kedvelik leánykáink. Mi inkább vonuljunk el, fegyvereinket tróbálgatni. (Mindhárman el.)

Autogramm szűzek (berontanak): Jaj, hol van az az aranyos Henriette kisasszony! Milyen gyönyörűen tud bennünket tanítani, hogy kell a fiatal drámaírókat megfőzni !

Henriette kisasszony (erősen festett, idősebb német leány, mesterkélt mozdulatok): Kisasszonyok! Kezdődik az óra! Álljanak fel !

Szűzek (viháncolva): Jaj, de mulatságos.

Henriette: No, Mancika, mit kell mondani a drámaíró bácsinak?

Manci (pirulva): Hogy milyen gyönyörű volt a második felvonás vége.

Henriette (tréfásan megfenyegeti. Mintha csak úgy mellékesen kérdezné): Nono! Úgy látszik, maga már ismer is valakit közülök. Hogy hívják?

Manci (szemlesütve): Angyal Menyhárt. Ulánus főszerző.

Henriette (látszólag közönyösen): Úgy. Menynyi volt a bevétele a legutolsó darabjának?

Manci (naivan): Úgy tudom, hatvanezer.

Henriette (titokban feljegyzi): Hány felvonás volt?

Manci: Három.

Henriette (feljegyzi. Tréfásan): Talán bizony még a vázlatait is ismeri a legközelebbi darabjának?

Manci: Nem tudom — de mindig magánál szokta hordani.

Henriette (könnyedén): Ejnye... nagyon szeretném megismerni ezt a katonát... (merengve) Nagyon... szeretném...

(Függöny.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Szín: *Henriette* kisasszony szobája.)

Henriette: Most pedig menj... menj, édesem, boldogságom... de egy óra múlva térj vissza hozzám... a te szerelmedhez...

Menyhárt: Igen... visszajövök... Magam se tudom, miért szeretlek... valami úgy vonz hozzád... pedig nem is tudom, ki vagy...

Henriette (szemlesütve): Senki... Egy német nevelőnő... Ne törődj vele... Szeretlek! A lelkemmel.

Menyhárt: Jó. Egy óra múlva itt leszek barátaimmal, a drámaírókkal. Addig is! (Csók. *Menyhárt* el.)

Henriette (maga elé): Milyen kedves fiú! (Kopognak.) Szabad!

Strindberg hadnagy (belép. Körülnéz, aztán előrejön. Gúnyosan): Én vagyok az, Henrik!

Henriette (felriad): *Strindberg*! Te vagy az? Hogy kerülsz ide?

Strindberg: Mindegy! Áttörtem a «Színház és Divat» folyón és titokban belopóztam a Színház-Rovat fedezékébe. Nem akartak átereszteni, azt mondták, túlszedés. De én kijelentettem, hogy hajlandó vagyok soronként fizetni, mint kommunikét. Nagynehezen sikerült.

Henriette: Micsoda vakmerőség!

Strindberg: Jó, most nem erről van szó. Az a kérdés: mit végeztél? Tudod-e, hogy Shakespeare-

császár nagyon haragszik rád? Azért küldtünk, hogy kémleld ki a magyarokat. Bernstein és Sardou örnagyok lassan előnyomultak Pozsonyig, hogy elfoglalják a színházat, de ott negyvenezer insurgens drámaíró várja őket, Pestről. Régi felszerelés, hatásos felvonásvégek, semmi. De mégis tudni kellene — hogy van az, hogy ezeknek sikerük van, még külföldön is? Ezt meg kell tudni. Dumas ezredes ott áll a határon. Most téged várnak.

Henriette: Mit akarnak tőlem? Én csendben dolgozom. Megnyertem a bizalmukat, kiadtam magam német nevelőnőnek. A magyar insurgensek barátaim. Ma este nálam fognak tanácskozni. Kell még egyéb?

Strindberg (gúnyosan): Persze — a régi módszer! Egyet kiválasztottál — elhitetted vele, hogy szereted! (hízelegve) Henrik — én is szerettelek valamikor!

Henriette (tiltva): Ágost — hagyd ezt! Tudod, hogy soha nem értettük meg egymást.

Strindberg (megvetően): Nem, igazán nem. A női ruha jól áll neked, annak mutat, ami vagy — te lelki szerelmet kereső, minden ostoba banalitásba mélységeket belemagyarázó — te kékhárisnya! Te kaméliás férfi, ami vagy — te hím Nóra!

Henriette (méltósággal): Hitvány beszédeidet megvetem. De a császár parancsa szent nekem — mit kívánnak tőlem?

Strindberg (más hangon): Azt, hogy jelenj meg a táborban — és csábítsd el magaddal ezt a Menyhártot. Ki akarjuk kérdezni egy kicsit, hogy áll a dolog azzal a negyvenezer drámaíróval.

Henriette (lesüti a szemét. Nehéz küzdelem. Aztán erős hangon): Meglesz. Jelentsd a császár-

nak és Dumas főparancsnoknak, hogy egy égő gyertyával fogok jelt adni. Isten veled! (Gyorsan el.)

(Függöny.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Egy várkastély udvarán.)

Menyhárt (gondolkozva jár fel és alá, tompán maga elé mered).

Henriette (megjelenik. Halkan): *Menyhárt!*

Menyhárt (felkapja fejét): *Henriette! Te vagy az? Szerelmem!*

Henriette: Édes! Mit tettek veled?

Menyhárt (sötéten vállat von): Kínóztak. Ki akartak vallatni, hogyan éri el az a negyvenezer magyar drámaíró a Nemzeti előtt azt a nagy sikert, amit a magyar lapokban olvasni lehet. Hogy mi ennek a titka?

Henriette: És te vallottál?

Menyhárt (vállat von): Hamis adatokat mondtam be. Azt mondtam, hogy nagyon értenek a kompozícióhoz. Hogy el tudják mélyíteni a témát. Hogy jól megfestik a jellemeket. Hogy eredeti ötleteik vannak (zordonan mosolyog). Pedig fenét! Egyszerűen ismerik a magyar közönséget és kész.

Henriette: Szerencsétlen! De hisz ez ki fog derülni!

Menyhárt: Akkor meghalok. De téged — téged megmentettelek, szerelmem!

Henriette (magánkívül): Engem — engem! Tudd meg hát — (térdre borul) én nyomorult! Becsaptalak téged! Félrevezettelek! Én nem vagyok német nevelőnő — engem nem hívnak *Henriette*

kisasszonynak... (letépi ál-állát, alatta fehér szakáll)... Nevem Ibsen Henrik, norvég drámaíró.

Menyhárt (fejéhez): Óriási! Micsoda felvonásvég! (Elrohan).

Henrik (összetörve leroskad): Megírja... Ezt is megírja előlem...

Strindberg (sietve jön): Henrik! Hol az a magyar drámaíró?

Henrik (révetegen): Nem tudom... ó Strindberg! Bocsáss meg és Isten veled! Azt hittem, elég erőm lesz... egy vágyam volt... hogy bejussak a Nemzetibe egyszer... de az ég másképp határozott. Akaratom ellenére beleszerettem ebbe a fiúba... megírágyeltem a sikereit... szerettem volna, ha rólam is ír az Est meg a Nap... (gyengén) Anyám... add nekem a Napot... (Meghal).

Maeterlink (berohan): Mi ez! Ki volt ez?

Strindberg (tompán): Egy szegény drámaíró aki nagyon szeretett volna... de nem sikerült...

(*Függöny.*)

BIRÓ LAJOS.

Hotel Imperial.

(Dráma négy felvonásban, színes.)

I. FELVONÁS.

(Szín: A szálloda hallja. Miután a szállodának falai vannak és a falaknak fülei vannak, tehát hallja.)

Orosz tábornok (csapatai élén bevonul a hallba. Könnyedén odaszól Svindleroffnak): Na, ezt a várost elfoglaltuk volna. Elhozta a tobzaimat?

Svindleroff: Miket?

Tábornokoff: Hát amivel tobzani szoktam. ilyenkor, mikor egy várost elfoglaltam. Hej! muzsikok! Muzsikáljatok! Pezsgőt ide! Hol vannak a kicsapongóim?

Svindleroff: Azonnal itt lesznek. Hej, micsoda egy piszok fajta vagyunk mi, oroszok, hogy mindig csak dáridózunk, részegeskedünk. Végünk is lesz nekünk, azt mondom. Most még csak 1914 van, de megjósolom, hogy 1915-ben Gorlicénél rettenetesen meg fognak verni bennünket.

Tábornokoff: Biz az meglehet! De mit bánom én? Durva és gonosz lelkemnek bűnös kicsapongásokra van szüksége.

(Katonák asztalt hoznak be, pezsgővel, borral, ételekkel.)

Szakácsnő (bejön): Alásszolgája.

Tábornokoff: Micsoda remek nő! Olyan szép, mint egy magyar színésznő a Magyar Színházból, annál pedig szebb a világon nincsen.

Svindleroff: Már az igaz, hogy az orosz nők egytől-egyig csúnyák és ostobák. Csak a magyar nők szépek, ezt el kell ismerni őszintén, unter uns, úgyse hallanak bennünket a magyarok, akik, ismerjük el, egytől-egyig derekabb, szebb, okosabb, tehetségesebb emberek nálunk, oroszoknál.

Tábornokoff: Már az igaz! Azt a kacskaringós fűzfánfütyülőjét, de szépet tudnék káromkodni, ha magyarul tudnék! De oroszul még káromkodni se lehet. (Sóhajt.) No, de térjünk munkára, vár a kötelesség. (Elcsábítja a szakácsnét, zongorát hozat be, nagy dáridót rendez.)

Szabó (magyar fiú, pincérnek öltözve, belép. Szelíden): Lika Krbava, dole puska, szmrt, dosz-tojovszki, ruszkij, invalid tolsztoj, zemsztvo.

Szakácsnő (elbűvölve, félre): Oroszul beszél! Ez csak magyar lehet! Imádom őt!

II. FELVONÁS.

(Szín: ugyanaz a hall.)

Szakácsné (folytatva): ...mit akartok tőlem? Én egyszerű gyermeke a népnek, selyemben és bársonyban is az maradtam, aki vagyok... Csak a lelkemen suhan át néha valami ködlő bánat, fájó vonalzásban, Toulouse Lautrac stílusához hasonló...

Rasputin: Bizony mondom néktek, megsokasodtanak a világnak az ő bűnei: az embernek fiai, ahelyett hogy megtérnének Istenhez, dorbézolásban, mulatozásban lelik örömüket, színdarabokat írnak, színházba járnak...

Tábornokoff: De csak mi, oroszok! Mert mi elvetemült, gyáva, csúnya egy nép vagyunk. Valljuk be, a magyaroknál ez nem fordulhatna elő...

Változás.

(Szín: ugyanaz a hall.)

Szakácsné (énekel):

Jöttem a Gangesz partjáról,
Hol álmodoztam deli verőn,
A szívem egy nagy harangvirág,
S finom remegések az erőm...

Szabó: De mielőtt megölném, táncolj a kedvemért valamit.

Szakácsné (hétfátyoltáncot járja, facipőben).

Szabó (megöli az orosz drámaíró).

III. FELVONÁS.

(Szín: ugyanaz a hall.)

Trotloff: Nekem az egész gyilkosságban ez a Szabó nevű pincér gyanús. Szabó!

Szabó: Goszpodine, szlivatnyik.

Trotloff: Hol volt maga akkor, mikor a drámaíró meggyilkolta?

Szabó (gondolkodik).

Trotloff: Ahá, gondolkodik! Te vagy a gyilkos. Szóval, ott volt.

Szakácsné: Szappanhabot volt ott. Nálam volt.

Tábornokoff (kancsukát ragad): Te bestia! Te utolsó! Te nőstény csuka! Nesze neked, kancsuka! (Üti.) Tobzódjunk tovább, uraim, mint a romlott Oroszország bűnös fiaihoz illik.

(Tobzódnak, mulatnak, a végén összeomlik minden, Rasputin megjelenik és leszúrja a cárt.)

IV. FELVONÁS.

(Szín: ugyanaz a hall.)

Magyar tábornok (csapatai élén bevonul a hallba): Sikerült kivenni a gaz oroszokat. Imára!

Katonák (letérdelnek, keresztet vetnek és imádkoznak).

Magyar tábornok: Csak azt akartam közölni veletek, hogy e győzelem miatt ne bizakodjatok el, mindenki vonuljon csendben és szelíden vissza, gondoljon szeretett családjára és fogadja meg, miszerint ezentúl is, mint eddig, szent életet folytat a jószág, szeretet és példás magaviselet angyali szépségében.

Magyar katonák (karban): Kell ezt nekünk mondani, tábornok? Csak azt szeretnők tudni, hol van a templom, hogy betérhessünk egy kupica imádságra, a hosszú és fáradságos ütközet után.

Magyar tábornok: Hiszen magyarok vagyunk!

Magyar katonák: Naná, Drámaírók!

(Függöny.)

HATVANY LILLY.

(Szatirikus szatíra, merő maró cinizmussal, Marócziny sakkbajnok rendezésében, a ciniiskola Milly O. A Bélyárosi Cínház pénztári kimutatója.)

ELSŐ FELVONÁS.

(Óriási hall a főherceg dohányzókastélyában. Elöl kényelmes, forgó bazilika, balra orgona, jobbra ízléses diadalív, hátul néhány piramis, elszórtan, balfenéken jobbra, műcsarnok, jobbfe-
néken, balra, léggömb, baljobfenéken uszoda, jobbfe-
nék balészakkeleten drótakadály, délnyugaton torpedónaszád. Toronyórák, a hozzávaló lánc-
cal, tetszés szerinti mennyiségben.)

[Első jelenet.

(*Voltak, a főgróf.*)

Főgróf (sietve jön balról): A deszkákat be-
hozták?

Olly Petersen: Igenis kegyelmes uram, át van
kapcsolva. Osvald már jelentkezett. (El jobbra.)

Főgróf (át a balfenéken): Köszönöm. Mihelyt
a cápákat berakják, vigyék be a helyettes elnök
úrhoz. Majd átkérem a szabószámlát. (El balra.)

Második jelenet.

(*Voltak, Mária, Andor, Béla, Ubul, Krisztina,
Herbert, Ypsilanti, Ixi, Maxi.*)

Helén (jön a lépcső felől. Körülnéz, aztán sut-
togva Olsonhoz): Maga nem hallott semmit?

Lábia grófnő: Nem! Tehát igaz? (El balra.)

Jolán (jobbra visszajön): Pszt! Lolly mindent tud! A grammofonban a hercegnő inasa volt elbujtatva! (El a fenéken.)

Olga, Aranka (egyszerre): Az inas is! Minő botrány! Minő botrány, édesem!

(Mind a tizennyolcan el balra.)

Géza (előjön a tükör mögül): Ohó! Az egészen más! Most már mindent értek! (El jobbra.)

Ubul gróf (benyit a telefonajtón keresztül): Mary! Mary! Where are you? (Meglátja az erkélyen Oollyt, Ellent, a herceget és a püspököt, gyorsan behúzódik a kredencbe.)

Emma, Lola, Bianka, Stopperné (beszélgetve jönnek): Mit szólsz, kedvesem? (El baljobbra.)

Klementin (pikírtén): De édesem!

Barley: No de, szó sincs róla, kedvesem!

Blanche: Majd éppen ő!

Cleveland bíboros: Akinek nagyon sok titkolnivalója van, mióta ikreket szült! (Mind nevetve el jobbra.)

Ronek (kibújik a kredencből, négykézláb): De a dugattyúról mégis megfeledkeztek!... (A cselekmény még egy darabig zakatol, aztán függöny.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Szín: ugyanaz vörösben, valamivel beljebb, langyos hőmérsékletben.)

Matild (énekelve fut le a csigalépcsőn: Betti! Betti!

Ronek: Hercegnő... kérem, egy percre...

Mária (remegve): Az istenért. Mylord! Tűrtöztesse magát!

Douglas (kiegyenesedik): Türtőztessem? Ahogy akarja, fenség. De kegyed elfelejti, hogy minden viszonynak két vége van... és minden végnek két viszonya...

Mária (kábultan): Hogy érti ezt?

Douglas: Úgy, hogy a nők mindent akarnak, de nem mindent tudnak, — a férfiak mindent tudnak — de nem mindent akarnak! (Gyorsan el.)

Mária (eksztázisban): Így... így... velem... csak velem... a nyomorult! akiről mindenki tudja, hogy az egész világgal természetellenes viszonya van és ebben a kávéházban, ahol mindenki fogpaszta... mégis velem mer így bánni, velem, aki ártatlanul és rajongva, tisztaságom egész tudatlan naivitásával csak annyit akartam, hogy három éjszakát töltsön velem egy fiakkerben!... A nyomorult, gyáva! Hiszen csak tudnám, hogy miből lesz a placenta, majd másképp beszélnének velem!

Melanie (sietve jön jobbról): Gyorsan... gyorsan... a kis varangyosbékám, amit tenyésztettem, összeragadt egy másik varangyosbékával... Gyorsan, sebészt!... (El a lépcsőn.)

Mária: Milyen idők! Milyen idők! Mindjárt meglátni ezeken az időkön, hogy háború van. (Függöny.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Intím, négyzetalakú helyiség, selyempárnákkal, illatos csokrokkal bélelve. Hátul, boltíves ajtóból, hosszú, sötét folyosó nyílik.)

Herceg: Itt vagyok, végre!

Hercegnő: Minő vakmerőség, hogy merészel?

Herceg: Értse meg, hercegnő: ez a Noé bárkája...

Hercegnő: Bárka? Nem ismerem ezt a pórias szót!

Herceg: Hát mondjuk: Noé yachtja. Ebben mindnyájan találkozunk, akik a nagy özönvízben résztvettek!

Hercegnő: Miben?

Herceg: Ebben a yachtban, itten, ahová betörttem. Szeret? (Karjaiba zárja.)

Hercegnő (lesüti szemeit): Ó, herceg... én meg tudnám érteni magát... ha megmagyarázná nekem, hogy maguk felé miért hívják azt egy szatirának, amit mi ketten itt csinálunk? Mert nálunk máskép hívják.

Herceg: Ó, nimfám... hát nem szatirok csinálták ezt először, amit mi?

Hercegnő (ujjongva): Most már értem! Csak ezért ellenkeztem eddig! A tiéd vagyok! Ó tavasz! Ó szerelem! Ó természet! Így már kiderül a darab szatirikus mondanivalója.

Együtt: Nyíl szívünkben a tavasz.

Természetes dolog az...

(Függöny.)

VAJDA ERNŐ.

(Antivígjáték Fazekas éposza ellen, a Nemzeti Színház bemutatója. Írta: Hajdan Ernő, ősmagyar. Nyereg alatt puhította: «Hevesi Sándor. Színre alkalmazta: egy alkalmazott. Fordította: (már mint Fazekast a sírjában): szerző.)

I. FELVONÁS.

(Vásár Döbrögben. Egy olyan igazi, magyar vásár Döbrögben. Kofák, népség. Szedte-vették nyüzsgőnek. Sátor alatt fortyog a gatyamadzag. Fus-télyosok kutyafát, tősgyökeret árulnak. Laci-konyhák, Ernőkonyhák, Izorkonyhák. Ludatlan Antimatyi megjelenik.)

Mihály bá: Huá mősz, Mötyi?

Matyi: Csak úgy lófrézok miegymás, ebura.

Alajos bá: Mer' azér, hogy aszöngye, huá lőt-tök a libáid, há' sze Ludas vónálik!

Matyi: De mán, mondom minek a' nekem, mert ez csak úgy van, hogy én szöretem a libót, tulajdonképenségeskép utálok, mindazonáltságossá-gossá-gban.

Soma bá: Gondolod, milyen kiállhatatlan va-gyik.

Döbrögi (bejön a színre): Héj, hogy ezek a libákok, amikség nincsenek itt?

Matyi: Húsz márjás, ötven, beleszámítva a díszletek kiállítási költségét és öt százalékot a tantiémekből.

Döbrögi: Te rosszszájú paraszt, hogy mered nekem nem mondani ezeket.

Matyi: Én már csak nem merem eztet mondani keednek, a macskafáját uraségének, nyalom a talpát az úrnak, nekem ne mondjon ilyet.

Döbrögi: No megállj, te gázember, ezért olyan huszonötöt nem vágatok rád, hogy attól váltasz koldulási engedélyt a belügyminisztérium megfelelő osztályánál, protekcióval. Ne húzzák le, fogjákmegek.

(Matyit lehúzzák és olyan örült huszonötöt vág-
nak rá, hogy csak úgy poshad.)

Matyi: No wat! Háromszor nem fizeti ezt kendnek Ludatlan Antimatyi vissza. Meglátjátok, ezér' háromszor nem verem meg ezt a sötét főnököt. Megállj csak, doktor úr, megállj!

(Mindnyájan el.)

II. FELVONÁS.

(Mulatság Döbrögi kastélyában. Döbrögi és leányai társasjátékot játszanak. Aki eltéveszti a játékot, zálogcédulát ad a szerzőnek. Megjelenik Matyi, szmokingban, díszmagyar kócsaggal.)

Matyi: Mesdames et messieurs. Hogy méltóztatik önöknek lenni? Cela m'ennie. Mals o'est rien.

Szwarc bá (súgva): Hát teveled mi van, Matyi? Honnan tudsz te franciájul?

Matyi (súgva): Nem tudok biz mán én, de most jádzom az zurat, hát ukkel csinyányi, mikéntségesha tudnök. (Hangosan.) Folytassuk a kellemes játszmat, mesdames, az önök legalázatosabb szolgájának jelenlétében. (Kloroformot szed ki és a társaság orra alá teszi. Mindenki szabályszerűen elalszik. Matyi néhány órát zsebretesz. Megjelenik Newton magándetektív, ráugrik egy hídról a rohanó vasútra, megmenti a menyaszszont, Pathé Frères.)

Matyi: Itt az ideje, hogy visszaadjam Döbröginek a kölcsönt. Most egyedül vagyunk! (Neki-megy Döbröginek és alaposan nem veri el.)

III. FELVONÁS.

(Döbrögi betegen fekszik a mezőn, hozzákötve egy fához. Matyi megjelenik.)

Döbrögi (könyörögve): Matyi, ha Istent ismeresz, verj meg, az orvosom masszázst ajánl.

Matyi: Abbul nem eszik kend. Mért nem vert meg engem akkor, mi? Én is neuraszténiás vagyok. Jobban felkösse az alsónadrágját, aki olyan neuraszténiás akar lenni, mint én. Mégis, ne adj Isten, hogy valaki egy kicsit megmasszált volna. Nimolé.

Döbrögi: Ötven forintot kapsz.

Matyi: Nimolé.

Döbrögi: Neked adom a leányom.

Matyi: Ez már teszi. Hozomány?

Döbrögi: Előleg a darabra, leszámítva a reklámköltséget. Hát megversz?

Matyi: Igen, de gyerünk a színfalak mögé, mert itt meglátják.

(*Függöny.*)

(Színfalak mögött Matyi veri Döbrögít.)

Döbrögi: Aj, de jó! Aj, de jó! Végre egy kis mozgás! Elzsibbadtam már egészen. (Ő is elveri Matyit.)

Matyi: Aj, de jó, de jó! Végre egy kicsit kinyújtom a lábam! (Elveri a sűgót.)

Sűgó: Aj, de jó, aj, de jó! Végre egy kis cselekmény.

(Mindhárman berohannak az öltözőbe és elverik a szerzőt.)

KARINTHY FRIGYES.

Kritikusaimhoz.

«Mondhatta volna szebben kis lovag,
Más, más hangnemből így ni hallja csak!»
(*Rostand: Cyrano.*)

Holnapután kiskedden.

(Kísérleti komitragiszatiopera három retor-
téban.)

— *A Hadács Színház bemutatója.*

ELSŐ RETORTE.

(Fényűző kényelemmel berendezett bűvárharang a Mississipi medrében, közel a párizsi Opera Comiquehez. Kényelmes bársonyszékek, kandalólk, nippek. A szomszédból állandó orgonaszó, szférák gépzongorája. Egyébként légürestér. Bunsen-lámpák, teáasszerviz, bársonyfüggönyök és néhány magdeburgi félteke. Lakmusz-papír, Boyle-Mriott-törvény, rizspor.

Rakasaki rakasa (mongol bélyeggyűjtő. Kifogástalan megjelenés, idegenszerű hang): Parancsoljon velem, báró úr.

Ilonka bácsi (fesztelen mozdulatok): Á, persze, na igen. Hogy van, kedves tanár úr? Tudja kérem, nekem sokszor úgy rémlik, hogy Kantnak nincs egészen igaza abba a izébe, amikor a kate-górikus imperatívumról beszél, meg hogy a ne-

gyedik dimenzió... De azért Bergson feltevése az idő és tér relativitásáról se kutya.. Parancsol egy cigarettát, habbal?

Rakasa (cseppfolyós állapotba megy át udvariasan): Kétségkívül, kétségkívül.

Isten Samu (ingán leereszkedik 9:8 kezdőbességgel: Á, bocsánat...

Ilonka bácsi: Szervusz, Samu. Hát hogy ityeg a fityeg?

Isten Samu (tétován): Nem tudom... Mintha valami kürtszót hallottam volna, innen, a zodiákus felől... Egy pillanatra azt hittem, hogy a Hold ráesett a Popokatepetl tűzhányóra... de úgy látszik, tévedtem. Kicsit szórakozott vagyok ma. Mi ez a tócsa itten?

Ilonka bácsi: Engedd meg, hogy bemutassam, Rakasaki Rakasa, japán bélyeggyűjtő.

Rakasa (gáznemű állapotba megy át. Udvariasan gomolyogva): Van szerencsém.

Samu (tétován): Ejnye... milyen különös ember...

Ilonka bácsi (vállat von): Mi van benne különös? Egész rendes ember, csak egy kicsit ideges.

(*Agyúdörgés.*)

Samu (tétován): Lehet... lehet... De mintha hasonlítana hozzám...

Ilonka bácsi (könnyedén): Különben hogy vagy?

Samu (lelkesen): Én jól. Hallotta, Ilonka bácsi, hogy feltaláltam a zenélő szalámiszeletelőgépet?

Ilonka bácsi: Na ne mondja, mert még elrontja.

Samu (maga elé meredve): Igen... A gép

borzongva és rejtelmesen szeleteli a szalámit... Egyszerre buzgó zene harsan fel... túlvilági dalt... A szalámi tompán hull alá... A zene azonban egyre hangosabb... Kék gáz buggyan elő... holtan esnek össze a katonák...

Ilonka bácsi: Hát a Málcsi néni hogy van?

Samu: Köszönöm, még mindig náthás.

Jézus Mária (volt énekesnő, átmegy a színen).

Samu: Mária...

Mária: Ugyan ne szekirozzon. Tisztességes nő vagyok, mit komprommittál. (Duzzogva.) Maga csúnya!

Samu (tompán): Mária... tudd meg... te vagy az én lelkeemben a szalámiszeletelőgép...

Mária (kacéran): Szép szalámi lenne magából.

Samu (felordít): Hah! A halálomat kívánod?

Főherceg (sietve jön): Tessék, itt van nálam a kártya... Aki a tök-ászt húzza, üljön bele a szeletelőbe...

Samu (rebegve): Értem... Isten veletek...

(Szivarra gyújt. A szivar felrobban és kilenc rakéta jön ki belőle. Zene.)

— Sötétség. —

MÁSODIK RETORTE.

(Műhelyterem a Danubiusban. Középen óriási gép. Szíjak harsognak, munkások dolgoznak.)

Samu (a munkásokhoz): Csak szeleteljétek, gyermekeim, szeleteljétek... Holnap bemutatom a találmányt... Lehet, hogy magam is kipróbálom. (Maga elé.) Lehet... lehet...

Első munkás: Nyomd bele ezt a szalámit, elvtárs gyerünk...

Második munkás: Nyomja a nehézség. Nekem már elég volt ebből a masinából.

(Lassan sötétedik. Lila fény. Munkások elmennek.)

Samu (leül a gép tetejére. Maga elé): Fel kell szeletelni... (Egy darab húst dob bele.)

Rakasa (alul kijön. Első pillanatban olyan, mint egy szalámi. Mikor közelebb jön, látni, hogy hasonlít Samúhoz).

Samú (rémülten): Ki az?

Rakasa (túlvilági hangon): Mit félsz? Nem érzed, hogy jobbik eszed vagyok?

(Kívül zúgás, halk zene. A hulló szalámiszeletek Chopin «Nocturne»-jét játsszák.)

Samú: Mi ez? Ó jaj, mi az?

Rakasa (rejtelmesen): Ez a halál zenéje.

Samú (kitörve): Mit akarsz tőlem?

Rakasa (könnyedén): Semmit Ujjlenyomatot akarok másolni az ön füléről. Ha a vegyarány helyes és a hordókat össze lehet varrni, akkor számításom szerint ön megszabadul gyomor bajától és az eredendő büntől. Gyerünk, utánam!... (A háttér szétnyílik. Látni a szaturnusz-csil'agot, amint közeledik. A bélyeggyújtó alakja kitágul, szárnyai nőnek.)

Samu (elhalón): Várj... jövök...

(Légür. Végtelenség. Foucault-féle szivattyú, trigonometria.)

HARMADIK RETORTE

(Oktogon-tér. Villamosok jönnek-mennek. Rikancsok, katonák, járókelők. Az Oktogon közepén áll a Nagy Szalámiszeletelőgép.)

Samu (vígan): Tessék besétálni, uraim, itt kapható a friss szalámi. (Tömeg verődik össze.)

Rikkancs: Tyű, az anyja...

Főherceg (megáll, merően néz Samura).

Samu: Na, most gyerünk... (Megindítja a gépet. Maga is beleugrik. Nagy álmélkodás.)

Mária (felsikolt): Samu!

Rokkant katona: Ciga-reta! Gyenge albán ciga-reta!

Samu (kijön alul): Uraim!... Gyönyörű volt... Mintha suhogó szárnyak lobogtak volna mellettem és mélységek nyíltak volna, mikor a kések elcsaptak mellettem... Majdnem levették a fejemet... De félretoltam és most itt vagyok.

Főherceg: Disznóság... Még nem is reggeliztem... Azt hittem, hogy itt lehet szalámit kapni.

Samu: Frászt. (Pofonvágja.)

Mária: Samú — szeretlek!

Samu (tompán): Én már nem. Mióta közelről láttam az igazságot, s lent voltam a Nagy Gép belsőjében, rájöttem, hogy nem kell szerelem, nem kell asszony... semmi se kell...

Rakasa: Csak?

Samu (felragyogva): Csak a szalámi!... A végtelen szalámi!...

(Mind megdermednek, Samu lassan emelkedni kezd.)

II.
IDEGEN ÍRÓK.

PRÓZA.

Országos Széchényi Könyvtár

A LEFŰRÉSZELT TUDÓCSÚCSOK.

(Sörluk Nipp Nock detektív emlékirataiból.)

I. FEJEZET.

Gyilkosság! Gyilkosság!

Papírjaimat rendezgettem éppen a szoba hátterében, mikor egyszerre kinyílt az ajtó s megfordulva, nesztelen léptekkel láttam közeledni barátomat, Sörluk Nipp Nock-ot, a magándetektívet. Mereven rámszegzett szemekkel két és fél percig csöndesen szemlélte a háta mögött elhelyezett spanyolfalat, azután halkan, zápfogán keresztül fölnevetett.

— Well! És még egyszer well! — mondotta és leült. Nekem a hideg borzadály futott végig hátamon, de legyőzve magam, azzal a régi barátsággal szólítottam meg, mely, mint olyan.

— Honnan jössz? — kérdeztem, de rögtön tudtam, hogy nem mondok igazat. Sörluk hirtelen, oldalt rám nézett, aztán közönyösnek látszó hangon egy összehajtogatott újságlapot vett ki a zsebéből. Figyeltem. A rendkívüli ember egyik fogára apró gumigolyót kötött, azután megnyalta az újságpapír szélét.

— Semmi eredmény — mormogta. — Semmi eredmény.

Megszagolta a betűket és szomorúan mosolygott.

Kezdttem kíváncsi lenni.

— Mi az? — kérdeztem.

Ő válasz nélkül és némán rám nézett, azután egyhangú ridegséggel kezdett beszélni: .

— A cipőd jobbsarka éppen olyan fekete, mint a balkezed kis körme. Nem voltál te ma a Gőzgéputca 79. számú házában egy államvasúti hivatalnokkal?

Majdnem leszédültem a meglepetéstől.

— Nem, — mondtam bámulva — honnan tudod?

Fáradt mosollyal legyintett:

— Ó, kérlek, igazán végtelenül egyszerű. Semmi az egész. Egy kis megfigyelés: semmi különös dolog.

— De mégis... ez hihetetlen! — törtem ki. — Honnan tudod, hogy épp a 79. számú ház alatt nem voltam?

— Magad is csodálkozni fogsz, oly egyszerű. Látod, mikor idejöttem, a lépcsőn találoztam egy öreg asszonnyal, akinek egyik pupillája kerek volt. Az öreg asszony férje gázgyári munkás és lent az utcán kőburkolat van. Tegnap tizenhetedike volt és csütörtök. Már pedig csütörtökön szoktak lenni a lóversenyek... Az összefüggést, azt hiszem, most már nem nehéz kitalálni...

— Nem — rebegtem bizonytalanul.

— No, akkor nem is folytatom.

És keresztbefont lábakkal, dobolva nézte a mennyezetet. Bámulni kellett őt.

— És mi van az újságban? — kezdtem újra a társalgást.

— Olvasd — mondotta és felém tolta a lapot.

— Well, érdekes eset. Well, well.

Az ötödik lapon, a «Vegyes» rovatban, a következő hírt pillantottam meg:

— **Különös gyilkosság a Rombach-streeten.** Különös gyilkosság dolgában nyomoz a rendőrség a legnagyobb titokban. A Rombach-street 90. sz. házának pincehelyiségében két és fél holttestet találtak, melyek közül az egyik még élt. A másik holttest hiányzó felét ugyanaznap ismeretlen tettesek kenyérbesütve, majonais-zal kibélelt dobozban feladták a pomázi express postakocsijára, Goldberger L. L. Lipót címére. A pincében talált holttesten semmiféle erőszak nyoma nem látható: sehol sebesülés, fojtogatás jele; az egész test szabályos, a tüdők hibátlanok, érverés rendes, szemek jók, tauglich ohne Gebrech. Negyven-negyvenötéves férfi benyomását kelti, beszél angolul, németül. Fejéhez közel a padlón egy üres poharat találtak, melynek színén parafadugó úszott, két keresztbefektetett gombostűvel. A gyilkosság előtt a tettesek leborotválták áldozatuk talpát és két kérdőjelet festettek rá akvarellfestékkel. A pincefalán három szöveget is találtak, ezek egyike selyemzsinórral volt átesavarva, a zsinór végét viasszal az áldozat orrlyukába tapasztva találták. A házmester azt mondja, hogy semmit se hallott, de úgy rémlett neki, mintha éjjel egy órakor a pincében valaki hegedűn a Chopin: «Träumerische Stunden» című nocturnóját játszotta volna, körülbelül abban az időben, mikor a gyilkosság történt. E mellett a harmadik emeleten valaki délután három órakor kétszer az orrát fujta, de a rendőrség nem hiszi, hogy ez összefüggésben lenne a gyilkossággal. A titokzatos ügyben nagy apparátussal dolgozik a rendőrség és semmiféle felvilágosítást nem hajlandó adni.

— Nos? — kérdeztem izgatottan Sörluk barátomat.

— Nos, — mondotta és nyugodtan dugta zsebbe kezeit — nos, a rendőrség ostoba. Én csak egyetlen ténnyt tartok az egész ügyben feljegyzésre méltónak —

— És ez? —

— És ez, — mondotta Sörluk és közel hajolt fülemhez — ez az, hogy a »Träumerische Stunden«-t nem is Chopin írta.

Hirtelen felállt és zsebéből egy százméteres kötelet, egy teljes tenorista-álöltönyt, két fogpiszkálót, 4—5 ismétlő browningot, egy ismétlő foxterriert, egy ismétlő tolvajlámpást és egy ismétlő elemi iskolai tanulót rakott ki, megnézte őket, azután ismét visszatette.

— Well. És most gyерünk a pincébe.

Végigmentünk egy szűk és keskeny folyosón, melynek regényünk e helyén abszolút semmi értelme nem volt. A falakról kísérteties zöld fényben csepegett a nyirok és hideg, nyirkos gyertyák sercegtek lefelé. Sörluk Nicht Noch barátom mereven haladt oldalamnál, közönyösen füttyörészett, egyik kezével a mennyezet, másikkal a padló vonalát tapogatva, amint elhaladtunk. Egyszerre megállt, visszarántott engem és szinte a meg tévésztésig hüen utánozta a nilusi krokodil sajátos, csicsergő hangját. Egyidejűleg háromszor hallatta a «well» szócskát.

— Ez Bleyweisz, a gonosztevők királya — suttogta nekem és mereven egy pontra szegeszte szemeit, melyeknek üregéből e percben két éles távcső jött ki. — Ez Bleyweisz, akit sikerült félrevezetnem. Majdnem felismert, de szerencsére eszembe jutott ez az ötlet s túljártam az agyafúrt fickó eszén. Sikerült vele elhitetnem, hogy csak egy krokodil vagyok.

Bámulva és csodálattal néztem e rendkívüli emberre.

— Figyelj! — szólt. — Meg fogok nyomni egy gombot és csakhamar az utcán leszünk.

Visszafojtott lélekzettel várakoztam. Sörluk Noch Nicht nyugodtan, háromszor megnyomta egyik nadrággombját, melyet különködő szokásból mindig a mellénybe szokott bekapcsolni. Egyidejűleg erősen megragadta karomat és futva ragadott magával mintegy 15 lépcsőn keresztül. Még egy szűk folyosón, azután még egy lépcsőn mentünk fel, feljöttünk a pincerácshoz, dörömböltünk a viceházmesternek, hogy nyisson ki: — és íme! két perc múlva csakugyan kint voltunk a Retek-square-on, ahová a bérház kapuja nyilt.

Sörluk nyugodtan visszakapcsolta a gombot s mintha semmi sem történt volna, hidegen fordította felém arcát.

— Egyelőre túl vagyunk minden veszélyen — szólt. — Ha a legközelebbi utcasarkon sajtszagot érzünk: — akkor nyugodt vagyok: Bleyweis-szel, a gazfickóval egyelőre leszámoltunk. S most elmegyünk a rendőrségre, a Dohány-streeti gyilkosság ügyében.

II. FEJEZET.

A rendőrségi épület előszobájában izgatott szaladgálás töltötte be a legkisebb zugokat is. Sörlukkal egy csapóajtón keresztül érkeztünk és azonnal a rendőrfőnök szobájába léptünk.

— Nem adhatunk semmi felvilágosítást — mondotta hűvösen a rendőrfőnök.

Sörluk egy röpke pillantást vetett rám, melyből azt olvastam ki, hogy a rendőrfőnök régi ellensége neki, mert 1903-ban egy nyomozás alkalmából, melyben a rendőrfőnöknek nagy, de eredménytelen szerepe volt, ő, Sörluk két perc alatt oly megoldást teremtett, hogy a rablógyilkos a kérdéses bűntényen kívül még $2\frac{1}{2}$ vérfertőzést,

fojtogatást, házasságszédelgést és egy terc kasz-
szát vallott be.

— De mégis, — firtatta tovább Sörluk a rend-
őrfőnököt — hogyan kezdtek hozzá a nyomozás-
hoz?

— Nos, — mondotta most már mérgesen a
rendőrfőnök — hiába gúnyolódik, mert ezúttal
igazán széles és biztos rendszerű a nyomozásunk.
Először is két detektívet küldöttünk a tett szín-
helyére, hogy abban az esetben, ha a gyilkos, eset-
leg a kíváncsiságtól hajtva, visszatérne a holt-
testekhez — azonnal letartóztassák. Azután apró-
hirdetéseket tettünk közzé, melyben felszólítjuk
a gyilkost, hogy este 6 órakor piros szegfűvel je-
lenjék meg az Erzsébet-tér sarkán és cselből azt
írtuk, hogy egy barna, milliomos hölgy várja ott,
aki szereti őt. Azután telefonáltunk a katonai
sorozóbizottsághoz, hogy a beérkező újoncokat
vegyék külön vizsgálat alá, mert bizonyos, hogy
a gyilkost most már két napja furdalja a lelki-
ismeret, amit a katonai orvos könnyen felismer
a fúrás mélységéről s így, ha a gyilkos az újon-
cok közt van, azonnal letartóztatható. Végre az
összes lapokban közzétettük, hogy a nyomozást
ÉN vezetem, mire a gyilkos annyira elbizakodik,
és megőrül, hogy a «Csu haj, csahaj, szabad a ma-
dárka» című népdalt énekelve, féllábon végigtán-
col az Andrássy-úton, amivel elárulja magát. Azt
hisszük, ennyi egyelőre elég lesz: — ha ezekre
sem jelentkezik a gyilkos, akkor úgyis oly elvete-
mült gonosztevővel van dolgunk, akit a jóistenke
majd megbüntet, miáltal a tárgyalás ránk nézve
végleg befejezettnek tekinthető.

E szavak után a rendőrfőnök sírva kezét cső-
kolt önmagának és szeretettel végigsimítva szé-
pen kifejlett tábeszét, visszadugta hátgerincébe.

— Jól van, — mondotta Sörluk, mialatt a rendőrfőnököt kerekesszéken elvitték — küldjenek egy szakasz lovasrendőrt délután négyre a Rombach-streeti ház elé.

III. FEJEZET.

Sörluk Nack Neck, a félelmes detektív, ezután jéghideg nyugalommal még kétszer ismételte a «well» szócskát, mely magyarul annyit tesz: «Mind-en füzet ára harminc fillér, tessék mutatvány-számot kérni».

— S most meg fog kezdődni a rémes hajsza — így szólt, keresztbefont karokkal s hidegen szívta tovább a «Jenki Doodle» indulót, melyre csak az imént gyújtott rá. Nekem csontjaimban megdermedt a vese.

— Menj nyugodtan előre addig a házig — szólt most hozzám — és várj meg, kissé át fogok öltözködni. A kapuban felfelé vezető lépcsőket fogsz találni: ezekre felváltva rakd előre jobb- és bal-lábadat és mitől se tarts. Ha az emelet bal sarkán nem áll két elemi iskolai tanuló, hátul összenőve, well, well, akkor menj be az előszobába, ha ellen-kezik, lödd le, mondd, hogy én mondtam. Azután észrevétlenül csússz be a szekrény alá, állj fel és gondoldj a vízipapra, míg megérkezem.

Sörluk erre hirtelen megnyomott egy gombot és egy elsőosztályú bőrsüllyesztőn keresztül eltűnt szemeim elől. Vegyes érzelmekkel indultam a kérdéses ház elé, mikor a sarkon túl hirtelen egy pólyába burkolt csecsemőt pillantottam meg, amint a kerítésen észrevétlenül átsurrani igye-kezett.

Megfordultam és az utca másik felén siető léptekkel láttam közeledni Sörluk húsz év óta ha-

lottnak vélt öreganyját. Beszédbe eredtem vele a régi időkről, mikor egyszerre csak látom, hogy az előbbi csecsemő súlyos léptekkel jár fel és alá az utca másik felén és folyton felénk pislog. Viselkedése különben is gyanús volt, mert mindig közelebb jött s még azt is feltűnőnek találtam, hogy két revolver volt mindegyik kezében, melyekkel folyton lövöldözött ránk. Mikor már a tizenötödik golyó jött éppen a hasamba, figyelmeztettem az öregasszonyt.

— Csak maradj — súgta felém hajolva Sörluk (mert ő volt az öregasszony, mint később megtudtam). — Ez Bleyweisz, a vén róka! De engem nem vezet félre furfangos álruháival, well. Várj itt egy percig, figyeld az embert, közben azonban tégy úgy, mintha elmennél. Visszajövök és végre karmaim között lesz a gazfickó! — A nagy detektív erre öregasszonyos léptekkel és kalarábét árulva a szembejövőknek, eltűnt a kanálisban.

Alig tűnt el Sörluk a kanálisban, amikor az egyik utca felől máris nyugodt és ravasz léptekkel egy szarvasmarhát vettünk észre. Azonnal felismertem: Sörluk volt. Fölkiáltottam!

Bleyweisz egyenesen szembefordult vele és már messziről kiabált:

— Sörluk, maga vén csaló, azt hiszi, engem félre lehet vezetni az ilyen faksznikkal? Mi lesz a számlával?

Izgatottan figyeltem, hogyan veti rá magát barátom a furfangos gonosztevőre, aki végre karmai közé került. Legnagyobb meglepetésemre azonban Sörluk egyszerre megfordult és lábait egy váratlan mozdulattal ravaszul két nyaka közé szedve, hideg nyugalommal nyargalni kezdett, ellenkező irányban, kitűnően mímelve egy olyan ember modorát, aki nagyon fél a szabójától és

inkább elszalad és úgy rohan, mint a veszett fene.

Pillanat alatt átértettem szándékát. Tudván, hogy Bleyweisz, a népligeti prerik furfangos vocabulary-ja, esetleg könnyen elmenekülhetne még, nem veti rá magát rögtön, hanem megke-rülve a várost, hátulról támadja meg, mikor nem is sejti. Megdermedt bennem a vese velővel.

Ami ezután történt, az Sörluktól tudtam meg később.

Sörluk körülbelül egy félóráig szaladt még, amikor egy előre elhelyezett almacsutkában szándékosan orra bukott. Ám e pillanatban süllyesztő nyílt meg alatta és ő a mélységbe zuhant. Azonnal tisztában volt a helyzettel. Bleyweisz cinkosainak hálójába került.

Ketten megragadták és karjait többször nyaka köré csavarva, több csomóba kötötték a hátán. Füleit összevarrták feje fölött, sarkára sodronyt erősítettek és szájába két vánkost, egy dunyhát, egy lepedőt, egy csíkos cihát és két hálóinget tömtek, a hozzávaló gombokkal együtt. Ezután fejfel belelógatták egy lavór vízbe, melynek fenekén szimbolikus költemények áztak.

— Így fogj ki rajtunk máskor! — mordulta mellette egy gúnyosan kacagó hang. — Végre végeztünk veled és átkozott furfangoddal. Mi most elmegyünk, de ez a víz óraművel alulról spiritusz által forraltatik s húsz és fél per c mulva két tizenkét lóerejű motor beleidbe sajtolja a modern költeményeket. E mellett egy másik gép véredényeidbe oltatlan meszet fecskendez, ettől vérelmeszesedést kapsz, mely lassan, de biztosan öl.

Ezek után a cinkosok vad hahotával távoztak.

Sörluk egyedül maradt és most már biztosíthatjuk olvasóinkat, igazán nem volt menekvés,

úgy élünk. Sörluk hidegen nyúlt zsebeibe és megnyugvással tapasztalta, hogy bőrtokba rejtett lélekjelenlétét nem vesztette el. Fagyos egykedvűséggel várta a halált, remélve, hogy tőle újabb részleteket tud meg. Most vége. Így telt el egy perc. Két perc. Öt és fél perc. Hét és háromnegyed perc... Nyolc... perc... Ki... kilenc perc... Tizenegy és fél... pe... pe... pp... Ti... ti... zenegy... (na most! Aufpasszen, tisztelt olvasó!)... Tizenöt perc!!!... — ? — ? — — (Tessék húszig számolni és aztán nyugodtan elájulni az izgalomtól, mert ennek a fejezetnek ez a vége.)

IV. FEJEZET.

Véres csontváz a gázcsőben.

Mialatt ezek történtek, én Bleyweisz-szel eljutottam a Rombach-streeti ház elé, ahol nagy csődület várta már a második emeletről jövő híreket.

Felmentünk a 12. számú ajtóhoz. Nagynevű mesterem, Sörluk módszerét utánozva, megszagoltam az ajtót és górcsővel megvizsgáltam egy szobalányt, aki az ajtó előtt áll, azután a szobalányt is megszagoltam. Semmi gyanúsat sem találtam. Csengettünk.

Egy magas, kissé sápadt fiatalember nyitotta ki az ajtót.

— Ez a tizenkettes szám? — kérdeztem.

— Igen.

— Sörluk megbízásából a rendőrségtől jötünk. A Rombach-streeti gyilkosságról van szó.

— Mivel szolgálhatok?

— A holttestet szeretnők látni.

— Legyen szerencsém, — mondotta a fiatal-ember udvariasan meghajolva — én vagyok az.

Kissé bután néztem rá, azután Bleyweisze. Azon törtem a fejem, mit tenne ilyen esetben Sörluk. De semmi sem jutott eszembe, tehát követtem a fiatal holttestet, aki előre engedve, bevezetett a szobába.

— A gyilkosság már két napja történt, — magyarázta szeretetreméltóan — tegnap boncoltak, de semmit sem lehetett megállapítani. Ma reggel kénytelen voltam összepakkolni és föloszlásnak indulni.

És feltűrve kabátujját, mutatta a könyökén, hogy már zöldül a hús.

— A tudóm még bírja, hehehe, — nevetett kedélyesen és egyik hüvelykujját, mely már foszlani kezdett, leszakítva a papirkosárba rázta — a tudóm még bírja, de a zsigereim csupa víz már. Aztán a gégémét is kezdik csiklandozni a baktériumok, nyikk! — és nevetve vakaródzott.

Éreztem, hogy valami nincs rendben, de nem jutott eszembe, mit csinálna ilyen esetben Sörluk. Bleyweisz élesen nézte a jelenetet, aztán nyájasan így szólt:

— Talán mennének egy kicsit a friss levegőre.

— Kérem, kérem, legalább kiszellőzők — ugrott fel a fiatal holttest.

A szűk és sötét utca végében egy magános gázlámpa égett.

Bleyweisz hirtelen oldalt rántott engem és izgatottan súgta a fülembe:

— Nekem az egész dolog gyanús. Ez az úr nem lehet a holttest.

Ránéztem, de nem értettem.

— Nos, — folytatta hevesen — érdekes megfigyelést tettem. Ez az ember jár és beszél. Már most figyeljen, kérem, a következtetésem észmenetére: egy holttest nem járhat és beszélhet!

— Peeersze! — kiáltottam fejemre ütve, melyben egyszerre világosság gyult. — Mindjárt éreztem én ezt!

Az álholttest felé fordultam, mely kissé távolabb tőlünk, a gázlámpa alatt állt és pénzt olvasott.

Felé ugrottam, mire el akart rohanni. Akkor eléggé érdekes dolog történt. A gázlámpa megrázódott, lehajolt és megragadta a szélhámos nyakcsigolyáját.

A gázlámpa Sörluk volt...

Erre hosszú vitatkozás indult meg Sörluk és a fiatal álholttest között, melyből csak a hírneves detektív metsző «well» kiáltásait vehettük ki tisztán. A fiatal holttest dühösen vonogatta vállait, melyeket Sörluk vasmarokkal szorított össze. Végre előkerült a rendőr is, akinek Sörluk átadta a fiatal holttestet.

— Vigye ezt az embert a vegytani intézetbe — szólt a nagy detektív — és mondja meg ott, hogy tegyék salétromsavas, hipermanganba. Ha csapadék képződik, vizsgálják meg lakmuszpapírral, ha a lakmusz elkékül, akkor ez az ember veszélyes gonosztevő, aki betörés és házasságszédelgés miatt már többször büntetve volt.

A rendőr nyakconcsípte a fiatalembert, aki dühösen rugdalózva ordított, hogy őt összetévesztik valakivel, hogy ő meg van halva és hogy legalább ne csiklandozzák, mert attól neki nevetnie kell. Sörluk nyugodtan lépett hozzánk és kezet fogott velünk.

— Nos, — kérdeztem izgatottan — hogy me-

nekültél ki a biztos halálveszedelemből, melyben életed keresztben kettérepedt hajszálon függött?

— Miféle halálveszedelem? — kérdezte ő bámulva.

— Well, amiről a mult folytatásban volt szó... Látom már, — tettem hozzá szemrehányóan — megint nem vetted meg a mult folytatást... Majd megint haragudni fog a kiadó...

Ebben a percben hátunk mögött hangos és zavart kiabálás támadt. Az előbbi rendőr még mindig ott állt a sarkon és ijedten nézte a kezei közt hadonászó embert, aki egyszerre csak porladozni kezdett, szétesett. Húsa barna homokszemek alakjában lepörgött róla és úgy maradt, csontváznak. Csontkarjaival dühösen kaszálta a levegőt még egy-két másodpercig, aztán az is összement, eltűnt és a rendőr kezében csak egy régi mellény maradt. Ezt mérgesen vágta a földhöz és Sörlukra támadt.

— Csapja be az úr az öregapját! — kiabált a rendőr. — Hiszen ez az ember egészen becsületesen meg volt halva. Mit akar vele?

Néhányan csoportosulni kezdtek már körülöttünk és kíváncsian várták a fejleményeket. Sokan nevetni kezdtek. — Ujjé, Sörluk! — hallatszott egyszerre a fejünk fölött — és feltekintve, egy karesú monoplánt pillantottunk meg. A monoplán vigyorogva lebegett fölöttünk és hirtelen nekiiramodott.

— Utána! — ordította Sörluk hűvös mosollyal. — Utána! Ez Bleyweisz, a nyomorult cinkos!

— A sarkon túl monopliállomás volt: Sörluk odarohant. Az egyik monopli üres volt: sofőrje békésen aludt a bakon. Sörluk felrázta és dupla pénzt ígértünk neki, ha utoléri Bleyweiszt. A mo-

nopli dőcögve indult meg és jó tíz percig eltartott, míg Egyiptomba értünk. Végre a Cheops pirámis fölött megpillantottuk Bleyweisz gépét.

— Jobbra, a Szaharába! — ordította Sörluk a soffőrnek.

— Öt perc múlva a Kacsincsinga tetejében megbotlott Bleyweisz gépe és csak sántikálva tudta folytatni útját. A távolság egyre kisebbedett: a Csendes-óceán fölött már alig volt Bleyweisz száz méternyire. Keresztülvágattunk Kínán és ekkor szerencsés fordulat könnyítette meg a nagy detektív munkáját. Bleyweisz gépe beszorult a Balti-szorosba és nyerítve, prüszkölve megállt. Bleyweisznek éppen annyi ideje maradt csak, hogy fejest ugorhatott a Fekete-tengerbe: — Sörluk gyorsan kifizette a soffőrt és a menekülő cinkos után vetette magát.

Sietve süllyedtek lefelé.

Egy korallszigetnél egyszerre megfordult Bleyweisz és szembeugrott a nagy detektívvel.

— No, — mondta — hát most csevegjünk. Mi van a számlával?

— Nézze, Bleyweisz úr, — magyarázta a nagy detektív — itt csak nem fogunk vitatkozni. Jöj-jön, üljünk be valahová egy feketére.

Éppen a fenekén voltak már. Bementek egyivilágított kagylókávéházba és két csésze fekete tenger mellett lebonyolították ezt a nyavalyás regényt.

— Nézze, Bleyweisz úr, — mondta Sörluk — értse meg a helyzetemet. A reputációmról van szó. Nekem nincs meg az a pénz. Nekem van tíz korona. Én odaadom magának azt a hat koronát és a feketéjét is kifizetem, ha el engedi fogni magát.

Bleyweisz jegyzőkönyvet vett ki zsebéből és

hosszas számítás után savanyúan nézett a nagy detektívre.

— Hát mit csináljak? De ezzel nincs befejezve az ügy. Magának el kell fogni a Rombach-streeti gyilkost.

— Fogja a Kozarek. Maga lesz a Rombach-streeti gyilkos. Én leszek a Rombach-streeti gyilkos. Senki se lesz a Rombach-streeti gyilkos. Ki fogom mutatni, hogy nem is történt gyilkosság. Hiszen úgyis én találtam ki az egészet.

Már éppen el akartak menni karonfogva, mikor Bleyweisz egyszerre megállt és meghökkenve ütött fejére.

— Hopp! És mi lesz a tudócsúcsokkal?

— Miféle tudócsúcsokkal?

— Hát elfelejtette a saját regényének a címét?

— Mi az?

— «A lefűrészelt tudócsúcsok.»

— «Lefűrészelt tudócsúcsok?!» Micsoda gondolat! — kiáltott Sörluk és megbotránkozva csóválta fejét. — Hogy lehet valakinek lefűrészelni a tudócsúcsát? Ez is csak ilyen örült ponyvásznak juthat eszébe, akik ezeket a komisz detektív-regényeket írják.

A CSÖMÖRY-ÚTTÓL EGÉSZEN A FILATORI-GÁTIG.

— Fantasztikus regény. —

(Írhatta volna: *Verne Gyula.*)

I. FEJEZET.

Egy vakmerő fogadás.

— Tartom, tábornok.

— Rendben van, mylord.

Ez a röviden és határozottan elhangzott párbeszéd egy közepes ízléssel berendezett szálloda második emeleti ebédlőhelyiségében folyt végbe. Két magastermetű férfi állt egymással szemben: az egyik, lord Vack-Beél Rochester, szőkeszakállú, nyugodt tekintetű, negyvenes ember. A másik Sanssou tábornoknak nevezte magát, mozgékony, fürgejárású úr volt ez, azonnal fel lehetett ismerni, hogy a víg Gallia szülötte. Élénksége szembetűnő ellentétet képezett az angol főúr kimért modorával.

— Ön tehát azt állítja, — folytatta, e jellemzést bevárva, lord Rochester két centiméterre kimért hangon — ön tehát azt állítja, hogy másfél, értsd másfél nap alatt eljut innen, a Csömöri-út végétől a Filatori-gátig, beleszámítva minden közlekedési eszközt, melyet igénybe vehet.

— Allítom, kedves lord. A terv talán fantasztikusnak látszik első percben, s a helyzet ismerői talán mosolyognának rajtam. De ez csak sarkalja az én ambíciómat. Ön ismer: ura szoktam lenni szavamnak.

— Jó, de itt nem a holdbautazásról van szó. Azt értem. Azt meg lehetett csinálni egy kis energiával. Az ember vesz egy golyót és felrepül vele. De tudja ön, mi az a Csömöri-út? És tudja ön, hol van a Külső-Stáció-utca? És elképzele ön, uram, mit jelent a Lábficam-köz Budán? S látta-e már a Rákóczi-utat olyankor, mikor javítják? S látta-e már Budapestet éjjel?

— Bízsa csak rám, kedves mylord. A fő az, hogy ön tartsa a fogadást.

— Tartom, tábornok.

— Rendben van, mylord.

II. FEJEZET.

Készülődések.

Két óra harminc perckor távozott Sanssou tábornok a szállodából. Könnyű és kellemes volt az idő: — az Aréna-út felől üde flaszterszag lengedezett. Lakására ment és becsöngette inasát.

— Készülj, — mondotta ridegen — egy óra múlva indulunk. Hozd be a térképeimet.

— Hová? — kérdé a régi cseléd.

— Budára — volt a rideg válasz.

A hű inas arcán egy izom sem rándult meg.

Behozta a térképeket, a mikroszkópot, a sextánsokat: — két logarlécet és a nagy diasztigmátos teleszkópot. A tábornok számításokba merült.

— Ha a föld tengelyét 1780 km-nek vesszük,

— magyarázta a hű inasnak — akkor ez egyenlet alapján

$$R^2 - r^2 = \frac{-b + \sqrt{b^2 - 4a}}{2a} \int \frac{dx}{dy}$$

ahol d a Csömöri-út együtthagyó-komponense, láthatod, kedves Puss, hogy délután félnégykor kell indulnunk.

E percben éles csengetés hallatszott. Felugrottak. A küszöbön egy zömök, tagbaszakadt férfi alakja jelent meg.

III. FEJEZET.

Váratlan fordulat.

— Ki ön és mit kíván? — kérdezte a tábornok, megtartva lélekjelenetét.

— Házmaster vagyok — mondotta a férfi és előre lépett. — A házmaster vagyok.

A tábornok hátrált. Zsebébe nyult és megmarkolta toledói körömpucolóját. Aztán rekedten ismételte a kérdést:

— Mit akar?

— Csak azt jöttem mondani, hogy délután hatig ne tessék csavarni a vaszalejtungot. A Csömöri-úton javítják a csövet és nincs víz addig.

IV. FEJEZET.

Vízhiány. Fénysugár az éjszakában.

Íme tehát, mindjárt útjának elején a vízhiány fenyegető réme merült fel bátor és elszánt hősünk kitűzött célja elé!

— Mi lesz? — kérdé az inas.

A tábornok egy percig habozni látszott. De csak egy percig. Aztán felragadott egy irány-csővet és számításokba merült.

— Azonnal indulnunk kell — mondotta tíz perc elteltével. — Meg kell változtatnunk úti-tervünket. Ha a Csömöri-út elején csőjavítás van: ott élő ember át nem hatolhat soha! Hát nem tudod, hogy halt meg a szegény, szerencsétlen Sztrogoff Mihály? Miután eljutott Moszkvától Irkuckig és az éjszaki sarktól a déli sarkig: — vakmerőségében odáig ment, hogy keresztül akart hatolni a budapesti csőjavításon...

— És...? — kérdezte remegve az inas.

— Teteme flaszterként felkenve hever a Lókupec-utca sarkán — mondotta tompán a tábornok. És egy könnyet törült ki szeméből. Majd erőt véve magán, így folytatta:

— Nekünk tehát a Stefánia-úti kocsikorzón kell megkísértenünk az átkelést, a városligeti pampákon keresztül. Vízet nem vihetünk magunkkal. Fókabőrbe kötjük műszereinket és Davy-féle lámpával, hágsón próbálunk a bennszülöttek telepéig férkőzni, melyet a vadak «vurstli»-nak neveznek. Indulhatunk.

V. FEJEZET.

A legsötétebb vurstliban.

Az éjbemeredő komor póznák között méltóságteljesen terült el a messzeségbe a városligeti rengeteg. A vadállatok már pihenni tértek, csak néhány kivert baka kóválygott még az elfeketülő réten. Sanssou tábornok és hű inasa egy lehajló tölgyfa törzsöke mögött foglalt helyet, készenlétben tartva a kanoét.

— Odanézz — súgta hirtelen a tábornok.

Alig pár lépésnyire tőlük rettenetes látvány derengett a félhomályban. Lobogó, vörös lepedők között, örült forgatagban keringett egy csomó tropikus vadállat: — struccok, lovak, pingvinek, elefántok — és rajtuk ülve ez állatokon, vad huhrázás mellett...

— A bennszülöttek — susogta a tábornok. — Vigyázz! Feküdj hasra; lehetőleg hangtalanul oda fogunk csúszni a fű között.

Visszafojtott lélekzettel csúsztak előre. Tíz lépésnyire megállapodtak és néhány percig borzadva nézték a rémes jelenetet.

— Asteigen, ode' zahlen! — kiáltotta közvetlen közelünkben egy vészteljes hang.

E percben megállott a forgatag: a bennszülöttek leugráltak és a fény kialudt.

— Meg vagyunk mentve! — sóhajtott megkönnyebbülve a tábornok. — Túl vagyunk a veszélyen. Most csak tovább!

VI. FEJEZET.

A tűzvonalon át.

Este 7 órakor, szeptember 15-én, Sanssou tábornok és Puss, a hűséges szolga, ott állottak a Nagy- vagy Gizella-út elején: még ezen az estén át akartak kelni a Stefánia-korzó nevű zuhatagon szemben a Kolegerszky wigwam erődítményeivel, ahol élelmiszerhez reméltek juthatni.

Az ég derűs volt; — dermesztő meleg és nehéz hagyma-illat fujdogált a Király-utcai pampák felől.

A tábornok földre szegezte műszereit és számításokba merült: a Szélesség $38^{\circ}41'$ -án, a Hosszúság 47° -án és a Bűdösség 100° -án voltak. A

szomszéd falvakból összecsedült néhány bennszülött és vad hejehuja mellett egészen sajátságos belföldi dalokat üvöltöttek. Néhányat föl is jegyzett a tábornok:

Tam, tam!... Elmegyek a parkba... hol az élet tarka... Tam, tam...

Puss és a tábornok hirtelen átvetették magukat a támadók kordonján és a korzó partja felé igyekeztek.

Borzasztó látvány tárult elbük. A Klub-indiánok ádáz dühvel nyargaltak egymásra a szorosban, nők és férfiak, nemzeti viseletben, örült kavargásban tomboltak a szédítő forgatag közepett. Túlnan a Kolegerszky wigwamot is megszállva tartották a vadak: tollakkal, madarakkal és más lim-lommal díszített fejdíszben, láncokkal és gyűrűkkel fülükben és orrukban, ültek a nők és sötétbarna, gőzölgő folyadékot ittak villogó szemekkel, vad hahota kíséretében. Egy emelvényen örült hangzavarban szilaj csatadal szólt: a «Sorrentói emlék» című nemzeti dal rémes akkordjait hozta feléjük a szirokkó. Ugyanez a dal szerepelt az összes bennszülöttek könnyökén, kinőve.

— Itt nem mehetünk át — mondta sápadva Puss. — Valamit ki kell találni.

— Pedig nincs vesztegetni való időnk — felelt a tábornok sötéten. — Tennünk kell valamit. Van nálad kés?

— Mi a terve?

— Alagutat ásunk a szoros fenekén és azon keresztül jutunk át a túlsó partra. Kövess.

VII. FEJEZET.

Elárulva. A vadak kezében.

Azonnal munkához láttak. Egy pad alatt tompa késeikkel feltúrták a kavicsos talajt és négyszögalakú nyílást vágtak ki belőle. Tíz per-cig dolgoztak így.

Hirtelen a tábornok kiáltást vél hallani háta mögött. Egyidejűleg mintha súlyos kéz neheze-dett volna nyakára s határozatlanul olyan érzése is volt, akárcsak valaki cügöscipővel háromszor teljes erejéből a fenekébe rúgna.

— Mi ez? — villant keresztül agyán. — El-árultak volna bennünket?

Iránytűjéhez kapott és gyorsan számításokba akart merülni. De már nem volt ideje.

Ellenállhatatlan erő markolt bele gallérjába és magnetikus tengelye körül 3" alatt megfordí-totta a tábornokot. Annyi ideje sem volt, hogy e forgássebességet kiszámítsa. Egy duzzadt, ré-mes arc meredt rá, kerek főveggel, melyen kité-pett lófark himbálódzott.

— Mi lesz itt, nyavalyás csibészek? — ordí-tott nemzeti nyelven az arc. — Ásni? Lyukat ásni? Mars a kapitányságra.

E borzasztó, idegenszerű szavak értelmét a tábornok éppoly kevésbé fogta fel, mint olva-sóink. De tisztában volt jelentőségükkel.

— Váltságdíjat követelnek tőlünk, — súgta oda Pussnak. — E nép cserekereskedésből él és mindenféle csecsebecsének nagy értéket tulajdo-mít. Főistenük Nimolé, akit köpködéssel és füst-áldozattal tisztelnek, mely utóbbi szertartást szá-jukba vett tompa rudakból végzik. Szerencsére elláttam magam ilyennel: meg fogjuk kísértetni a

szertartást s erre tán azt hiszik majd, hogy törzsükhöz tartozunk.

S ezzel oldalzsebéből kivette egyikét ezeknek a barna levéltekercseknek. De a hatás borzasztó volt.

VIII. FEJEZET.

Rettenetes órák.

— Micsoda? — ordított a maori-főnök képéből kikelve. — Engem akarsz megvesztegetni, büdös jassz? És még hozzá rongyos portorikóval? Na megállj! Majd adok én neked portorikót!

Borzasztó roham következett: a tábornok csak annyit érzett, hogy gallérját függőlegesen sen [ható erők eredője $\frac{y \times x}{2}$ irányában hevesen elmozdítja, míg a föld vonzóereje ellenkező oldalról működésbe lép. Éppen hogy a nehézségi nyomatókot számíthatta ki, azután ennyit mondott csak:

— Elvesztünk.

Szűk, fehérre meszelt szobába vitték őket, hol egy hidegtekintetű vad elé kellett állniok, akit a többiek Foggal-Mazóúr-nak neveztek. Egyik szeme helyén csiszolt, kerek üveg volt arcába vésve.

— Lela-Ka-Tolni! — mondotta rövid, krárogó hangon. És köpött. Puszt és a tábornokot alacsony, hideg kamrácskába vitték, ahol pokróccal letakart pad állott. A mécs gyér világításánál sápadtan meredtek egymásra.

— Mi lesz velünk? — suttogta Puss.

— Mindennek vége, — mondta rekedten a tábornok. — Foggal-Mazóúr, a főpap eldöntötte sorsunkat. Nem láttad, hogy köpött?

— Rettenetes! És mit jelent ez?

A tábornok ránézett. Arcán két sápadt könny jelent meg, aztán megemberelte magát és értelesen, síri hangon szólt:

— Mihelyt keleten felkél a nap s a hajnali csillag elalszik: apró darabokra vágva felfalnak bennünket Foggal-Mazóúr és a többiek. Imádkozunk, Puss!

IX. FEJEZET.

Utolsó percek. Egy új név.

Reggel öt óra volt. Hamuszürke fény világolt be a rácsos ablakon: Puss és a tábornok félig elalélva, bóbiskolva várták a sötét halált. A tábornok éppen azt számítgatta, hány percük van hátra, amikor a szemben lévő pad alól sajátságos, horkolásszerű hang ütötte meg a fülüket.

Összehúzódva vártak. A hang ismétlődött.

— Mintha valaki horkolna a pad alatt! — jegyezte meg suttogva Puss.

— Egészen olyan, — mondotta a tábornok. — És ennek csak egy oka lehet...

— És ez?

— És ez az, hogy csakugyan horkol valaki a pad alatt.

Ebben a pillanatban megragadta Puss karját. A pad alól hirtelen egy vörös fej jelent meg és két szemével kísértetiesen, borzasztó kifejezéssel meredt reájuk. Vörösesbarna, sajátságos főveg vette körül e fejet, melynek elől kerek bádoglapocska képezte idegenszerű díszét. E bádoglapon pedig titokzatos jelvény gyanánt állott e szám: «333».

— Figyelj! — suttogta a tábornok.

Visszafojtották a lélekzetüket.

— Gentóg! — mondotta a fej, mintha tompa sírboltból jőne a hang.

X. FEJEZET.

Gentóg!

— Gentóg! — mondotta mégegyszer a fej.

Két lépést tett előre és meglátta a foglyokat.

— Ájvej! — szólt ismét és lefelé legyintett kezével. Egy megkönnyebbült sóhaj szakadt ki a tábornok tüdejéből.

— Tehát ön tud németül? — kérdezte örömmel a vadat.

Ezentúl a társalgás német nyelven folyt tovább. Megtudták, hogy a vadat Honfi Dórának hívják, hogy világot járt, magas színvonalú ember, aki messze kiemelkedik a bu—da—pest—i sivatag őslakóinak sorából. Elmondta, hogy az itt elérhető legmagasabb állást, a «Hor-Dhár»-i, vagy «khöz-szol-gha»-i hivatást tölti be: — utána közvetlenül a Főserif, másként Főszerkesztő következik, aki az emberáldozatokat végzi. Bejárta és ismeri az egész hegyvidéket: — volt a Retek-utcában és veszekedett a külső Váci-úton: — behatolt az Erzsébet-tér rengetegeibe és egyszer egy levelet vitt Braun Sándornak, a vá-Rosligeti cserjéken keresztül.

— Ne tessék félni, — mondta aztán jóakarattal — ismerem én itt a járást. Megvárjuk, míg azok reggelizni mennek és aztán nyugodtan elvonulunk a másik szobán át. Csak tessék rám bízni.

Meg voltak mentve!

XI. FEJEZET.

Kon-Flis-on a Thököli-úton át.

Meg voltak mentve!

Egy óra múlva Puss, a tábornok és a hor-Dhár ott álltak a Gizella-út elején, ahonnan egészen a Pályaudvarig beláthattak a tartomány szívébe. A tábornok közölte Dórával merész úti-tervüket.

— Konflist hozok, — mondotta a hor-Dhár — aztán mehetünk együtt.

A Kon-Flis sajátos közlekedési eszköze e vidéknek. Három, néha négy kerékre alkalmazott bőrtok ez, melyet szíjak tartanak össze. Egy a tudósok által még nem eléggé tanulmányozott állatot, az ú. n. «gebbé»-t fogják elébe: ez állat gyakran némileg hasonlít a közönséges lóhoz (cavallus eques), de csontvázát kívül hordja és nem táplálkozik.

Nemsokára hoztak egy ilyent: Pusst és a tábornokot megragadták és belenyomták a bőrtokba, míg a hor-Dhár felült a vad mellé, aki a «gebbé»-t hajtotta, közben ősmagor imákat mormolva magában, «Zöreganyád» és «Körösztanyád» főistenek neveinek sűrű hajtogatásával. Dóra megnyugtatta őket, hogy nem bánt, csak mikor fizetnek neki.

XII. FEJEZET.

Életre-halálra.

Megindultak. Jobbra és balra sorban maradtak el a szürke, komor erődítmények: lent a kapukban vadtekintetű Ház mesterek álltak. Régi utazók műveiből ismerte már őket a tábornok;

elmondotta Pussnak, hogyan rohanják meg «Ká-Pupénz» harci kiáltással a vándort, aki rabló-váraik közelébe kerül, mily szertartások közt harapják le foglyaik gyermekeinek fülét, ha azok kijönnek a gangra, stb.

Beszélgetés közben már feltűntek a láthatáron a Pályaudvar hófedte csúcsai. Alig három óráig tartott az egész út: gyalogosan tíz percnél is több időt vett volna igénybe.

De ekkor váratlan szerencsétlenség történt.

XIII. FEJEZET.

»Nincs vesztegetni való idő!«

A vad iramot nem bírta el talán, elég az hozzá, hogy a szilaj «gebbe» éppen a Pályaudvar előtt egyszerre végleg megállt: lefeküdt a földre és boldog mosollyal arcán megdőglött.

Ki kellett szálniok.

A vakmerő tábornok útja elé tehát ismét áthághatatlan akadály gördült. A kegyetlen Végzet!

— Mit tegyünk? — kérdezte Puss és sápadtan nézett a tábornokra.

Ez nem felelt. Összeszorított fogakkal, keresztbefont karokkal, fehéren és nyugodtan nézett szembe a lemenő nappal, míg a Rottenbiller-szoros felől éles, fagyasztó sajtíz szag csapott szemébe. Hirtelen felemelte karját és szilárd, rajongó hangon kiáltott.

— Nincs veszteni való időnk! Nem szabad visszariadni semmitől: cselekednünk kell! Fantasztikus tervem van: — de válogatni nem lehet. Ide hallgassatok, bajtársaim: — villamoson fogunk az Eskü-térig hatolni — egy szakaszjeggyel!!!!...

XIV. FEJEZET.

Egy egész lélek.

Indulni akartak, de e percben borzasztó kiáltás hallatszott a hátuk mögött. Megfordulva, eltorzult arccal és irtózatosságot keltő mozdulatokat ejtve pillantották meg a Kon-Flis vezetőjét. Száján véres tajték jelent meg, szemei kimeredtek, vért hányt és karjait percenként 90 kilométer kitevő sebességgel forgatta.

— Mi ez? — kérde megrökönyödve a tábornok. De a hor-Dhár megnyugtatólag legyintett.

— Ez semmi. Kevés pénzt tetszett adni, olyankor így szokott.

Sanssou zsebébe nyúlt s egy pénzdarabot nyújtott át a Kon-Flisnak. Ez mindkét kezével megragadta s «Zöreg-a-Niad», «Köröszt-a-Niad» sűrű emlegetése közt fuldokló habzsolással torokába gyömöszölte. Aztán három keserűet köpött a tábornok cipőjére és közéje csapva a döglött lónak, elvágatott.

Meg voltak mentve!

XV. FEJEZET.

Előre, előre, egészen a Baross-bálványig!

Hideg, bóraszerű szelek fujdogáltak. A Vilamos, horgonyt vetve, nyugtalanul himbálódzott sínein.

A tábornok gyorsan beszerezte a legszükségesebb tárgyakat, ami útközben nélkülözhetetlen a vérbeli utazónak. Régi írók műveiből ismerve a viszonyokat, néhány vízáthatlan ponyvát vásárolt Grill könyvkereskedésében, amire, később

látni fogjuk, mily szükségük is lett. Azután víz-áthatlan vasakat, könyökszorítókat, vízáthatlan élelmiszert és vízáthatlan vizet vásárolt; konzervekkel még hazulról el voltak látva.

Reggel kilenc óra öt perckor, kedvező szél mellett, bátor bizakodással és reménnyel — a Villamos megindult bizonytalan jövője felé.

A beszállás elég símán ment végbe. A bejáratra fel volt függesztve a «Meg-Thelt» tábla, ami azt jelentette, hogy már csak harmincan szállhatnak fel. Borzasztó gomolygás támadt: a bennszülöttek itteni szokás szerint, egymás torkába haraptak és vasszögekkel döfték egymás lábát. Puss és a tábornok revolvert rántottak és néhány bennszülött holttestén keresztül felrohantak a Villamos előhelyiségébe. Éles csengetés hallszott: — a Villamos nekilódult — és elhagyta a kikötőt. Néhány bennszülött férfi és nőszemély (utóbbiak a jellemző óriáskalapban) sivítva kapaszkodott bele a feljáró lépcsőibe: ezeket a Villamos kapitánya, a Ka-Lauz döfölte le.

Kint voltak a nyílt Thököli-óceánon.

A tábornok éppen a berendezkedéshez fogott egyik sarokban, amikor háta mögött suttogva hívta valaki. Megfordult és kint a Villamos kiugró csengőszerkezetén egy embert pillantott meg, aki kuporgatva húzta össze magát.

A hor-Dhár volt.

— Ne tessék szólni bent — suttogta — és tessék a jegyárat nekem ideadni. Van jegy nálam. Ne tessék szólni.

És két sárga jegyet nyújtott át a tábornoknak.

A tábornok mindent megértett.

Ez volt a szakaszjegy.

XVI. FEJEZET.

A Baross-bálvány. Borzasztó percek.

A távol ködéből egyszerre, mint egy jelenség, meredt ki tíz óra felé egy érdekes és sajátos építmény: a Baross-bálvány, a bennszülötteknek, úgy látszik, valamelyik fetise. Merev, formátlan időmaival, kidülledt szemeivel valami borzongatóan idegenszerű hatást gyakorolt. A bennszülöttek egy régi papja, Tehet-Ségh-Telen csinálta, a nép, úgy látszik, nagy tiszteletben tartja; a körülötte heverő csontok és szalámi-hajak, szivarvégek tanuskodnak ama vér- és füstáldozatokról, melyeket e bálvány tiszteletére rendez a vadregényes babona.

Derült időben siklott a Villamos be a Rákóczi-öbölbe. Már-már úgy látszott, minden veszély és balsors nélkül érik el az Erzsébet-szorost, amikor, szemben a Hauer-romokkal, hirtelen robajszzerű zúgás töltötte be a levegőt.

— A ponyvát! — kiáltott a tábornok. — Ez a Fecs-Ken-Deő orkán!

De nem fejezhette be szavait. A következő percben zuhogó vízszilánkok kavarogtak szemeik előtt. Borzasztó kiabálás, tolakodás támadt: mindenki életére gondolt csupán. A nyitott ablakon keresztül ellenállhatatlan erővel zúdult be a halálos, kérlelhetetlen zuhatag.

A tábornoknak még volt annyi ideje, hogy elmondhatta Pussnak, miről van szó. E vidéknek borszasztó elemi csapása az itt Utca-Fecs-Ken-Deőnek nevezett vízzuhatag, mely egészen váratlanul tör elő néha valahonnan és vakon, vadul lerombol mindent, ami útjába kerül. Gyakran egész Villamosokat süllyeszt el, utasokkal együtt.

Puss előrángatta a ponyvákat és hozzáfogott, hogy sátort feszítsen ki belőlük. De ekkor egy kéz érintette vállait. Megfordult. Két sötét, hideg, kegyetlen szem meredt reá a homályból. Hűvös borzalom futott végig tagjain. És ekkor tompa, szívremegtető hang támadt a sötét háttér felől.

— A jegyeket!

XVII. FEJEZET.

A jegyeket!

A tábornok zsebébe nyúlt és szótlanul nyújtotta át a két jegyet, melyet a hor-Dhártól kapott. A magas, sötét férfi marokkal beleragadott és vad, mohó vággyal emelte szemeihez. Azután rekedt ordítás szakadt ki tüdejéből.

— Hiszen ez már használt jegy! — bögte dühödten. — Mars, mars, lefelé!

Hogy a következő pillanatokban mi történt, arról egyikük se tudott számot adni. Ellenállhatatlan erő ragadta meg őket — egyszerre mintha a levegőben lettek volna. Egy recsegés, egy zuhanás — és a Villamos eldübörgött előttük.

És most itt álltak, élelmiszer, víz, remény nélkül: elhagyva és tanácstalanul — itt álltak a Körút-sivatag közepén.

És nem messze tőlük a legborzasztóbb sötétség, vadság és rémület tanyája — nem messze tőlük az egymástevő Irokéz- és Ujságh-Irokéz-indiánok irtóztató életének színhelye — a New-York!

A számum. Menekülés.

A kétségbeesés és a járda szélén állottak. Előre kellett hatolni mindenáron, de hogyan? A Körút-sivatag reménytelenül tárult a messzeségbe. Szemeik előtt közeledett az este is és borzalom volt arra gondolni, hogy itt töltsék azt el, ahol minden percben megtámadhatják őket az árverési hiénák. Néhány gyanus árnyék úgysis ott ódalgott már körülöttük, a Könyvügynökök legveszedelmesebb fajtájából: alattomos szemű, csíkoszőrű, kifejtett példányok. Két hátsó lábukon járnak. Mutatvány-Pél-Dánynak nevezett kölykeiket bőrrerszényben hordják magukkal. Az embert mellékutcákban és kapuk alatt támadják meg: körmeiket belevájják húsába, beleit kiforgatják és addig csikarják, kabacibálják őt, míg szívverése megáll, szemei elhomályosulnak, tagjai kihűlnek és — aláírja az ívet.

De még nem volt csordultig a pohár.

Hét óra felé egyszerre elhomályosult az ég alja. Messziről tompa zúgás zengett a levegőben. A tábornok hirtelen a földre vetette magát és fülét a talajhoz szorította. Azután sápadtan emelkedett fel.

— Feküdjetek mind a földre! — rendelkezett hideg, parancsoló hangon. — Feküdjetek le és tartsátok vissza lélekzetetek! Ez a buda-pest-i számum: a Zucca-Se-Prőgép.

Puss a földre vetette magát: a hor-Dhár keresztbefont karokkal, nyugodtan állva maradt; bennszülött volt és dacolni mert a viharral.

A tábornok néhány gyors szóval elmondta, miről van szó. Ilyenkor, estefelé, a Zucca-Se-Prő-

gép keresztülszáguld a visatagon és rettentő portömeget zúdítva maga előtt, néhány órára homoktorlaszba borítja a New-York wigwam vidékét. Sokan lelik ilyenkor halálukat, de a borzasztó csapás ellen mitsem lehet tenni.

Mikor az első porfelleg sziszegve jelent meg fölöttük és prüszkölés, jajgatás, dühös ordítozás töltötte be a vidéket: — a hor-Dhár egyszerre megragadta a tábornok kabátját.

— Van menekülés — suttogta. — Tessék utánam jönni.

XIX. FEJEZET.

Egy borzalmas éjszaka.

Egy félóra mulva Pusst, a tábornokot és a derék hor-Dhárt ott látjuk a New-York wigwam falai mögött.

A bennszülöttek legbelsőbb, legjellegzetesebb és legismeretlenebb tanyája ez. Külön vagy csoportokba verődve élnek itt sátraik mellett az irokézok és ujság-irokézek; első pillantásra riasztó hatást gyakorolnak: lobogó lósörény borítja fejüket és testüket egyetlen Niak-ken-Deő-nek nevezett sajátságos színű lepedőbe burkolják: egyéb öltözetük nincs. Főnökeiktől, a Pin-Cérektől láthatólag rettegnék: ezeknek van csak rendes ruhájuk közöttük és vasszigorral tartják fenn a fegyelmet.

Puss és a tábornok borzongva ültek le az egyik márványsátor elé. De a tábornoknak feltűnt a hor-Dhár gyanus viselkedése. Izgett-mozgott helyén és befelé nézett, az erődítmény keleti irányában.

XX. FEJEZET.

»Ez hát valódi arcod.«

Ekkor az egyik főnök, Bé-La, lépett feléjük. Fekete folyadékkal kínálta őket: a hor-Dhár intésére Sanssou megitta a folyadékot és a fenekén elhelyezett fadarabokat és dohányleveleket is, ami, úgy látszik, szent növénye e vidéknek. A főnökkel később a hor-Dhár útján beszédbe ereszkedtek: néhány érdekes dolgot mondott el a wigwam életéből, amit a tábornok jegyzőkönyvébe vezetett. Felmentek a Ter-Rasz fennsíkra is, ahol a hor-Dhár megmutatta nekik a hírhedt Pes-Tifu-Tár barlangot, ahol egy sötét, félelmes tekintetű vad ült komoran. A bennszülöttek Dassnak, azaz Félelemnélkülinek nevezik és rettegnek tőle: barlangjába behurcolja és felfalja az irokézeket. És lehúzza róluk a leplet. Most is egy csomó meztelen irokéz ült körülötte, akiket az imént leplezett le. Feketét ittak.

Megmutatta a hor-Dhár a Niuggat-barlangot is, melynek közepén Adyosz, az adióták vallási szektájának bálványa állt, melyet ha-Tvani, a dúsgazdag irokéz faragott. A szertartásokat Os-Vát, a főpap végzi: két hétben egyszer kinyitnak a balszárnyon egy zsilipet, mire harmincegy ver-set ad.

A tábornok és Puss pár lépésnyire borzongva nézték a komor tekintetű főpapot, aki éppen néhány sihedert tanított a szertartásokra, kezében fésűvel. Hirtelen felállt és egyenesen a tábornok felé tartva, szörnyű energiával «cik»-ket kért tőle. Belátván az esetleges küzdelem egyenetlen voltát, a tábornok jobbnak látta meghátrálni és Puss-sal együtt nyakra-főre rohantak le a fennsíkról. Ek-

kor történt, hogy a tábornok csodálkozva kiáltott fel:

— Hol a hor-Dhár?

XXI. FEJEZET.

Árulás.

Igen, a hor-Dhár eltűnt.

És nem sokáig kellett kutatniok az eltűnés okát. Alig értek le a völgybe, borzadva vette észre a tábornok, hogy minden oldalról tolongva és vadul közelednek feléje az éhestekintetű irokézek. Mindegyiknek kezében éles, villogó Kéz-I-rat (az irokézek kegyetlen fegyvere) suhogott.

A tábornok megállt.

Ekkor a Fő-Pin-Cér lépett hozzája és izgatottan súgta fülébe:

— Önt elárulták. A hor-Dhár azt mondta ezeknek, hogy ön Viela-Pszerkesz-Teő. Meg fogják önt támadni.

Csakugyan, borzasztó roham következett. Fenyegesítő, kiabáló tömeg sűrű falanxra vette körül a tábornokot: a Kéz-I-rat-ok suhogtak.

Sanssou nagyon elsápadt és némán harapott ajkába.

— Végünk van! — súgta Pussnak. — De úgy fogunk meghalni, mint férfiakhoz illik. Add fegyvereimet,

XXII. FEJEZET.

Jönnek a men-Teók!

Igen, úgy látszott, elkövetkezett a vég!

Az irokézek, fennen lobogtatott Kéz-I-Ratokkal egyre közelebb nyomultak: az egyik, akit a többiek Ní-mandnak neveztek, már megragadja a

tábornok köpenyét és felemelte karját, hogy beledöfje a Kéz-I-Ratot — amikor rémült kiabálás és zavar támadt a támadók között.

— Jönnék a men-Teők! — ordított valaki.

Egyszerre szétrebbent az embergomolyag: — százfelé rohantak, menekültek a rémült vadak, szétterülve a szélrózsa minden irányában: — csak a jajongó «Pumpa, Pumpa» harci kiáltást lehetett hallani még egy ideig. És a wigwam túlsó felén robogó porfelhőben megjelentek ez első, daliás men-Teők: — villogó szemekkel, kezükben messze kinyújtva maguk előtt a Per-Sely-eket, elszántan száguldottak a menekülők után.

Ekkor Puss megragadta a tábornok karját.

— Meneküljünk! — súgta fülébe.

A wigwam kijárata felé rohantak: — revolvert szegeztek az ellenszegülő pinc-nők mellének, mire az «Még egy álhirlapíró?» legyintéssel átengedte őket. Félóra mulva lent voltak a Rákóczi-fennsíkon.

Meg voltak mentve.

XXIII. FEJEZET.

Étlen-szomjan a hegyvidék közepett.

Újabb, váratlan akadályok gördültek azonban a rettenthetetlen férfiak elé.

Kitűnt, hogy vakon és tudtukon kívül egyenesen belerohantak a Csőjavításba; — a Rákóczi-fennsíkot beláthatatlan, égbemeredő bércek és sziklatömbök borították, váltakozva szédítő szakadékokkal. Úttalan utak kanyarodtak a bércek között. Puss és a tábornok napokig, minden segítség nélkül kapaszkodtak a kietlen, vigasztalan sziklarengetegben — és sehol, sehol nem mutatko-

zott kijárás, menekülés! Már-már úgy látszott, itt pusztulnak el, nyomorban, tehetetlenül.

Egy este utolsó élelmük is elfogyott: — sápadtan, réveteg szemekkel meredtek egymásra.

Egyszerre, mikor át akartak hatolni egy nehéz gránitrakáson, — kifogyott lábaik alól a talaj — érezték, amint zuhannak... sötétség borította be a szemeiket... és elvesztették eszméletüket...

XXIV. FEJEZET.

A gejzir.

Mikor magukhoz tértek, mély sötétség vette körül őket. A tábornok tapogatózva nézett körül...

— Egy mély, borzasztó szakadékba értünk, — magyarázta Pussnak — amely a Csőjavításhoz tartozik. Egyre zuhanunk, a $a + b \frac{26 + \infty}{3}$ sebességgel, a föld középpontja felé... Ha a föld középpontja $R^2 + R - R(x + y)$, és a mi térfogatunk $\frac{X}{a}$, akkor a mennydörgös mennykő üssön bele a városi közigazgatásba... ba... ba...

Ismét elvesztették eszméletüket. Tovább zuhantak.

XXV. FEJEZET.

Váratlan fordulat.

Mikor magukhoz tértek, mintha ellenállhatatlan áradat ragadta volna őket magával. Sustorgó habok dübörögtek el fülük mellett... Örült sebességgel vitte őket valami rejtelmes erő... nem tudták hová... nem tudták merre...

Elvesztették eszméletüket.

XXVI. FEJEZET.

Megint a gejzir.

Mikor magukhoz tértek, egy súlyos csattanó puffanást éreztek csupán: — azután fájó tagokkal emelkedtek fel... Ott feküdtek a Kossuth Lajos-tartomány elején: és pár lépésnyire tőlük sustorogva csapott a magasba egy szédítő vízsugár...

Egy gejzir vize a Ka-Ná-Lis szakadékon keresztül kihajította vakmerő utasainkat a föld felszínére. Meg voltak mentve.

— És a Filatori-gát? — kérdezte fájdalmasan Puss. De a tábornok titkos izgalomban égő szemekkel fordult feléje és rekedten súgta:

— Minden rendben van. Ide nézz. Látnod ezt a piszkos, szürkésárnyalatú vizet, mely itt mellettünk áradoz? Ez a Moso-Ga-Tólé folyam, legfőbb folyója bu-Da-pestnek, mely keresztül hálózza a vidéket. Kövess!

Fejest ugortak. A víz loccsanva fogadta magába és bugyborékolva vitte tovább őket... lefelé... lefelé... keresztül a Kossuth Lajos-tartományon, keresztül a Korzó-szoroson... le, egészen az Esküteri-Híd-ig.

XXVII. FEJEZET.

Még hat óra.

Kiugrottak a vízből.

— Még hat óránk van! — kiáltott elfulladva a tábornok. — Utánam! Előre!

A Híd felé rohantak. Legázolták a szembejövő, bámuló rablókat, akik cifra és tarka ruhák-

ban, lustán üldögéltek a part hosszában — fülükben, kezeikben szén- és kenyérdarabokat és más drágaköveket fitogtatva.

— Még hat óra! Utánam! — ordított a tábornok.

Felugrottak a hídra.

Ekkor egy borzasztó vad állott előttük. Torkonragadta őket és reájuk üvöltött.

— Híd-Pendz! — kiátotta.

— Eressz! — mondotta kétségbeesve a tábornok, sejtven, miről van szó. — Eressz!

Visszalökték őket.

— Nincs átmenés! — mondta a vad.

Vége volt mindennek.

A tábornok zuhanást hallott háta mögött. Vér borította el szemeit. Hátra fordult.

Puss, a derék, hűsége szolga, holtan feküdt lábainál. Kétségbeesve, látva, hogy minden hiába — hogy el nem érik a Filatori-gátat soha: — egy pohár bu-Da-pesti Ivó-Viz-et nyelt le, ezt a borzasztó mérget — és meghalt.

XXXI. FEJEZET.

Egy test, egy lélek.

Halványan, szótlanul, összeszorított fogakkal, keresztbefont karokkal állt ott a tábornok. Íme, néhány lépésnyire céljától végleg meghiusult nagyszerű terve.

Habozása nem tartott soká. Hirtelen elhatározással, rekedten fordult egy mellette álló hordhárhoz.

— Milyen víz ez itt?

— Ez a Duna.

- Hol végződik?
 - A Fekete-tengernél.
 - Jól van,
- Megfordult és távozott.

XXXII. FEJEZET.

Végszó.

19... július 21-én d. u. 3 óra és 25 perckor, órájával a kezében, gúnyos mosollyal ült londoni szobájában a mylord.

— Öt perc múlva jár le a terminus, — dörögte. — Akkorra itt kell lenni Sanssou tábornoknak, jelenteni, hogy elérte a Filatori-gátat. Tekintve, hogy az utolsó távirat szerint megrekedt a Dunaparton, nem hinném, hogy... Egykettő... három... négy... öt...

Csikordulva nyílt ki az ajtó.

A tábornok belépett.

— Ön az! — kiáltott bámulva a mylord. A tábornok kövér és boldog volt és ragyogott az egészségtől.

— Igen, én vagyok az!

— De hiszen a Híd-nál... Elérte a Filatori-gátat?

A tábornok büszkén szegte fel a fejét.

— Elértem. Már-már úgy látszott, minden veszve van. Megállítottak a Híd-nál. Ekkor mentőötletem támadt. Felültem egy automobilra és a keleti expresszhez hajtottam. A legegyszerűbb megoldás. Kolumbusz tojása. Megkerültem a Fekete-tengert. Kényelmesen, nyugodtan, minden nagyobb megerőltetés nélkül átjutottam a Duna másik felére. Hogy ez senkinek eddig nem

jutott eszébe! Persze, az eddigi utazók mind a Híd-on akartak átjutni Bu-Dá-ra és természetesen ott rekedtek, éhen pusztultak... nem engedték át őket... Híd-Pendzt mondtak ki rájuk... Szegény... szegény... Puss!...

És egy könnyet törült ki a szeméből.

— No és? — kérdé izgatottan a mylord.

— Nos, — mondotta ünnepélyesen a tábornok — tegnapelőtt tűztem ki lobogómat a Filatorigátra! Íme, itt!

És egy darab gátat tett le az asztalra.

— A kezét! — kiáltott elragadtatva a mylord.

És a két jóbarát egymás nyakába borult, a Szélesség $25^{\circ} 47' 11''$, a Hosszúság $2^{\circ} 3' 11''$ és a Butaság 400° -a alatt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

WILDE OSZKAR.

Góri Andrej mellénye.

I. FEJEZET.

A hamvaskék alkonyat bágyadtan világított be a terrasz üvegtáblái között, melynek párkányán egzotikus virágok szövögették az árnyékok hosszú, selymes gobelinjét. Két fiatalember ült egymás mellett a halványrózsaszín tabouretten és hallgatagon cigarettáztak. Az egyik lány, csudálatosan szép körvonalaiban egy gyöngéden kifejlő lótuszvirághoz hasonlított, de emellett valami határozottan nőies volt benne. Szája és orra, mint két egymásbahajló dhália-szirom, remegett a belső izgalomtól.

A másik férfi, akinek ujjai hosszúak és hajlékonyak voltak, hátravetette magát.

— Górián! — mondotta halkan és mélyen. — Miért tesz úgy, mintha gondolkodnék? Ön oly szép, hogy nem érdemes gondolkodnia.

— De hát akkor mi az élet? — kérdezte Górián és felállott, mint egy görög szobor.

— A kiváltságosak szórakozóhelye! — vetette oda könnyedén lord Para Dox. — Olyan szalonféle, amelyben csak úriembereknek szabadna lenni.

— De hát én, én... — sóhajtotta Górián és elmerengett.

— Ön megérdemli az életet, Górián. Legyen az ön végső törekvése mindig az, hogy ne kelljen törekednie.

— Tehát, tehát akkor...

— Mitől tart ön, Górián? Még mindig nem látja, hogy az élet akkor szép csak, ha legyőzzük? Keresztülgázolni önmagunkon és a világon: ez a művészi élet titka.

— És hiszi ön ezt, lord Para?

— Dehogy, hiszen akkor nem mondanám. Az igazságok nálam csak arra valók, hogy rokonszenvessé tegyék a tévedéseket.

— És az őszinteség...?

Lord Para egy könnyed mozdulatot tett.

— Nos, az őszinteséget is szeretem, mikor előnyösebben alkalmazható a hazugságnál.

Felállt, odament Góriánhoz, kezét a fiatalember szoborszerű vállára tette és ünnepélyesen szólott:

— Górián! — az élet az öné! Éljen egyéni életet! Éljen művészi életet! Mutassa meg az embereknek, hogyan kell átvarázsolni az életet művészetté és a művészetet életté! Minden, ami önzés, emberi. A mi célunk e földön, hogy impressziókat termeljünk és megvessük az igazságot. Tagadni kell a létet, hogy élvezni tudjuk. Most pedig menjünk az estélyre. Nyissa ki az ablakot, hadd legyen becsukva.

— Nem értem...

— Nem érti? Akkor ez egy aforizma.

II. FEJEZET.

Snazil, a szabó ott ült az ottománon és elmerülve szemlélte Góriánt.

— Elhoztam a mellényt! — mondotta komoran.

Górián átvette a művet. Gyönyörű fehér atlaszmellény volt. Sokáig nézte és tetszett neki.

— Ön remekelt! — mondotta Snazilnak.

— Igen — válaszolta amaz révetegen. — Az életemet varrtam beléje. Minden eddigi alkotásom hazugság és reménytelen küzködés volt. Végre megtaláltam önmagamat. Egyéniségem, létem problémájának a megoldása itt fekszik ön előtt e mellényben, Górián.

— Igazán kedves! — mosolygott Górián. Snazil letérdelt, esküre emelte kezét.

— Szeretem önt, Górián! — szólt. — Az ön egyénisége fáklyaként áll az életemben. Lelkem minden atomja az öné, ön az én hitvallásom.

— Na jól van, kedves Snazil — mondotta Górián gyermekes szórakozottsággal. — Most pá magának.

Snazil kiment, míg Górián elégedetten dült végig a szófán. Ő, neki is tetszett ez a mellény, mely vakító ragyogásában, szikrázó gyöngyházgombjaival az ifjúságot, a szépséget, a reményt sugározta ki magából. Fölvette és kiment az utcára. Ártatlan, kíváncsi lelke egyre azon tündődött, hogyan valósíthatná meg a lord Para mámorító ígéreteit az életről.

Egy gyönyörű, virágszerű leány jött vele szemben az úton. Górián odament hozzá, szerelmet vallott neki és megkérte feleségül. A leány karjaiba omlott, mint egy önfeledt azaleaszirm, melyet a szél röpít.

Rajongó boldogsággal rohant Górián a papért. A leány ott várt rá az utcán. Mikor visszatértek, még mindig ott volt, de az egyik fülének a cimpáját másképp tartotta, mint előbb: legalább Góriánnak úgy tetszett. Egész művészi énje föllá-

zadt, keserű düh ragadta meg és nyakonverte menyasszonyát, aki sírva omlott lábaihoz. Górián azonban elrúgta magától és otthagytta a porban s belső haragtól rózsás pirban égő, gyermekesen naiv kifejezéssel hazament. A leány némán lehajtott fejt és közben marólúgot ivott. Górián otthon leült az indiai mahagónfából készült Louis XV. kanapéra és olvasni kezdett.

Egyszerre mellényére nézett és a vér megállt ereiben. — Mi ez? — kiáltotta és összeborzongott.

A mellényen egy hosszú, vigyorgó ránc húzódott végig, mely gonoszul és gúnyosan, kegyetlenül meredt a szemébe. Odahajolt, jobban megnézte és meggyőződött, hogy nem tévedett.

— Mi ez? — kérdezte újra.

És ekkor mindent megértett. Ez a mellény volt hivatva az ő második énjét viselni, az ő bűneit és gonoszságait, a művészi élet borzalmas gyönyöreit. Valahányszor a jövőben elkövet valamit, ez a mellény meg fog változni, míg ő változatlan és szép marad. Hát ilyen volt ez a mellény.

III. FEJEZET.

Hatvan év mult el. Górián még mindig szép és ifjú volt: ártatlan és tiszta szemeiben valami gyerekes, szinte naiv üdeség tartotta magát.

Górián szép életet élt: megvalósította lord Para eszményét a művészi életről. Ázsiából puha, turáni szöveteket hozatott és szobáit befödte velük. Voltak gyönyörű szövetjei, szobrai: vett drágaköveket és ausztráliai gonggonghangszereket. Volt három halványsárga velencei tükre és gyémánt kezelőgombja, mely a villanyfényben türkizkék színben égett.

Gyakran fürdött, hogy bőrének likacsos símaságát megőrizze. Hogy arca üdeségét megtartsa, leszokott a gondolkodásról, mely lord Para állítása szerint megnyújtja az orrsontot és az állat.

Időközben elolvasott egy könyvet is, amely annyira megtetszett neki, hogy még egyszer elolvasta. Azután tizenkét példányt bekötetett ebből a könyvből, különféle színű selymekbe köttette és tizenkét faragott elefáncsontállványon tartogatta őket szobájában. Néha elment társaságokba is, ahol bámulták szépségét és ifjúságát.

És a művészi életnek ezeket a borzasztó, sötét bűneit nem ő, hanem a mellénye viselte. Míg ő üdén és fiatalon tobzódott, addig a titokzatos mellény egyre ráncosabb, gyűröttebb lett: fenyegető jelek gyanánt húzódtak rajta végig kísérteties, sárga kopások; ásító, petyhüdt lyukak, melyek az ő sötét bűneiről beszéltek. Góriánnak hovatovább lelkiismeretévé vált ez a mellény: este felé, mikor egyedül maradt, kinyitotta a ruhaszekrényt és a holdvilágban megkövülve nézegette a hátborzongató látványt.

Egy nyirkos, hideg estén meglátogatta őt Snazil, a szabó. Időközben ő is kissé idősebb lett, de még mindig szerette Góriánt.

— A mellényt, a mellényt akarom látni... — mondotta hideg szomorúsággal. Az ő élete meg volt törve, művészete nem fejlődhetett tovább.

Górián rémesen, rekedten kacagott fel. Vad érzés fogta el.

— Jöjj tehát, nézd meg a mellényt! A te műved! — kiáltott és felkapott egy aranyművű gyertyatartót. Az elsötétített, dohszagú felső csarnokban ott lógott, vörös bársonyalapon a mellény. Górián odatartotta a gyertyát. Az elszor-

nyedés kiáltása szakadt fel Snazil lelkéből. Egyszerre ő is megértett mindent.

— Íme, itt a mellény! — mondotta sötéten Górián. — A te műved! Te kellemetlen fráter!

E szavak után mély, művészi ábrándok suhantak keresztül a lelkén. Felvette az asztalról a kést és tizenkétszer Snazil hasába szúrta. Azután sötéten elmerengett. Odakünt csatakokban zuhogott az eső és nekiverte magát a gótíves ablakoknak.

IV. FEJEZET.

Ez időben Góriánt valami lágy szomorúság jellemezte. Érezte, hogy létének művészi fejlődésében fordulat következett be. Gyakran álruhában lejárt a tengerpartra, ahol matrózokkal, gyilkosokkal, újságírókkal és más ilyfajta demokrata elemekkel érintkezett. Néha újabb, művészi impressziók kedvéért apróbb rablógyilkosságokban vett részt. Estefelé vénasszonyokat ütött agyon a mellékutcákban: olykor meg zsebmetszőnek öltözve, népgyűléseken szónoklatokat tartott a kommunizmus mellett. Egyénisége ezáltal újabb színeket, nüánszokat vett fel és ami a fő: mindinkább közeledett az élet művészetének megoldása felé.

— Mert ez a fő! — mondotta neki lord Para. — Mi mindnyájan bizonyos mértékben állatok vagyunk. És ez az emberi bennünk. Igen, el kell homályosítani az erkölcsi életet, hogy teljes fényében ragyoghasson.

Górián azonban rosszkedvű volt.

— Mit szólnál hozzá, lord Para, — szólt vonatottan — ha azt mondanám neked, hogy agyoncsaptam Snazilt.

— Elhinném, feltéve, ha hazudnál. Azonban te nem vagy képes ilyen erőteljes hatásokra. Ahhoz, hogy egy embert megöljünk: drámai műízlés kell. Tulajdonképpen minden gyilkosság újjáteremtés: olyan reneszánszféle. De ehhez gyenge, szentimentális lelkek valók, Górián.

Górián elgondolkodott.

— Az lehet — mondotta aztán. — Mégis, Para, szeretnék megjavulni.

— Erre az egyetlen mód az, ha bűnt követesz el.

— Ugyan...?

— Valóban. Végeredményben csak azért követünk el bűnöket, hogy a javulás gyönyörét élvezni tudjuk.

— Te cinikus vagy.

— Ez onnan van, mert túlságosan lágym a szívem. És mert ismerem a nőket.

— Para, Para, mit tegyek tehát?

— Osszd szét az egyéniségedet, hogy megmaradjon neked. A lélek legfőbb törvénye, hogy imádja a testet. Legyünk rabjai a szabadságnak. Minden elviselhető, amit nem tudunk kitartani. Az elvetemültség ornamentika a lelken. A hideg nem más, mint meleg. Az a magas, ami alacsony. A zöld, az csak átmenet, a piros felé. A csunya, az szép. A macska, az kutya. A fehér, az fekete. A világ az egy aforizma. Én vagyok te, te vagy én, ki a számár, te vagy én?

E szavak után, melyet örült, fokozódó gyorsasággal hadart el: lord Para egy könnyed mozdulattal a fejére állott és lábait ruganyos ütemekben ringatva, kísétált az ablakon keresztül.

Górián egyedül maradt. Fásultnak érezte magát. Aztán egyszerre könnyekben tört ki és elha-

tározta, hogy megjavul. Igen, lemond az életről és szebben rendezi be, mint eddig.

És a mellény, a mellény? Nos tehát, igen. Ki fogja mosatni a mellényt. A mellény ismét szép lesz és tiszta és méltó hozzá. A javulást meg fogja érezni a mellény is, újra üde színekben fogja visszaverni az ő elpocsékolt ifjúságát.

De amint a mellényre nézett, egyszerre elsötétült. Nem, nem, ez a mellény örökké viselni fogja az ő bűneit. Sötét, vörösesbarna foltok húzódtak róla lefelé. Gonosz, durva szakadások torzították el felszínét. Véresen és foltosan szemébe nézett az elhalványuló Góriánnak.

És Góriánt egyszerre dühös gyűlölet fogta el. Ah, véget vet ő ennek a gyötremnek! Vérben forgó szemekkel nézett körül és meglátta az asztalon fekvő papírvágó-kést. Fölragadta és egy dühös pillantással felszakította vele a mellényt, markolatig döfte a hajtókába.

A szerencsétlen fiatalember dühében egészen megfeledkezett róla, hogy ő is benne van a mellényben.

Mikor a berchanó szolgák megtalálták, arca és termete eltorzulva, meggörnyedve meredt a szoba tetőzete felé. Hosszú, fehér szakálla nőtt és homlokán teljesen ki volt fejlődve az a három bibircsók, mely eddig észrevétlenül lappangott üde vonásai között. Szája petyhüdten lógott szakállába.

A mellény azonban ragyogó és fehér volt, mintha abban a percben hozták volna haza a pucérájából.

OHNET GYÖRGY.

A vasalógyáros.

(Gépészmérnöki szakregény, huzagolt és hengerelt érzelmekkel. Az előforduló vasalók a párizsi Thonet-cég gyártmányai. Párizs, 1883., tout droit reservé. Kiadja: aki bevette.)

I.

Egy gyönyörű, tavaszi délután, a maussadeville-i kastély parkjában sétált Obscure, a főúri lak húszéves leánya. A (magashosszmetszet: 2 m.) szőke hölgy arcán már e percben ott honolt az a gőgös, nemes büszkeség, mely oly nagy szerepet fog játszani e regény második kötetében, a 226-ik oldaltól kezdve.

— Malaise, — szólalt meg, fölvetve öntudatos fejét e hölgy, a tiszteletteljesen várakozó komornyik felé — Malaise, mi az a magas épület, mely a lemenő nap tűzében oly siváran meredez kastélyunk ősi tölgyfái közül a távol lebegő ködön keresztül ?

— Űrnőm, — válaszolt néma taglejtéssel az alantas szolga — ez Derpléd Philippe vasalógyáros mint részvénytársaság.

— Ah ! — mondotta a grófnő, saját, jól felfogott érdekében.

És egyetlen, széles mozdulattal elhalványuló ajkába harapott.

II.

— Ez Derpléd Filippe — mondotta Gaston, bemutatva Obscurenak a vasalógyárost.

Köröskörül a táncolók forgataga örvénylett, grófok és márkik táncoltak a padló tükörsíma lapján.

— Ön a szomszéd gyáros? — kérdezte fagyosan a grófnő, míg nemes orrcimpái remegtek.

— Az vagyok, grófnő. Itt állok ön előtt, munkásember vagyok: a vasalók egyszerű, jeltelen hőse. A szilárd tettek, nem a sok szó embere. Darabos, kiedzett egyéniségem korlátaiba nem illeszthetem be az előkelő társalgás útvesztőin elfinomult röpke szellemi játék becses művészettel körvonalozott követelményeinek gondtalanul csapongó cikornyáit.

A vasalógyáros ezután esetlenül meghajolt és sorba rálépett mindenkinek a lábára.

III.

— Asszonyom, — mondta komoran az ügyvéd — ma reggel értesülök róla, hogy önök összes vagyonyukat, névleg 900.000 frank és 50 centimes-ot, elvesztették.

— Ah! — szólalt megdöbbenve Obscure anyja, az ősz főúrné — minő csapás! Ne szóljon leányomnak. Sohasem szabad megtudnia.

— Természetesen — bólintott az ügyvéd.

Athalie, Obscure barátnője, e napon meglátogatta a grófnőt. A XIV. Lajos-korabeli karszékben ülve, Obscure bágyadtan nyújtotta kezét.

— Édesem, — sziszegte Athalie — örömmel értesítelek, hogy Gaston herceg, a te volt vőlegényed, megkérte kezemet.

Obscure arcát lázas pír borította el.

— Hogyan ? — kiáltott. — A nyomorult aljas! De hirtelen legyőzve magát, nyájasan tette hozzá: Örülök, drágám.

A büszkeség győzött !...!...

— Gaston herceg ! — jelentette az inas.

— Várjon ! — kiáltott Obscure egy hirtelen, rémes bosszútervtől elhalványuló arccal. — Hozza ide azonnal, per zsupp, becsomagolva, Derpléd Filippe-t, a vasalógyárost.

Mielőtt még Gaston beléphetett volna, a csomag megérkezett.

— Gyáros úr, — mondotta bosszútól lángoló szemekkel Obscure — nincs sok időm: legyen szíves, kérje meg gyorsan a kezemet és jegyezzen el magának. Nos, — téve hozzá lázas idegességgel — siessünk, mamlasz.

A gyáros némán engedelmeskedett.

Mire Gaston a szobába léphetett, a vasalógyáros ismét be volt már csomagolva és Obscure menyasszony volt.

— Ah ! — mondotta a herceg, egy kifogástalan kézmozdulattal.

IV.

A LX. Fülöp-korabeli szalónban mélyen magábamerülve merengett Obscure, a vasalógyáros lakásán, egy félórával esküvőjük után, a XXII. Gábor-korabeli fauteuilben. Lázas pír váltakozott arcán az ibolyakék halványsággal.

A vasalógyáros hangtalanul lépett a terembe, egy fenékajtón keresztül, melyet a IV. Lajos-korabeli inas nyitott ki előtte.

— Madame — mondotta nyílt egyszerűséggel.

— Filippe, — szólt elhalványulva Obscure — ön tudni fogja, mivel tartozik főúri büszkeségem-

nek. Remélem, mint köznép, tisztában van azzal, hogy a grófoknál az nem szokás, amire ön gondol?

— Hogyan, grófnő? — kiáltott elfojtott keserűséggel Philippe. — Kegyed nem szeret engem?

— Nem. Philippe, tudja meg. E terem falai örökre zárva vannak ön előtt. Mit képzelt ön, aljas pri-bék, csöcselék? Azt hívé, hogy büszkeségem csarnokát beszenyezheti? Ó, köznép, megsértett nőiességem büszkeségével mondom önnek: szedje a lábát a nyaka közé és hordja el szennyes irháját, taknyos!

A férfi lelkében néma, rettenetes harc dúlt a metsző gúny hallatára. Néhány percnyi küzdelem után győzött benne a vasaló.

— Ezó, — mondta egyszerűen, férfiasan — tehát a grófoknál nem szokás.

Ez volt minden. És Philippe, keblének romba-döntött oltárával, lassan haladt az ajtó felé, vigyázva, hogy a törmelékekkel be ne piszkítsa a XIX. Samu-korabeli szőnyeget.

Az ajtó előtt megállt és fenyegetve rázta ki öklét.

— Obscure, — kiáltott — megtörlek, pedig cuffellig szeretlek.

És ekkor csönd borult a kastélyra.

V.

Odakünt, a gyárban, súlyosan zuhogtak a kalapácsok. Ősz volt.

Obscure és a vasalógyáros már tíz hónapja házasok. Philippe jéghideg kőkeménységű férfias-sággal mérte végig a termeket. Mindennap fél-óraig törte nejét, hűvös udvariassággal.

— Grófnő, — mondotta jéghidegen, egy forró,

augusztusi napon a gőzfürdőből jövet — meghívtam kastélyunkba az ön barátnőjét, Athaliet és a herceget.

— Miért hívta meg, undorító ember? — sóhajtott az arisztokratikus körökben elfinomult nő, lázasan elpirulva. — Hiszen tudja, hogy utálok őt, mint a kukoricagölgödint. Vajjon mely kacskaringós istennyila ütött az ön tökfejébe, hogy a nyakamra hozza?

A demokrata hűvösen, szilárdan mosolygott.

És Athalie megérkezett. Az előkelő társaság a ...i erdőben XIIIV. Nándor-korabeli vadászatot tartott.

Athalie hercegnő az előkelőbb arisztokraták modorában kacérkodni kezdett a vasalógyárossal. Az orrát fricskázta, néha pedig felült a hátára és lovacskát játszott. Mindezek nagyon feszélyezték Obscuret. Akkor már szerette férjét...

— Kedves Athalie, beszélni szeretnék veled — mondotta Obscure lázas pírrel arcán.

— Parancsolsz, édesem?

Visszavonultak a X. Miksa-korabeli terembe.

— Athalie, — kezdte szelíden Obscure — mit akarsz férjemmel?

— Mit akarnék, édesem? Miért e kérdés?

— Athalie, — folytatta Obscure, azzal az elfojtott szenvedéllyel, mely a felső tízezer sajátja — ha férjemmel kacérkods, kikaparom szemeid golyóját.

— Míg én — búgta fagyosan a szép szirén — szálankint kitependem hajaid, grófnő.

És diadalmasan kacagott az elhalványuló Obscure szemébe.

— Athalie — mondotta elgyengülve Obscure, míg oligarcha vonásai idegesen rándultak. — Az én férjem az enyém. Miért játszol elfinomult lel-

kemmel, barátnőm? Szeretem férjemet. Ki férjemet akarja: úgy vágom kupán, hogy elszédül, hercegnő.

— Grófnő, nyíltan szólok veled: pukkadj meg, édesem.

— Ah, miért feszíted túl gyöngé idegzetemet! kiáltott fájdalmasan Obscure. S míg arcát gyöngé pír futotta be, kis kezeivel megragadva a hercegnő kontyát, cibálni kezdé. A hercegnő fagyos nyugalommal emelkedett föl és szépmetszésű körmeit végigszánta Obscure elhalványuló vonásain.

A főúri hölgyek viszálya feltűnést keltett. A vasalógyáros Gastonnal belépett és szelíd határozottsággal rakta külön egymás hajából a hölgyeket.

— Helyesli ön neje eljárását? — kérde Gaston.

— Az attól függ — mondta kiegyenesedve a vasalógyáros.

— Ah, rendben van — legyintett kifogástalan eleganciával a herceg és távozott.

— Ó férjem! ó vasalógyáros! — kiáltott Obscure és férje karjaiba ájult, tizenkét csókot lehelve Philippe arcára. De ez rideg udvariassággal lefektette őt a földre és a XIXV. Ödön-korabeli mellékhelyiségbe vonult vissza.

VI.

A párbaj másnap reggel volt a... erdő egyik tisztásán. Feltételek: ágyú, kétméternyi távolságból, tizenkét lövegváltással, végkimerülésig.

— De hisz ez borzasztó veszélyes! — kiáltott Obscure. — Ennek nem szabad megtörténni! Férjem, férjem!

A vasalógyáros nyugodt szilárdsággal indult a

párbaj színhelyére. Ekkor végre legyőzte büszkeségét Obscure. Philippehez rohant, nyakába borult s mintegy félóráig lógott azon, kérlelve a férfit.

De a vasalógyáros hidegen, törhetetlenül mosolygott s mintha észre sem venné nejét, nyugodtan megindult a nyakáról lelógó arisztokratával, aki útközben leszakadt róla és büszkeségét fölál-doзва, négykézláb futott a hajthatatlan férfi után.

A tisztáson szembenállottak egymással a hűs reggben Gaston és Philippe.

— Tűz — mondotta a vicomte hidegen.

Az első lövésre kifordultak Gaston belei, aki egy előkelő kézmozdulattal jelezte, hogy foly-tassák.

Obscure lihegve érkezett e percben.

Nagyot sikoltott, így látva őket. Azután kétségbeesve előreroht és fejét beledugta Gaston ágyújának csövébe, hogy védje a szeretett férfit. A lövés azonban eldőrdült és Obscure feje le-röpült...

A vasalógyáros meghatva közeledett.

— Most már látom, — mondotta egyszerűen -- hogy legyőzted büszkeséged, Obscure és méltó vagy hozzám. Tehát bevallom: és is szerettelek, csak egy kicsit meg akartalak törni.

S elismerőleg bólogatva, udvariasan megcsó-kolta neje kezét. Obscure holtteste boldog mosoly-lyal omlott karjaiba.

ZOLA EMIL.

Az olaj.

— Regény. —

Zempléni P. Zola.

Gervaise háronegyed hatkor jött haza a Rue-de Puante-on keresztül; délután a marhavásáron volt, amiből a szoknyájának még mindig átható vérlészege volt, alul, a könyökén, egy darab vörösesbarna húsmaradék beleakadt egy félcentiméter hosszú szőrszáliba és ütemesen ringott.

Gervaise most fejét előretartva belépett a fürkébe és elrendezte a kulcsokat.

Anyja Plaussansban halárús volt, a fekete Rougon leánya, tizenkét éves korában egy homályos reggel a falú aljegyzője odafektette a zsákra: azután Mourmelonba került és ott gömbölyödött le. Fivére, Claudius, a másik mourmeloni család harmadik fia, a későbbi festőművész, akkor Ant-verpenben a rue-de Foutoche-on lakott, egy éjje! nagy gyomorfájásra ébredt, de ez később elmúlt. Nagynénjük, a sánta Fouan, szintén rosszgyomrú volt; később visszajutott Plaussansba. Itt született Gervaise.

Most nyugodtan leült, a csapokat megigazította, betolta az ajtókat, majd lassan kisöpört. Az éjfé!i Párizs ébredezett már és a Dounan-utcai állami szabadalmazott sóhivatal felől vörösesbarna hajnal terjengett. A túloldali fűszerüzletből gálic-

szagot lehetett érezni, fölötte elsárgult, rojtos táblán rondírással volt kiírva a tulajdonos neve, kékfestékekkel, előlről hátrafelé, úgy hogy a betűk egymásután következtek. Lejebb a lépcsőn túl, három méternyire, kissé kopott utcakő állt több más utcakövek között, jobbsarkán egy tüdővész-bacillus nézett visszafelé, a rue-de-Bombarde-ról idelátszó dóm irányában és a bajuszát pödörte.

Gervaise az érett, kissé sajtszagú nők nyugodt testtartásában lélekzett, letörölte a támlákat, az üvegajtót, melyen a »Férfiak« felirat elhomályosodott, megdörzsölte és egykedvűen leült szokott helyére.

Fivére, Nana, néhány év előtt Párizsba jutott, a császárság utolsó napjaiban és fehérneműkereskedést nyitott, Párizs gyomrában, a Munka, Germinal, Zempléni P. Gyula.

Hirtelen fel kellett ugornia. Erőtéljes, borízú hang zavarta. Az Caboche volt, akit »nyiszlettszájú«-nak is neveztek, mert állandóan rosszszagú volt a könyöke egy darab bőrtől. Most az olajat hozta és visszafelé lépett be a fülkébe.

— Elhoztam az olajat, asszonyság — mondotta, az egész fülkét betöltve saját hangjával, mely erőteljes, kicsit rojtosszélű torkából a száján keresztül jött. — Az ördögbe is! A disznók ugyancsak teleböffentették a hátulsó pofájukkal.

Nagyanyja Plaussanból jött, a második császárság idején és visszament oda, ahonnan jött.

Caboche most részletesen kezdte a szagtalanítást, először a szürke fal felső részét kente be olajjal, az átható, nehéz olajszagot élvezettel szívta be, mely második természetévé vált. Ha ezt a szagot érezte, megvadult és nem bírt érzékeivel: ilyenkor kitört belőle az állat az emberben s könyökével csontos talpát verve, fejletlen leányokat

rohant meg az utcán. Ezt a munkát nagyon szerte: lassú tempóban, egyenletesen kenegette az olajat. Kedvére volt ez az egész rikitószerű épület, ahol egész Párizs megfordult, s egyszerű zubonyos munkások, jólöltözött hivatalnokok és magasrangú katonák kezébe adták a kilincset, mely ne tessék becsukni, magától záródik. A régi császárság minden pompája és bűne elvonult itt szemei előtt: — ide mindenki betért s gyalog levette minden szokásformát és sallangot, egész megrázó, valódi természetességében mutatkozott az élet igazi, hamisítatlan, echt nyomorúsága, igazi, finom, undok nyomorúság, nem csalás, nem áru-lás, nemtetszőért visszaadjuk a pénzt.

Caboche most bevégezte a munkát: Gervaise féloldalt állt és háta táján valami langyos lágy-ságot érzett, s hirtelen összeborzongtak. A férfi még habozott egy ideig, aztán hirtelen orron ragadta a nőt, kiben e perc lázában csak a húst látta. Néhány pillanatig egymásnak szegezett pofacsontokkal küzdöttek és kifeszített, libegő orrukkal csapkodták egymás fejét.

Az ördögbe is, — sziszegte az olajozó — a piszkos disznók! Mindent elrondítanak nekem.

És hátul, a fülke homályában, a régi csapok és olajostömlők között az olajozó odafektette Gervaisét egy karbolospalack dugójára.

Unokabátyjuk Plaussansban született és 1823-ban került a katonasághoz, önkéntes ajánlkozás útján.

II.

Gervaise február végén hízott le: a Place de la Gloire szürke kis épülete jól ment és a család tartós, tűrhető jólétnek nézett elébe a császárság

második korszakában. Március elején voltak a mozgósítások, Neippery tábornok falragaszokban hívta fel az ifjúságot. Boche katonának vonult be és a Placetéri kutyaszőr-üzlet homályában esténként nagyon különös árnyékok suhantak a mellék-helyiségek felé. Az öreg Fouan kicsit furcsán szedte a lábait: valami undorító betegségről beszéltek, amit a vállpercébe kapott: — az első emeleten tréfásan «rohadamelle bácsi»-nak nevezték. Ilyenkor rekedten káromkodott:

— Csak azok a r...k ne járathassák a sz...at!*

— mondotta. — Hiszen mindenki tudja, hogy a sánta Liza csupa b...ból meg ny...ta a szemét!...

Annyi igaz, hogy a kövér Liza szemei este felé, mikor tavaszi szelek rothadt ibolya-bűzt hoztak az uzsorakamatra eladott és kissé már szintén rothadó akácerdő felől: — hogy ilyenkor a természetellenes kövér Liza szemei gyanusan gesnyesek voltak. Másképp símán és nyugodtan folyt az élet, ja igaz, Germinal-anyó a talpán valami kiütést kapott, azt folyton vakarta realizmusból.

Egy napon Gervaise korábban jött haza a rendesnél és ott találta Caboche-t az olajosnál. Utóbbi időben Caboche egészen átadta magát ennek a szenvedélynek: szélesen nekifeküdt a munkának, elborult, nyirkos szemekkel, vastagon rakta fel a falra az olajpászmákat. Lábai, ruhája egészen át meg át volt itatva a súlyos illatú anyagtól, melyet szenvedéllyel szívott magába. Érzése, öntudata, úgy látszik, elborulóban volt: részegen nézett Gervaise-re és megfogta lábujját. Gervaise egy percig elbódult és maga is közelebb hajolt az olajoshoz: térdeik érintkeztek, de e percben valaki

* A ... pontozott kifejezések reprodukálhatatlanok: a t. közönség felhívatik, hogy képzeljen a pontok helyébe olyan undorító szavakat, amilyenek csak jól esnek.

sietve nyitotta ki az üveges ajtót és így nem történt közöttük naturalizmus, tessék türelemmel lenni.

XXXIII.

A nyár közeledtével Gervaisenek a higiénikus papírt kellett beszerezni és Versailles felől az erdőn keresztül jött. Fülledt és fojtó volt a levegő, mindenféle virágok szag-váladékokat leheltek magukból, nemi betegségekben szenvedő pacsirták nyöszörögtek az ágakon: de Párizs felől üdítő vitriol-illat terjengett.

A Pace-de-la Gloire-i ház egyik első osztályán azonban leszakadt a zsinór, úgyhogy a csatorna-repedésből az egész anyag belefolyt a csészébe és oldalt lecsurgott az olajjal együtt. Mire Gervaise hazajött, tele volt naturalizmussal az egész fülke. Mindezt a túlzott, rettenetes, ellenállhatatlan olajozás idézte elő, mely pusztulással fenyegette a családot. Ez a nyomasztó, borzasztó nyomor július elsején történt: az a Moltke éppen ezen a napon jutott el Sedanig: — az a Bismarck hadisarcot követelt és az az Európa, tetszik tudni, ott valahol az Atlanti-óceán mellett, éppen világviszonylatban állott és más, hasonló jelentéktelen romanticizmus történt. Szóval az egész anyag az olajjal együtt lecsurgott és Gervaise körme alá a pépszrű masszából bejutott egy darab. Aznap a fűszerüzletben Fouan apró patkánya hányni kezdett.

Anyja Plaussansban egy csatornában született, unokafivére volt Nanának, a párisi cocottnak. Tíz éve jutott Párizsba.

— A, vén X...n!!... — ordított részegen bődülten Caboche. — Hogy kr...nának a z...jébe!!...

Azzal elment

LX.

Két év múlva Gervaise-éknek ki kellett költözni. A mértéktelen rettenetes olajozás felemésztett mindent: a zsíros folyadék felszívódott a falakba és aláásta a padozatot. A züllött, degenerált és elpuhult nemzedéknek ama borzasztó és átkos szenvedélye, hogy olajjal akarta szagtalanítani a naturalizmust, végre rettenetesen bosszulta meg magát. Caboche egy napon összeesett a gödörben: hányni kezdett és minden tagjából olaj szivárgott. A kórházba vitték.

CX.

Mikor Gervaise a kórterembe jutott Caboche éppen olajat sírt. Két apáca fogta, három zöld és megpenészedett hulla között, a morgueban. Rettenetes bűz áramlott mindenfelől.

Este volt, mire Gervaise az utcára került. Egy hordó olajba lépett. Mindenünnen olajszagú emberek vánszorogtak: az ádáz méreg felszívódott Párizs összes falaiba és lecsurgott az Eiffel torony tetejéről. Téveteg, olajos szemekkel vonszolta egy ideig testét, aztán összeesett egy gödörben.

És egyetlen, növekvő, ellenálhatatlan zúgás áradt ekkor a boulevardok felől, az erdők felől s az alkonyati égről, a szörcsögve szívódó romboló olaj zaja, az olajé, mely sárga, rothadt, pusztító szemfödővel borult most a haldokló Párizs bűdös hullájára. Az olajé, mellyel szagtalanítani akarták s mely most magába fullasztott mindent, életet és halált, nyomort és romanticizmust.

És a Pont-de-Neuf alatt, mintha semmise történt volna, nyugodtan és megvető mozdulattal végzte igaz, emberi kötelességét egy harmadik realista.

ARCÜBASEV.

Sanyi.

— Orosz regény. —

I.

Sanyi—Vladorodoff Paulovina Ivanovna Tamatovics — anyai néven Petrovics Mária Sanyoff — egy lanya, napsugaras éjjelen hazajött húszévi távollét után és engesztelő mosollyal megevett két adag hideg disznópacalt.

— Vodkát! — szólt azután bámuló öreganyjának, Porovna Tyekereff Alexandrovna Pulhéria Szinonának. Az öregasszony bólogatva eltipegett. «Vén trotli» — gondolta magában szelíden Sanyi és nyugalmas, napsugaras mosoly derítette be ifjú vonásait.

Amint az öregasszony egészen közel jött és fölébe hajolt, Sanyi megérezte testének likacsos kigőzölgését. Jobbkarját hozzádörzsölte és oldalt fölneézett rá.

— Még egészen jó húspan vagy, öreganyám! — mondotta ugyanazzal a szelíd mosollyal. — Ahhoz képest, hogy olyan vén vagy már, mint egy gebe.

— De Sanyi! — szörnyűlködött az ősz nő. — Hogyan beszélhetsz így szülednek anyjával?

— Ugyan, mit árt az neked? De furcsák vagytok! Hiszen nem az a fontos, hanem az Élet.

És enyhe mosollyal jobbra köpött egyet, az öregasszony szoknyájára köpött egyet, azután csöndes derűtséggel kiment a kertbe. Odakünnt éppen akkor kelt föl a vörös, hideg hold és lágy tónusokkal ölelte körül alakját. Egyenesen és feketén állott, szoborszerű mozdulatlanságban és csöndesen figyelte, mint emésztí meg gyomra halk, elfolyó vonaglások között a jól megrágott pacalt. Boldog volt.

II.

— De miből fogsz élni? — kérdezte Gyuri, — Pitrevics Pflotz Ivanovics Szvatrovicssoff — apai részről Kikirics Péter. — Miből fogsz élni, bátyuskám?

Sanyi mosolygott és nyugodtan haladt előre a holdsütötte országúton.

— Mafla karatyolás! — legyintett csöndesen. — Miből? Hát úgy. Így. Amúgy. Emígy. Naiv hülye. Ez csak világos?

Igen; — de...

— Mit dedegsz? Kis bagoly. Van nekem elég tisztességes foglalkozásom; regénycím vagyok, áram öt korona, fordított Szabó Endre.

És mosolygott.

Aztán lementek fürödni a folyóhoz. Sanyi hangosan rikoltozott és rugdalta a vizet.

— Dá, dá, csúnya víz! — gügyögte gyermekdeden. Azután meztelenül kiugrott a partra, két lábujját füleibe dűgta és így néhányszor fel és alá gurult, mialatt izmai csak úgy duzzadtak az élettől.

Egyszerre megállt és felfülelt. A bokor mögül valami nesz hallatszott.

— I! — kiáltott élesen és tréfásan felemelte ujját. — Ez Ludocska, a nővérem és a plébános. Megismertem őket a szuszogásukról! Ehe! Ehe!

Azzal virgoncan tovább gurult. A földön apró bogyók heverték: egyenként a szájába vette, aztán kiköpte őket.

— Mit csinálsz, Sanyi? kérdezte némi undorral Gyuri.

— Ifjú vagyok és élni akarok! ... ez az egész!... — mondotta egyszerűen és mosolyogva.

Egy fehér, kövér kecske csodálkozva figyelte őket. Sanyi átölelte a kecske hátát és élvezte a bugyborékoló meleget, mely az állat izzadó bőrén átsűrűt. A hold ezüstösen világított.

Hallgatagon mentek haza.

— Az élet, az élet! — mormogta maga elé Gyuri. — Nem értem az életet, Sanyi. Te oly erős, oly nyugodt vagy. Te érted az életet?

— Hát nem láttad még, bátyuskám? Idenézz.

Sanyi leült a földre, felhúzta lábait és egyszerre megcsókolta mind a két talpát.

— Ezt csináld utánam. Akkor jó.

— Ezt nem tudom — mondotta hideg borzongással Gyuri és elsötétült.

— Hja, barátom, akkor legjobb, ha felakasztoz magad. Akkor minek akarsz élni? Furcsa vagy. Nincs szükségünk a beteglábuakra. És — ha jól tudom — te — te gondolkodni szoktál? — tette hozzá hideg undorral.

Gyuri mélyen lesütötte fejét.

— Tehát nem tévedtem. Te gondolkodni szoktál. Többször. Naponként. — És Sanyi szomorúan, hidegen köpött. — Na, nesze spárga: ott egy jó fa. Én majd félrenézek.

És gyöngéd figyelemmel félrenézett, mialatt Gyuri felakasztotta magát.

Azután felkelt a nap: Sanyi egyet bődült, kétőt rikkantott és nekiszaladt a mezőnek. A nap és hold versenyt világítottak be: szép és ifjú volt. Csontjain izmok voltak, izmain bőr volt, bőrén szőr volt, mint egy istennek. És mosolygott! Lélekzett! Lélekzett!! Pórusai működtek! Szemével látott! Emésztett!... Élt!... (Ami, mindezeket tekintetbevéve, igazán csodálatos.)

III.

Bágyadtan és hunyorogva sütött a kékesezüst hold. Déli tizenkét óra volt, de ez nem zavarta a holdat. Elvégre, gondolta, ha Basevarcu úr annyira ragaszkodik a jelenlétemhez, süthetek én nappal is, mint egy pék. Nekem van érzésem az impresszionizmus iránt.

Selymes árnyékok heverték lustán a harmatos füvekre borulva. A folyó halkán és kéjesen ömlött, csobogva a kimerülésig.

Sanyi már hat órákor lejött a partra, kipihenni a nap fáradalmaait. Délután ugyanis érdekes, kedves játékot eszelt ki: svábogarakat párosított össze balhákkal és viszont. Közben nagyon sokat kellett nevetnie az állatkák csodálkozásán, amellyel ezt az új, irodalmi felfogást fogadták: — és ez kimerítette kissé.

Most pihent. Kihúzott a folyópartra egy kád mézet, abba beleült nyakig és könnyedén figyelte, mint szívárog be likacsain a sűrű folyadék. Kiálló fejét két juh simogatta érdes nyelvével, míg tyúkszemét lágyan és egyenletesen világította be az időközben többször megjelenő hold. Ifjú volt és erős.

Már éppen elszenderedett, mikor halk csobba-

nás hallatszott a folyó felől. Szokásos, nyugodt mosolyával fordult arrafelé és egy elfolyó, fehér színfoltot látott eltűnni a vizen. Szelíden megcsóválta fejét.

— Ez Ludocska húgom — mondotta. — Ha nem csalódom, beugrott a vízbe. Micsoda szentimentalizmus.

És elnéző mosollyal rázta tovább fejét.

— Naivság, gondolta tovább — korunknak női elmaradtak és nem értik az életet. Hiszen megfuladni nem jó, sőt ártalmas is. Direkte ártalmas. Aztán milyen csúnya lesz tőle az arcbőr, szederjes és zöld. Nem, mégis csak meg kell neki mondanom, hogy milyen lesz attól az arcbőr.

Könnyedén kiugrott a kádból és a víz felé tartott. Ludocska egyik lábát még lehetett látni az áttetsző habok alatt. Sanyi egy ideig gyönyörködve nézi a fehér, leányos bőrt, azután ügyesen megkapta és kirántotta hűgát a vízből.

— Hopla — mondta egyszerűen.

Szépen, nyugodtan letürölgette és maga elé téve a fűre, mosolyogva nézte.

Ludocska lesütötte szemeit és elengedve magát, zokogott.

— Na, na — biztatta bátyja. Hát mi az? A plébános; mi?

A leány csak zokogott tovább.

— Ugyan, kismafla. Talán nem esett jól? Mit bõgsz?

Ludocska nem felelt.

— Mit érted te az életet, csacsi. Hát mi baj? Gyerek?

A leány némán bólintott. Sanyi hörgött a nevetéstől és majd megpukkadt.

— Ojjé! Óriási! Ilyen hamar? Hány?

— Három — suttozta elhalóan a hajadon.

— Fényes! Mutasd.

Ludocska zsebébe nyúlt és pironkodva szedett elő belőle három kedves kis csecsemőt.

— Baj, baj — vakarta fejét Sanyi. — Ezekkel persze sok herce-hurca van, meg kellemetlenség. Hanem tudod mit: el fogjuk őket kobozni. Ide nézz.

És állkapcsának három izmos, gyors mozdulatával egymásután leharapta a kicsikék fejét. Mosolyogva nyelte le őket, a maradványokat visszadobálta a vízbe.

De a leány csak hüppögött tovább.

— Na, hát még mindig van valami baj? Mi az, ejnye? Ahá, már tudom. Az a baj, hogy félsz, hogy most majd nem kapsz férjet. Pedig hát him, az kell egy nőténynek. Na, de ne mondd, hogy nem vagyok jó fiú. Várj itt egy kicsit, elmegyek Butinoffhoz, idehozom, aztán összeadlak vele. Au revoir.

És szelíd, megértő mosollyal elsétált Butinoffhoz. Mély, komor gondolatokba merülve találta: gyötrődve elmélkedett az életnek értelmén, előtte feküdt Nietzsche Zarathustrája.

— Sanyi, — sóhajtott — mi az élet?

Sanyi kezébe vette Zarathustrát. Belenézett, de hülyének találta. Hegyeset köpött a 125-ik oldalra és gyorsan összecsukta.

— Butinoff, — mondta könnyedén — képzeld, a nővéremnek öt gyereke született. Tehetséges nő, mi? De én leharaptam a fejüket.

Butinoff hűledezve dadogott.

— Na ne bámulj trottlimódra. Hazajössz velem és nem bánom, neked adom feleségül. Örülsz, disznó, mi? Ilyen egészséges nőtény.

— De... de...

— Mit dedegsz? Hát nem látod? Ez az élet.

— E... ez? — kérdezte kissé paralitikusan Butinoff.

— Persze. Gyerünk.

És magával vitte a csodálkozó fiút. Odaérve, egymás mellé rakta őket, aztán könnyedén legyintett, elment, kissé unatkozva. Mikor hazatért, tizenkettőt köpött a «Társadalmi Törvények» felírású köpőládába, megigazította szájában a gumizsínort, ami a mosolygást csinálta és belevette magát egy karszékebe. Mosolygott, rendíthetetlenül, mint egy isten, mint egy fakutya. A hold besütött az ablakon és szelíd ezüsttel öntötte el alakját.

IV.

A hold elernyedtt sugarai egyenesen belesütöttek Sanyi egészséges torkába, amint ásítva ki nyújtózkodott.

— Igaz, — mondotta — a plébánoshoz kell mennem.

Mosolyogva sétált el a parókiára.

— No, vén disznó, — mondotta hangjában az az ösztönszerű tisztelettel, melyet idősebb emberekkel szemben érzett — hát mi van a növéremmel? He?

Az ősz pap szörnyűködve emelte égnek kezeit.

— Hogyan beszélhet ön így az Isten szolgájával?

De Sanyi viccesen nevetett.

— Jézus Krisztus, — fohászkodott a pap — szállj alá a mennyekből és tégy csodát!

Engedve a felszólításnak, Jézus Krisztus szó nélkül megjelent és szelíden állt Sanyi elé. A szobát mennyei fényesség töltötte be. Ámulva hullott térdre a pap.

— Én vagyok — mondotta halkan a kereszténység nagyszerű alapítója.

— Ja, maga az? — mondta szórakozottan Sanyi. — Úgy-e, maga írta azt az Új-Testamentumot? Olvastam, nagyon fád. Aztán mondja csak, kellett magának agyonheccelni magát a többi emberért?

És könnyedén megemelve kalapját, elment, cigarettára gyújtva.

Jézus Krisztus és a pap elhűlve néztek egymásra.

— Ojjé, nekünk magadták! — nyögte ki végre a pap.

— Milyen szégyen! — suttogta a Megváltó. — Ezek után nekünk itt nincs keresnivalónk. Gyerünk vissza a papához.

És karonfogva, sírva mentek fel a mennyeknek országába, közben egyre mondogatván:

Ojjé, nekünk megadták! Megmondjuk a papának: a Sanyi kicsúfolt minket!...

V.

Közben beesteledett, feljött a hold és Sanyi unatkozó mosollyal, cigarettázva haladt át a mezőn.

— Most szeretni akarok — mondta és körül nézett.

Éppen a kis templom előtt haladt volt el: nagy menet jött az ajtón kifelé. Pfitrevics Petrics Péter most esküdött meg a szép Akarszvinával.

— Gyerünk — mondta szelíden Sanyi.

Odament az ifjú pár elé és mértékletesen belekarolt a leány ballábába.

— Pardon, egy percre — mondta udvariasan.

— De kérem!... — kiáltott a vőlegény ellenállva.

— No, mi az? — kérdezte bosszúsan Sanyi. Azzal jobbra ütött, balra ütött, jobbra pofozott, balra pofozott: kettőt hasbaesapott, hármat hátba vágott. Nem szerette, ha ilyenkor zavarják.

Akarszvinát egy bokor mögé vezette: a vőlegény pedig hülyén zokogva borult le a földre és főbelötte magát.

— De kérem... — szabódott a leány a bokor mögött.

— Ugyan, — biztatta Sanyi — hát nem mind-egy magának? Nekem, higgye el, mindegy. Ez a fontos, meg a jó gyomor.

És a hold reszkető, elfolyó arannyal öntötte el a diadalmas Életet, a mindenható ÉLET-et...

VI.

Másnap temették az öngyilkos Petrics Pétert és a plébánost, meg még egy másikat, akik szintén megölték magukat, mivel nem értették az Életet.

Meghatva, zavart csöndben állott a gyülekezet a sírok előtt: még csak Sanyit várták, akinek beszédet kellett mondania.

Félóra múlva kipirultan látták őt sietni a temetőn keresztül, de amint közelebb ért, a buta és kortól elmaradt tömeg sorain a megbotránkozás moraja futott végig.

Sanyi meztelen volt: gyönyörű, duzzadó izmain a barnásarany napsugarak futkostak, olyan volt, mint egy antik ló. Csak éppen a derekára kötött egy fekete nyakkendőt; fején, tekintettel az alkalomra gyászszegélyes cilinder volt.

Közelérve, bosszankodva vette észre a tömeg hüledezését.

— Na mit néztek, hülyék? — mondta csodálkozva. — Melegem volt, hát így jöttem. Ni! A hülyék! Hogy néznek! Bá!

— De kérem, Petrovics Mária, — mondotta neki Ivanov — ez temetés... önnek kellene a... beszédet...

— Úgy, persze, persze. De miért nincs itt vodka, legalább ihatna az ember auf dem Schreck. Aztán miért nem rakják be a gödröt: hiszen ennek a hulának csúnya szaga van.

De Sanyi! — szörnyűködött a buta tömeg. Sanyi dühösen mosolygott.

— Ki nem állhatom a halottakat — folytatta — roppant butának találom őket. Nevetséges, hogy valaki egy helyen feküdjék és ne igyék vodkát. Hülyék!

Azzal hegyeset köpött a gödörbe és megvető mosollyal elment a legközelebbi kocsmába, ahol addig ivott, míg az asztal alá esett. Közben a vodka kifolyt a száján, körülöntötte izmos, pihegő alakját melyet a hold bevilágított. Szép volt és ifjú és vodkaszagú.

A halottak pedig dühösen elpirultak a temetőben és az egész éjjel bőgtek:

— Ojjé nekünk megadták! Ojjé, nekünk megadták! A Sanyi minket is kicsúfolt!

VII.

Másnap reggel álmosan kelt fel Sanyi, kidörzsölte szemeit és körülnézett.

— Ná, — mondta — most kezdünk valami újat. Következik a vasút.

Kiment a pályaudvarba és felült egy kocsi-
szakaszba. Mikor a vonat kigördült a mezőkre,
észrevette, hogy egy magas sovány úr ül mellette.

— Hová megy? — kérdezte az úr szigorúan.

— Tudja fene. Valószínűleg Budapestre, ahol
el hagyom magamat kobozni.

— Igen? Hát abból nem eszik. Én Arcübasev
vagyok és kijelentem, hogy már megúntam ma-
gát. Különben is már a 425-ik oldalon vagyunk
és eszemágában sincs új kötetet kezdeni. Tessék
leszállni. Mars ki!

— Nekem zenélhet, — vonta vállát Sanyi —
hűszen robog a vonat.

— Az mindegy! — ordított dühösen a zseniális
orosz író. Azzal galléron fogta, egyet pöndörített
rajta, egyet rúgott belé, alul: — és a következő
pillanatban Sanyi könnyedén röpült végig a har-
matos mezőkön... kitárt karokkal... előrefeszít-
tett lábakkal... szabadon — a nap felé... a nap
felé...

Országos Széchényi Könyvtár

DICKENS.

Kopperffy Dávid.

Nevem Kopperffy Dávid, egy kis házban születtem, a folyó közelében, ahol hajómunkások ácsoltak és a köd állandóan befolyt az utcánkba. Születésem előtt három nappal anyám a mi kis dolgozószobánkban ült és fejkötőcskét hímezett, miközben gyakran áttekintett a szomszéd-ablakra. A szomszéd-ablakban egy öreg hivatalnok címszalagokat írt; minden öt percben benyult a zsebébe, egy kis füstölt halat vett ki és egyetlen harapásra megette, miközben a fejét csóválta és minden hal után így szólt: «Ó, szerencsétlen Jemmy-m! Szegény, szerencsétlen gyermek!»

Míg ezek történtek, az előszobában megszólalt a csengő és anyám, miután letette kezéből a horgolást, kiment és ajtót nyitott. Az ajtóban először egy hosszú, nedves kéz jelent meg, azután egy fej, ami nagyon hasonlított a kézhez, legalább anyám úgy találta, mintha egy kifordított tenyérre két szemet, orrot és száját alkalmazott volna valami ügyetlen bábfestő. A fej után hosszú, barna kabát következett, majd szürke, csíkos nadrág, végre két eléggé viseltes cipő. Mikor az egész alak bent volt, szertartásosan meghajolt anyám előtt és kijelentette, hogy Beb-

nek hívják. Beb úr e szavak után hátrafordult, fütttyentett és így szólt: «Kuss, kuss, Napoleon! Nem tudsz illetet?» Anyám csodálkozva tekintett ki a folyosóra, hogy a kutyát vagy más állatot keresse, akihez szükségképpen e szavakat intézte Beb úr, de nem látott senkit és semmit. Kissé zavartan betessékelte Beb urat és megkérdezte, mivel szolgálhat.

Beb úr levette kalapját, zsebéből egy félméter hosszú gumicsövet halászott ki, ezzel a csővel megdörgölte homlokát, visszatette a csövet és titokzatosan így szólt:

— Kopperffy asszonysághoz van szerencsém?

Anyám biztosította, hogy ahhoz van szerencséje.

— Nos, — mondotta Beb úr, lehetőleg még titokzatosabban — nos, nos, asszonyom, ügyebár, tartsuk szem előtt mindig a kedélyességet, valóban, asszonyom!... Kuss, kuss, Napoleon! Nem tudsz illetet?...

Az utolsó szavakat hátrafelé intézte, mintha a szék alatt volna az a valaki vagy valami, akit ily módon utasított rendre; de anyám csodálkozva tapasztalta, hogy semmi sincs ottan.

Beb úr figyelmeztetőleg emelte fel egyik kezét és egyre titokzatosabban folytatta:

— Mert legyünk tisztában, asszonyom, azzal, hogy a tisztességes kedélyesség, a tisztességes, ismételten, szóval... nos, asszonyom, mi mindnyájan szegény, szánandó halandók vagyunk csak... Kuss, kuss, Napoleon!

Anyám megnyugodott benne, hogy Beb úrnak ez már valamely jámbor szokása, amiben kár őt megakadályozni. Nem is akadályozta meg, annál kevésbbé, mert e percben kopogtak és Neekle asszonyság tette tiszteletét. Neekle asszonyság na-

gyon derék hölgy volt és szívesen megbocsátotta neki az ember azt a sajátságát, hogy beszéd közben a kezében lévő sodrófával annak a fejét verte, akivel beszélt és minden ütésnél így szólt: «Hihi... Papperlapapp!» Különben állandóan nagyon vidám volt és az embereket «csokoládés brátyuská»-nak nevezte.

— Édes csokoládés brátyuskám, — mondta Neekle asszonyoság anyámnak — hát mit szól ezekhez a gyerekekhez? Hihi, papperlapapp!...

— Asszonyom, — szólt közbe Beb úr ünnepélyesen — nagyon sajnálnám, ha elfelejtené, mennyire tisztában illik lennünk azzal, hogy a tisztességes kedélyesség — szóval, hogy mi ama szegény halandók vagyunk, akiknek... Kuss, kuss, Napoleon!

Anyám zavartan és tétován nézett ki az ablakon, melyen keresztül a szemben lévő ház emeletén láthatta az öreg hivatalnokot, amint körülményesen letette kezéből a tollat, zsebébe nyult, egy füstölt halat szedett elő, megette és így szólt: «Ó, szerencsétlen Jemmy-m, — szegény, szerencsétlen gyermek!»

Ezután három nappal születtem én.

(Folyt. köv.)

GONDOLATRITMUSOK.

Tegnap este, mint annyiszor, megint a Bibliát olvasgattam és az én szemeimet végigvezettem a Könyvek Könyvének lapjain.

És gyönyörködtem a Gondolatok szépségein és az én szívem örömmel telt el, befogadva a szavak értelmét.

És különösen megtetszett nekem ama költői forma, melyben az Ótestámentom könyvei írvák és a szavaknak azon művészete, mellyel kifejezik az ő elméjük szülötteit.

A Gondolatrítmus gyönyörű formája, mely egy dolgot, más szavakkal, kétszer fejez ki, és ugyanazt a beszédet elmondja még egyszer, de változtatva a mondat összetevő részeit.

És igen tetszett énnekem ez a dolog, és ama versektől főzve valék.

Mert micsoda gyönyörű dolog az, hogy az embernek csak egy gondolata van, és nem jut az ember eszébe kettő, hanemha kettőnek a fele.

S mindazonáltal két mondat lesz belőle, és egynél több sor lesz az egyből.

Mert főleg újságírónak igen jó dolog ez, és megörvendezteti szívét a hírlapok Csinálójának.

Főképpen pedig olyannak, akit soronként fizetnek, és aki az ő kenyerét megkeresi minden betűvonal után, melyet leírt az ő keze.

És éreztem, hogy nekem nagyon megfelel ez

az izé, és az én gondolataimnak ez tökéletes ritmusa.

Azért reggel felvidult szívvel lementem a kávéházba, és hajnalban irányítám az én lépteimet a coffeintartalmú italok elárusítóhelyére.

És mondtam a pincérnek: «Hozzon nekem egy kávé», és az én szájamtól meg ne tartóztassa a Barna Ital zamatját.

De bár kétszer mondtam neki ugyanazt, ő egyszer se hozta a kávé, és ő nagyon jól tudta, hogy szoltam neki, hogy hozza.

És végre hozott egy pohár tejet, s nem hagyta a konyhában ama poharat, melyben a tehén tőgyének az ő váladéka lenne.

Azaz hogy lenne, ha lenne, ha tej lenne és nem forrásnak az ő vize.

És szoltam az én szívemben: Csapjon a ménkü a hamisítókba, és két felhő közti villamos kisülés történjen azon jó vezetõn keresztül, mely magát embernek nevezi, de csupán olyan gépezet, mely is mesterségesen változtatja a betevő falatok igaz természetét.

Hogy abból neki haszna lenne és engem az orvosok Karlsbadba küldjenek.

Ezután pedig végiglapoztam a folyóiratokat, és az én ujjaim pörgetik vala a lapoknak az ő hasábjokat.

És olvastam egy szép képviselőházi beszédet, és az Ország Tanácsának az ő jegyzeteit meg nem tartóztatám az én szemeimtől.

Hogy találnék benne Gondolatot, melyet ritmusban kifejezzek, és valamely mondanivalót a Haza Sorsáról.

De nem találtam abban semmi Ollyast, és gyönyörködtem vala egy nagy ellenzéki beszéd költői szépségeiben.

És letevém ekkor az újságot, és az én kezemet kiürítém a papírok lemezétől, melyen nyomtatott betűk vagynak.

És ekkor asztalomhoz lépett egyik legjobb barátom, és odajött az én székemhez amaz ember, aki rosszakat szokott beszélni rólam a hátam megett.

És mondám neki: «Hogy vagy mindig, és a te életed folyása huzamosan minő körülmények közt történik?»

És nézett ő reám csudálkozó szemekkel, és az ő arca vala hasonlatos a mezőnek az ő kicsiny birkáihoz.

És mondám én neki: «Te ezt nem érted, és a te agyad bé nem fogadja az én beszédemet.

Mert bizony mondom néked, ez a gondolatritmus, és ez azon beszéd mód, midőn az ember egy dolgot kétszer mond.»

És ekkor az ő arca felderüle, és az ő feje leve hasonlatos egy villamos körtéhez, aminek az ő csapját elfordítják.

És mondá nékem boldogan, most már értem, és az én lelkem bevette a te szavaid summáját.

Azért hát megmondom neked, hogy miért jöttem ide, és te előtted el nem titkolom az én szándékomat.

Mert bizony mondom néked, légy szíves, adjál nekem kölcsön tíz koronát, és öt forintot ajándékozzál a te legjobb barátodnak.

És mondám néki: «Miért adjak kölcsön tized és miért ajándékozzak még ötöt, hiszen az húsz korona, amiből te csak ötöt akarsz visszaadni.»

És felelte ő: «Az csak olyan gondolatritmus volt, hogy tized kölcsön adjál, — így fejezem ki más szóval, hogy az egésznek nekem adjad.»

Akiknek füleik vagynak, hallják, és akiknek szemeik vagynak, lássák.

MAYERNIK.

Gólem.

(A kiadó sajnálattal közölte a fővárossal, hogy Meyernick *Gólem* című regényének kilencvenhatodik kiadására néhány napig várni kell, mivel az eddigi kiadásokat oly gyorsan kapkodták szét, hogy még nem készülhetett el az újabb. Mint értesülünk, a főváros, nehogy a közönség ki legyen téve annak, hogy még a mindennapi gólemét se kapja meg, keresetet intézett a kiadóhoz, hogy az új szállítmány megérkeztéig pót-gólemet bocsásson forgalomba sűrített gólem-kockákban. A kiadó teljesítette e méltányos kérést és az alább következő pót-gólemet, mint értesülünk, gólem-jegy ellenében, holnap, 5-től 6-ig minden könyvkereskedésben árusítják már, személyenkint negyedgramm mennyiségben. A pót-gólem tartalma a következő.)

I. FEJEZET.

Gó

Felálltam és kimentem a folyosóra, ahol három lépcső állt egymásmellett. Ekkor iszonyú, nyomasztó rémület fogott el: nem akart eszembe jutni, hogy hol láttam én már ezt a lépcsőt.

Ekkor egy fej jelent meg előttem két füllel, az orr alatt keresztben egy fél szájjal.

A másik felet nem láttam.

Azzal próbáltam megnyugtatni magam, hogy talán nem jól néztem meg.

Tényleg nem jól néztem meg.

De hol láttam a lépcsőt? Ezt a lépcsőt, itten az előszobában? Rettenetes.

És most távoli, borzongató érzés közeledett felém, mintha egy vörös, égett tepsit láttam volna, amelyben apró nüdlik voltak.

Ereimben megfagyott a vér.

Most már tudtam, hol láttam ezt a lépcsőt, ebben az előszobában.

Itt láttam, tegnap, mikor kimentem.

Hideg futott a hátamon.

II. FEJEZET.

Lem

A vörös Polenka behozta a túrósrétest.

Nyögve felálltam és az asztalhoz mentem. Lassan és kínlódva ettem a rétest és tudtam, hogy valami szörnyű, ismeretlen dolog vár rám.

De még nem tudtam, hogy mi.

Polenka oldalt nézett rám és lassan kinyitotta a száját. Rettegve vártam, mit akar mondani.

Homályosan éreztem, hogy a harmadik emeletről spárgán egy répát enged le valaki lassan és megfontoltan.

Ekkor azt éreztem, hogy én vagyok a répa.

Az ájulás környékezett.

Polenka közben így szólt: Egyen már, Schwarcz úr.

Most minden összefolyt előttem és görcsösen kapaszkodtam egy gondolatba: miért nevez engem Schwarcznak?

Hol hallottam én ezt a nevet?

Vajjon mi oka lehet rá, hogy Schwarcznak nevez? Talán ő is tud a répáról?

Nem. Nyilvánvaló, hogy nem ez volt az a rettenetes dolog, ami várt rám.

Az ablakhoz rohantam és kinéztem: a répa még nem volt ott.

Azután se volt ott.

Nem is eresztette le senki.

Szó se volt répáról!

Tehát tévedtem...

És ekkor, mint a villám, cikkázott át agyamön, a rakéta világosságával, a rettenetes felfedezés, hogy miért nevezett engem Polenka úr imént Schwarcznak.

Mert úgy hívnak.

A hidegveríték ütötte ki homlokom.

III. FEJEZET.

Masz

A holdfény egy ablakon feküdt és olyan volt, mint egy sajt. Tudtam, hogy most valaki átmegy fejem fölött a szobán és minden idegem megfeszült, hogy ne másszak fel a falra.

Elöttem a levegőbe egy nagy «G» betű lángolt. Rettegve gondoltam rá, hogy — mi lenne, ha egy nagy, sötét lepedő elkezdene lengeni, összezsavarodna és alul egy láb lógna ki, aminek körmére halálfej volna festve.

Elállt a lélekzetem, de a lepedő ezúttal nem jelent meg.

Azelőtt se, soha.

Azután se, hála Istennek.

Irtózatoss félelem fogott el.

IV. FEJEZET.

Lag

Éreztem, hogy nem bírom tovább.

Meg kell tudnom, mi az, ami a túrósrétesel kapcsolatban vár rám.

Már tíz óra elmúlt azóta, hogy megettem és még nem történt semmi.

Nagy 10-es lebegett a szemem előtt.

Ekkor felálltam és átmentem az utcán.

Nyugtalan érzésem volt, mintha én most tudnám, hová megyek. De igyekeztem elhessegetni magamtól ezt a vérfagyasztó feltevést.

Átléptem a küszöböt.

Kicsiny, szűk helyiség volt. A teteje ferdén símult a négy falra.

Becsuktam az ajtót.

Megtörve leültem. És ekkor megjelent a Gólem.

Most már tudtam, mi várt rám, amikor a túrósrétest megettem.

A vese megállt a velőmben.

Nagyot lélekzettem.

A falon egy légy ment.

Visszafordultam.

Összeborzongtam.

Semmise volt.

Az volt.

Volt.

Vége.

A PLATINASZEMŰ ASSZONY.

— Regény. —

(32.)

Írta: *Frédéric Carentie.*

Fordította: *Karinthy.*

(Höhö, tisztelt Leblanc Maurice, aki makacsul azt állítja, hogy engem nem olvas úgy a *Pesti Napló* közönsége, mint az ön most folyó regényét, az «Arany szemű asszony»-t és aki, úgy látszik, mond valamit, mert magamnak is feltűnt a vilamosban, mihol, hogy mindig először hátralapoznak a népek, mikor kedvenc lapomat kezükbe veszik — höhő, ismétlem a legnagyobb határozottsággal, höhő. Fogadjunk, hogy mai napon az én szerény kis rovatomra is ráragyog a népszerűség napsugara — sajnálom, kedves Leblanc kartárs, kartársi kímélet ide, kímélet oda, nehéz az élet, szabad a verseny, aki bírja, marja. Arany szemű? Jó, akkor én adok platinaszeműt, ugyanazért az árért. Majd meglátjuk, kihez jár szívesebben a vevő.)

Lenoir ezután megnézte óráját, fiókjából kivette a kis láncot, amin a pincekulcs lógott, lement, kinyitotta a földszinti ablakot, átlépett, beült az autóba és felcsengetett Leverthez.

— Háronnegyed kilenc múlt négy és fél másodperc harminckettedrészével — mondta nyugodtan. — Átvetted a festéket?

Levert rövidet füttyentett. A füttyentésre azonnal kinyílt a negyedik emeleti ablak, melyen keresztül Leblanc alakja vált láthatóvá. A pa-

rancsnok belépett az ablakon, majd az ajtóhoz ment és fürkészve nézett ki rajta.

— Rendben van, — bólintott — a szegény ördög már lecsavarta a papagály emlőit és ha Lejaune idejében nyitja ki a zsilipet, rögtön fel is fogja varrni a szakállára. Azonban jó lesz vigyáznotok; a kékescsíkos dunyhát borotvaélésre kell fenni.

Mindnyájan kocsiba ültek, átmentek a Rue de Street-utcai oldalra, arra a helyre, mely keresztel volt megjelölve, figyelmeztetésül, hogy a keresett nyílás nem itt van.

Lerose már várta őket a börtönben.

Azonnal felugrott.

— Pontosak voltunk? — kérdezte Lenoir mosolyogva.

— Mint a parancsolat! Pont tizennyolc éve, nyolc hónapja, két napja, hat órája és tíz másodpercre, hogy Lelilas rablógyilkosságát álöltözetben magamra véve, a gyilkos helyett életfogytiglani börtönre ítéltettem és lecsukattam magam, hogy itt, a megbeszélt helyen találkozhassunk. De most ne töltsük az időt, mert másfél kiló és két méter hat másodperc múlva a pályaudvaron kell lennem.

Egymásután leugrottak a fedélzetről

A festő megtapogatta a mellényszabéba gyömöszölt két rőfnyi füstöt. Még ott volt a helyén.

Legrise a dugattyú mögé vezette őket.

— Mozgott még? — kérdezte odavetően.

— Igenis, őrnagy úr, — hajolt meg udvariasan és szerényen Lenoir — mikor a cigarettadobozba varrtuk bele, még mozgott.

— Átvágták?

— Felülről lefelé. Oldalt húzva.

— A füleket is?

— Egy nyisszantással. Vigyázni kellett, hogy ne sisteregjen.

— Rendben van. A dobozt vele együtt csavarjátok össze, mártsátok be a sárga hordóba, hagyjátok megszáradni, klopfoljátok szét, lassú tűzön gyengén pirítandó bő lében, tálaláskor citromot lehet hozzáadni.

Kinyitották a csapóablakot: a csónak zakatolva futott fel az emeletre.

Leblen elővette hőmérőjét.

— Még öt perc — mondta és visszatette.

Lejanne hangosan felkacagott, de határozottan ideges volt.

— Az ördögbe is! — mondta — majd meglátjuk, hogy sikerül, öt perc alatt.

Egy... kettő...

Három...

Négy...

Ö...

Akkor a toronyóraablakban egy fej jelenik meg. Utána a test. Előrehajol, kiugrik. Esik lefelé. Három méternyire van a földtől.

Két méternyire.

Egy méternyire.

Fél méternyire.

(Folyt. köv.)

ALRAUNYEBEJÓ!

(Fantasztikus regény, mely elbeszéli, kifejti, előadja, fölterjeszti, tárgyalja, ecseteli, visszaadja, megemlíti, kihirdeti és tönkreteszi egy egészen egy különös egy teremtésnek a történetét, ami volt nekije. Készítette Hans Heinz Nepomuk Ubul U. B. Eves, sőt Neves művészi kerámia- és kályhacsőgyára G. M. B. H. Berlin M. Budapest képviselő: Tevan. Sürgőnyszám: 0-0. Védjegy: zöld alapon egy vérvörös melléknévi igenév, lila kígyószemekkel, amint éppen azon csodálkozik, hogy őt senki se hívta, mégis itt van. Eredeti csomagolásban. Használati utasítás mellékelve.

Minden félórában egy tűrhető mondat.)

Előhang.

Sápadt poloskavirágom, aki a kék glicerinfák alatt ábrándos, szőke kis füleidet mozgatod, nem neked csináltam ezt a kis regényt... Ne neheztelj érette a te vad, szerelmes trubadúrodra, ki egy félórával azelőtt, hogy ezt a regényt odacsinálta a papírra, nagyon-nagyon beteg volt... De most már jobban van.

Neked csináltam, kékhajú páfránymadár... neked csináltam, zöld kéjgáz, kizárólag egyedül neked, bágyadtan és ausgetippelt... s ha azt kérded, hogy ha egyedül neked csináltam, miért nyomattam ki mégis ötvenezer példányban, azzal a kikötéssel, hogy magyar fordításban kötetenként

50 pfennig jár nekem, valuta-leszámítással... akkor azt felelem neked: mit tudja a piciny lótevcske, hová merül el a vízirózsa lehelletfinom bibéje a véres óceán hófedte csúcsai mögött...?!...

A regény.

Van Boer Azarcán lovag és udvari tanácsos és német kiadócég különös mosollyal nézett csendes társára.

— No hát — igen! — mondotta. — A kísérletet meg lehet csinálni. Egy különös, új regényt kell létrehozni — örületes gondolat! akit nem a természet őserije szül meg, nem férfi és nő tiszta szerelme, nem a tehetség és az ötlet, hanem valami más... Borzongató föladat mi? de meg lehet csinálni.

— Mi az, hogy borzongató? — felelt ordítva a csendes társ. — A dolog nagyon egyszerű. Eddig, a mai tudomány állása szerint, egy jó regény úgy lett, hogy volt egy tehetséges író, annak volt egy jó témája és azt igyekezett jól megírni.

— Úgy van, — bólintott Van Boer Azarcán — de ez nem vics. Most próbálunk valami mást.

Szemei titokzatosan lobogtak. Közelebb hajolt a csendes társához és fülébe súgta tervét.

Az dermedten nézett rá.

És kilenc hónap múlva megszületett Alaunye! az első fantasztikus német író.

Gyermekkorában egészen olyan volt, mint a többi, tehetségtelen német novellista vagy

hadtudósító, mindenki szerette bájos, filigrán vízfejescskéjét, piszkos kis novelláit megpacskolták a bácsik és nénik. Csak az volt a feltűnő, hogy a gyermek nagyon szerette kínozni az állatokat: több kötete jelent meg egymásután, amikről a Berliner Zeitung és a Neue Freie Presse hasábos méltatásokat közöltek. Egyszer én is találkoztam vele Berlinben: már akkor olyan hihetetlenül undorító tehetségtelen tökfey benyomását tette, hogy a németek mind rajongtak érte és el voltak tőle ragadtatva. Csodákat beszéltek róla, indiai utazásairól, szerelmeiről. De arra, ami lesz, senki se mert gondolni.

Csak Van Boer Azarcán, udvari tanácsos és könyvkiadó mosolygott magában ördögien, mikor ránézett a csodálatos teremtésre. Ilyenkor eszembe jutott az a rémes éjszaka, mikor Aunye fogantatásának terve megfogant az ő ördögi agyában. És látta maga előtt a laboratóriumot, ahol a nagy kísérletet végrehajtották. Edgar Allan Poe és J. T. A. Hoffmann beleiből eprovattával kieszedtek, csendes társával, egy gyűszűnyi megemésztett kelkáposztamaradékot, keverték hozzá pár milligramm H. G. Wells-zaftot és ezt az ördögi, bűzös kotyvalékot az éjszaka leple alatt elvitték Murai Károlynak, a Pesti Hírlap könyvkritikusának csendes hálószobájába... Ohnet György az elvetemült beniczkiné, részegen hentergett a szőnyegen. Lefogták és a szerencsétlen, bukott író erővel megtermékenyítették a szörnyű folyadékkal...

És így született meg Aunye, az első lény a földön, akinek állítólag fantáziája van, holott német.

Tizenhat éves kirában egy öreg tábornok szeretett bele. Elvitte magával a főhadiszállásra, ahol egész éjjel olvasta őt. Reggel aztán kiadta a parancsot, hogy ki kell tartani a végsőig, bár komoly és hozzáértő emberek azt állították, hogy ezt az írot nem lehet kitartani. Végre abban egyeztek meg, hogyha már ránkényszerítették a háborút, kénytelenek vagyunk Elő-India határait megvédeni Grönlandban, tehát azonnal meg kell kötni a békét, föltéve, hogy az ellenség nem akar beleszólni privát ügyeinkbe, mint amilyen például a háborúnak részünkről való folytatása a végső győzelemig.

De ő csak kacagott, mint egy démon. Ott hagyta szeretőjét és egy művész karjaiba dobta magát. A Simplicissimus munkatársa volt az illető, maró, gúnyos ostromozója a társadalomnak, a nagyképűségnek és a tehetségtelenségnek. Két év sem telt bele és pompás plakátot festett a német hadikölcsön sikeréről.

Azután egy mozivállalkozóhoz került, aki filmet csinált belőle.

Egy nap végre fölbukkant Csabán. Sokáig kerülgette a derék, tisztos Tevan Andort, az én kedves barátomat. Az hónapokig hajthatatlan maradt. Ha meglátta az utcán, vészesen lobogó példányszámaival, elfordította szemeit, hazaszaladt és buzgón imádkozott, hogy ne vigye őt Isten a kísértésbe. De végre nem tudott ő se ellenállani Aunye démoni hatalmának. Álmában üldözte őt, kacéran nézett rá, — egy napon aztán az ifjú szemét elfutotta a vér, megragadta a gyönyörű ördögöt és eszeveszett vággyal lefordította magyarrá.

De ez az utolsó győzelme egyben bukása volt Aunynének. Elszámította magát. Nem gondolt

arra, hogy Tevan nekem is elküld egy példányt a magyar fordításból. Elolvastam és — íme — amint látjátok, Aunye döglötten fekszik a bíbor szőnyegeken... Mert jegyezzétek meg: mihelyt akad ember, aki kimondja, hogy ennél a nőnél undokabb és unalmasabb piszkot még nem láttott... abban a minutumban meghalt a gyönyörű démon, a csodás teremtés, a fantasztikus...

Utóhang.

Neked írtam ezt a könyvet, testvérem, a zöld mályvarózsák sátrában... Neked írtam, az egyetlennek, aki megérti a lótosz szent örvénylését és a lélek mélységes gomolygását, melyben a kék gliciniák hervadt illata őrvöng... Neked írtam, Darab Mária, mindenest és milimári, ki ülsz facéran a cupringernél és valami érdekeset szeretnél olvasni... neked...

KIBIRIA NEM BIRJA KA?

Hiperultramonstremustra óriás csörgőfilm, a fejétől a farkáig hatezer méter, a farkától a fejéig nyolcezer, összesen huszonnyolc, senki többet? az annyi mint húsz, a régi púnok magánéletéből, írta Enrico Ungerleider D'Anunzió, a Pun Figaró munkatársa és a Legfrissebb Pún Hírek segéd-szerkesztője, aki Hannibállal együtt végezte a milánói felső kereskedelmi iskolát, ojjé, Szentesen is sokat ittak együtt Hanibállal, — ja, a Hannibál? szokta mondani, ha kérdik, ismertem Temesvárról, olyan alacsony, szőke, cvikkeres, nagyszerűen alsózik. Filmre alkalmazta: Alkalmas. Rendezte: Rendező. Vetíti: Vetítő. Megnézte: Mindent Megnéző. Elhiszi: Piszi.

I. RÉSZ.

Kibirja, az ősz Anakrón, pún főmufti leánycája éppen áldozatot mutat be Faramuci Halandzsának, a perzsák rettenetes főistenének. Mézbe áztatott tokaszalonnát és agávelevest pörkölnek a főoltáron, hogy a haragos Bolondja, a Vizek és Mennydörgések valóságos belső titkos segédistene ne fenyegetse tovább Karthágót, melyet a normannok kiéheztetéssel akarnak megtörni. Ádáz tervüket elősegíti, hogy közben Róma közelében kitör a Popokatepetl és tűzesővel árasztja el a

hellének fővárosát, Hódmezővásárhelyt. A dák király, Hapa Randa, kétségbeesésében Hublibublihoz, a Virazsírozott Alkony és Tehetségtelen Száj-tépés rettenetes címéhez fordul, ódák szokás szerint két pud, három sing rotációspapiruszt és kilenc zöldüveges Wolfram-lámpát áldozva föl, miközben kilencszáz perzsa biciklibajnok hajlongva ó-szmirnai szőnyeget énekel a gyárigazgató tiszteletére.

De mindez nem fojthtja el Szemirámisz szerelmét: aban a reményben, hogy a Szent Fátyol megvédi szűzi testét a bolhacsípések ellen, esz-kimó szolgálait maga mellé veszi és elindulnak Marchegg felé. Már-már úgy látszik, Gianaklesz és Hikszosz, a két egyiptomi Ciga Retta, hadbaszólítja egész Dáciát, élén Meneniusz Claudiuszal, aki rémulten veszi észre a rettenetes hadicselt, neki ugyanis kétszáz évvel később kellett volna születnie, hogy ebben a korban szerepelhessen. De mindegy: a katalauni síkságon Attila már megütközött Joffre tábornokkal és Miksa Főherceg áldozatainak Asztaltársasága, a Balatonkávéházban, Büdös Pótkávét istenéhez rimánkodva fájlalja, hogy annak idején a főherceg nem érkezett elég korán Eger alá, mely esetben — a krónikás állítása szerint — sok minden másképpen történt volna talán azt is el lehetett volna kerülni, hogy D'Annunzio filmet írjon és nekem azt végig kelljen nézni.

Közben, míg ezek történtek, a kis Salambó, dervisei között, remegve várja, vajjon atyja keresztülvágja-e magát a Himalája-folyón. A helyzet egyre izgalmasabb, mert ha a csel nem sikerül, a főkabórbe öltözött és fából készült acélkarikákkal harcoló félelmetes bolsevikiek megtámadják Sarajevót és megtalálják a fentemlített ökörcsont-

gyűrűt, melyhez az a legenda fűződik, hogy aki ezt orrában hordja, örökre védve van mozi-reklámplakátok és annexiós aspirációk ellen.

Egyetlen menekvés kínálkozik: ha Hunyadi, az alsósztrégovai hős, meg tudja vakarni balfülét, mielőtt a kétszáz kilométernyire táborozó kalikut katonák ideérkeznek. Belátva, hogy a dolgot nem lehet tovább halogatni: gyorsan templomot építenek Parachnak, a Hellén Szépségek és Pápirmaségycsárosok istenének, ahol kétezerwattos szűzleányok véréből égetett mandulaliszt lobog állandóan. Kilencezer lazzaroni bekeni testét a szent táblaolajjal, néhány szelet hagymát mutatnak föl, lassú tűzön pirítva, étkezés előtt tálalva, vörös üvegen keresztül. A máglya kísérteties lobogása mellett jobbra-balra hajlong a sokaság. «Per-Szián Ádám! Per-Szián Ádám!» mormogják rekedten a főpapok, e varázsszóval tartva távol a démonokat, de minden hiába. Kuropatkin jobbkezét, Pathost, amivel meg akarta vakarni a balfülét, közben levágta egy gyorsvonat, ami a régi futurista szerkesztők vallomása szerint örökre kizárja őt a Nemzeti Múzeum kebeléből, megfosztva Kassák Lajost a közúti villamosokon eddig élvezett szabadjegytől.

Nagyon természetes, hogy a történetek után — amit talán mondani se kell, csak a gyöngébbek kedvéért említjük föl — Nyolcadik Henrik nem látogathatja meg többé Feldusz Iréniuszt, a vitéz arameus kapitányt, aki női ruhába öltözve, mint kamaraénekesnő, várta a harc kimenetelét. Miután a mensevieknek sikerült túsul megszerezni az arany szemöldökű hangyászmadarat, semmi se áll többé a szerelmesek közé. Mindnyájuk nagy meglepődésére Aorta visszakapja Oiafuitól a bűvös szelencét — a többi, úgy-e magától értetődik.

A gonosz Jóízlés és Egyértelmelenne-Legalább is meglakol: tüzes jégrudakra csavart végtagokkal fölszegzik őt, fejjel lefelé és négyfelé vágva, a malomkőre, hol rettenetes unalmában elalszik, mert ezt a dög unalmas, értelmetlen baromságot, ezt a szájtépő hólyagot nem lehet tovább kitarítani. Így aztán végleg és maradék nélkül minden elintéződik.

Vége.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ARAB IRODALOM.

Sokat hallottam az arab irodalom keleties szépségeiről és hogy milyen gyönyörű az «Ezer-egyéj» mesevilága. Csupa keleties bűbáj és csudálatos regélő gazdagság — elővettem hát az «Ezer-egyéj»-t és a következő, igazán gyönyörű szép regét olvastam benne:

Ezt a regét Seherezáde, a szépséges szultána regéli Sahirar szultánnak, hogy meghosszabbítsa a halálos ítéletet, melyet fejére kimondtak.

A kalifa három köve.

Élt Bagdadban egy bűbájos kalifa, akinek igen sok pénze volt. Ez a kalifa nagyon szeretett ismeretlenül sétálni Bagdad utcáin. Egy este, amint így bagdadott hazafelé, egy utcasarkon vén piláf-árust pillantott meg, aki hangos síránkozással köveket és drágaságokat kínált a járókelőknek. A kalifa megállt és megszánta ezt az embert, válogatni kezdett kövei között. Különösen egy smaragd tetszett meg neki nagyon. Ama kérdése, hogy honnan szerezte ezeket a köveket, a piláf-árus a következő regét mondotta el;

Ali baba és a negyven könyvügynök.

Az Eufrát partján élt egy híres Baba, akit Ali Babá-nak hívtak. Egy napon igen megbetegedvén, magához hívatta egyikét azoknak a derviseknek, akik Arábiában a betegek gyógyításával foglalkoznak. A dervis csakhamar megjelent és megvizsgálva Ali Babát, így szólt:

— Ó, Jó uram, ugyanaz a bajod van, mint Hasszának volt, akinek történetét, ha megengeded, elmondom neked.

A haldokló Ali Baba megengedte, mire a dervis a következő történetet mondta el:

Hasszán és az ifjú fikai.

Hasszán jómódú tevehajcsár volt Arábiában és egy napon karavánjával megindult a sivatagban. Már három hónapja mentek, mikor egyszerre csak elfogyott a vizük. A muzulmánok a földre vetették a müezzint és elkezdtek hangosan imádkozni. Ekkor egy ifjú fikai jelent meg és így szólt Hasszánhoz:

— Azonnal hozok nektek vizet, tevéim egy óra múlva itt lesznek. Addig, hogy ne unatkozz, egy mesét mondok neked Sindbádról és a griffmadárról.

Hasszán beleegyezett és az ifjú fikai így kezdte meséjét:

Szindbád és a griffmadár története.

Sindbád dúsgazdag kereskedő volt Bagdadban. Egy napon elhatározta, hogy útra kel és meglátogatja rokonát, aki a tengeren túl lakik. Hajókat vett, amiket megrakott násfával és

kókuszdióval és útra kelt. Harmadnap azonban nagy vihar tört ki és a hajó megfeneklett. Mindenki belefulladt a vízbe, csak Sindbád menekült meg. Egy lakatlan szigetre került, ahol a parton kétfejű emberek ültek. Sindbád üdvözölte őket s leült közéjük. Hogy múljon az idő, az egyik kétfejű egyik fejével egy történetet kezdett mondani. A másik fejével is mondott egy történetet. Az első a halászsról és a szellemről szólt és nagyon lekötötte Sindbád figyelmét:

A halász és a szellem.

Élt egyszer a tengerparton egy szegény halász, aki nagy nyomorban tengődött. Egy napon nagyon nehéz volt a hálója s amint kihúzta, egy palackot talált benne. Kinyitva a palackot, abból hatalmas füstfelhő tört elő. A halász nagyon megijedt s Allah nevét kiáltva, a földre vetette magát. A füstből ekkor egy szellem lépett ki s így kiáltott a halászra :

— Most azonnal megöllek!

— Ne még! — mondta a halász. — Várd meg, amíg mesélek egyet a zöld disznóról.

— Azt még meghallgatom — mondta a szellem és leült a halász mellé. — Meséld.

A halász mesélni kezdett. Története így hangzott:

A zöld disznó.

— Én nem azt mondtam, hogy «meséld», hanem azt mondtam, hogy mesélek a zöld disznóról — kezdte a halász.

— Hát halljuk — mondta a szellem.

— Én nem azt mondtam, hogy «halljuk», hanem azt mondtam, hogy mesélek a zöld disznóról — mondta a halász.

— Egyen meg a fene — mondta fáradtan és dühösen a szellem és otthagytá a halászt, aki ekként megmenekült.

Igy végezte be történetét a kétfejű, ami igen tetszett Sindbádnak. Megáldotta a szigetet és miután egyik hajója megvolt még, visszatette rá megmaradt rakományát és visszatért hazájába, ahol azóta a legnagyobb nyugalomban és bölcsességben élt halála napjáig.

Az ifjú fikai elhallgatott és Hasszán egészen elfelejtette közben szomjúságát. Közben megérkezett a víz és mindnyájan boldogan ittak belőle. Hasszán útja így sikerült és boldogan és gazdagon tért meg Bagdadba.

Mikor a dervis kész volt történetével, a haladokló Ali Baba felült ágyában s így szólt:

— Allah, il illah, illa, ulla, ella, Eliana Ella és Mohamed utánah illana.

És attól a naptól kezdve meggyógyult.

— Ez az én történetem ó kalifa! — mondotta a piláf-árús és mélyen meghajolt. A kalifa gazdagon megjutalmazta őt és visszatért kastélyába.

Igy fejezte be meséjét Seherezáde és hozzátette:

— Holnap azonban, ó szultán, el fogom mondani neked Harun al Rasid kalifa csodálatos történetét, mely ennél nem kevésbbé lesz érdekes és csodálatos.

Sahriar megígérte, hogy akkor még élni hagyja egy napig és mindnyájan elaludtak.

*

Így szól a gyönyörű arab rege az ezeregy-éjszakából. Tisztelt olvasóimnak azért mondtam el, hogyha találkoznak valakivel, meséljék el neki és mondják meg, hogy tőlem hallották. Tegyéek hozzá, hogy én egy szegény fikai vagyok a Newyork-mecsetben, hajóim nincsenek, Aladárnak hívnak és a fiaim otthon halászszellemesen Ali papának hívnak és néha elmegyek a Modern-Sindbadra. Illa, ella, élilla, Allah. És mondják meg az illetőnek, hogy mesélje el ő is valakinek, de vigyázzon a számokra, mert nekem már elég volt az egész arab irodalomból, üsse meg a ménkű.

DRÁMA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÉTVAGY.

(Egy darab meleg, barna élet, három fogásban.
A «Féltékenység» és «Szenvedély» után Arcüba
Seft legközelebb várható darabja.)

Átbródyzta: *Sándor.*

ELSŐ FOGÁS.

(Ebédlő.)

Digesztov: Hány óra?

Purgovonsztij: Félkettő. Miért kérded?

Digesztov (feláll): Magam sem tudom, igazán. Valami úgy feszít, úgy ágaskodik bennem. (Szét-tárja karjait.) Ó! igen, egész életemben ilyen voltam... talán küzdeni kellene ellene.

Purgovonszkij: Hm, persze, mondasz valamit... (Elábrándozik.) Én is néha... (Legyint.) Különösen így ebéd előtt...

Digesztov (megáll): Ebéd?

Purgovonszkij (figyelmesen néz): Nos — igen. Ebéd.

Digesztov (leküzdi magát látszólag könnyedén, mintha csak úgy kérdezné): Úgy — és mikor?

Purgovonszkij (lassan tagozva, figyelmesen): Most mindjárt.

Digesztov (könnyedén összerezzen, de elpalástolja): Ah!

Szobalány (tálcan véreshurkát hoz be és leteszi az asztalra.

Purgovonszkij (feláll): Azonnal jövők... (Kimegy. A szín lassan sötétedik.)

Digesztov (körülnéz. Hirtelen feláll, meggyújtja a villanyt a kertre nyíló erkélyen. Visszajön. Mélyen sóhajt. Elhatározva magát leszegett fejjel, lassan közeledik az asztal felé. Halkan): Hurka... (Valamivel hangosabban.) Hurka... Véres... (Mégegyszer körülnéz, elszánja magát, egyik kezével az asztalra támaszkodik, másikkal megragadja a villát.)

Hurka (sisteregeve): Ssss...

Digesztov (erre a hangra elveszti fejét, a villát merőlegesen beleszúrja, felrántja magához, egy pillanatra behúnyja szemét és tátott szájjal fölébehajol).

Purgovonszkij (lassan jön a háttérből, anélkül hogy *Digesztov* észrevette volna. Egészen közeljön, halkan, erővel): *Digesztov*!

Digesztov (a villa kiesik): a kezéből. Lomhán a karszékbe veti magát).

Purgovonszkij (halkan): Hát nem tudtál hívni, míg én...?

Digesztov (felugrik): Nem! Hát nem! Mit tegyek? Nem bírok küzdeni magammal — és talán nem is akarok! A vérem — ahogy akarod! Ha elfordulnak gyomromban a szilaj szavak és toromba lüktetve rohan a mámorító hasnyál — ilyenkor elsötétül a világ előttem! (Kitárja karjait.) Ember vagyok, ősi vadság, mohó keresés! És ez az élet! Nem bántam meg semmit — és ha újra kellene kezdeni — újra kezdeném — feltéve, hogy jól át van sülvé.

Purgovonszkij (lemondóan): Edd hát — a tied. (Zokogva elfordul.)

Digesztov (hörögve): Hurka... Hurka... Hurka... (Beleharap.)

Purgovonszkij (tompán, maga elé): Boldogtalan.

(Függöny.)

MÁSODIK FOGÁS.

(Künt a terraszon. Holdfény.)

Digesztov (csendesesen szivarozva): Hogy mondta Alexandrovics Szovjatna?

Gyomrovna: Azt kérdeztem, mikor jön vissza, *Purgovonszkij*?

Digesztov (felcsillanó szemmel): Nem tudom... Nekem úgy rémlik, mintha évek multak volna el...

Gyomrovna (csodálkozóan): De hiszen ebéd után...

Digesztov (a hold felé fordulva): Igen... hiszen éppen ez az. Ebéd után... *Gyomrovna*, nézze a holdat... Nem olyan, mint egy... mint egy nagy... (Elcsukló hangon.) mint egy nagy cammber — sajt?

Gyomrovna (megdöbbenve): *Digesztov* — hiszen csak az imént — (nem meri kimondani).

Digesztov (feláll): Imént, imént. — Mit tudtok ti, hogyan értenétek meg az embert! Hát igen — az imént. De az csak hurka volt, igaz, bevalóm, akkor ízlett, mikor megettem. Dehát, férfi vagyok, — hiába tagadnám — de ám tagadják a gyávák, a kis lelkek, a nyavalygó és rémüldöző lények, azok hirdessék az álszentek és ostobák, — hogy meg lehet élni csak hurkából — én, ha felbuzdulnak gyomromban a szilaj savak és toromba lüktetve rohan a mámorító hasnyál, nyiltan hirdetem, hogy — (kiáltva) sajtot akarok! (Térdre bukik).

Purgovonszkij (sietve jön jobbról): Boldogtalan!

Digesztov: *Purgovonszkij* — bocsáss meg!

Purgovonszkij (lemondóan el): Hozzátok neki.
Két inas (hozza a sajtot).

(*Függöny.*)

HARMADIK FOGÁS.

(Éjszaka. Éléskamra *Purgovonszkij* lakásán. A szín néhány percig üres. Aztán a szomszédos mellékhelyiségből zaj hallatszik, mintha valami tompán dübörögne. Az ablak kivilágosodik. Tolvajlámpával megjelenik *Digesztov*. Bebújik az ablakon.)

Digesztov: Ah... (Suttogva.) Hideg füstölt-hús... szárazkolbász... kirántott harsa... (Tompá, csamesogás, lihegés. Fuldokló suhogás, nyögő sóhajok.)

Purgovonszkij (feltépi az ajtót. Kezében égő gyertya. Kiáltva): Ki az?

Digesztov (feltérdel. Szájából egy darab kirántott harsa lóg ki).

Purgovonszkij (leteszi a gyertyát egy hordóra. Hosszú szünet, csak a lihegést hallani. Aztán): Itt voltam — a szomszédban.

Digesztov (nem tud szólni).

Purgovonszkij: Látod, *Digesztov*... legalább szoltál volna — most így kell találkozoznunk... (Fejét tenyerébe hajtja.)

Digesztov (elhanyatlik).

Purgovonszkij (csak most látja meg a harsát. Rémulten): *Digesztov*... az Istenért... (Odarohan. Sikiolt.) A szálka! A szálka! Segítség! Megfullad!

Digesztov (a harsa mögül, hörögve): Isten

veled, Purgovonszkij... bocsássatok meg... nagyon... nagyon... (Utolsó erőfeszítéssel.) nagyon éhes voltam... (Kinyúlik a földre, nem lélekezik többet.)

Purgovonszkij (feláll sápadtan): Bátor és igazi férfi volt — kár érte. (Lehajol és nézi.) Egy darab kolbászt hagyott még. (Felemeli a kolbászt és lassan, gondolkodva rágni kezdi. Könnyei rácsorognak. A hold besüt.)

(Lassú függöny.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ASSZONY ÉS A DEMENTIA PREACOE

VAGY

A NŐ REJTÉLY.

(Megfejtése Moravcsik «Az elmebajok kézikönyve» második kiadás, 238. oldal.)

— Elmekórtani értekezés négy felvonásban. —

A Vígszínház-klinika bemutatója.

Írta: *Pierre Loues.*

ELSŐ FELVONÁS.

(Nagy eszkamilló a Torero-park alhambrájában. Banderilliók, gompceek, Kalderónik és egyéb optikusok.)

Don Mulio (spanyol echegaray, nagy gallérral): Hé, buénosz ájresz! Olé! Olé! Diaz! Lopez! Csapezpapez!

Konyha (ifjú fandanzó. Beugrik a mulató havelokok közé, kasztanyettát rágesálva. Énekel):

Muszáj kicsit vibrálni,

Ha nem akar ugrálni,

Muszáj ugrálni!

Muszáj ugrálni!

Don Mulio: Ez a hang! Ezek a szemek!

Konyha (kacéran): Tetszem a bolerónak? Csak bátran, kaballom! Jó kaballom nekem, hogy tetszem!

Don Mulio: Szenyorita, megőrülök! Kegyedet meglátni, hazaszaladni, átöltözni, végighallgatni Lukács György másfélórás előadását a lélekdráma fejlődéséről, visszajönni és beleszeretni kegyedbe, pillanat műve volt.

Konyha (kacéran): Hát aztán? Mi közöm hozzá?

Don Mulio: De én odaadom neked Balázs Béla összegyűjtött munkáit!

Konyha: Engem nem lehet megvásárolni, Alhambra! Gyűlölöm magát, gyűlölöm, gyűlölöm! (Don Mulio nyakába ugrik és szenvedélyesen csókolja.)

Don Mulio (fuldokolva): Hát szeretsz?

Konyha (szelíden): Szeretlek, havanna! (Szenmeköpi Don Muliót.)

Don Mulio (magábaroskadva zokog): Oh, Konyhita! Milyen egy rejtély tudsz te lenni, ha egy kicsit megerőlteted magad! (Főbelövi magát.)

Konyha (ujjongva): Szeret! Szeret! Hát mégis szeret! Csak az övé leszek !

(Függöny.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Paletta, a Sierra Nevada völgyében.)

Don Mulio: Oh, Konyha, hát mégis elfogadtad tőlem ezt a szerény kis bazilikát, amit vásároltam neked!

Konyha (szelíden): Utállak, Don Mulio, utállak teljes szívemből, amiért nem hiszed el nekem, hogy milyen őrzöngve szeretlek. Nem kell a házad, nem kellenek ékszereid, nem kell a pénzed — csak te kellesz, te, te, te!!... (Pofozza.)

Don Mulio: Édes szerelmem! Igazad van. Mindent visszarendelek! Gyalázatos voltam, hogy hitvány arannyal akartam megvásárolni nagy lelkedet! Mindent visszaveszek, semmit se kapsz.

Konyha (szikrázó szemekkel): Takarodj, Takarodj előlem! Nem akarlak látni többé! (Tört ránt.) Édesem!

Don Mulio (ujongva): Olé! Olé! Gyűlöl — tehát szeret — tehát nem szeret — tehát imád! Mindent értek! (Elrohan és kinyáiban föltalálja a spanyolviaszkot.)

Konyha (maga elé, tompán): És mindez, csak hogy a rák a vetésre rá ne menjen... (Ájultan összeesik.)

Függöny.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Koradélelőtti gitána.)

Don Mulio (föl és alá jár): Végre. Nem szeret. Azt mondta, inkább meghalna, semhogy az enyém legyen. És én nem akarok élni nélküle. (Fölakasztja magát.)

Konyha (berohan): Mulio! Mulio! Szerelmem! Csak a tied vagyok! Ölj meg!

Don Mulio: Hát mégis? Én meg már azt hittem, hogy nem szeretsz, mikor multkor szerencsenikreket szültél, engem pedig leöntöttél vitrióllal. (Nevet.) Lám, milyen szórakozott vagyok! Minden kicsiség miatt kételkedni kezdek benned. De nem történik meg többé. (Csókolni kezdi Konyhát.)

Konyha (arculüti, szikrázó szemekkel): Gyalázatos! Meg mertél csókolni? Ezért lakolni fogsz!

Don Mulio: Jézus Mária, mit tettem! Bocsáss meg, Konyha, bocsáss meg!

Konyha: Soha! (Szenvedélyesen megcsókolja *Muliot*.) Nem látsz többé soha, amiért meg mertél csókolni engem! engem! akiről azt állítottad, hogy szeretsz! (Elrohan.)

Dom Mulio (mérget vesz be).

(Függöny.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Konyha (énekel):

Ha nem szeretsz, mért csaltál meg...

Engemet...

Don Mulio (énekelve jön, igen lassan, fenségesen):

Pándon már volt búcsú,

Pécelen még nem,

Szeret engem egy kis lány,

Ő engemet nem...

(Fájdalom.) Oh, Konyha, hát itt vagy?

Konyha: Itt állok. (Leül.)

Don Mulio: Oh, milyen mély vagy! Milyen rejtélyes! Azt mondod, hogy állsz, pedig ülsz.

Konyha (vidáman mosolyogva): Rettenetesen szenvedek, *Mulio*. Engem nem lehet szeretni. Csak azé leszek, aki meghal értem. Vigyázz, le akarok ülni. (Föláll.)

Don Mulio: Most meg fölállsz, mikor azt hittem leülsz. Ki fejtí meg nekem a női lélek mélységeit?

Frimm (bejön): Tudtam, hogy itt van a Konyha Marcsa.

Konyha: Jaj, az igazgató bácsi!

Frimm (a rendőrhöz): Mindig megszökik az intézetből. Az idióta-osztály B. pavillonjából, a nyáladzó-betegek közül. Gyerünk.

Komlós (a Schwartzerből belép): Tudtam, hogy itt van.

Don Mulio: Jaj, az igazgató úr!

Komlós: Már harmadszor ugrott ki a nyugtalan-osztály ablakán. Ezekkel a paralitikusokkal nem lehet bírni.

Kar:

Pándon már volt búcsú,
Pécelen még nem,
Szeret engem egy kis lány
Ő engemet nem...

(*Lasszó függöny.*)

KING PRESS.

(Shakespeare hátrahagyott, most felfedezett műve.)

SCENE I.

(Kávéház. Szerkesztők, katonák, képviselők, nép.)

Első újságíró: No, koma, meg tudnád-e mondani, mi a különbség munkapárt meg ellenzék között?

Második újságíró: Persze, hogy meg tudnám.

Első újságíró: Hát mondd.

Második újságíró: Nem mondom, mert nem tudom. Csak akkor mondanám meg, ha tudnám.

Első újságíró: Ejnye, beste kurafi: haldd hát: az a különbség, ami a képviselő meg a viselő kép közt. Egyik elől viseli a képét, a másik hátul. Ha kérdik, mondd, hogy én mondtam.

Második újságíró: No, koma, ugyan megfelelő. Én ugyan egyiknek sem viselem el a képét, mivelhogy becsületes ember vagyok. De hallga! itt jön a főszerkesztő.

King Press (előfizetői, olvasói, tisztelői élén megjelenik):

Üdv, olvasóim! Ím oszoljatok!

(Kíséret el.)

Üdv nektek mind, kik összegyűltetek
Udvarlásunkra, vallás, rang, vagyon
S egyéb javakkal: hogy hűségteket

Királyi szünknek kedvessé tevén,
 Határzatunk halljátok.
 Nemes lovag s ti többiek, szívünk
 És értelmünknek kedvesek, bizony
 Tirólatok meg nem feledkezünk,
 Midőn írásban s ünnepélyesen
 Jogunkról és uralmunkról lemondva,
 A nagy idők sugalmát érve át
 Késznek mutatjuk azt elosztani
 Törzsünk hajtási, lányaink között.
 Magunk a harcpiacra elmegyünk
 Cikket s velőt hazánkért ontani.

(Harsonák.)

Jertek tehát, leányaink, szívünk
 Virágai: Alberta, appony grófja
 S te szende szűz, Gyulina, andreas
 Peerje s te is, vázsony leánya, Vilm'
 Osztályt tesztek most köztetek, — no halg!
 Ki az, ki engem legjobban szeret
 S legszebb szavakkal tolmácsolja ifjú
 S buzgó szívének indulatjait?
 Alberta! szólj!

Alberta, appony grófja:

Főszerkesztő uram!

Fenséges úr! én oly gyanánt szeretlek,
 Miként a büszke tigris szent honát,
 Melyet vérben fürösztve vakmerőn
 S orvul támadtak ádáz ellenink;
 Kik ellen minden honfi szívverés
 Utolsó cseppjéig kitartni kész,
 A győzedelmes harci háborig,
 Melyet miként a lángoló bosszú
 Ádáz vasával öklünk harsonáz,
 Míg bemberegve bömbölőn sikolt
 A harci síp, e büszke létalany!

Caroli (félre):

Mit szól Caroli? Hallgat és beszél.

King Press:

Szépen szavaltál, legkedvesb leányom
Nemes hévtől fehér szakállzatod
Mint gyenge szüzé, lángolón pirult,
Legyen tiéd vallás s közoktatás
Élj boldogul.

S te Gyul' andreasi gróf

Másik leányom, hadd hallom szavad.

Gyulina, andreas grófja:

Hallottál-é már csendes, holdas éjen
A légben zengni s zúgni valamit;
Mikéntha száz pacsirta zengene?
Tudd meg, ilyenkor ingadoz remegve
Közép-Európa gazdasági és
Kereskedelmi, sőt szabad legyen
Hozzácsatolnom, politikai
Egyensúlya, a régen áhított.
Hogy én hogyan szeretlek, ó király,
Arról szólni ma még időszerűtlen,
De mérlegelés tárgyát képezi
És annyi már most is kétségtelen,
Hogy bizonyos körülmények között,
Az akkor aktuális kereskedelmi,
Politikai, sőt szabad legyen
Hozzácsatolnom, gazdasági
Viszonylatok céljától függene.

King Press:

Leányom, értlek, jól tudom, szíved
Buzgó, nemes, meleg s határozott.
Számíthatunk rád kellő percben ám
Időd, ha eljött. A tiéd legyen
Külügy, belügy, hadügy meg vízkereszt
Vagy amit akarsz!

Caroli (félre):

Mit szól Caroli?

King Press:

S te, Vilma grófnő, vázsony hú leánya?

Vilma:

Felség, nem mondok mást e pillanatban,
Te hoztál létre, gyermeked vagyok
Voltam hírlapíró Beociában
És férfiszívvel álltam véled együtt
Rotációsok fujtató dühén.
Míg kábítóan ontá lapjait.
Husvét, karácsony, mindegy volt nekem
Százoldalas lapoknak tornyai,
Melyeknek szörnyű terjedelme mellett
Az Ossa egy bibircsó lett. Hisz ön
Jól tudja, én csak egyszerű, szerény
Munkása voltam az önök ügyének
S boldog leszek, ha alkalom szerint
Beléphetendek az egyesületbe.

King Press:

S Caroli nem szól?

Caroli:

Nem nyilatkozom.

King Press:

Nincs véleményed, gróf?

Caroli:

Most nem lehet.

King Press:

Akkor se, ha én kérlek reá?

Caroli:

Szerintem a sajtó szükségszerű,
Ha érdekek szolgálatán nem áll
És kifejezi a közvéleményt.

King Press:

E vélemény legyen közös veled,
Én megtagadlak.

Népszava:

Gondold meg, király!

King Press:

Kent hallgass! jól ügyelj és ne állj
A tigris és a vad közt könnyű fővel.
Akartam neki adni nagy hatalmat,
De néki nem kell. Én most elmegyek.

(Király kíséretével el.)

Bolond: Hej, komám! Ismered ezt a verset?
Hogyha minden sikerül,
Aki fönt van, lekerül.
Bolond sipka, firlefánc,
Meglátjuk még, hány a tánc?

Vagy ezt a gyermekmesét:

Bujj, bujj zöld ág,
Zöld programocska,
Nytva van az aranykapu,
Csak bujdatok rajta.

Mivelhogy azt mondják, az idén sok fehérrépa
kellett a népnek, de meg a papírt is rongyból csi-
nálják. Hej komám, ne szaladj, szedd inkább össze
ezt a sok rongyot, hogy legyen mire hajtánod a
fejed.

(A király után szalad.)

Caroli (a nővérekhez):

Adná az Isten, úgy tennétek is,
Ahogy beszéltek.

Vilma (göggösen):

Tudjuk tisztünket

S nem tőled várjuk, hogy közöld velünk.

Caroli:

Nem igérni és cselekedni szebb,
A róka megvész és vonít az eb.

(*Exeunt.*)

SCENE II.

(A miniszterelnöki palota előtt. Vihar.)

King Press (sietve jön, be akar menni).*Szolga:*

Hová, hová?

King Press:

Leányaim közül

Beszélnék gyorsan bármelyikkel is,

Futáromat a várból visszaküldték.

Hah! szörnyűség el is gondolni, mért!

Hogy az a cikkely nem közölhető!

Szolga:

A kegyelmessel nem lehet beszélni.

King Press:

Az apa nem beszélhet gyermekével?

Akkor szakadj meg mennybolt csillaga!

S potyogjanak belőled cenzorok

S német regények!

Miniszterelnök (nagy kísérettel jön):

Ami engem illet,

Én szívesen átadnám a helyem.

King Press (elébe áll):

Eljöttem hozzád, édes gyermekem.

Miniszterelnök (óráját nézi):

Záróra multán? Az öreg harang

Már tizenegyet elütötte rég,

Kemény parancsom tiltja, miszerint.

King Press:

Én buzdítottam a csatára...

Miniszterelnök:

Szép.

King Press:

És ezzel szörnyű polcra tettelek.

Miniszterelnök:

Épp idején. A harci hősiség

Törvényszegésre nem kvalifikál,

Jogokhoz érett, tiszta elme kell.

Ha naponként tíz oldallal beéred,
Nem bánom, akkor engedélyezem,
Hogy engem és barátimat dícsérd.

King Press:

Tíz oldal? És bátor cikkeim
S a sok riportot, drága költeményt
Hová tegyem?

Miniszterelnök:

Azt végezd el magad,
A rendet mégis fenn kell tartani,
Állj be a sorba.

(Kíséretével el.)

Ügyész:

Mit murizik itt?

Addig vigyázzon, míg szépen beszélék.

King Press:

Ti földi istenek,
Akiknek átka tűzkövet dobál,
S ti mennyben élő véres árnyai
Kísérteteknek, most segítsetek,
Van még leányom, aki nem hagy el!

(Elrohan.)

Bolond:

Ha éhes vagy, ne légy falánk,
Véka alatt is ég a láng!
És ha nem, akkor tévedtem.

(*Exeunt.*)

SCENE III.

(Egy hónap múlva ugyanott. Vihar, menny-
dörgés.)

King Press (sietve jön, be akar menni).

Szolga:

Hová, hová?
A kegyelmessel nem lehet beszélni.

Miniszterelnök (nagy kísérettel jön):

Mi engem illet, én is azt hiszem,
Hogy egy kicsit meg kell szorítani —

King Press:

Másik leányom szép, szelíd galamb,
Vén, ősz atyáddal zordul és haraggal
Beszélt a cenk — segíts, mert meghalok,
Adj ennem, innom, adj egy kis papírt!

Miniszterelnök:

Mit mondott ő?

King Press:

Hogy tíz oldalt ad, hogyha őt dícsérem.

Miniszterelnök:

Kollégám és tisztelt barátom,
A volt miniszterelnök felfogása,
De kétségtelen, hogy megfontolásra
Némely ponton bizonynal érdemes,
S még megbeszélés tárgyát képezi.

King Press:

Éhes vagyok!

Miniszterelnök:

Ezt orvosolni kell

Minden bizonynal s annak idején
Ha a bizottság...

King Press:

Innom adjatok.

Miniszterelnök:

Programbavenni nem mulasztjuk el,
De míg korai volna minden új
És elhamarkodott kombináció
Be kell, hogy érde nyolc oldallal.

King Press:

Te ég!

Elpusztulunk...

Miniszterelnök:

Ez nem közölhető,
S még egy ilyen szót ha tapasztalok,
Betiltom az egészset. Elmehet.

(Kíséretével el.)

(Villámlás és mennydörgés.)

King Press:

Hol vagytok, fogcsikorgó démonok?
Zuhogjatok le, véres fellegek...
Bolond, megőrülök...

(El.)

Bolond:

Na, mekkora időket élünk?

(*Exeunt.*)

SCENE IV.

(Rettenetes vihar az Oktogon-téren. Koromsötétség.)

King Press:

Fujj szél! Szakadj le zápor! Fellegek
Forduljatok ki! Vén, szegény szemem
Versenyt hadd öntse hasztalan vizét.

Kóbor Tamás (egy sötét lámpa alatt énekel):
Szegény Tamás fázik!

King Press:

Neked is voltak tán jelöltjeid?

(A bolondhoz.)

Ki ez? Mi történt a boldogtalannal?

Bolond (legyint):

Hadd el, komám! Hadi kávéét ivott!

Választó:

Flibbertigibbet elrabolta,
A zsemlyét és kávémról a habot
És a szemet pincéből,
Juj! Szegény Tamás fázik!

King Press:

Ó istenek!

Bolond:

Jöjj, jó királyom.

King Press:

Hová?

Bolond:

Jöjj, majd vezetlek...

(Félre.)

Szörnyű, szörnyű, sor!

Egy színházba kell estjét tölteni

Mint a kivert vadaknak. Öneki

Ki egykor nagyhatalom volt s király!

Választó:

Szegény Tamás fázik!

King Press (eszelősen):

Jó, értlek, értlek... Csak el innen, el!

Ki a jobb szerző? Jób vagy Dániel?

(*Exeunt.*)

SCENE V.

(Caroli dolgozószobája.)

Szolga:

Igen, grófnő... ott leltük, fekve, őt

A puszta földön. Elhoztuk ide.

Caroli:

Fektessétek le. Adjatok neki

Újságpapírt, néhány evőkanállal.

Mi meg siessünk, míg lehet s szabad,

A róka búvik és lapul a vad.

SCENE VI.

(Egy napilap szerkesztőségében.)

Főszerkesztő (három újságíróhoz):

Nos, tudjátok kötelmeket?

Első gyilkos:

Uram!

Mi minket illet, minden rendben van.

Én vezércikket írok róla.

Második gyilkos:

En

Levágom őt. Quo usque, Catilina?

Harmadik gyilkos:

Én majd hazátlannak keresztelek.

Főszerkesztő:

Siessetek!

(Gyilkosok el.)

Hah, büszke gróf! Pusztuljon minden el.

A bank nem kérdez és a front felel.

(Exit.)

SCENE VII.

(Szabad tér az ülésteremben.)

Főgróf:

Én, tisztelt Ház, kimondom nyíltan és

Kategorice, hogy azon esetben,

Miszerint változások híja nélkül

Nem szűkölög azon javaslatom,

Hogy ennek gyorsan véget vetni kell,

Én nem tartom fogadhatónak el.

Szavazzunk hát!

Nagy zaj:

Szavazzunk!

Gyulina, andreás grófja:

Akkor vége van,
Éltem megszűnés tárgyát képezi.

(Kardjába dől.)

Főgróf (félre):

Elérve célom. Ő csak, senki más.

Elnök (papírt lobogtat):

Békét kötötünk! Házfelosztás!

Főgróf (félre):

A gyilk talált!

(Hangosan:)

Ezen eset kapcsán
Utolsó percem elkövetkezett,
Felém a Hádesz öblös éje int —
Utolsó szavam: miszerint.

(Meghal.)

(Harsonák. Bokányi csapatai élén bevonul.)

Bokányi:

Takarjátok sötét lepellel el
E bús látványt — mi meg, barátaim
Szerényen és méltányosan vigadva
Üljük torát a feltűnő időknek,
Én meg sietve Moszkvába fölmegegyek
Elmondani e bús történetet.

(Exeunt.)

(Függöny.)

IBSEN.

A kékgyúrú.

(Norvég dráma öt felvonásban. A legszükségesebb kilencvenkét kötetet magyarázattal együtt bérmentve szállítja az «Egyedüljogosított Versenykívüli Schnabsen-magyarázó Részvénytársaság Kékgyúrú Alosztálya» vízhatlan csomagolásban.)

I. FELVONÁS.

(Előkelő berendezésű társalgó Wekerke bankárnál. Borús, őszi délután. Wekerle a pamlag bal sarkában ül és újságot olvas. Nyafson, a fia, az előtérben fel és alá sétál, balfelé. Egyik kezét néha felemeli, mellyel végigsimítja az orrát. Ilyenkor másik keze idegesen megrándul. Jobbra, a háttérben, ingaóra, mely lassan és nyugodtan jár, félhétől negyednyolcig. Ekkor kimérten üt.)

Wekerke (még kiolvas egy lapot): Felhúztad az órát. Nyafson?

Nyafson (megáll, felnéz): Igen, felhúztam. (Féloldalt fordulva átmegy a színen.)

Wekerke (halkan): Úgy. (Tovább olvas negyednyolctól háromnegyedig.)

Nyafson: Még mindig esik. (Szünet.)

Wekerke (félíg ülőhelyzetbe emelkedik, mereven ránéz): Még mindig. Az éjjel is esett, az erdők egészen nedvesek lettek.

Nyafson (félig befogott szájjal): Hjalmár itt volt?

Wekerke: Itt volt, miért kérdezed?

Nyafson (gondolkozik): Csak úgy (Jobbról átmegy a színen, beleakad a szőnyegbe és idegesen megigazítja. Az óra ketyegve jár három-negyednyolctól félkilencig. Nyafson végigsimítja orrát.)

Wekerke: Mi van az orroddal?

Nyafson: Semmi, az a daganat.

Wekerke: A nagyapádnak is így volt, Nyafson, de miért nézel oly különösen.

Nyafson: Igen, a nagyapámnak, különös. (Átmegy a színen, szünet) A nagyapámnak. (Hosszabb szünet.) És Hjalmár kis leányának. (Nagy szünet.) És Hjalmár nagyon szegény. Hjalmár. (Teljes szünet.) A daganattól van. (Vakáció.)

Wekerke: Most elmegyek, Nyafson. (Jobblábal lelép, lassan kabátot vesz, elmegy. Egészen besötétedik, kívül permeteg eső.)

Nyafson (hirtelen megfordul, az előtérbe jön. Arca végigvonaglik. Halkan): Én is elmegyek. (Visszafordul és el. A függöny elernyedve, magától lehull.)

II. FELVONÁS.

(Hjalmár lakásán, asztalosműhely. Elöl asztal, lámpával, mindenfelé szerszámokkal. Hjalmár éppen egy kasztnit farag, a háta és oldala már megvan, most az ajtót csinálja, azután lakatot készít bele. *Butta*, a felesége, enyvet főz kék lábosban. A lámpa füstöl: nagy bűdösség.)

Hjalmár (két szöget ver be oldalt, egyet belülről): A csavarok kicsik, hozni kell újakat.

Butta: Hjalmár, a csavarok nem kicsik.

Hjalmár (visszafordul): Hogy gondolod ezt?

Butta: Nem a csavarok kicsik, a lyukak na-

gyok. (Átmegy a színen, felhúzza az ablakredőnyt. Majd a kályhához lép, ebédet főz, kirakja, esznek, majd emészteni kezdenek.)

Nyafson (kopog, belép): Jó napot, Hjalmár.

Hjalmár (felugrik): Kedves Nyafson, jónapot. Kérlek, foglalj helyet. Nos, nos? (Szünet.)

Nyafson (féloldalt leül): Hogy vagytok?

Hjalmár: Ó tűrhetően. Most ebédeltünk, a kéknguru is.

Nyafson: A kéknguru?

Hjalmár: Te nem is tudod, kedves Nyafson, nekünk egy kékngurunk van.

Nyafson (komoran): Egy kéknguru!

Hjalmár: Képzeld, a múlt héten beugrott az ablakon, egészen váratlanul. Bent tartjuk a kamrában.

Nyafson (közel hajol, titokzatosan): A kéknguru?!...

Hjalmár: Igen, a kéknguru. (Nyafson átmegy a színen, végigsimítja orrát.)

Hjalmár: Mi van az orroddal?

Nyafson (hirtelen leül, gyorsan és akadozva beszél): Hjalmár, beszélnem kell veled. Te csodálkozni fogsz, de egyszer meg kell tudnod. (Feláll. Szünet.) Hjalmár, az én lelkemen egy daganat van. (Siket némaság.)

Hjalmár: Wieso? Egy daganat?

Nyafson: Már régen beszélnünk kellett volna erről. A nagyapám, Hjalmár, a nagyapám. Daganat a lelken, amely felnyúlik az orrba... valami atavizmus... Az egész családunkban ez a borzasztó dolog, daganat a lelken... érted?! Érted? Borzasztó! (Alulról felfelé borzong.) Érted?!

Hjalmár (nyirkos félelemmel): Érti a Kozarek!

Nyafson (kitágult szemgolyókkal): Az nem

baj, majd az esztétikusok megmagyarázzák. Isten veled, Hjalmár. Viszontlátásra, asszonyom. (Sietve kezét fog és el a balfenéken.)

Hjalmár (gondolkozva áll): Daganat... daganat a lelken...

(*Függöny.*)

III. FELVONÁS.

(Hjalmáréknál. Butta vasal, Hjalmár elől ül egy széken, Nyafson.)

Nyafson: Eljöttem hozzád, Hjalmár.

Hjalmár: Igen, igen, eljöttél. (Szünet.)

Nyafson (halkan, maga elé): Hjalmár, te kényguru.

Nyafson (mintha keresné a szavakat): Hjalmár, megmondom neked. Én tegnap rájöttem valamire, valamire. (Titokzatosan.) Tudod, Hjalmár, rájöttem, hogy mi mindnyájan kényguruk vagyunk!

Hjalmár: De Nyafson!

Nyafson: Igen, igen, Hjalmár. Mikor tegnap megmutattad nekem a kénygurut, egyszerre világosság gyult a fejemben. És rájöttem a mi nagy, borzasztó végzetünkre. A mi lelkünk olyan, mint a kényguru lelke, amely felszökik, magasra tör: — de nem tud megállni a négy lábán. Tehetetlenül vergődünk az egyetlen erős embernek, az apámnak, a lelki szívóssága előtt. Az apám feleségül adta hozzád Buttát: — pedig jól tudta, hogy neki is...

Hjalmár (derengve): Neki?

Nyafson (tompán): Neki is daganat van a lelkén. (Szünet.)

Hjalmár: Mit, mit tegyünk?

Nyafson: Nekünk egy borzasztó nyomás, egy fenyegető felhő ellen kell küzdenünk, Hjalmár. Minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy legyőzzük a daganatot... Érted, érted...? (Idegesen mozgatja füleit.) Most elég erről.

Hjalmár: Igen, azt hiszem...

Nyafson (felugrik): Most megyek, Hjalmár, majd látogass meg, együtt vacsorázunk... (Átmegy a színen, visszafordul, alkan, de erősen.) És, Hjalmár — vigyázz a kékgyurura...! Vigyázz a kékgyurura!...

(Függöny.)

IV. FELVONÁS.

(Hjalmáréknál. Butta a padlót súrolja, majd ablakot tisztít. Hjalmár fel s alá jár.)

Butta: Igen, még mindig nem esik. (Hjalmár a kezeit lefelé görbíti.) Mi az?

Hjalmár (különös orrhangon): Semmi. Nyafson nem volt itt?

Butta: Itt volt, megnézte a kékgyurut.

Hjalmár: Jól van. (Lefelé mozgatja a kezeit.)

Butta: Wekerke eljön holnap.

Hjalmár (előregörbített lábakkal fölemelkedik): Úgy.

Butta: Mit csinálsz?

Hjalmár: Semmi, semmi.

Butta: Bátyadtnak látszol: itthon maradsz? Tökfőzelék lesz.

(Függöny.)

V. FELVONÁS.

(Hjalmáréknál. Hjalmár az ajtónál áll, jobbkarja és ballába kívül van, az orra is, így beszél befelé egészen a felvonás végéig. Butta harisnyát köt keresztöltéssel. Léghuzam.)

Butta: Mit állsz ott az ajtóban, ugyan, gyere be.

Hjalmár (révetegen): Semmi, semmi, a lábamat gyakorlom. Mindjárt jövök. (Kifelé rúg.)

Butta: Wekerke jön.

Hjalmár: Annál jobb, annál jobb. Mindent meg kell tennünk, mondotta Nyafson.

Butta: Mit is akar tőlünk ez a Nyafson!?

Wekerke (belép): Jó napot itten. Hjalmárral beszélhetek?

Hjalmár (az ajtóban): Azonnal, azonnal jövök.

Wekerke: Mi az? Nem jól érzi magát?

Hjalmár: Semmi, semmi, — hm.

Wekerke: Egy régi tartozásunkról kell beszélnem önnek, Hjalmár úr. Kérem, nem foglalna helyet?

Hjalmár: Még nem lehet, még nem.

Wekerke (zavartan): Kérem, asszonyom, csak folytassa a kötést. Hm. (Szünet. Szürke köd. Butta azután feláll és a kamrába megy. Wekerke gondolkodva ül. Hjalmár lassan, észrevétlenül belép és helyet foglal egy széken, előrebukott fejjel, eleresztett tagokkal.)

Butta (megjelenik az ajtóban): A kéknguru megdöglött. (Nagy csönd.)

Wekerke (zavartan): Hm.

Hjalmár (lassan kinyitja szemeit, előrenéz): Ké... kéknguru? Bu... Butta... a ké... kén-

guru... (Egyszerre hosszan feláll, orra megnyúlik, ajka leliffen Két kezét előrenyújtja. Ugrik.)

Butta: Ó, Hjalmár!

Hjalmár (nyelve kilóg, szemei becsukódnak, arcvonásain valami rémes, tehénszerű szelídség ömlik el. Az asztal tetejére ugrik, onnan a plafonra).

Butta (remegve): Hjalmár megbolondultál, Hjalmár?

Wekerke: Pardon, ez furcsa.

Hjalmár (óriási ugrásokban keresztülrohan a szobán és nyeríteni kezd. Nyafson sápadtan megjelenik az ajtóban).

Wekerke: Íme, a te műved.

Nyafson (halkan): A daganat... a daganat a lelken...

(*Függöny.*)

CYRANO DE FAUST.

(Rostand, mint hírlík, egy kicsit átdolgozza Goethe Faustját. Öt felvonásra osztja, alcímekkel, megfelelő díszletezéssel. Néhány jellemző részletet — az első felvonás elejét és az utolsó felvonás végét — rendelkezésemre bocsátott.)

AZ I. FELVONÁSBÓL.

Bim, bam ! A husvéti harangok !

(Faust könyvtárában. Tanítványok sűrögnek-forognak. Könyveket cipelnek, olvasnak, írnak. Könyvtárrendezők létrákon le- és felmászna. Néha egy-egy kis kutya szalad át a színpadon, élénkítés gyanánt. A nap erősen besüt, később felhőhomály. Elöl óriási asztal, könyvekkel, görebekekkel, alkimiával, fizikával, botanikával, etnografiával. Sustorognak a lapok. Ropog a sok könyv. A betűk hangosan nyüzsögnek. Fő a tudomány. Fortyogás.)

Első tanítvány (hirtelen leugrik egy létráról, kezében könyvvvel):

Hopp, megvagy, Plátó!

Második tanítvány (felkapja a fejét):

Csípted a kicsit?

Harmadik tanítvány (mindkét keze tele könyvvvel):

En Stoat, Virgilt!

Negyedik tanítvány (tele szájjal, siralmas hangon):

En meg Medici-t.

Egy fiatalember (meglöki a mellette lévő olvasót):

Olvasni jó itt, hékám, mint a pinty,
Szegény poronty te!

Egy öreg úr (tréfásan elferdíti a szót):

Vagy szegény pirinty!

Egy fiatalember (folytatja):

Nagyhírű Faust, az áldóját, füles
Tudásba, ládd, valódi Herkules
S ha csöppnyi könyvét átforgatta ujjad
Átnyújt füzetkét, könyvecskéket, újat
Kis fizikám, bekaplak könnyedén,
(Egy régi foliánst kezd olvasni.)
«Germanicus»? Fejembe, kis legény!

(Tanulja.)

Egy marcos úr:

Ki ez a Faust?

Első tanítvány (oktató hangon):

Figyeljen, édesem

Ki ne ismerné, itt nincs senkisé, meg,
Könyvecske, létra, kis göreb, negédes
Fizika, földrajz...

(Egy könyvet mutat.)

Látja, milyen édes?

Meg régi könyvek, présbe kis növény
Rovarka, lencse, minden az övé
Formás kis akta, egy csomóba, lám.

(Mutatja.)

Betűcske van benn' százezer, babám!
Asztal, meg ablak, polcok, létra, lóca
Mind az övé, a doktoré!

Egy könyvtárnok (a másik szobából kihoz egy könyvet, hangosan):

Spinoza!

Első tanítvány (folytatja):

Vagy szereti ön Sokratest, igen?
Aiszkülosz, Artos, itt nem idegen
Pitagorasz, s a többi, tételestül
Ovid...

Második tanítvány (az asztal alól könyvet
ránt ki):

Tractatus!

Egy zömök úr (parasztos kiejtéssel):

No mán e' se restül

Pofázni itt, míg mások olvasódnak...

Első fiú (szótárból magyaráz a másiknak):

«Meleg»-et mondják franciául

«chaude»-nak.

Első tanítvány:

Cicero!

Második tanítvány:

Caesar!

Első fiú (olvasva):

Hopla!

Második fiú:

Ez Descartes!

Könyvtárnok (megfricskázza egy öreg úr
fejét):

Ne biflázzon már, vén legény, megárt!

Wagner (folytatva egy megkezdett beszélge-
tést):

... Azt mondja, bús?

A tanítvány: Igen, mester, pedig

Ön tudja jól, hogy ritkán kérkedik.

Az utóbbi napokban, észrevette?

Csak járkál és néz s hallgatag felette

És erre nem jön, el se látogat,

Pedig könyvtárban másszor ül sokat,

De most csak néz, néz, s fekszik,

mint a maustót...

Teremőr (az ajtónál):

Kit jelentsek, az áldóját, no?
Egy hang kívülről:

Faustot.

A II. FELVONÁS VÉGE.

A világtalan.

(Faust és Mefiszto együtt ülnek a börtön teraszán. Ősz van. Ezüstös, remegő holdfény ömlik az ablakon. Hulló falevél. Márkik, herceg, testőrség. Halk zene.)

Faust:

Ó jaj! S a gyermek? Él?

Mefiszto:

Meglátjuk mindjárt.

Börtönőr (maga elé, amint egy levél lehull):
 Ni... a falevél...

(Mindnyájan szorongva elhallgatnak. Hosszú szünet. Az ajtó lassan, hangtalanul kinyílik. Francois, a Margit félórával ezelőtt halvaszületett gyermeke lassan lejön a lépcsőkön. Behúnyt szemekkel, nyakán halványkék fojtogatásnyomokkal előrejön. Pelenkáját fázósan összehúzza. Senki se tud szóhoz jutni. Francois beül az előre odaállított porcellán-székbe. Halál-sápadt.)

Faust:

Így, így találom?

Mefiszto (tompán):

Megfojtotta Margit.

Francois (egészen elhaló, nagyon halk, de tiszta hangon):

Meglátni a világnak birodalmait
 Az életet, a fénybontó napot,
 Ezt állítottam, a sötétben, ott...

De nékem, hajh! az élet már halálom
A többi kétség... félhomály...

(Halk zene, harangzúgás. Egészen halkan.)

Még álom...

Faust (zokogva):

Ó, drága gyermek!

Francois (elhárítja):

Most hiába már.

Nem láttalak, vöröslő napsugár!

Ti kék mezők, holdfényes óceán

Meleg borútok nem borult le rám,

Forró nagy élet... elveszítem ezt is ...

Nem láttam semmit, semmit...

Orvos (egy üvegcséből szájába önt. Halkan).

Antiszepszis..

Francois:

Ne sírjatok...

(Mindenki hangosan sír. Hátról gyertyák gyulnak.
Sötétedik. Kuvik szól. Francois hangját már alig
hallani. Vörös fény.)

Egy szebb hazába térek,
Hol nincsenek tudós nők, gaz pecérek,
Hol a holdfény, halálvirágos álom...

(Ebben a hangnemben még egy félóráig.)

...És vége, vége van

Csukott szemem lezárom boldogan

Csukott szemem, semmit se látott...

Márki (hátról egy fa mögött):

Ó!

Francois (fuldokolva):

Két kéz fojtott meg, két gonosz bakó

Csak egy vigasztal...

Orvos, Mefiszto (támogatják):
Francois...!

Francois:

Ha már

Koporsó mély, sötétlő öble zár
 Vigasztal, hogy nem láttam a világot
 Palotát, kunyhót, madarat, virágot
 Boldog szerelmest, szabadot, rabot

(Nem bírja tovább, összeesik.)

És hála!... hála!...

Faust (fölébe hajlik):

Mit?

Francois (holtan visszahajol: alig hallhatóan):

Ezt a darabot.

(*Függöny.*)

BERNSTEIN.

Halljad, Izráel!

(Rituális dráma három felvonásban, tendenciával. Csak azért is írta dr. Héberstein, ideggyógyász. Előadták Európa összes nagyobb szanatóriumában. Használat: minden félórában, két adag, aszpirinnel.)

I. FELVONÁS.

(A legelőkelőbb, legelegánsabb párizsi klub, sőt még annál is klubb. Kizárólag hercegek és grófok. Különböző hanyag pózokban hevernek szerteszét. Automobil-kürt: belép De Snassy herceg.)

Legouvin márki: Aoah, a herceg, parbleu.

De Grécy gróf: Ma foi, a herceg. A futtatásról jössz?

De Snassy: Nem, nem. Kis affaire, párbaj.

Legouvin: Meghalt?

De Snassy (ásít): A torkán jött ki.

Legouvin: Aoah.

De Grécy: Oaih.

De Snassy: Aioh.

(Ásítanak.)

Legouvin: Hát az a kutyakorbács a kezeden?

De Snassy: Mais c'est rien. Hallottam, hogy Pinkász, a bankár, idejön. Na ja, hát miért herceg az ember?

Legouvin: Ugyan hadd el, a zsidó is csak ember.

De Snassy: Nevetséges vagy. A zsidó valami különös állatfaj, nem ember. De okosabb állat, mint mi emberek, gondolkozni szok! És ez zseníroz engem! Cele m'ennuie. Tehát hasbarúgom. (Végigdől a szófán, ásít és két cigarettára gyújt.)

Legouvin (kilógatja a nyelvét).

De Grécy: Mi az?

Legouvin: Semmi, semmi, csak megint úgy elővesz ez a paralízis. (Makog.)

De Grécy: Aoah, én is úgy vagyok a demenciámmal. De azért mi előkelő arisztokraták vagyunk, csak kár, hogy Bernstein olyan kreténeknek írt meg bennünket. (Ásítanak és cigarettáznak. Egyszerre megjelenik a livrés inas és jelenti Pinkászt. Lassan jön. Hatvan év körüli nemes, krisztusi arc. Félóraig idegrázó csönd. Azután a herceg előre jön és elállja Pinkász útját.)

De Snassy (jeges nyugalommal): Pardon, egy percre. Ön most hazamegy, leül és levelet ír, amelyben lemond a klub tagságáról, a reményeiről és az életről. Aztán levágja a bajuszát és az orrán egy vörös pántlikát csomóz másliba.

Pinkász (krisztusi szelídséggel): De kérem, herceg...

De Snassy: Pardon, még nem végeztem. Lesz szíves ezenkívül a füleibe két csöngőt akasztani és egy szájkosarat kötni a fejebúbjára, azután így lemenni a korzóra. Figyelmeztetem, hogy férfias komolysággal és határozottsággal követe-

lem ezt öntől, s így, ha vonakodik, kénytelen lennék világosabban beszélni.

Pinkász: De bocsánat, herceg...

De Snassy: Úgy látom, nem ért meg engem. (Felfricskázza az állát, orrhangon.) Pardon bácsi. (Megcibálja a szakállát.) Bhoccsánat, uram. (Tenyérébe köp és nyakonveri.) Engedelmet, Sire. (Megpöndöríti és belerúg.) Kérem, kérrem, monsieur. (A többi urakhoz): Azt hiszem, mehetünk, urraim. Önök látták, hogy egyszerűen és férfiasan jártam el.

(Mind el. Pinkász ott marad, abban a pózban, amint a herceg belerúgott. A sáros talp helyét még látni a hátán. Szakálla megtépve. Feje félrepofozva. Lesütött szemekkel, görnyedten áll egy rémes negyedóráig, mialatt a zenekar zokogó hangon a «Halljad, Izráel» ütemeit játssza. A zsinórpadlásról két fehérruhás, tincses angyalka ereszkedik le és egy táblát tart, e felírással: «Így Bánnak A Szegény Ártatlan Izráelitákkal, Ojvé».)

(*Függöny.*)

II. FELVONÁS.

(De Snassy-éknál. Mme de Snassy, a herceg anyja. Éppen ájtatos gyakorlatait végzi, kilencven hiszekegyet mond, azután megcsókolja a pápa tyúkszemét ábrázoló gipszöntvényt. Leborul és kereszteket vet. De Snassy belép.)

A hercegnő: Édes fiam mennyire örülök! Beszélni akartam veled. Hallottam, ó fiam, hogy párbajod lesz.

De Snassy: Maman, csekélység. Ezen bűzös jideaunak kellend beleit kitaposnom.

A hercegnő: Mely bűzös zsidóról szóllasz, fiam?

De Snassy: Ezen Pinkászról.

A hercegnő: Ó, jaj. (Elsápad.)

De Snassy (ridegen): Anyám, nem értem. Talán ismered te ezen Pinkászt?

A hercegnő: Wi hájszt, ismerem? (Megborzadva.) Ó herceg, nem ezt akartam mondani! Nem ezt!! Nem ezt!!! (Kezeit tördeli.)

De Snassy (elfehéredve): Anyám... ó anyám., hogyan... hogyan jutott e szó... e szó... a te ajkaidra? E szó (borzalommal ejti ki): «Wi hájszt»?

A hercegnő (gyengéden): Ó fiam!...

De Snassy (irtózatossá energiával): Anyám, felelj!

A hercegnő: Wi hájszt, feleljek? (Észrevéve magát, megsemmisülten rogy a szófára.)

De Snassy (hosszan, siketen kacag): Tehát ismét. De most beszélned kell. Érted? (Vérfigyasztóan.) Beszélned kell. Honnan teneked e szó?

A hercegnő (méltósággal): Herceg!

De Snassy: Te kényszerítesz, anyám. (Szögeket vesz elő.) Fiúi szeretetemet kell legyőznöm. (Egy szöveget a hercegnő körme alá üt.) Kérlek, anyám, beszélj.

A hercegnő (sikít): Mit mondjak? Mit mondjak? Ismerem Pinkászt. Tőle tanultam e szót.

De Snassy (egy másik szöveget ver be): Folytasd, hercegnő, folytasd. (Félóráig halálos csendben különféle fogókkal és csipeszekkel manipulál: szögekkel húzza a hercegnő nyelvét, vasakkal pörköli a torkát, hogy vallomásra bírja.)

A hercegnő (vall): Már régebben ismerem Pinkászt. Ő szeretett engem. Én is.

De Snassy (most spanyol ujjszorítót alkalmaz): Beszélj!

A hercegnő (örjögve): Tudd meg hát, tudd meg hát, szerencsétlen!...

De Snassy (felordít): Ó jaj, Ne szólj! Hogyan? Én? Én? Az ő...?... (Félóráig sakályszerűen ordít, támogatva egy rézkürt hangjától.)

A hercegnő (túlordítja): Igen, igen! A fia! És én is! És az apja is! A te apád is! A mi anyánk is! Te is!

De Snassy (süvöltő hörgéssel): Mind jideauk?

A hercegnő (utolsó erejével): Alle mitanda! (Összerogy és vért hány.)

De Snassy: Én? Én? Zsidó? Zsidó—ó—ó? (Kitépi összes haját és habzsolva lenyeli.) Gott der Gerächte! Weh geschri—, i—iu!

Egy szolga (berohan): Micsoda gézeeresz?

De Snassy (ráveti magát): Tehát te is?

A szolga: Én is.

A hercegnő: Én is! Ő is! Az egész mispóche! Halljad, Izráel!

De Snassy (megragadja anyja haját. Köpködve ordít): Boruch átó, adonáj, elochénú...

A szolga (fülébe kapaszkodik a hercegnek): ... Málaha ólam!...

(Egymás haját tépve ötször örjögve környargálnak a színpadon, velőtrázó hangon üvöltve: «Zsidók vagyunk! Mindnyájan zsidók vagyunk!!»)

(Függöny.)

III. FELVONÁS.

(A herceg lakosztálya. Nagyúri kényelem: török és pisztolyok a falakon. A herceg egy karos-székekben ül, cigarettázik. A cigaretta mintegy félméter hosszú: a tövéhez villamos kanóc erősítve, mely egy a herceg széke alatt elhelyezett dobozba ér le: e dobozra az van írva: «Dynamit». A herceg mintegy félóráig cigarettázik: mikor a tűz már éppen a kanóchoz ér, nyílik az ajtó és belép Pinkász.)

Pinkász: Azért jöttem, hogy beszéljek önnel, herceg.

A herceg (eloltja cigarettáját): Jókor jött.

Pinkász: Ugyan ne vegye úgy a szívére ezt a dolgot. Örülj, gyermek, hogy zsidó vagy. Egy titkot súgok meg önnek, herceg.

A herceg (bágyadtan): Egy titkot?

Pinkász: Igen, s ez az, hogy minden nagy ember zsidó volt. Úgy éljek. Művész, költő, államférfi, feltaláló: a legnagyobb mindig zsidó volt. Beszélhetnek nekem a keresztények: annyira azonban még se vitte közülök senki, hogy még Isten is legyen. Ekkora karriért eleddig zsidó ember mutathat csak fel: Jézus Krisztusé az érdem...

A herceg (sötéten legyint): Jézus Krisztus megtehetette, én nem. Én herceg vagyok.

Pinkász: Ugyan, direkte nevetséges, hogy kétségbeessék. Nézze csak: vegyük a dolgokat egész természetesen. Hát mi is van magával? Megtudta, hogy zsidó vér van ereiben: de erről senki más nem fog tudni. Már engedje meg: ezért akarja megölni magát?

A herceg (sötéten): Meg kell hálnom: ennek így kell lenni. (Hirtelen odahajol a füléhez, dü-

hösen sziszegi.) Szerencsétlen fráter, ne kapacitáljon már, hát nem érti? A fene enné meg az egész vacak öngyilkosságot: azt hiszi, ez nekem kéjmámor? Fenét. Hülyeség. Már rég nem öltem meg magam ilyen hülye okok miatt. De hát szerződése van evvel a Bersteinnal: én vagyok az a fiatalember, aki a harmadik felvonásban mindig megöli magát. (Hangosan, ünnepélyes hangon.) Ön nem érthet meg engem. Maradjon itt: nekem számadásom van.

(Lassan nyújtott léptekkel egy spanyolfal mögé megy, borotvát is visz magával. A vérdermesztő csendben hallani a borotva csikorgó nyisszanását: a spanyolfal mögül elkezd folyni a vér és lecsöpög a közönség közé, Pinkász felüvölt. A hercegnő berohan: mindketten beleülnek a vértócsába és félóráig vonítanak. Akinek pedig még ez se elég, az szúrjon előzőleg torkon.)

(*Függöny.*)

RIMÁNC A VÍGSZÍNHÁZBAN

or

how the little Tom an actress himself imaginites

oder

wie der kleiner Moritz sich einen Schauspielerin
vorstellt.

vagy

hogy képzel el magának egy énekesnőt a kis
Shaldon.

(Drámai költemény, néhány felvonásban, játékkal előlről és játékkal hátulról és játékkal közép-ről, oldalvilágítással és alsó sötétítéssel, szabad tengelyen járó fordulatokkal, nappal árnyékokkal, éjjel székekkel. Diszkrét, lépcsőházi bejárás, vidékieknek egy napra is. A színházjegyek árát előre kell lefizetni. A könnyesatorna használata díjmentes. Az igazgatóságról való véleményeket távozás előtt kéretik rendbehozni.)

Írta: *Shaldon*. Fordította: *H. J.*

LEGELŐJÁTÉK.

Szín: Atlanti-óceán.

Kolombusz Kristóf (a hajókorridorban): Föld!
Föld!

Shaldon: Nú, nem éppen Feld, mondjuk, Shaldon. Az is van olyan jó. Mi tetszik?

Kolombusz: Jó helyen járok, kérem? Amerikát keresem.

Shaldon: Ja, maga az a színházi ügynök, a Kolumbusz? Éppen jókor jön, volna nekem itten egy darabom, egy nagyon jó, kedves darabom a Faludiéknak.

Kolumbusz: Pardon, mindjárt jövök. (Ijedten visszafordul és megalapítja a Tojásközpontot.)

EGELŐJÁTÉK.

Szín: Amerika.

Wilson: Mi az, a monarchia még mindig nem üzent nekünk hadat?

Ford: Eszeágában sincs.

Wilson: Na wat! Akkor nekünk kell kezdeni. Azonnal küldjön sürgönyileg egy Shaldon-féle románcot.

Ford (megfordul és el).

ELŐJÁTÉK.

(Szín: egyszerű, szerény bazilika a U. S. A.-i görög katolikus főrabbi magánlakásán. Egyházi felszerelés: tóra, pápai tiara, gramofon, lélekharang, öngyújtó, örökmécs, kaucsuksarok.)

Fiumei pápa: Mily rettenetes sötét, szerzetesi életnek e zordon magánya! Legalább az a nőtlenségi fogadalom ne volna, az ember mindjárt jobban érezhetné magát.

Gyerekek (Tóni, Pepi, Mariska, Andor, Géza, Ubul, Alajos, Fáni lábbujjhegyen bejönnek:) Pápa! Pápa! Pápuska! Mit csücsülsz itt a sötétben, édes szülő pápuskánk?

Pápa: Csak úgy pápizok. Tudjátok, hogy én egy önmagammal meghasonlott lélek vagyok, aki visszavonultam a világtól és életemet a magányban tengetem.

Gyerekek: Mióta van ez így, pápuska?

Pápa: Ennek ma száznyolcvankét éve, gyermekeim. Akkor engemet egy csalódás ért, amit azóta se tudtam kiheverni: érzékeny lelkem megútálta a világot.

Gyerekek: Milyen csalódás?

Pápa: Egy csalódás. (Erőt vesz magán, megtörüli a szemét.) De nekem elég volt. Nem akarok olyan világban élni, ahol az embert ilyen csalódások érik! Akarjátok, hogy elmondjam?

Gyerekek: Essünk túl rajta, pápuska.

Pápa: A dolog úgy történt, hogy egyszerre csak elsötétedett a színpad, minden fényt elnyelt a sötétség és...

NYELŐJÁTÉK.

(182 évvel előbb.)

Szín: Dorbézolóhelyiség.

Madame Doremifaszolaszidó (tagbaszakadt, hatalmas bajuszú dsidáskapitány, rokokokrinolínban, ölében, fogai közt és fülére akasztva különféle könnyelmű nők tobzódnak): Hej, kirúgom a fenekit ennek a bűdös Amerikának! Már harminc éve élem ezt a feslett életet itten, na és még mindig nem volt nekem elég!

A kis pápa (nyolcéves korában belép a helyiségbe): Azt a feslettéletű démoni énekesnőt keresem, akiről az olvasókönyvbe áll.

Madame Doremifaszolaszidó (részegen kétfelé

pödri a bajuszát): Én vagyok az, öcsém. Mi kő?
(Röhögés.)

Tom (megbűvölve néz maga elé): Az édesanyám... az édesanyámhoz hasonlít...

Kurz Zelma (könnyekig meghatva): Az anyákat mindig istenítettem, ó szerelmem! Mindig mondtam: az istenit az anyjának! A tiéd vagyok!

Tom: Enyém?! Így, ahogy vagy, ártatlan szerelmed bűvös pirulásával?

Cavallini: Gyerünk az oltár elé!

Tom: Gyerünk! Hol kell felszállni? (Felülnek egy villamosra.) Nini, az a zöld villamos is megindult.

Vasquezné: Tényleg, indul.

Kalauz: Fenét indult meg. Mi indultunk meg, oszt úgy néz ki, mintha az. Közöséges optikai csalódás!

Tom (megdermed. Lehorgaszta fejét. Felzokog): Csalódtam!

Otero: Én is... (Zokogva.) Nem tudsz megbocsátani?

Pán Tom (tompán): Nem, Mariska. Az előéletem, meg az a kapitány, meg a négy gyereked tőlem, azt még talán el tudnám felejtetni... de hogy a zöld villamosról azt hitted, hogy megy, holott nem megy... Isten veled! Optikai csalódásomat elrejttem az emberek szeme előtt és a pusztába vonulok, zebraszörít keresni... (Tántorogva el.)

Cavallini (kacéran): Micsinál ilyenkor egy énekesnő? (A közönség felé.) Na?! Micsinál?! Úgy-e, nem találják el? Talán folytatja feslett életmódját? (Ujjával megpeccenti a fogát.) Ezt ni! (Pukkedli.) Na, már látom, hogy úgyse találják el, hát ne is törjék a fejüket! Anyuska visszavonul a színpadtól a magánéletbe! Pá cukikám! (Csókot dobálva el a magánéletbe.)

UTÓJÁTÉK.

Pápa: ...és úgy történt, gyerekek... érzékeny szívemet egy optikai csalódás tönkretette... azóta szerény tantiémjeiből élek...

Gyerekek: Nem rossz darab, pápuska, jól indul, de az első felvonás eleje előtt esik valami!

Kassák Lajos: Olvasta a macímű lapot?

Kerenszki (Buchmannak): Hallotta, azt olvasom, hogy a Kornilov megszökött Cadornával. Már két gyerekük legyen.

Kornilov: Én kívánom nekik, hogy legyen.

Lloyd George (kezeit dörzsölve): Na, mit mondtam? Már negyedik éve tart. Mi? (Szemével csippentve.) Na, mekkora időket élünk?

Cadorna (sanyarúan): Nagyokat!

Bolsevikiek: Éljen az annexiónélküli béke!

Menzevikiek: Éljen a békenélküli annexió!

Maximalisták: Éljen a békenélküli béke!

Nimolisták: Mit szólsz a Gombához?

Czernin: Micsináljunk, főkapitány úr? Fordítsuk vissza ezt a románcot angolra, mintha nem történt volna semmi?

Főkapitány: Fenét. Át kell dolgozni románra.

SCHNITZLER.

Körbe-körbe.

Most Schnitzler-láz megy az egész városban. Mindenki főzve van attól a vicctől, hogy a perdit szereti a katonát, katona szereti a szobaleányt, szobaleány szereti ifiurat, ifiúr szereti fiatalasszonyt, fiatalasszony szereti férjét, férj szereti kis kedvest, kis kedves szereti költőt, költő szereti színésznőt, színésznő szereti grófot és gróf megint csak perditát szereti — ez egy kör.

Az »Új revű« programjában olvastam aztat, hogy az irodalom csak akkor igazi dolog, ha a világ természettudományi és közgazdasági fejlődésével lépést tart s nem öncél gyanánt lép fel, hogy aszongya «én vagyok az irodalom, ki vagyok, mi vagyok» és így henceg, mert az igazán antipathikus, mikor az emberek így adják a bankot, — hanem az irodalom, aszongya, legyen szolgálatában az emberiségnek. Ez szebben volt megírva, de így volt valahogy, mert a szerkesztő úr írta, — hogy tud az az ember írni, csak elnézem néha. Mintha könyvből olvasná, úgy dül neki a szó, még radír se kell hozzá, — egy-kettő, ide egy szó, oda egy szó, — na, ide az orra alá még egy jelző, oda a füle mellé egy főnév — kriksz, kraksz, sanzse, passzé, — hát ott a papíron az igazság, de úgy el van tréfálva, hogy szinte-szinte megszólal.

Szóval a Schnitzler «Körbe-körbe» darabja ebben a formájában nem jelenhet meg szerény lapunkban. Mert abból, úgy-e, hogy a gróf megint a perditát szereti, az emberiségnek semmi haszna nincsen. Legfeljebb a perditának, annak se sok.

Darwin és Lamarek munkatárs urakkal voltam szíves tehát a kitűnő Schnitzlert színre alkalmazni, oly formában, hogy belőle tiszta és világos áttekintést nyerhessünk az emberiség szerelmi életének szükségszerű fejlődéséről, mint olyanról és az eredményről, mint ilyenről. Ebben az átdolgozásban látni fogjuk, hogy a természet háztartásaiban mely fontos, mondhatnám elsőrangú szerepet játszik a «szerelem» gyűjtőnév alá foglalható cselekmény-csoport és viszont és hogy ebből milyen haszna van az emberiségnek.

Az átdolgozás vázlatosan így történt:

I. JELENET.

(Szín: egy mocsár fenéke. Egyszerű berendezés. Néhány alga. Az egyik algán ül egy jóltáplált baktérium.)

Baktérium: Aujnye! De egyedül vagyok. És még hozzá a fejlődésnek oly alacsony fokán, hogy agyrendszerem még nem lévén, gondolataimmal sem foglalkozhatom, amint azt Bölsche igen helyesen kifejti. (Egy petével szaporodó moszatállat közeledik.) Ah! Milyen csinos moszat! Szép, pete-útján szaporodó moszat, jöjjön csak ide. (Megragadja a moszatot és hevesen megcsókolja, mialatt két részre oszlik, mint ahogy baktériumok szoktak.)

Moszat: Jaj Istenem! Milyen szemtelen!

(*Függöny.*)

II. JELENET.

(Félhomályos tópart. Egy béka. A moszat közeledik.)

Hím béka: Bé-ka! Bé-ka! Középeurópai bé-ka!

Moszat (odajön): Pardon, szabad? (Leül a béka mellé.)

Béka: Kuruty.

Moszat (átöleli a békát).

(*Függöny.*)

III. JELENET.

(Fa alja. A fa alján ül egy fejletlen madár.)

Madár: Únom magam. A férjem megint a Petőfi-Társaságba ment felolvasni, mert ő egy költő.

Béka: Alászolgája.

Madár (illeg): Én tisztességes nő vagyok.

(*Függöny.*)

IV. JELENET.

(Prehisztorikus tájkép. Az előbbi madár és egy csőrös emlős.)

Madár (meglátja a csőrös emlőst és prehiszterikusan ránevet).

Csőrös emlős (hülyén néz).

Madár: Ugyan, maga ügyetlen. (Megüti a csőrét.)

(*Függöny.*)

V. JELENET.

Kis kutya (kapargál).

Csőrös emlős: Ha kérdenem szabad, kegyed eleveneket szül és saját emlőjéből táplálja? Mert én is.

Kis kutya (lesüti a szemét): Kegyed is, hát akkor...

(*Függöny.*)

VI. JELENET.

Kis kutya (egy afrikai őserdőben mászkál).

Gorilla (kinéz).

Kis kutya: Meee... Majom!

Majom: Engem csúfolsz? Mindjárt meg...
(*Nekimegy.*)

(*Függöny.*)

VII. JELENET.

Vadember neje (követ csihol).

Gorilla (arra megy).

Vadember neje: Nini, az uram! (Összetéveszti a férjével.)

(*Függöny.*)

VIII. JELENET.

Afrikai utazó: Tyű, de jó volna egy nő!!

Vadember neje (nemének tudatában).

(*Függöny.*)

IX. JELENET.

Afrikai utazó (otthon, a színésznő lakásán):
Ó, Amanda...

Amanda: Nem bánom.

(*Függöny.*)

X. JELENET.

(A színésznő beteg.)

Orvos: Be fogom oltani a baktériummal.

(Beoltja egy baktériummal. A baktérium ugyan-
az, akit az első felvonásban láttunk.)

A színésznő (meghal).

•

Amint látjuk, a kör teljes. Az emberiség
haszna nyilvánvaló, mert a színésznő meghalt és
így nem játssza többé a «Kaméliás hölgy»-et, amit
mindig el szokott rontani.

KINETOFONSZKECSOPERETT.

Az inas: Az igazgató úr várja önt.

Csekélységem (bemegyek).

Igazgató úr: Foglaljon helyet...

Csekélységem (le akar ülni).

Igazgató (folytatva): Foglaljon helyettesemmel írásba egy kérvényt, hogy induló vállalkozásunknál ön is alkalmazást óhajt.

Csekélységem (állva marad): Higenis.

Igazgató: Tudniillik roppantul el vagyok foglalva, nekem kell csinálni mindent, például... (A székre mutat.)

Csekélységem (le akar ülni).

Igazgató (folytatva): Például ezeket a székeket is nekem kellett megrendelni, még ezt se bízhatom másra.

Csekélységem (állva marad): Hát persze, persze.

Igazgató: Tehát csak röviden. Mint tudja, vállalatunk, a kinetofonszkecsoperett-kolosszeum, hatezer nézőre tervezve, tavasszal nyílik meg a Városligetben. Miért nem ül le?...

Csekélységem: Ó, köszönöm szépen! (Le akar ülni.)

Igazgató (folytatva): Miért nem üllei-úti telkemen építettem fel, annak megvan a magyarázata.

Csekélységem (állva marad): Nyilván, nyilván.

Igazgató: Már mostan. A kinetofonszkecs-operett-színház, mely, mint tudjuk, a jövő színháza, a jövő művészete, felöleli a költészet minden ágát: éppen azért elhatároztuk, hogy jobb költőink közül néhányat felszólítunk, írjon megnyíló színházunk használatára valami izét... Szivar tetszik.

Csekélységem: Ó... (Nyújtom a kezem.)

Igazgató (folytatva): Szivar tetszik a közönségnek. Szivar József, a kupléíró... de mi jobb költőktől is akarunk valamit. Hát ezért hivatam ide.

Csekélységem: Nagyon megtisztel, igazgató úr... Hát miről volna szó?

Igazgató (könnyedén): Hát nézze, kérem, egészen magára bízunk. Ön azért költő, hogy tudja, mi ihleti meg. Ön csak adja át magát az érzéseknek és írja meg nekünk, ami a szívéen fekszik... Én olvastam öntől egy verses izét... na, wie heisst es denn... valami furcsa virágról... hát azok nagyon ügyes dolgok voltak... (Bizalmasan.) Na, nekem csak bevallja, mi, hogy nincs értelme a maga verseinek, mi?... Hogy maga csak úgy írja és tudja, hogy nincs értelme... Mi? He?... (Ujjával hasbaütöget, ravaszul kacsint rám.)

Csekélységem (némi zavarban): De, kérem, igazgató úr, hogy gondolja...

Igazgató: Na, nekem mindegy, akár bevallja, akár nem. Hát idenézzen, fiatalember, írhat, amit akar... Hanem szedje össze magát és valami egészen költői dolgot csináljon... etwas poetisch... ami a lelkéből fakad... tudja, valami olyan smoncát, amit maguk tudnak már, hogy a közönségnek mi kell, ami főz. Na, van valami ötlete?

Csekélységem (révetegen eszembe jut egy másik éjszaka, mikor a barna nővel andalogtunk): Talán annak a versemnek a témáját írhatnám meg drámai költeményben, ahol egy sápadt ifjú megtudja, hogy hűtlen lett hozzá kedvese és ekkor a tóba öli magát, ahol a tó tündére...

Igazgató: Na igen, igen... Ebből lehet valamit csinálni... Hanem az az ifjú legyen, mondjuk, egy angol riporter, aki elutazik a Balkán-félszigetre...

Csekélységem (néz).

Igazgató: Mi? Ez a film-rész miatt van. Az első részben megjelenik a riporter és valami kuplét énekel... mi? Aztán jön a film: utazás a Balkán-félsziget felderítetlen hegyeiben... itt lehet motorcsónak, repülőgép... motorcsónak, az feltétlenül kell bele, azt már leszerződöttük.

Csekélységem (néz).

Igazgató (lelkesen): Igen, így jó lesz. Most jön megint a beszélő-kolorfilm, ami az ügynök, mondjuk találkozik egy színésznővel... ezt vásznon vetítjük, de beszélőgéppel... Én nem akarom befolyásolni az alkotásban, egészen magára bízom, de azt tudnia kell, hogy ott, ahol beszélőfilmre dolgozik, ott csak magashangú szavakkal beszéljenek az emberek, mert a mély hangokat még nem tudjuk tökéletesen reprodukálni.

Csekélységem (bátortalanul):... Talán egy kertben, ahol madarak csicseregnek...

Igazgató: Kert, az nem lehet benne, mert csak szoba-felvételeket csinál ez az újrendszerű gép... Kert helyett vegyen valami udvart... vagy talán a repülőgép hangárját... mit szól hozzá?

Csekélységem: Hát... esetleg...

Igazgató: Mondom, a többit egészen magára bízom, csak arra kell tekintettel lennie, hogy fel

kell lépni egy táncosnőnek és valami tangó-dolgot kell csinálni... aztán két kvartett és egy finálé...

Csekélységem: Igenis.

Igazgató: Maga szépen hazaszalad most, leül és úgy, ahogy a szívéből ömlik, ír nekünk valami szépet.. Ha aztán holnap behozza, én elolvasom, kijavítom, ha tetszik nekem, előadatom és ha sikere lesz a dolognak: akkor feltétlenül számíthat valami előlegre...

Csekélységem (elhúzódik).

Igazgató (utánam kiabál): Hát jól értettük egymást... ne felejtse el a két kuplét... a táncosnőt... valami finálét, de refrénnel... a repülőgépet, a macsicst, a jelenetet, mikor a színésznő megszökik egy hasbeszélővel, aki a hasából vall szerelmet... a többit magára bízom, de tíz percnél ne tartson tovább az egész!

Csekélységem (már lent van az utcán).

Igazgató: Na, tessék, azt mondják, ezek az új költők régen bolondosak, Fialka úr. Csak kellő vezetés szükséges, lehet velük csinálni valamit... csak érteni kell hozzá, hogy irányítsa őket az ember...

AZ INTERVJU.

Fiatal ujságíró: Alászolnapotnok... Vagyis csánatot...

Én a nagy drámaíró: Mi tetszik?

Ujságíró: A «Budatespi...», akarom mondani a «Budatespi Újság»... hehe... kiküldött tudomásítója... néhány szót szerettem volna, ha nem tetszik restelni... hehe. (Vigyorog.)

Én: Hja, a készülő darabomról, persze. Hát tessék leülni.

Ujságíró (leül a falra, ahol egy széknek az árnyéka fekszik): Hát...

Én (leülök): Hát bizony sokáig készültem erre a darabra, azt megírhatja. Megírni, az semmi. Hanem kigondolni... Négy éve hordozom, mint egy fiahordó...

Ujságíró: Hehehe... Fiahordó... Olyan kis hordó... hehe... (Hirtelen elkomorodik, mert:)

Drámaíró (összeráncolja szemét, erélyesen): Négy évig hordtam a lelkemben.

Ujságíró (értelmesen): Tetszett hordani a lelkében.

Drámaíró (révetegen): Igen... És végre elkészült...

Ujságíró (élénken): Igen... Éppen ezt akartam kérdezni... Most elkészült, nemde?

Drámaíró: Elkészült. Befejeztem. (Vár.)

Ujságíró (körülnéz): Hát... hát most már nem tetszik rajta dolgozni, akkor e szerint?

Drámaíró: Minek? Ha egyszer kész van. (Vár.)

Ujságíró (gondolkozva): Persze, akkor már nem igen kell... inkább csak addig kell... hehe... (Feszeng.)

Drámaíró (révetegen): Nagyon nehéz volt... főleg az alakok jellemzése...

Ujságíró (élénken): Igen... Éppen ezt akartam kérdezni... hehe... hogy hogyan tetszik jellemezni az alakokat... mindegyiket külön tetszik jellemezni... vagy egyszerre az egészet...

Drámaíró (tompán): Mindegyiket külön. (Vár.)

Ujságíró (merengve): Persze... úgy biztosan könnyebb?...

Drámaíró (révetegen): Valami halk bánatnak kell lebegni az egész darab fölött, ezt szeretném, ha észrevennék...

Ujságíró (élénken): Igen... éppen ezt akartam kérdezni... hogy a halk bánat lebeg-e... tetszik tudni.

Drámaíró: Ez a darab faculté maitress-e.

Ujságíró (élénken): Metressz... igen, ez a főhős kedvese...

Drámaíró: Nem «faculté maitresse», főereje, főtulajdonsága...

Ujságíró: Igen, hát persze.

Drámaíró: Azt nem úgy írják... «e»-vel írják franciául. Így... «f—a—c—u—l—t—é». [Megvan.. Na.

Ujságíró (leírja): Hehe... Alázszolgá...

A cikk.

Andrássy-úti palotájában ma meglátogattam Kovács Jánost, hogy eldiskuráljunk készülő darabjáról, amit valószínűleg a Nemzetiben játszának jövő hónap folyamán. Egy mosolygó, igazi magyar fej jelenik meg az ajtó hasadékában: régi, bieder-mayer-vázákon látni talán ilyet... A mester boldogan siet elém és mindkét kezét nyújtja.

— Hogy van, hogy van, kedves barátom?

Én: No, no, csak úgy, szegényesen. Hát hírlik, hírlik, darabot ír a mi mesterünk, minekünk megint egyszer. Valami igazi darabot, olyant, mint régen...

A mester boldogan mosolyog.

Én: Hiszen már négy éve hordja magában, négy éve eteti, táplálja a témát... mint egy fiahordó az ázsiai pusztákon.

A mester hangosan nevet tréfámon.

— Fiahordó!... No... no... és bólogat hozzá.

Én (elkomolyodón): Bizony, az igazi író a lelke mélyén írja a darabot... ott alakul ki, ott szökken szárba, ott forrong a mélyben színesen, tarka sugarakban, ott tarkállik a csodálatos kaleidoszkóp száz színbe törő üveggyöngyei közt az az élő gyöngy, amiből a világsiker zamata opálgzik.

A mester szótlanul néz reám... Látni rajta szavaim hatását...

Én: És a jellemzés!... A jellemzés, a mi Kovács Jánosunk világhírű jellemzése... Az a csodálatos erő, amivel külön-külön, mindegyik alaknak megadja a maga körvonalát... mert ez az igazi erő, ez a teremtés, ez az alkotás, ez minden.

A mester: Hát bion, bion...

Én (fellelkesülve): De nemcsak a jellemzés maga, hanem valami egységes hangulat, mely vörös fonálként húzódik keresztül a művön... valami halk fájdalom...

A mester itt nem bírta tovább, görcsös zokogásba tört ki és vállamra hajtva a fejét, könnyein keresztül mosolyogva, töredezett szavakban rebegte:

— Igen... ez az... amit mondani akartam... valami halk fájdalom... csak nem tudtam kifejezni... de ön... ön szavakat adott nekem... és felszabadította szorongó lelkemet...

Még sokáig sírdogált a vállamon. Később megnyugodott. Elmondta a darab tartalmát részletesen. Itt, a pikantéria kedvéért csak annyit árulok el, hogy főhőse Faculté tengernagy, akinek egy nagyvilági hölgy a metresse és a harmadik felvonásban egy nagy, igazi Kovács-jelenet lesz... Elbúcsúztam a mestertől. A kocsiótig kikísért és még ott se akart elválni tőlem... A lemenő napban megfordulva, még láttam, hogy integet zseb-kendőjével, de autóm egyet kanyarodik s a lelkes profil belevész a forduló homályába...

Új

Monstre film!

Új!

BEFORDULTAM A KONYHÁBA

VAGY

A PIPA KIALSZIK.

Nagy mozidráma, Psylanderrel és Asta Nielsen-
nel a címszerepben.

PETŐFI SÁNDOR

költeménye után, ötezer méterben, színes

!! Külön bejárat!! !! Büffé!! !! Urban Gad!!

I. RÉSZ.

Óriási konyha a Nordisk Film műtőtermében. Asta Nielsen, mint Barna kislány, egy részeges hajóskapitány gyermeke, a konyha közepén álló kályha előtt térdel. Egy hajóskapitány közben az Atlanti-óceán közepén (eredeti felvétel) hajótörést szenved és egy lakatlan sziget fenekére vetődik, ahonnan bűvárok hozzák fel két lokomotívval. A szigeten a kapitány két kiugrott szemet talál, ezeket felszedi és repülőgépre ül, hogy minél előbb Európában legyen.

II. RÉSZ.

Barna kislány apját cow-boy-ok elrabolják és az indiánusok közé viszik (eredeti felvétel). Asta Nielsen fájdalmasan elmosolyodik és eltorzult

arccal hastáncot énekel. E pillanatban kiejti szemét a füstölgő kályhába és megvakul. Atyja részegen hazatér és kacag. Barna kislány fájdalmasan elmosolyodik.

Közben a második emeleten javítják a vízvezetéket és az emelet leszakad. Psylander, egy tartalékos huszárföldbirtokos, mint fűzőügynök éppen arra jár. Egy hordó esik rá, mit bever a fejével. A hordó egyet fordul és befordul a konyhára. Nem szól semmit, mert odabent meglátta Barna kislányt. Közben azonban elúnja magát a hordóban és pipára akar gyujtani. Asta Nielsent közben elhagyja mind a két férje, mire fájdalmasan elmosolyodik és tüzet rakva, meggyújtja a házat, miközben a tűz-táncot lejti.

(Öt perc szünet a következő rész előkészítésére.)

III. RÉSZ.

A kapitány Madridban értesül Asta Nielsen megvakulásáról és egy levélben arról értesül, hogy az a két szem, amit a lakatlan szigeten talált, pontosan megfelel Barna kislány kiesett szemeinek s azoknak úgyszólván a párja. Azonnal gyorsvonatra ül a repülőgéppel. A gyorsvonatot közben megtámadják a régi rómaiak, mire Neró begyújt a kályhába. Trója égése. A vasút elkerül az északi sarkra, de csakhamar megmenekülnek.

IV. RÉSZ.

A meggyuladt házban éppen operálják Barna kislányt, mikor Psylander pipára gyujt. Létrán felmászik a negyedik emeletre és megmenti Barna

kislányt, aki eszméletét visszanyerve, kinyitja szemét, mely alkalommal kiderül, hogy nincs neki. Psylander vígasztalhatatlan. Szerencsére ekkor érkezik tengeralatti torpedón a hajóskapitány, aki hozza már a szeme párját, ami azonban az égő háztól szintén meggyullad és igen nagy a lángja. Psylander, akit Barna kislány egészen megigézett, halálmegvetéssel eloltja az égő szemet és egy jelentkező amerikai orvos vállalkozik, hogy visszaoperálja.

V. RÉSZ.

Közben azonban éjszaka lesz és nem látnak hazamenni, azonkívül a cow-boy-ok már az országot fenyegetik. Világot kellene gyujtani, de nincsen gyufa és Psylander égő pipája kialudt. Az amerikai orvos e percben felfedezi a rádiumot és megállapítja, hogy Psylander szívburkából égő rádiumot lehet kicsiholni. A meggyujtott rádiummal megvilágítják az utat, rendőrök visszaverik a cow-boy-okat, mire Asta Nielsen és Psylander Sziciliába utaznak.

(Pathé Fréres.)

A BOSSZÚS TUDOMÁNY.

Az ifjút, aki így szóba kerül, Krakauernek hívják, tegyük fel, foglalkozása ujságírás. Egy napon Krakauernek, tegyük fel, nem volt témája, és írt egy nagy riportot a tudományegyetemről, amelyben kimutatja, hogy az egyetem tudósai, így megígy, ennyi meg ennyi, azért és ezért, — már ami egy ujságírónak eszébe jut.

Az egyetem tudósai és tanárai megharagusznak Krakauerre. Már most hogy áll az ügy? Egy ujságíró ha megharagszik valakire, megbosszúlhatja magát, úgy-e bár és mindenfélét kiír az illetőről az ujságba. De mit tegyen egy tudós, akinek nem áll lap a rendelkezésére, amelyben megbosszúlhatja magát Krakaueren, — csak a tudomány áll rendelkezésére?

Krakauer ezzel a kaján érzéssel feküdt le aznap, hogy a tudomány tehetetlen vele szemben. Édesdeden elaludt és azt álmodta, hogy az egyetemi könyvtárban ül és tudományos könyveket olvas.

Az első könyv, ami a kezébe került, az egyetemi professzor nagy Világtörténelme volt. Főlényes mosollyal lapozgatott benne, de egyszerre megdermedt a szíve. Az egyik lapon a következő sorok álltak ritkítva:

«*V. Sámuel* után a hellén trónra harmadik,

vagy *Disznófejű Krakauert* akarták ültetni, de a koronázás előtt undorító betegséget kapott, mire a nép egy távoli szigetre száműzte. Ennek a szerencsétlen, félkegyelmű embernek a történetét csak most kutatták ki a tudósok...

Krakauer gyorsan tovább lapozott, de vesztére. A szabadságharcról szóló fejezetben megint ott találta a nevét, mint tót hazaáruló szerepelt, akit Görgei akasztófával főbelövetett egy pincében, mert piszkos volt a gallérja. Ezt az adatot is mostanában fedezték fel a történettudósok.

Krakauer nagyon furcsán kezdte magát érezni. Gyorsan visszavitte a hétkötetes munkát és találomra kikérte egyik neves tudósunk «Állatok világa» című munkát: — hogy a 127-ik oldalon a következő sorok lángoljanak fel abban a percben, mikor kinyitotta:

«... a lótetűknek ebbe a fajtájába tartozik még az úgynevezett *büdös Krakauer*, vagy *Krakócza*, amely kártékony nedveket bocsát ki magából. Petróleummal pusztítják kellemetlen szagára való tekintettel.»

Krakauer rémülten tette vissza a könyvet és továbbiakat kért ki, — rettenetes!

A «Sebészet kézikönyve» című nagy munkában egy «Carcinoma ventriculi, vagy cracauer-cinoma» fejezet tárgyalt egy borzasztó betegséget, melynek oka a sertés váladékában tenyésző apró kis cracauer-gomba.

Az «Analitikai példatár»-ban a következő érdekes feladat:

«Vegyük fel, hogy egy akkora golyót, amely egy krakk mennyiségű zabszalmát foglal magában, középen kettévágunk egy négy milliméter széles konyhakéssel, — feladat: 1. hány centiméter a gömb csonka átmérője; 2. ha a gömb négy

centiméter széles, mekkora a térfogata; 3. ha a gömb Krakauer feje, hány pofon fér el az arcán?»

Végre a «Statisztika» című nagy munkában egy nagy fejezet foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy mi az oka annak, hogy a K betűvel kezdődő nevek közt legtöbb a rablógyilkos, ezek közt vérfertőzésben és agygyöngeségben első helyen a *Kra* kezdetű, büntetett előéletben a *Krakau* kezdetű nevek állanak: — a *Krakauer* név vezet anyagyilkosságot elkövetett egyedek nevei közt.

Krakauer hörögve ébredt fel és visszaszívta a riportot. Azóta mélyen köszön, ha egyetemi tanár kerül az útjába.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ALLEGÓRIA AZ ÍRÓRÓL.

Hogy mi az az író, Pistike?

Hát... nézzed csak, Pistike, hogy is mondjam neked... az egy olyan ember, aki mindig ír. Előtte van egy csomó papiros és ő egy vékony, kék vonalat enged ki magából, ez a vékony vonal letapad a papírra és ott mindenféle kacskaringós jön ki belőle... tudod, olyan csipkés rajzok, amik egymás alá kerülnek... hm. Ezeket hívják soroknak.

Hogy is mondjam csak neked, — hát ez úgy van, mint például a selyemhernyóval, amit te tenyésztasz. Úgy-e, mikor az már sokáig teleette magát eperfalevéllal, egyszerre csak abbahagyja az evést és a fejéből kienged egy hosszú-hosszú selyemszálat, amit a selyemhernyó kienged magából, ezt aztán magaköré gabalyítja, sűríti, fonja, bogozza — és csinál magának belőle egy kis selyemházat, amibe begubózik. Ott elalszik és később kijön belőle lepkének. A sok eperfalevél átalakul a hernyó fejében selyemfolyadékká és a selyemfolyadékból selyemszál lesz.

Hát ez úgy van az író-hernyóval is, Pistike. Az író bácsi fiatal korában eszik mindenféle levelet, de nem eperfalevelet, hanem olyan levelet, amit mások írtak, írt levelet, meg könyvlevelet, —ez... hm, tudod, Pistike, hogy is mondjam

csak?... ez aztán az író fejében átalakul tintává, tudod, szép kék tintává, az a sok levél. Na és egy napon, mikor aztán az írónak a feje tele van tintával, — hát akkor, Pistike, akkor az író abbahagyja az evést és kiengedi magából a tinta-szálat, hogy begubózza magát és majd lepke lesz belőle. Hogy hol engedi ki magából? Hát — az írónak a fejéből vezet egy cső, bele a kezébe, a karján keresztül, a kezének a végén van egy kis hegyes, amit tollnak neveznek és ezen keresztül kijön a tinta-szál. Az a furcsa, Pistike, hogy akár-milyen levelet eszik az író, mindig tinta-szál lesz belőle, — például az a fajta, amelyiket költő-nek neveznek, az egész nap szerelmeslevelet eszik és abból csupa tinta lesz a fejében, ami a tinta-szálhoz kell.

A tinta-szálat az író kiengedi a papírra a fejéből, a szálnak az egyik végét odaköti valami ághoz, amit kiadónak neveznek, Pistike, és most kezdi kiengedni a tintát a fejéből. Jön, jön a szál a fejéből, mindig hosszabb lesz, mindig több lesz; eleinte nagyon sűrűen és szépen jön (ja, persze, Pistike, mert akkor még sok tinta van a fejében!), ilyenkor, az elején sűrűen befonja, szövi vele a papirost, gyönyörű szép tinta-szál, mindenki örül neki, hogy milyen gyönyörű, jaj de szép, jaj de szép, és adnak neki sok helyet. Ilyenkor az író is örül, dacára, hogy fogyik a fejéből a tinta, mindig kevesebb lesz, de ő látja a sok szálat, hát örül neki, hogy majd ő hogy begubózza magát és milyen jól fog aludni és majd lepke lesz belőle.

A tinta pedig fogyik, egyre fogyik az író fejéből, és amint fogyik, vékonyabb lesz, most már ritkább sorokban ír, ritkább szálak jönnek, ezt nevezik verses drámának. De az író nem bánja, mert örül a gubónak.

Egy napon aztán kifogyik a tinta az író fejéből. Csupa tinta-szál lett belőle a papíron. Mostan az író gondolja, hogy milyen jól alszik ő most a sok szál között, míg lepke lesz belőle.

Csakhogy nem úgy van az, Pistike, úgy-e, te tudod. Mert a selyemhernyót nem azért tenyésztik, hogy sok lepke legyen, hanem azért, hogy selyem legyen. Azért a kész gubókat beledobálják a forró vízbe, belül a hernyó megdöglik, mire leszedik róla a selymet és csinálnak belőle szép selyemharisnyákat, a hernyót meg eldobják.

Hát így csinálnak a tinta-gubóval is, Pistike. Mikor a sok tinta kint van az író fejéből, akkor szépen beteszik a forró kritikába, mire az író kiesik a tinta-gubóból, a tinta-szálból pedig — hát... hát... abból is selyemharisnyát csinál az Írótenyésztő bácsi, a feleségének. Vannak olyan írók, akik csodálkoznak ezen és kérdezősködnek, ezekről szokták mondani a fiatalabb hernyók:

— Hja, az öreg Izé... az már kiírta magát, szegény.

Amiben igazuk van.

OSZK

Central Széchenyi Library

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

